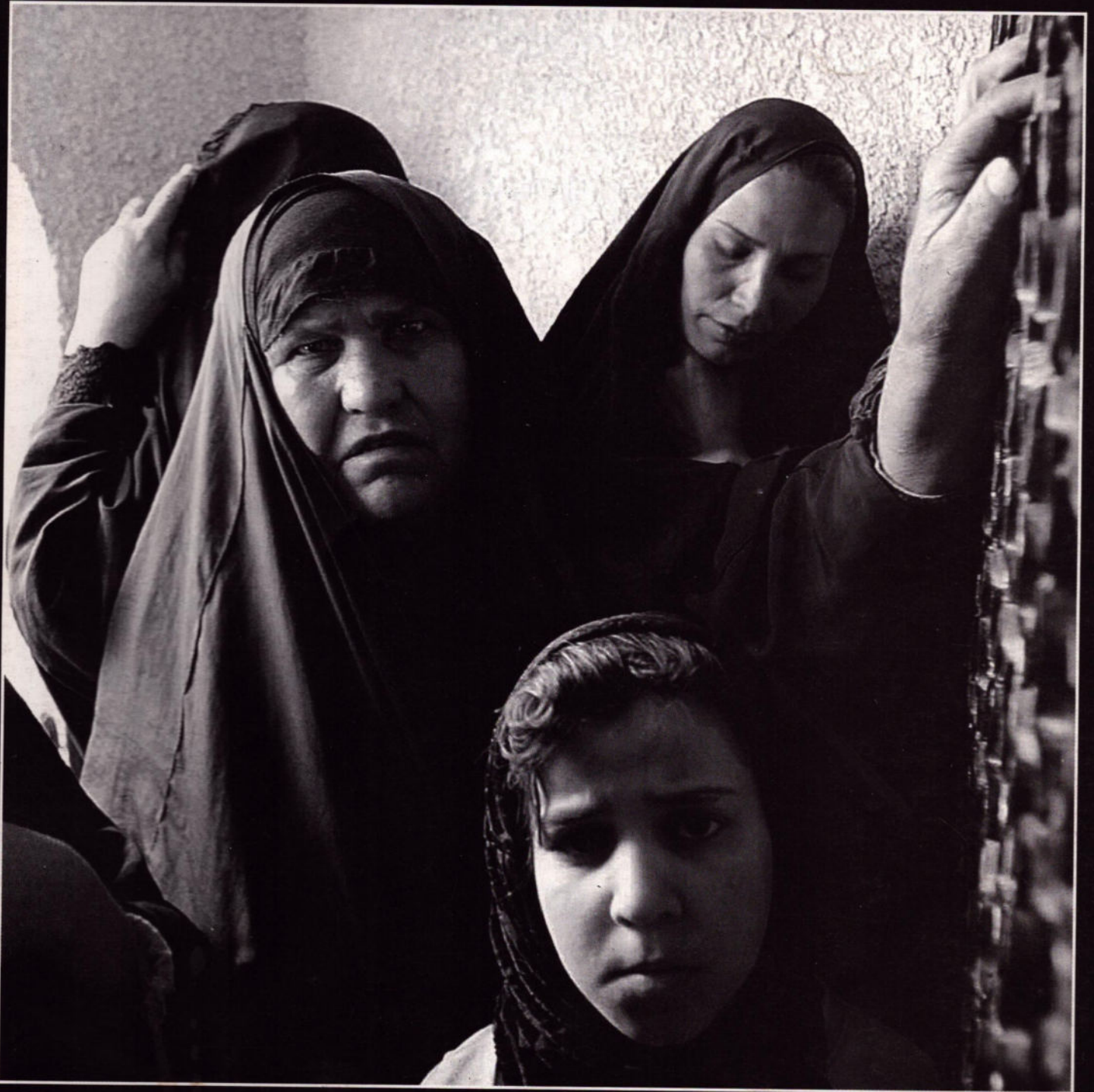

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

μηνιαίο βήμα ανάλυσης, κριτικής και διαλόγου

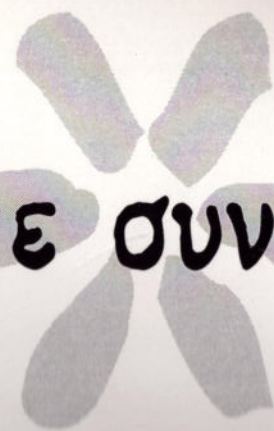
ΜΑΙΟΣ 2003 ■ τεύχος 420 - 430 ■ τιμή: €3.00

- * Στα ερείπια της Βαγδάτης
- * Χωρίς αποσκευές στο κρουαζιερόπλοιο Ευρώπη
- * Οι Άγιοι και τα ταλέντα τους

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

----- ✂
εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή συνδρομής: εσωτερικού ετήσια £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00.

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμειυτήριο Καταστηματαρχών

----- ✂
εξ υπαρχής ■ Δελτίο εγγραφής συνδρομητών

Όνοματεπώνυμο: .....

Διεύθυνση: .....

Πόλη: ..... Τ.Τ.: .....

Επαρχία: .....

Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Οικίας: .....

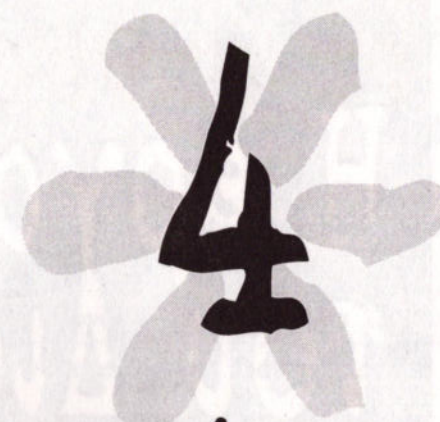
Τηλ. Οικίας: ..... Φαξ Εργασίας: .....

Επάγγελμα: .....

Τιμή συνδρομής: εσωτερικού ετήσια £25.00. Υπόλοιπες χώρες Ευρώπης £30.00. ΗΠΑ £32.00. Αυστραλία £41.00.

Επιταγές στο όνομα: Επικοινωνία Πολιτών Γέφυρα Λτδ

Οι συνδρομητές μπορούν να αποπληρώνουν τις συνδρομές τους μέσω οποιασδήποτε τράπεζας στον αριθμό λογαριασμού 100404000752-6, Συνεργατικό Ταμειυτήριο Καταστηματαρχών

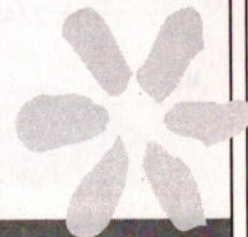

4
χρόνια

ΕΞ ΥΠΑΡΧΗΣ

Λιτή συνάντηση με κρασάκι και τυράκι
την Παρασκευή 16 Μαΐου
στις 8.00 το βράδυ
στο οίκημα του περιοδικού.

Αρχ. Μακαρίου του Γ' 127, Καϊμακλί.

Περιοδικό "εξ υπαρχής"
Μηνιαίο βήμα ανάλυσης
κριτικής και διαλόγου

Μάρτιος 2003
Τεύχος 42-43

Διεύθυνση:
Αρχ. Μακαρίου Γ' 127,
Καϊμακλί, Λευκωσία 1021
Τηλ. 22346061 - 22346160

E-mail:
yparhis@spidernet.com.cy

Υπεύθυνος για τον Νόμο:
Δώρος Κακουλλής

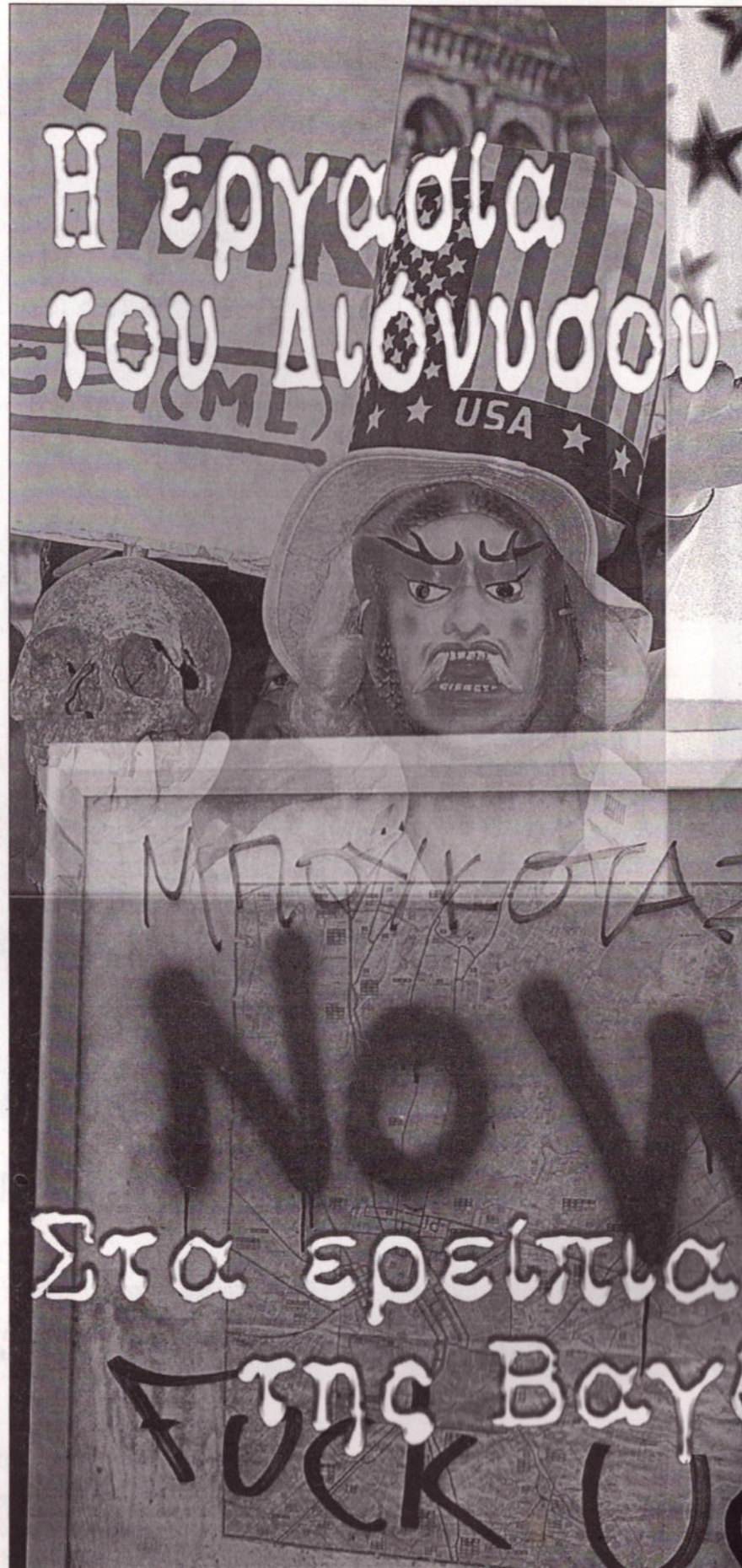
Εκδίδεται από
την Επικοινωνία Πολιτών
Γέφυρα Λτδ

Υπεύθυνος Ύλης
Κωστής Αχινιώτης
τηλ 99 517 413
μετά τις 15.00μμ

Για τα υπογραμμένα κείμενα
ευθύνονται οι συγγραφείς τους

Οι συνδρομητές μπορούν να
αποπληρώνουν τις συνδρομές
τους μέσω
οποιασδήποτε τράπεζας
στον αριθμό λογαριασμού
100404000752-6, Συνεργατικό
Ταμειούχιο Καταστηματαρχών

Εκτύπωση:
Τυπογραφεία ΕΡΜΗΣ
τηλ. 22482361

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

4	Εκδοτικό	
6	Οι άγιοι σ' ένα εξειδικευμένο διαφορετικό ρόλο	Του Ιωσήφ Παγιάτα
10	Συνέντευξη με τον Ιζζέτ Ιτζιζιάν	
16	Το παράθυρο Ανάν έκλεισε. Ας ανοίξουμε ένα άλλο.	Του Σοφοκλή Ρούσου
17	Το Σχέδιο Ανάν και η Αριστερά	Του Ν. Τριμικλιγιώτη
20	Αναπηρία της κοινωνίας	Της Ελενας Ζαρούνα
23	ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΗΣ ΒΑΓΔΑΤΗΣ Μα τι θέλει επιτέλους το αμερικανικό τέρας	
24	Κύριοι του πολέμου...	Του Γιώργου Κορφιιάτη
27	Πόλεμος για την παγκόσμια ηγεμονία	Του Πέτρου Ζαρούνα
31	Δεν πείθουν κι όμως επιμένουν να προχωρούν	Του Ιωάννη Περιστέρη
34	Ένας ακόμα λόγος για την «απελευθέρωση» του Ιράκ	Του Τάσου Μάνου
36	Η πολιτική ανυπακοή είναι ο μόνος δρόμος που απέμεινε...	Του John Pilger
42	ΕΥΡΩΠΗ: Σφριγηλό αντιπολεμικό κίνημα κατά προσκυνημένων αστικών τάξεων	Του Γιώργου Μητραλιά
44	Πρώτα διδάγματα από τους ρωμαϊκούς θριάμβους των ΗΠΑ στο Ιράκ	Του Γιώργου Μητραλιά
47	Από το Internet...	Του Ιωσήφ Παγιάτα
49	Αντιπολεμικά ποιήματα	
52	Στα άκρα της υπακοής	Της Ελμας Μιέζ
55	ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ	
56	Αυτοκρατορία ή Ιμπεριαλισμός	Του Νίκου Τριμικλιγιώτη
57	Η εργασία του Διονύσου	Των Antonio Negri και Michael Hardt
69	Συνέντευξη του Κοστανζο Πρέβε	
72	Διήγημα: Ο Σούλης κι εγώ	Της Ανδρούλας Σιάτη
74	Από την αθωότητα του θύματος στην εκδίκηση της «τρομοκρατίας»	Σ.Μ.
62	Πολιτικό καφενείο «το γήρας ουκ έρχεται μόνο» Μια κουβέντα πριν από την πτώση της Βαγδάτης	

Χωρίς αποσκευές στο κρουαζιερόπλοιο Ευρώπη

Ο χάος που προέκυψε στο διεθνή χώρο μετά την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης αρχίζει πλέον να διαμορφώνεται και να συγκεκριμενοποιείται με τους πρόσφατους πολέμους και ιδιαίτερα με την εισβολή των αμερικανών και βρετανών στην πολύ γειτονική μας περιοχή των πετρελαίων. Το διεθνές δίκαιο άδικο εκ γενετής, ανεπαρκές και ανισόρροπο, διαμόρφωσε μια σχετική τάξη. Ο αμερικανοβρετανικός άξονας του σκότους το εκθεμελιώνει προς μια νέα τάξη πρωτοφανούς ωμότητας και βαρβαρότητας. Τα άλλα κράτη που διαφωνούν προσπαθούν να καθυστερήσουν ή να σταματήσουν τη διολίσθηση των ισορροπιών όχι μακριά από την προηγούμενη κατάσταση αλλά συνολικά σκύβουν το κεφάλι και διαπραγματεύονται... πετρέλαια. Θέλουν να συμμετέχουν στην ανοικοδόμηση του Ιράκ όπως λεν.

* Ο κόσμος της διεθνούς Αριστεράς και οι φίλοι της ειρήνης συσπειρώθηκαν σε ένα ογκώδες κίνημα αντίστασης ενάντια στον πόλεμο. Αναγνώρισαν ξανά στην πολεμική μανία των ΗΠΑ και της Βρετανίας το πρόσωπο του Ιμπεριαλισμού και λειτούργησαν ξανά τα ιστορικά ανακλαστικά της βάσης των κοινωνιών ενάντια στην αδικία και την βαρβαρότητα. Αυτό το κίνημα αναζητά εναγώνια όμως αποτελεσματικότητα στη δράση του. Αυτό είναι τώρα το ζητούμενο και εδώ επικεντρώνεται η σκέψη όσων αναζητούν την ελπίδα του Κόσμου στα παγκόσμια κινήματα βάσης. Η Κυπριακή συνιστώσα αυτού του κινήματος εκφράστηκε και στη Κύπρο με πολλή δυναμικότητα και μαζικότητα μαζί βέβαια με τις αντιφάσεις της. Οι Κύπριοι διαδηλωτές αισθάνθηκαν βαθιά μέσα τους για πρώτη φορά έχω την εντύπωση από τη γέννηση των νέων παγκόσμιων κινήματων ότι αποτελούν κι αυτοί μέρος μιας ευρύτερης παγκόσμιας νέας δύναμης, αισθάνθηκαν ότι δεν είναι απλώς μερικές εκατοντάδες ή χιλιάδες διαδηλωτές που περπατούν σε ένα απομονωμένο νησί για την τιμή των όπλων. Παράλληλα για χιλιάδες εφήβους ο βρώμικος πόλεμος των πετρελαίων αποτέλεσε την πρώτη μεγάλη πόρτα εισόδου στην πολιτική δραστηριότητα.

* Η προσχώρηση της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση εισάγει την Κυπριακή Δημοκρατία σε μια νέα εποχή με σημαντικές επιπτώσεις και στο Κυπριακό αλλά και στη καθημερινή λειτουργία του κράτους και της κοινωνίας. Σχηματικά μπορούμε να πούμε ότι το Κυπριακό μετεξελίχθηκε σε ευρωτουρκικό ζήτημα στη διεθνή του διάσταση. Σ' αυτό το θέμα η ελληνοκυπριακή πλευρά μπορεί να προτείνει μόνο πολιτικές και πρωτοβουλίες που είναι δυνατόν να αποτελέσουν μέρος μιας ευρωπαϊκής πολιτικής. Όμως η μια ευρωπαϊκή πολιτική είναι ένα ζητούμενο που

ήταν πάντα δύσκολο αλλά μετά τον πόλεμο στο Ιράκ έγινε ακόμα δυσκολότερο. Η εισβολή στο Ιράκ ψαλίδισε δραστικά την αισιοδοξία που είχε προκαλέσει η αναμονή της διεύρυνσης όπως και τα αναμενόμενα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Αυτός ο πόλεμος ήταν προληπτικός και για τους μη Βρετανούς Ευρωπαίους όσο και για τους Άραβες. Ίσως αυτή η δυσκολία να δημιουργεί και κάποιο περιθώριο κίνησης στη κυπριακή κυβέρνηση αλλά μειώνει την ασφάλεια και την σταθερότητα. Από την άλλη όμως η Τουρκία εξωθείται προς την Ευρώπη, γεγονός που είναι προς το συμφέρον της Κύπρου.

* Η επίσκεψη του Σημίτη στη χώρα μας ήταν με σαφήνεια ενταγμένη στο πλαίσιο των επισκέψεων του στα κράτη μέλη της κοινότητας με σαφή στόχευση την προετοιμασία της συνόδου κορυφής της Θεσσαλονίκης τον ερχόμενο Ιούνιο. Ο άνθρωπος μίλησε πολιτικά. Θα σημειώσατε ότι από το λεξιλόγιο του έλειπαν και ο κυπριακός ελληνισμός και οι απανταχού της γης Έλληνες και οι αξίες της ελληνορθόδοξης πίστης μας και το εθνικό ζήτημα. Στο λεξιλόγιο του υπήρχαν κυβερνήσεις, κόμματα, ηγεσίες, λαοί και πολίτες και πολιτικό πρόβλημα. Αντίθετα το κυπριακό χωριό γέμισε τον άνθρωπο κλειδιά και τον έλιωσε στα ευχαριστώ. Διερωτάται κανείς όταν οι ηγεσίες μας και η κυβέρνηση μας πιο συγκεκριμένα λένε ότι μπήκαμε σε μια νέα εποχή τι στο καλό μπορεί να εννοούν. Και οι μητροπολίτες τι γύρευαν επιτέλους στο αεροδρόμιο. Ούτε λείψανα αναμένονταν ούτε άγιες εικόνες. Πότε επιτέλους οι πολιτικοί μας θα πάψουν να συμπεριφέρονται ως αζάδες στο Πανωχώρι της κυρίας Κακουράτου; Εάν στο κάτω κάτω πρόεδρε Παπαδόπουλε θέλουμε να μιλήσουμε συναισθηματικά η στήριξη από την Ελλάδα της κυπριακής ένταξης δεν ξοφλά το χρέος μιας αριστερής ελληνικής κυβέρνησης στο ελληνικό πραξικόπημα της Κύπρου. Θα λέγαμε σχεδόν ούτε και η επανένωση της χώρας μας. Γιατί κάποιες από τις ζημιές δεν διορθώνονται ποτέ!

* Αποτελούσε λοιπόν μια πρώτη ευκαιρία η επίσκεψη αυτή για να αναδιπλώσει η κυπριακή κυβέρνηση τα πλάνα της για το μέλλον, να θέσει τα ζητούμενα της από την ευρωπαϊκή προεδρία να δείξει ότι έχει και σχεδιάζει εξ ονόματος του λαού της προτάσεις. Αν, αυτού άφησε το κ Σημίτη να της μιλά για το ρόλο που αυτή μπορεί να διαδραματίσει στα μεσογειακά προγράμματα ή για το πώς θα συμπεριφερθεί με τους Τουρκοκύπριους πολίτες της.

Αλλά μια και μιλούμε πολιτικά θα πρέπει οπωσδήποτε να θυμηθούμε επίσης ότι στη διάσκεψη κορυφής που οργανώνει ο κ Σημίτης στη Θεσσαλονίκη θα έχουμε μια από τις πιο μαχητικές

ΚΑ

Οι άγιοι σ' ένα εξειδικευμένο, διαφορετικό ρόλο...

(Οι άγιοι και τα ταλέντα τους)

του Ιωσήφ Παγιάτα

Εχουμε συνηθίσει να αντιλαμβανόμαστε το ρόλο των αγίων ως ατόμων που έζησαν ενάρετο βίο, βοηθώντας τους συνανθρώπους τους ή αρνούμενους τα εγκόσμια για να υπηρετήσουν τον Θεό. Ακόμα αρκετούς απ' αυτούς τους ξέρουμε να έχουν μαρτυρήσει για την πίστη τους. Εκείνο που ίσως δε γνωρίζουμε είναι ότι σε κάποιους απ' αυτούς έχουν τρόπον τινά ανατεθεί ειδικά καθήκοντα, μεταξύ των οποίων και "στρατιωτικά".

Δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω τον "πολεμικό" ρόλο των αγίων αλλαχού, γι' αυτό θα περιοριστώ να αναφερθώ, στον ελληνορθόδοξο μόνο χώρο. Κατ' αρχήν θα παρατηρούσα ότι στην Κύπρο, μέχρι τη δημιουργία, τη στελέχωση και τη διοίκηση της Εθνοφρουράς από αξιωματικούς από την Ελλάδα, ο συσχετισμός των αγίων με στρατιωτικές δραστηριότητες ήταν άγνωστος εν πολλοίς, πλην μιας ιδιότητας που αποδιδόταν στον Αη Νικόλα, ως του προστάτη των ναυτικών γενικά. Ωστόσο με την για τόσα χρόνια παρουσία των Ελλήνων αξιωματικών στην κυπριακή εθνοφρουρά και τη μετά τα γεγονότα του

63-64 και κυρίως την μετά την εισβολή του '74 παραπέρα ελληνοποίηση της ζωής μας, ήταν φυσικό ο διαφορετικός αυτός ρόλος των αγίων να κάμει την εμφάνιση του και στη χώρα μας. Επιβεβαίωση αυτού του ρόλου αποτελούν οι γιορτασμοί που κάθε χρόνο, την ημέρα του σχετικού αγίου οργανώνουν οι διάφορες διοικήσεις της Εθνικής Φρουράς. Έτσι, για τις 23 του Απριλίου θα κυκλοφορήσει φέτος όπως και κάθε χρόνο, το πρόγραμμα εορτασμών του Αγίου Γεωργίου, που είναι ο "προστάτης" του πεζικού. Προφανώς αναμένεται ο Αη Γιώρκης να προστατεύει το πεζικό της Εθνοφρουράς, "τους δικούς μας" από τον εχθρό, "τους απέναντι". Αυτό με την προϋπόθεση ότι δεν δέχεται ο Αη Γιώρκης ότι είμαστε όλοι δημιουργήματα του ιδίου Θεού, γιατί τότε θα υπήρχε πρόβλημα. Μια απορία που θα μπορούσε να γεννηθεί είναι, τι κάμνει ο Αη Γιώρκης όταν και οι απέναντι είναι επίσης Χριστιανοί. Ακόμα, πώς ο Αη Γιώρκης προστατεύει από τη δράση του "δικού" μας πυροβολικού τα γυναικόπεδα που όντας άοπλα, πιο πολύ θα είχαν την ανάγκη της προστασίας του Αγίου.

Διαβάζω από παλαιότερο πρόγραμμα της Εθνικής Φρουράς ότι ο Αη Γιώρκης

είναι τροπαιοφόρος, πέτυχε δηλαδή τροπαια (νίκες) κατά των εχθρών της πίστης και δεν μπορώ να αποφύγω να κάμω δυο σκέψεις: ότι καταρχήν λείπουν εδώ η σεμνότητα και η ταπεινοφροσύνη που θα έπρεπε να χαρακτηρίζουν έναν άγιο. Ακόμα, η μη συνειδητοποίηση, για όσους πιστεύουν, ότι ένας είναι ο Θεός, ο ίδιος για όλους και επομένως ο αγώνας ενάντια σε κάποιον άλλη "πίστη" για τον ίδιο όμως Θεό, δεν μπορεί νάχει νόημα.

Αναφέρεται ακόμα ότι ο Αη Γιώρκης καταγόταν από πλούσιους και ενάρετους γονείς. Σημειώνω το συσχετισμό αυτών των δυο ιδιοτήτων με κάποια απορία, γιατί πουθενά στο σημείωμα δε βλέπω ο πλούτος να μεταφραζόταν σε κάτι ανακουφιστικό για τους φτωχούς, για να μη αναφερθώ και στο υπονοούμενο στερεότυπο του καθωσπρεπισμού (πλούσιος και ενάρετος) σε αντιδιαστολή με το φτωχός και μη ενάρετος.

Κατά τα άλλα, άμεση είναι η σχέση του Αη Γιώρκη με το στρατό, αφού "σε νεαρή ηλικία κατατάχθηκε στο Ρωμαϊκό Στρατό την εποχή του αυτοκράτορα Διοκλητιανού (284-305) και πολύ γρήγορα χάρις στα προσόντα του έφτασε το βαθμό του χιλιάρχου". Εχοντας συγκεκριμένη άποψη για το ρόλο που διαδραμάτιζαν οι ρωμαϊκές λεγεώνες στην ιστορία, δεν

μπορώ να αποφύγω άλλη μια απορία για τον τότε ρόλο του Αη Γιώρκη, ο οποίος περιγράφεται ως σύμβολο ανδρείας, γενναιότητας, μεγαλοψυχίας, και αγωνιστικότητας. Οσο και αν επιδιέξουν αυτές τις ιδιότητες οι αμερικανοβρεττανικοί που το περασμένο μήνα εισέβαλαν και επετέθησαν στο Ιράκ, μου φαίνεται ότι δεν θα μπορούσαν να θέσουν υποψηφιότητα για αγιοποίηση. Και φυσικά παρά την ερρωμένη και αξιοθαύμαστη αντίσταση των Ιρακινών, ούτε λόγος να γίνεται γι' αυτούς, αφού δεν είναι καν Χριστιανοί!! Στην εξειδίκευση ο καθένας έχει τη δουλειά του. Την εποχή του Διοκλητιανού δεν υπήρχε αεροπορία, υπήρχαν όμως πλεούμενα. Εξ ου και του ναυτικού άλλος είναι ο προστάτης, ο Αη Νικόλας.

Το σχετικό φυλλάδιο μας πληροφορεί ότι ο Αη Νικόλας γεννήθηκε στα Πάταρα της Λυκίας (τη σημερινή Τουρκία) και έζησε την εποχή των Χριστιανομάχων Μαξιμιλιανού και Διοκλητιανού. Αρχικά έγινε ηγούμενος σε μοναστήρι, ενώ αργότερα επίσκοπος στα Μύρα, πόλη της ίδιας περιοχής.

Σύμφωνα με την παράδοση, όταν ο Άγιος ταξίδευε για την Ιερουσαλήμ διά θαλάσσης, συνάντησε φοβερή θαλασσοταραχή. Δεν φοβήθηκε όμως, προσευχήθηκε στο Χριστό και η τρικυμία κόπασε. Από

τότε θεωρείται από τους ναυτικούς προστάτης τους ο Άγιος. Επισημαίνεται ότι για να κοπιάσει η τρικυμία, ο Άγιος κατέφυγε στο Χριστό, δεν επελήφθη ο ίδιος του θέματος...

Και δημιουργείται εδώ το ερώτημα: γιατί δεν καταφεύγουν απευθείας στο Χριστό οι ναυτικοί και επικαλούνται τον Αη Νικόλα που λειτουργεί ως διαμεσολαβητής; Προφανώς από μόνος του δεν μπορούσε ο Άγιος να κάνει να γαληνέψει η θάλασσα.. Κατά τα άλλα, στην περίπτωση ναυμαχίας ανάμεσα σε χριστιανικούς στόλους κι αυτός ο Άγιος θα βρισκόταν σε δύσκολη θέση ως προς το ποιον θάπρεπε να προστατεύσει. Και αν αποφάσιζε να προστατεύσει και τους δυο - που θα ήταν το πιο σωστό - η όλη υπόθεση θα κινδύνευε να καταλήξει σε ισοπαλία, με μηδενικό αποτέλεσμα, αφού αντίθετα με το ποδόσφαιρο, στις ναυμαχίες με την ισοπαλία δεν κερδίζεις βαθμό. Όμως πόσους να προφτάσει ο Άγιος, εξ ου και έχουν χαθεί κατά καιρούς στη θάλασσα χιλιάδες άνθρωποι...

Αλλά ας αφήσουμε τη θάλασσα και ας αποβιβαστούμε στην ξηρά για να «συναντήσουμε» την Αγία Βαρβάρα, που δεν ασχολείται με τη μητρότητα, το μαγείρεμα ή το κέντημα αλλά πρόωρα χειραφετημένη προφανώς, στην μέχρι σή-

μερα ακόμα ανδροκρατούμενη μας κοινωνία, προστατεύει το πυροβολικό. Μια γυναίκα λοιπόν ξεπερνά τις ουκ ολίγες κοινωνικές προκαταλήψεις και προστατεύει ολόκληρες μεραρχίες βαρειά εξοπλισμένων ανδρών. Συρφετοί καλά εκπαιδευμένων και εξοπλισμένων με πυροβόλα της τελευταίας τεχνολογίας ανδρών, αναμένουν την προστασία μιας γυναίκας! Σπάσιμο των ταμπού άραγε; Κατά τα άλλα μαθαίνουμε ότι η Αγία Βαρβάρα μαρτύρησε επί Μαξιμιλιανού και ότι γιορτάζεται και από τα δυο παραδοσιακά δόγματα της Χριστιανοσύνης, τόσο τους Ορθόδοξους όσο και τους Καθολικούς. Προφανώς γιατί προϋπήρξε του Σχίσματος. Κι όμως στον Πόλεμο του '40, στα ελληνοαλβανικά σύνορα, για κάποιους δικούς της λόγους δε φαίνεται να υποστήριξε αρκετά τους Ιταλούς.

Ήταν μονογενής κόρη του πλούσιου και επιφανούς Έλληνα ειδωλολάτρη Διόσκουρου, πλούσια κι αυτή, αφού ο πατέρας της ήταν σατραπής της Νικομήδειας. Εδέχτηκε τον χριστιανισμό, προκαλώντας έτσι την μίσην του πατέρα της. Βλέπετε οι γονείς δεν μπορούν να μη βλέπουν τα παιδιά τους ως προέκταση του εαυτού τους, πιο πολύ στα παλιά τα χρόνια... Άλλωστε, ποια η θέση του καθώς πρέπει ρωμαίου αξιωματούχου με

μια κόρη να ασπάζεται "το καινούργιο φρούτο", όπως τότε θα εθεωρείτο ο Χριστιανισμός;

Τόσο ο πατέρας της όσο και ο διοικητής της Επαρχίας - λέει το φυλλάδιο - την υπέβαλαν σε μαρτύρια για να επανέλθει στην ειδωλολατρεία, χωρίς επιτυχία όμως. Τελικά, όπως λέει ο βιογράφος της Συμεών, πέθανε από το ίδιο το ξίφος του πατέρα της "ταίς πατρικαίς χερσί τω πατρικώ ξίφει την τελείωσιν δέχεται". Όπως λέει η παράδοση, στη συνέχεια τον πατέρα κατέκαινε με μορφή κεραυνού η Θεία Δίκη.

Και μια και τα πυρά του πυροβολικού συμβολίζουν τον κεραυνό, το 1829 καθιερώθηκε η Αγία Βαρβάρα ως προστάτιδα του Πυροβολικού. Στη σχετική γιορτή που γίνεται για την Αγία, είθισται να προσφέρονται λουκουμάδες επειδή μοιάζουν με τα σφαιρικά βλήματα των πυροβόλων!! Κάποιο πρόβλημα είναι πιθανόν να δημιουργηθεί κάποια στιγμή με τους λουκουμάδες, εξαιτίας του γεγονότος ότι το πυροβολικό υποκαθίσταται εν μέρει από πυραύλους εδάφους - εδάφους. Λογικά θα πρέπει τότε οι λουκουμάδες να αντικατασταθούν από επιμήκη γλυκίσματα. Ενδεχομένως αυτά που στην Κύπρο ονομάζουμε "πόμπες"!

Κατά τα άλλα "η έξοχα όμορφη", όπως λέει το φυλλάδιο, Αγία Βαρβάρα, καλείται να προστατεύσει το ελληνικό πυροβολικό από τα αντίπαλα βόλια και προφανώς και από τους πυραύλους. Εκτός και αν βέβαια οι τελευταίοι θεωρηθεί ότι, αφού ταξιδεύουν χιλιάδες μίλια στους αιθέρες, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα του Αρχαγγέλου Μιχαήλ, που είναι ο προστάτης της Αεροπορίας. Κατ' αρχήν ο αρχάγγελος πρέπει να ανέ-

λαβε καθήκοντα σε μεταγενέστερο στάδιο από την αγία Βαρβάρα, αφού η Αεροπορία ενεφανίσθη τον 20 αιώνα. Ξενίζει κάπως η ιδέα ότι κάποιος καλός «άγγελος εξ ουρανού» θα αναλάβει να προστατεύει τα στελθ, τα F15 τα mirage, τα Mig, τα Suhoi, τα apache, τα black hawk, τα B52 και όχι αυτούς που δέχονται τις βόμβες και τα βλήματα στο κεφάλι. Άλλωστε αυτός είναι και ο πραγματικός ρόλος των αγγέλων, των οποίων βασικό καθήκον είναι η φύλαξη των ανθρώπων. Εξ ου και "φύλακες άγγελοι" αποκαλούνται.

Αλλά αφού έτσι το θέλει ο στρατός, έτσι πρέπει νάναι... Ο στρατός έχει τη δική του λογική, που πολύ λίγο ή και καθόλου καταλαβαίνουμε οι υπόλοιποι. Μπορεί ο Μιχαήλ Αρχάγγελος να μην είναι γόνος "εύπορης και ενάρετης οικογένειας" αλλά ακόμα πιο σπουδαίο, έλκει την καταγωγήν κατ' ευθείαν από το Θεό, χωρίς καμιά ανθρώπινη παρέμβαση. Είναι αρχηγός στρατιών αγγέλων που εγκαταλείπουν την καθημερινή τους εργασία, τη συνεχή δοξολογία του Θεού, για να τον

βοηθήσουν να αντιμετωπίσει πάσαν δύναμιν του κακού.

Κατά την Παλαιά Διαθήκη ο Αρχάγγελος Μιχαήλ ήταν ο άγγελος/φύλακας του Ισραήλ, κάτι που μάλλον δεν θα του διασφάλιζε την οποιαδήποτε αραβική συμπίεση. Θα μπορούσε μάλιστα να διερρωτηθεί κανείς, αν ο Άγιος θα ήταν διατεθειμένος να διαδραματίσει αυτό το ρόλο σήμερα επί Sharon, όταν είναι μάλλον οι Παλαιστίνιοι που έχουν ανάγκη της προστασίας του.

Η εικονογραφία παρουσιάζει τον Άγιο σαν φύλακα του παραδείσου, αρχηγό των ουρανίων στρατιών και ζυγιστή των ψυχών κατά την Ημέρα της Κρίσεως, πράγματα που σχετίζονται μεταξύ τους όπως έμπρακτα αποδεικνύει ο ανήθικος πόλεμος στο Ιράκ. Επιπλέον ο Άγιος διαδραματίζει ρόλο ψυχοπομπού, υπέχει δηλαδή ευθύνες που εξικνούνται και πέραν του τάφου. Έτσι, σε περίπτωση που δεν θα μπορούσε να προστατεύσει τη ζωή, θα μπορούσε, ίσως, κάτι να κάμει κατά τη συνοδία των ψυχών στον Άδη...

Έχοντας ενδιατρίψει στο... στρατιωτικό

ρόλο των τεσσάρων αγίων σε σχέση με τα τέσσερα βασικά όπλα, θα πρέπει να αναφερθεί ότι και άλλοι άγιοι έχουν επωμισθεί την ευθύνη άλλων, μη στρατιωτικών καθηκόντων. Για παράδειγμα ο Άγιος Δημητριανός είναι ο προστάτης των προσφύγων. Όπως γίνεται αντιληπτόν, χάρις στις άοκνες προσπάθειες του Αγίου, καλά περνούν οι απανταχού πρόσφυγες και μάλιστα η σχετική υπηρεσία των Ηνωμένων Εθνών θα μπορούσε να καταργηθεί. Βέβαια μακάρι να φτάσει η στιγμή που πιο σωστά θα συμπεριφέρονται οι άνθρωποι στους συνανθρώπους τους κι ας μην έχει ο Άγιος με τι να ασχοληθεί.

Αλλά και η Αστυνομία έχει την προστάτιδα Αγία της την Αγία Ειρήνη, που μεταξύ άλλων την προστατεύει από επεισόδια τύπου Χλώρακας, τους "παράνομους" μετανάστες που την "κακομεταχειρίζονται" ή ακόμα και τους "κακούς" ή "απειθαρχητους" διαδηλωτές.

Τους γιατρούς προστατεύει (από ποιους άραγε, τους αρρώστους ή τα πειθαρχικά τους συμβούλια;) ο Άγης Λουκάς, ενώ τους... τελωνειακούς (προφανώς από τους λαθρέμπορους) ο Απόστολος Ματθαίος. Δεδομένου ότι με την ένταξη στην ΕΕ ο ρόλος των τελωνείων τείνει να συρρικνωθεί, θα μπορούσε να διερρωτηθεί κανείς αν ο Άγιος δεν θα έπρεπε να κάνει σκέψεις για να αναλάβει κάτι άλλο. Τελικά ίσως να αναγκαστεί να περιοριστεί στην προσπάθεια διαφύλαξης του overtime των τελωνειακών!!

Πιο λεπτό ρόλο έχουν αναλάβει οι Τρεις Ιεράρχες που είναι προστάτες των Γραμμάτων καθώς και ο Άγιος Πορφύριος που έχει αναλάβει τους ηθοποιούς, τους οποίους προφανώς προστατεύει από τις απολύσεις του Θ.Ο.Κ.! Με πιο μπανάλ

πράγματα ασχολούνται οι Άγιοι, Μάμας (προστατεύει τους Βοσκούς), Τρύφων (τους πτηνοτρόφους) και Μόδεστος (τους ζωτρόφους ή ζευγολάτες). Καταφανής είναι εδώ η εξειδίκευση, αφού ούτε ο Άγιος Μάμας ούτε ο Άγιος Τρύφων θα μπορούσαν προφανώς να προστατεύουν και τους βοσκούς και τους πτηνοτρόφους. Άλλο το ένα, άλλο το άλλο... Όσο για τον Άγιο Μόδεστο, εξαιτίας του τράκτορ κινδυνεύει να μείνει χωρίς εργασία, εκτός βέβαια και αν αναλάβει περιοχές των Ινδιών, του Πακιστάν ή της Αφρικής!

Τους ταχυδρομικούς προστατεύει ο Άγιος Ζήνων. Προφανώς από αγανακτισμένους πολίτες που δεν παίρνουν έγκαιρα την αλληλογραφία τους: είτε γιατί ήταν βροχερός ο καιρός, είτε γιατί ο ταχυδρομικός διανομέας ήταν άρρωστος, είτε γιατί του χάλασε η μοτοσυκλέττα!!

Τους ξενοδόχους προστάτης είναι ο Άγιος Σαμφών. Προφανώς δεν προκειται για τον πρώην... πρόεδρο της Δημοκρατίας, του οποίου τα "κατορθώματα" στην Ομορφίτα και αλλαχού, μάλλον δεν θα επέτρεπαν τον καθαγιασμό. Αυτές τις μέρες μάλλον θάχει δύσκολο έργο ο Άγιος, αφού με τις "αγαθοεργές" αμερικανοβρετανικές δραστηριότητες στο Ιράκ, δεν πρόκειται να σφύζουν από ζωή τα ξενοδοχεία μας. Κι αυτό ανεξάρτητα από το πώς θα ασκήσουν τα καθήκοντά τους στο Ιράκ ο Άγης Γιώρκης, η Αγία Βαρβάρα και σε μικρότερο βαθμό ο Άγης Νικόλας... Κάποια απροσεξία θα έκαμε ο προστάτης των παιδιών - βρεφών Άγιος Στυλιανός, που εξαιτίας του αμερικανικού εμπάργκο στο Ιράκ, άφησε να χαθούν την τελευταία δεκαετία κάπου μισό εκατομμύριο παιδιά, εκτός και αν βέβαια οι αρμοδιότητές του περιορίζονται στον ελληνικό χώρο!

Κάπως πλημμελώς πρέπει επίσης να ασκεί τα καθήκοντά του και ο Άγιος Χριστόφορος, προστάτης των αυτοκινητιστών, αν κρίνει κανείς από τα πολλά δυστυχήματα. Και μια και δεν προλαμβάνει τους ίδιους τους αυτοκινητιστές, πού να του ζητήσει κανείς λογαριασμό για τα θύματά τους. Τέλος, προστάτης των δικαστικών είναι ο Άγιος Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης, χωρίς όμως να μπορώ να διανοηθώ από ποιους χρειάζονται προστασία οι δικαστικοί, τουλάχιστον στη δική μας κοινωνία. Βέβαια θα μπορούσε να βοηθήσει ο άγιος ώστε να μη βγαίνουν κάποτε λανθασμένες αποφάσεις...

Άγιοι λοιπόν που προστατεύουν όλες τις κοινωνικές τάξεις και επαγγέλματα, μαζί και το στρατό. Κι όμως δεν νιώθουμε νάμαστε προστατευμένοι οι άνθρωποι και να ζούμε σε ασφάλεια. Ούτε τείνει να λιγοστέψει στην κοινωνία μας η βία, η ανομία και η αδικία. Απλά γιατί τις συνθήκες ασφάλειας θα πρέπει να διανοηθούμε να δημιουργήσουμε οι ίδιοι οι άνθρωποι όχι με την καταφυγή στα τανκς, τους πυραύλους, τα αεροπλανοφόρα αλλά θεραπεύοντας τις καθημερινές ανάγκες των συνανθρώπων μας και προστατευόμενοι από το δικό μας κακό εαυτό. Ακόμα μακριά από τη μισαλλοδοξία, τη θρησκοληψία και τις φαντασιώσεις, κάνοντας χρήση αυτού που υποτίθεται μας κάνει να ξεχωρίζουμε από τα άλλα δημιουργήματα, τη λογική. Και απ' ό,τι φαίνεται στα όσα σε μια προσπάθεια επίκλησης της λογικής, κάπως σκωπτικά αναφέρθηκαν πιο πάνω, η λογική δεν έχει πολλή θέση στη θρησκεία. ☒

Ενωμένη η αντιπολίτευση να κρατήσει

τη σημαία του αγώνα

Ο Ιζζέτ Ιτζιζιάν μιλά στο Εξυπαρχής

Ποια είναι γενικά η κατάσταση που επικρατεί ανάμεσα στα Τουρκοκυπριακά Κόμματα, την επομένη του ατυχούς αποτελέσματος της Χάγης; Μήπως το μη ευχάριστο αποτέλεσμα συνέτεινε ώστε τα Κόμματα της Αντιπολίτευσης να βρεθούν πιο κοντά το ένα στο άλλο και να υιοθετήσουν παρόμοιες πλατφόρμες;

Όλα τα Κόμματα της Αντιπολίτευσης έχουν την ίδια άποψη για το Σχέδιο Ανάν, με την έννοια ότι το δέχονται ως βάση για λύση. Εξού και τις πρόσφατες πετυχημένες και μαζικές εκδηλώσεις οργανώσαμε όλοι μαζί. Ωστόσο, μετά την κατάρρευση των συνομι-

λιών, η ομογνωμία φαίνεται να χάνεται.

Το Κόμμα Πατριωτικής Ενότητας του κ. Ντουρντουράν πιστεύει, για παράδειγμα, ότι με την ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε θα εφαρμόζεται το *acquis communautaire*, κάτι που θάνατι καλύτερο για την Κύπρο γενικά αλλά και την Τ/κή κοινότητα σε προοπτική. Το Κόμμα μάλλον προσανατολίζεται να μπούκοτάρει τις εκλογές της 12ης του Δεκεμβρη.

Εν αντιθέσει, το Τουρκικό Ρεπουμπλικανικό Κόμμα του κ. Ταλάτ, άρχισε να ρίχνει το βάρος του στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές στο τέλος του χρόνου, ελπίζοντας ότι με τη βοήθεια των ψήφων της Αντιπολίτευσης θα τις κερδίσει, εκτοπίζοντας τον κ. Ντενκτάς. Ωστόσο δεν θέλει να κατέλθει στις εκλογές σε συνασπισμό αλλά αυτόνομα. Ως

αποτέλεσμα αυτών των μεθοδεύσεων, ο κ. Ταλάτ είναι διατεθειμένος για κάποιους συμβιβασμούς όσον αφορά τα εσωτερικά πράγματα, ενώ ταυτόχρονα προσπαθεί να μη κάνει να ανησυχήσει η Τουρκία.

Τα υπόλοιπα Κόμματα της Αντιπολίτευσης (Κόμμα Ενωμένης Κύπρου, Σοσιαλιστικό Κόμμα Κύπρου και Κόμμα Κοινοτικής Απελευθέρωσης), είναι υπέρ του συνασπισμού της Αριστεράς στις εκλογές με ένα κοινό υποψήφιο και τις εκλογές, αν κερδιθούν, τις βλέπουν ως εργαλείο για τη λύση του Κυπριακού. Όμως, επειδή έχει χαθεί το μομέντουμ για μια άμεση λύση του Κυπριακού, οι εκλογές του Δεκεμβρη τείνουν σιγά-σιγά να μετατραπούν στο κυρίαρχο στοιχείο για το Βορρά.

- Ποιο είναι το αίσθημα που επικρατεί αυτή τη στιγμή ανάμεσα στην κοι-

νή γνώμη; Σκέτη απογοήτευση ή θέληση να συνεχίσει ο αγώνας για τη λύση;

Μετά τη Χάγη, ο κόσμος στο Βορρά είναι αναστατωμένος, απογοητευμένος και θλιμμένος, γιατί φαίνεται να χάθηκε η ευκαιρία για σύντομη λύση, στην οποία είχαν εναποθέσει πολλές ελπίδες. Ας μη ξεχνούμε ότι το σχέδιο Ανάν βοηθούσε να κρατά τη φλόγα αναμμένη και τώρα δεν είναι μπροστά μας. Φοβούνται οι Τουρκοκύπριοι ότι τα προβλήματά τους δεν θα μπορέσουν να βρουν σύντομα λύση και ότι η ζωή θα συνεχίσει μέσα στα αδιέξοδα και τις δυσκολίες. Ως αποτέλεσμα ο πολιτικός αγώνας τείνει να εξασθενήσει. Ωστόσο ο κόσμος έχει στραμμένο το βλέμμα προς την 1η του Μάη του 2004, με την κρυφή ελπίδα ότι κάτι μπορεί να συμβεί μέχρι τότε, παρά το ότι κάτι τέτοιο δεν δικαιολογούν οι παρούσες

ενδείξεις.

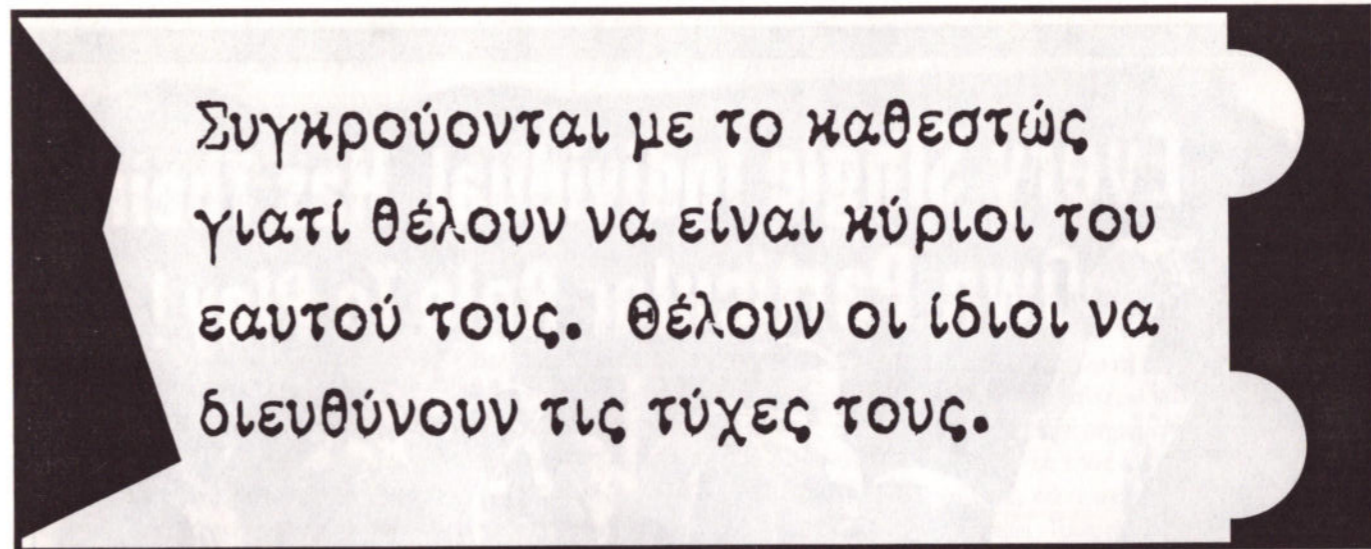
Ως εκ τούτου το βάρος πέφτει στους ώμους της πολιτικής ηγεσίας της Αντιπολίτευσης, που θα πρέπει να θέσει μπροστά στο λαό μια καινούργια στρατηγική για τη λύση. Είναι τα Κόμματα της Αντιπολίτευσης που θα πρέπει να δείξουν το δρόμο στον κόσμο και δυστυχώς δεν είμαστε ενωμένοι αυτή τη στιγμή. Όμως ο κόσμος μας θέλει ενωμένους, έτοιμους για να παλέψουμε για τη λύση, απαλλάσσοντας ταυτόχρονα τους Τουρκοκύπριους από τον Ντενκτάς και το Βαθύ Κράτος της Τουρκίας που το στηρίζει. Και αυτή ακριβώς η ιδέα είναι εκείνη που μαζεύει τα περισσότερα χειροκροτήματα στις διάφορες μας εξορμήσεις.

Όμως θα πρέπει να πω ότι κάτι τέτοιο δεν είναι εύκολο. Και παρά το ότι ο κόσμος είναι εναντίον του κ. Ντενκτάς, η Άγκυρα είναι πολύ πιθανόν να βρει

τον τρόπο να κρατηθεί στην εξουσία. Όπως ήδη ανέφερα, αυτή τη στιγμή υπάρχουν δύο κανάλια της Αντιπολίτευσης στο Βορρά. Του ανεπίσημου συνασπισμού των τριών Κομμάτων του οποίου όμως η δύναμη δεν είναι αρκετή για να «ρίξει» τον κ. Ντενκτάς και το Κόμμα του κ. Ταλάτ, τον οποίο όμως δεν φαίνεται να εμπιστεύεται η Άγκυρα.

- Είναι ικανοποιημένος ο λαός στο Βορρά με τη στάση που κράτησε η Ε/κή πλευρά στις συνομιλίες της Χάγης ή είναι διατεθειμένος να δεχτεί τον ισχυρισμό του κ. Ντενκτάς ότι δεν είναι ο ίδιος που φταίει αλλά ο κ. Παπαδόπουλος;

Η μεγάλη πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων πιστεύει ότι είναι ο Ντενκτάς που τორπίλισε τις συνομιλίες. Ωστόσο ο ίδιος ο κ. Ντενκτάς και το καθεστώς του, διαρκώς προσπαθούν να περά-

σουν το μήνυμα ότι με τον Τάσσο Παπαδόπουλο δεν πρόκειται να υπάρξει λύση. Ωστόσο στους περισσότερους Τουρκοκύπριους δεν μπορεί να περάσει αυτό το μήνυμα, χρεώνοντας για την αποτυχία τον κ. Ντενκτάς και την Άγκυρα.

Θα πρέπει ωστόσο να πω ότι ο κ. Παπαδόπουλος αντικρίζεται ακόμα με καχυποψία. Όμως πιστεύουν ότι οι χειρισμοί του αναφορικά με το σχέδιο Ανάν ήταν σίγουρα καλλίτεροι από κείνους του κ. Ντενκτάς. Έτσι, γενικά μιλώντας οι Τουρκοκύπριοι δεν μέμφονται τον Τάσσο Παπαδόπουλο για την αποτυχία της Χάγης.

- Τι περιμένει από την Ε.Ε. η Τουρκοκυπριακή κοινότητα στο άμεσο μέλλον;

Οι Τουρκοκύπριοι αντικρίζουν την Ε.Ε τα τελευταία χρόνια ως το όχημα που θα τους βοηθούσε να ξεφύγουν από την παρούσα τραγική τους κατάσταση. Στην πράξη η Ε.Ε ήταν και είναι για τους Τουρκοκύπριους πιο σημαντική από το Σχέδιο Ανάν. Κι αυτό γιατί η Ε.Ε θα έθετε τέλος στο εμπόριο που τους έχει επιβληθεί καθώς επίσης και την απειλή απώλειας της ταυτότητάς τους, που προέρχεται βεβαίως από την Τουρκία.

Η ένταξη της Κύπρου στην Ευρώπη αντικρίζεται επίσης ως το τέλος των οικονομικών τους προβλημάτων και ως έχουσα διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο αναφορικά με το Σχέδιο Ανάν, του οποίου βοήθησε τη συζήτηση και την καταρχήν αποδοχή.

Συνοπτικά για τους Τουρκοκύπριους η

ένταξη στην Ε.Ε θα σημάνει το τέλος της απομόνωσής τους και την επανένταξή τους στον πολιτισμένο κόσμο.

- Τι περιμένουν οι Τουρκοκύπριοι από τους Ελληνοκύπριους την επόμενη της Χάγης;

Ανάμεσα στους Τουρκοκύπριους υπάρχει ένα γενικό αίσθημα ότι οι Ελληνοκύπριοι δεν κάνουν αρκετά για τη λύση. Δεν έκαναν εκστρατεία για το Σχέδιο Ανάν, δεν ανάβουν τις «φωτιές της ειρήνης» όπως αυτό γίνεται στο Βορρά, δεν υπάρχουν διαδηλώσεις. Οι Τουρκοκύπριοι ακούουν τις επιδοκιμασίες των Ελληνοκυπρίων για ότι κάμνουν αλλά κατά τα άλλα δεν γίνονται πολλά πράγματα στο Νότο. Διαβλέποντας μάλλον μια στάση του «βλέποντας και κάνοντας» από μέρος της Ελληνοκυπριακής πλευράς.

Πιστεύω ότι μπορούμε να κάνουμε πολλά πράγματα μαζί. Για να λύσουμε το πρόβλημα μας χρειάζεται η συνεργασία του κόσμου και από τις δύο πλευρές. Πιο πολύ από την πλευρά εκείνων των Κυπρίων που πιστεύουν ότι η Κύπρος είναι για τους Κυπρίους. Για παράδειγμα επαναπροσεγγιστικές δραστηριότητες μπορούν να γίνουν τόσο μέσα στη χώρα όσο και στο εξωτερικό. Το κτίσιμο της εμπιστοσύνης χρειαζόμαστε κι οι δύο πλευρές και μπορεί να επιτευχθεί μέσα από κοινές δραστηριότητες. Οι Τουρκοκύπριοι θα ήθελαν να έβλεπαν κάποιες αλλαγές στα σχολικά βιβλία. Θα ήθελαν να έβλεπαν επίσης τις Ελληνοκυπριακές Αρχές να έπαιρναν μέτρα που να αφορούσαν το κοινό μέλλον της νήσου

μας. Θα πρέπει να βρεθούν καλύτεροι τρόποι διεξαγωγής του διαλόγου ανάμεσα στις δύο κοινότητες και η συνεργασία ανάμεσα στους δύο θα πρέπει να αναπτυχθεί. Η επικοινωνία μέσω του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης θα πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά. Τα προγράμματα που το Ρ.Ι.Κ. εκπέμπει για τους Τουρκοκύπριους, είναι ακατάλληλα, πεπαλαιωμένα και δεν ενδιαφέρουν τους Τουρκοκύπριους. Θα πρέπει να υπάρξει πολιτική ενθάρρυνσης του αισθήματος ότι θα ζήσουμε μαζί και η ιδέα ότι προσβλέπουμε στα ίδια πράγματα θα πρέπει να ενθαρρυνθεί. Οι ισχυρισμοί του καθεστώτος του κ. Ντενκτάς, ότι δεν υπάρχουν Κύπριοι παρά μόνο Έλληνες και Τούρκοι, ότι δεν υπάρχει Κυπριακή Πατρίδα, ότι δεν έχουμε κοινό μέλλον, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με σοβαρότητα και συνέπεια. Σχετικά θα πρέπει να υιοθετηθούν πολιτικές που να ετοιμάσουν το λαό για το μέλλον.

- Πώς αναμένετε να εξελιχθεί η στάση της νέας Τουρκικής Κυβέρνησης προς την πλευρά των Τουρκοκυπρίων, στο άμεσο μέλλον;

Στην αρχή οι δηλώσεις Ερντογάν και ορισμένες άλλες κινήσεις, δημιούργησαν ελπίδες στους Τουρκοκύπριους. Ωστόσο στη συνέχεια άλλαξε η στάση του Ερντογάν ακολούθησε ένα δρόμο ζικ-ζακ και δεν γίνεται πια πιστευτός. Στο Βορρά είναι πλατεία διαδεδομένη η πεποίθηση ότι τα ηνία έχουν ακόμα οι στρατιωτικοί και η γραφειοκρατία.

Ωστόσο υπάρχουν αρκετοί που πι-

στεύουν ότι ο κ. Ερντογάν είναι υποχρεωμένος να επικεντρωθεί σε δύο θέματα: Εκείνο των Κούρδων και το Κυπριακό. Αν δεν το κάνει, θα χάσει.. Αν δεν καταφέρει να ανοίξει το δρόμο της Τουρκίας προς την Ε.Ε, η πολιτική του καριέρα δεν πρόκειται να διαρκέσει. Έτσι, παρά την μέχρι τώρα απογοήτευσή τους, μέχρι το Μάιο του 2004 οι Τουρκοκύπριοι θα εξακολουθούν να τρέφουν τις ελπίδες τους και να αναμένουν.

Το κάποιο του, όχι έντονο ισλαμικό παρελθόν φέρει τον κ. Ερντογάν σε σύγκρουση με στους στρατιωτικούς. Και αν δεν καταφέρει να έχει την στήριξη της Ε.Ε, δεν θα μπορέσει να αντισταθεί στις πιέσεις των Κεμαλιστών. Και η Ε.Ε, τότε μόνο θα βοηθήσει, αν ο κ. Ερντογάν προχωρήσει να λύσει το Κυπριακό και το Κουρδικό, επιφέροντας ταυτόχρονα τις αναγκαίες αλλαγές στο Σύ-

νταγμα. Αν θέλει να πάρει κάποια ημερομηνία για έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας δεν μπορεί παρά να επιφέρει μεταρρυθμίσεις και να λύσει τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Τουρκία. Παρόλο που πήρε κάποιους ψήφους ο κ. Ερντογάν και από τους διανοούμενους και από τους επιχειρηματίες, τους περισσότερους του ψήφους εξασφάλισε από τα χαμηλά στρώματα της κοινωνίας, «τους δυστυχισμένους», εν είδη ψήφου διαμαρτυρίας. Και το τι έκαμε μέχρι στιγμής δεν είναι αρκετό για να τους ξανακερδίσει.

- Με την προϋπόθεση ότι ο κ. Ντενκτάς τείνει να παραγωγίζει τα πραγματικά συμφέροντα της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, θα έβλεπε με καλό μάτι ο λαός στο Βορρά και θα δεχόταν ένα πιο ενεργητικό ρόλο της Κυπριακής Κυβέρνησης προς την πλευ-

ρά του;

Οι περισσότεροι στο Βορρά δεν πιστεύουν ότι ο κ. Ντενκτάς εκπροσωπεί τα συμφέροντα των Τουρκοκυπρίων. Οι άνθρωποι θέλουν να ξεφύγουν από τα σημερινά αδιέξοδα. Ωστόσο εκείνο που κατά κύριο λόγο έχει σημασία, δεν είναι τόσο η εξασφάλιση του ατομικού οφέλους αλλά το συμφέρον της κοινότητας. Δεν θέλουν να εγκαταλείψουν το νησί, ενώ ταυτόχρονα θέλουν να διατηρήσουν τη δική τους κυπριακή ταυτότητα.

Προσανατολίζονται ξανά προς την Κυπριακή Δημοκρατία και θέλουν να διεκδικήσουν τα δικαιώματά τους που απορρέουν από το Σύνταγμα. Αρχίζουν να «ξαναθυμούνται» την Κυπριακή Δημοκρατία και ότι κι αυτοί μπορούν να απολαμβάνουν τα ίδια δικαιώματα με τους Ελληνοκύπριους. Άλλωστε η Κυπριακή Δημοκρατία δεν είναι μια δη-

μοκρατία μόνο των Ελληνοκυπρίων. Η καταφυγή στην ικανοποίηση προσωπικών δικαιωμάτων εμπειρεί τον κίνδυνο να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις. Περισσότεροι έποικοι θαρθούν στο Βορρά, αλλάζοντας έτσι ανεπανόρθωτα τη δημογραφία. Κάτι βέβαια που θα κάμει ευτυχή τον κ. Ντενκτάς..

Η Κυπριακή Κυβέρνηση θα πρέπει να αντιδράσει μ'ένα τρόπο όπου, ενώ οι Τουρκοκύπριοι θα μπορούν να απολαμβάνουν τα ατομικά τους δικαιώματα, θα βοηθούνται ταυτόχρονα να παραμείνουν στο Βορρά.

Επομένως η απάντηση στο ερώτημα σας είναι καταφατική, υπό την αίρεση ότι οποιαδήποτε μέτρα θα ελαμβάνοντο θα ήταν προς τη σωστή κατεύθυνση και δεν θα διευκολύνουν τους Τουρκοκύπριους να εγκαταλείψουν το νησί. Οι Τουρκοκύπριοι θα πρέπει να βοηθηθούν δικαιωματικά μέσα από τη δημοκρατία του '60 και όχι χαριστικά. Για παράδειγμα χιλιάδες Τουρκοκύπριοι μεταβαίνουν στο Νότο για δουλειά. Παίρνουν λιγότερα μεροκάματα από τους Ελληνοκύπριους συναδέλφους τους, δεν θεωρούνται συνδικαλισμένοι, ενώ το ένα τρίτο της αμοιβής τους κατακρατεί ο Τουρκοκύπριος Εργολάβος. Η Κυπριακή Κυβέρνηση θα μπορούσε να επέμβει και να σταματήσει αυτή την αδικία.

- Υπάρχουν χειρονομίες που θα μπορούσαν να γίνουν από πλευράς της Κυπριακής Κυβέρνησης, που θα ήταν καλοδεχούμενες και δεν θα μπορούσαν να παρεξηγηθούν;

Ασφαλώς υπάρχουν και θα δώσω εδώ κάποιες ιδέες. Για παράδειγμα θα μπορούσαν να αναγνωρίζονται τα πτυχία των πανεπιστημίων στο Βορρά, κάνοντας έτσι τους Τουρκοκύπριους να νιώσουν ότι τυγχάνουν της ίδιας μεταχείρισης που τυγχάνουν και οι άλλοι πολίτες της Δημοκρατίας. Να τους επιτρέπεται να κάνουν αίτηση για δουλειά στο Νότο και να μπορούν έτσι να κερδίζουν το φωμί τους. Τουρκοκύπριοι φοιτητές που σπουδάζουν στο εξωτερικό να έχουν τα ίδια οφέληματα/επιδόματα που έχουν και οι Ελληνοκύπριοι φοιτητές του εξωτερικού. Όπως ανέφερα και προηγουμένως μεγάλη προσφορά θα μπορούσαν να κά-

νουν τα ραδιοτηλεοπτικά κανάλια. Δέκα λεπτά ειδήσεις στα τουρκικά από το Ρ.Ι.Κ 2 με ουσιαστικά παλαιού τύπου προπαγάνδα, δεν βοηθούν. Θα μπορούσαν τα προγράμματα να εμπλουτιστούν με πολιτιστικές δραστηριότητες, συζητήσεις στοργυλής τραπέζης, κ.ά.

Στο Βορρά, σημαντικό ρόλο άρχισαν να διαδραματίζουν τα ιδιωτικά κανάλια. Μάλιστα ένα απ'αυτά διαρκώς επιχειρηματολογεί για την ανάγκη εξεύρεσης λύσης, βοηθώντας έτσι τους προοδευτικούς Τουρκοκύπριους να αντιμετωπίζουν τους σωβινιστές. Πρόσφατες δημοσκοπήσεις έχουν δείξει ότι τα ιδιωτικά κανάλια στο Βορρά έχουν μεγαλύτερη θέαση από τα κρατικά. Δυστυχώς όπως έχουν τώρα τα πράγματα, η Κυπριακή Κυβέρνηση δίνει την εντύπωση ότι δεν έχει συνειδητοποίηση της ύπαρξης των Τουρκοκυπρίων, περίπου ότι το άλλο μισό του κυπριακού πληθυσμού δεν υπάρχει γι αυτήν..

- Στο Νότο, αντίθετα με ότι συνέβαινε στο παρελθόν, αρκετοί από μας νιώθουν ότι Τουρκοκύπριοι και Ελληνοκύπριοι μοιραζόμαστε λίγο πολύ τις ίδιες επιδιώξεις και θα μπορούσαμε να συνεργαστούμε για τον κοινό στόχο της επανένωσης. Δέχονται αυτή την άποψη και οι Τουρκοκύπριοι; Αν ναι, πως θαύρισκε την έκφρασή του κάτι τέτοιο;

Ολονέν και περισσότεροι άνθρωποι στο Βορρά έχουν αυτή την εκτίμηση: Κοινή πατρίδα, κοινές επιδιώξεις, κλπ. Η ιδέα της ένταξης στην Ε.Ε έχει βοηθήσει σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση. Σ'αυτό έχει βοηθήσει και η τεχνολογία, το κομπιούτερ. Αρκετά άτομα από το Βορρά επικοινωνούν έτσι με τους συμπατριώτες τους στο Νότο. Νεαρά πρόσωπα δημιουργούν φιλίες και στη συνέχεια με την πρώτη ευκαιρία μπορούν να συναντηθούν.

Αντίθετα με το τι νομίζαμε, οι νεότερες γενιές επηρεάζονται θετικά. Η νεολαία είναι καλλίτερα μορφωμένη, με λιγότερες προκαταλήψεις, πιο «πολιτισμένη». Θετικό ρόλο διαδραματίζει η Δικονομική Χορωδία. Και οι αθλητικές συναντήσεις θα μπορούσαν, κατά την άποψή μου να βοηθήσουν αλλά σκοντάψαμε στο θέμα της «αναγνώρισης». Σίγουρα όμως είναι πιο εύκολες οι επα-

φές μέσα από την κουλτούρα παρά από τα σπορ, όπου υπάρχει ανταγωνισμός.

- Τι είναι εκείνο που καθοδηγεί τις ενέργειες των Τουρκοκυπρίων σ'αυτό το στάδιο; Ποιο είναι σήμερα το όραμα του μέσου Τουρκοκύπριου; Θα διαπιστώνετε κάποιο βαθμό κυπριωτισμού που δεν υπήρχε προηγουμένως; Αν ναι, πως εκφράζεται κάτι τέτοιο αυτή τη στιγμή;

Το σημαντικότερο για τους Τουρκοκύπριους είναι σήμερα η διασφάλιση του μέλλοντος τους ως κοινότητας στο νησί μας, κάτι που θέτει σε κίνδυνο η Τουρκία. Τους απασχολεί ακόμα το θέμα της δημοκρατίας. Συγκρούονται με το καθεστώς γιατί θέλουν να είναι κύριοι του εαυτού τους. Θέλουν οι ίδιοι να διευθύνουν τις τύχες τους.

Όραμά τους είναι μια ανεξάρτητη, ενωμένη Κύπρος, πλήρες μέλος της Ε.Ε με τα ανθρώπινα και δημοκρατικά δικαιώματα των ανθρώπων να τυγχάνουν σεβασμού. Θέλουν να νιώθουν ελεύθεροι και να τους παίρνουν στα σοβαρά γιατί και σ'αυτούς ανήκει αυτή η χώρα. Στον Τουρκοκύπριο εξακολουθεί να αναπτύσσεται διαρκώς η κοινή κυπριακή ταυτότητα, κατά τρόπον που κάτι τέτοιο δεν έγινε ποτέ στο παρελθόν, συμπεριλαμβάνοντας σ'αυτήν τον Ελληνοκύπριο και αποκλείοντας τον Τούρκο. Οι κοινωνικές αλλαγές που έχουν επισυμβεί προς αυτή την κατεύθυνση είναι σημαντικές.

Είμαστε περήφανοι για τον κυπριωτισμό μας χωρίς να απαρνιούμαστε τον τουρκισμό μας. Νιώθουμε να μην είμαστε τίποτε λιγότερο από τους Ελληνοκύπριους, νιώθουμε να είμαστε ίσοι. Νιώθουμε τις δυο ταυτότητες, Τουρκοκυπριακή/Ελληνοκυπριακή να συγκλίνουν και να σχηματίζουν την Κυπριακή ταυτότητα. Η πλειοψηφία των κατοίκων στο Βορρά δεν θεωρεί τον εαυτό της ως Τούρκο, ως ανήκοντα στον τουρκικό κόσμο. Κυρίαρχο στοιχείο είναι η Κύπρος ως η πατρίδα. Και αυτό δεν αφορά μόνο τους αριστερούς. Κάτι που φαίνεται όταν συζητούμε αριστεροί και δεξιοί με τους εθνικιστές ή τους εποίκους..

Ο ΙΖΖΕΤ ΙΖΤΖΙΑΝ είναι Πρόεδρος του Κόμματος της Ενωμένης Κύπρου

Το παράθυρο Ανάν έκλεισε. Ας ανοίξουμε ένα άλλο.

Του Σοφοκλή Ρούσου

Ό

ταν τον περασμένο μήνα έκλεισε η διάσκεψη της Χάγης με τη σύντομη γεμάτη απογοήτευση δήλωση του Κόφι Ανάν, ήταν δύσκολο να ξεχωρίσεις τι ήταν ζωγραφισμένο στα

πρόσωπα των Ελληνοκυπρίων ηγετών. Χαμόγελα ικανοποίησης; Παγωμάρα; Φόβος για το μέλλον; Ίσως και όλα μαζί. Πιο δυνατό συναίσθημα όμως, πρέπει να ήταν η ανακούφιση. Ο Ντεκτάς τους έβγαλε για μια ακόμη φορά από τη δύσκολη θέση. Δίχως να πληρώσουν κανένα κόστος, απέφυγαν τον οδυνηρό συμβιβασμό του σχεδίου Ανάν και βρέθηκαν ένα βήμα πιο κοντά στην ένταξη. Η υπογραφή της συνθήκης προσχώρισης πριν λίγες μέρες, σταθεροποίησε το χαμόγελο. Η ανάγκη του οδυνηρού συμβιβασμού δεν υπάρχει πιά. Τουλάχιστον όχι άμεσα. Ή έτσι νομίζουν.

Με την αυτοπεποίθηση του Ευρωπαϊκού κράτους, άρχισαν να ξαναφέρνουν το σχέδιο Ανάν στην επιφάνεια. Δεν είναι δύσκολο να δούμε μέσα στην φαινομενικά καινούργια τακτική τη συνέχεια της ίδιας πολιτικής. Υποστήριξη του συμβιβασμού σε ένα γενικό επίπεδο, (ναί στο σχέδιο), άρνηση αποδοχής των επιπτώσεων του συμβιβασμού (λειτουργικότητα, ευρωπαϊκό κεκτημένο, ανθρώπινα δικαιώματα). Η πολιτική σχιζοφρένεια των τελευταίων 25 χρόνων με «αποδοχή της διζωνικής» και «όλοι οι πρόσφυγες στα σπίτια τους» συνεχίζεται. Φυσικό είναι ότι αν δεν υπάρξουν εξωγενείς παράγοντες δεν πρέπει να περιμένουμε από την Ελληνοκυπριακή ηγεσία να καταβάλει ιδιαίτερες προσπάθειες για να βρεθεί μια συμφωνημένη διευθέτηση. Η ύπαρξη του σχεδίου Ανάν στο τραπέζι, ανενεργού όπως είναι σήμερα της προσφέρει το τέλειο άλλοθι. «Αποδεχόμα-

στε τον συμβιβασμό, αλλά ο Ντεκτάς όχι».

Έτσι παρόλη τη φραστική υποστήριξη, ο συμβιβασμός σ' αυτή τη χρονική περίοδο με πρωτοβουλία της Ελληνικής πλευράς, δεν είναι ορατός. Από την άλλη δεν φαίνεται να έχουν αλλάξει οι συσχετισμοί δυνάμεων στη Τουρκία ή στην Τουρκοκυπριακή πλευρά σε τέτοιο σημείο που να περιμένουμε ανατροπή της Τουρκικής στάσης στο άμεσο μέλλον.

Με αυτό το σκεπτικό τι μπορούμε να πούμε για το σχέδιο; Είναι ζωντανό ή νεκρό; Κατά τη γνώμη μου το σχέδιο αυτό καθεαυτό είναι νεκρό. Θα διατηρηθούν ζωντανές οι βασικές πρόνοιες, που ούτως ή άλλως είτε έχουν γίνει αποδεχτές από πριν, είτε υπάρχουν στο τραπέζι για χρόνια τώρα. Το σχέδιο όμως σαν κοινά αποδεκτή λύση, που φαινόταν ότι είμασταν κοντά πριν κανένα μήνα, δεν υπάρχει πιά. Πιο σημαντικά πράγματα όμως έχουν μείνει. Η αποδοχή μέσα στην κοινωνία και στις δύο πλευρές, δύο-τριών βασικών πραγμάτων: ανάγκη για συμβιβασμό, ότι συμβιβασμός σημαίνει ότι κάτι θα δώσουμε, ότι οι δύο κοινότητες είχαν για πρώτη φορά κοινούς στόχους και επιδιώξεις. Το πιο σημαντικό στοιχείο που έχει μείνει όμως είναι η επίδραση της εξέγερσης των Τουρκοκυπρίων. Και αν ακόμα ηττηθούν, έχουν ήδη δημιουργήσει καινούργια δεδομένα. Ανατράπηκε ο αδιαμφισβήτητος ρόλος της Τουρκίας και του Ντεκτάς, μέσα στην Τουρκοκυπριακή κοινότητα. Καινούργιες δυνάμεις βγήκαν στην επιφάνεια. Αλλά ακόμα και η επίδραση του στην Ελληνοκυπριακή κοινωνία, είναι ενδιαφέρουσα. Δημιουργήθηκε η αίσθηση ότι στην άλλη πλευρά του συρματοπλέγματος υπάρχουν κάποιοι που είναι κάτι σαν εμάς, που αγωνίζονται για κάτι που το θέλουμε και εμείς, που είναι σύμμαχοι μας. Και αυτό θα μας συντροφεύει

φιλικά στα επόμενα χρόνια.

Το παράθυρο έκλεισε

Τον περασμένο Νιόβρη που εμφανίστηκε το σχέδιο, μερικοί από μας υποστηρίξαμε την αποδοχή του, παρόλο που είδαμε τα διαχωριστικά του στοιχεία, στη λογική ότι η εφαρμογή του θα μας άνοιγε ένα παράθυρο που πιθανόν να μας οδηγούσε στην ειρήνη σε μια δικαιοδική κοινωνία. Είτε μας αρέσει είτε όχι, το παράθυρο έκλεισε. Αν θα ξαναανοίξει δεν εξαρτάται από εμάς αλλά από τη καινούργια συγκυρία που θα εμφανιστεί στο μέλλον.

Όσον αφορά τη δικαιοδική αριστερά (αν θεωρήσουμε ότι υπάρχει αυτός ο όρος και ότι ανήκουμε σ' αυτή) πρέπει να θεωρήσουμε ότι δυνατότητες άμεσης διευθέτησης δεν υπάρχουν. Δεν υπάρχει λοιπόν λόγος και πρακτική αξία να ξαναβάλουμε το σχέδιο Ανάν στο δικό μας τραπέζι.

Άλλες ιδέες

Άς φάσουμε σαν αριστερά διαφορετικές προσεγγίσεις. Προσεγγίσεις που έχουν σχέση με τις βασικές ιδέες της δημοκρατίας, της λαϊκής κυριαρχίας, της δυνατότητας να ελέγχουμε οι ίδιοι οι κάτοικοι αυτού του νησιού το μέλλον μας. Νομίζω ότι σ' αυτή τη φάση πρέπει να ξαναφάσουμε τις ιδέες για κοινές οργανώσεις, κοινές καμπάνιες, κοινούς στόχους και να φλερτάρουμε και λίγο με την ιδέα της Συντακτικής Συνέλευσης. Επιπλέον ειδικά εμείς σαν Ελληνοκύπριοι αριστεροί, πρέπει να αντισταθούμε στην κρυφή προσπάθεια της Ελληνοκυπριακής ηγεσίας να πετύχει πόντους σε βάρος των Τουρκοκυπρίων και στο βαθμό που μπορούμε πρέπει να προστατέψουμε τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων από την βουλιμία που πιθανόν να εμφανιστεί με την ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στη Ευρωπαϊκή Ένωση. □

Το Σχέδιο Ανάν και η Αριστερά: Το Σύνδρομο του Ουραγού στη Σημερινή Συγκυρία

Του Ν. Τριμικλινώτη

Η

παρέμβαση τούτη γράφτηκε σαν απάντηση στους Σία Αναγνωστοπούλου (Σ.Α) και Σταύρο Τομπάζο (Σ.Τ.), με τίτλο «Οι Ευθύνες της Αριστεράς» (Ο Πολίτης 9.2.03), στο

πλαίσιο της αναζήτησης της πιο σωστής προσέγγισης στη σημερινή πρωτόγνωρη για την Κύπρο συγκυρία. Οι εξελίξεις καθιστούν σήμερα ακόμα πιο αναγκαία την συζήτηση αυτή. Το κεντρικό ερώτημα που διαποτίζει την παρέμβαση τούτη είναι ποια στάση οφείλει να τηρήσει η Ελληνο-κυπριακή Αριστερά στη σημερινή συγκυρία, δηλαδή με την κατάσταση που δημιουργήθηκε μετά την κατάθεση του σχεδίου Ανάν. Βέβαια το κείμενο αυτό είχε γραφτεί όταν ακόμα υπήρχαν ασφυκτικές προθεσμίες που ο Γ.Γ. του ΟΗΕ με το τρίτο αναθεωρημένο σχέδιο του, όμως η συζήτηση των ζητημάτων που τίθενται δεν έχουν χάσει την σημασία τους για την Αριστερά και την όποια λύση προταθεί, μετά τον πόλεμο στο Ιράκ που έχει περάσει σαν οδοστρωτήρας από πάνω μας. Έτσι κι αλλιώς, κατά πάσα πιθανότητα, το επόμενο σχέδιο θα είναι κάτι παρόμοιο με

το Σχέδιο Ανάν, αν όχι και το ίδιο...

Η δημοσίευση του κειμένου των Σ.Α. και Σ.Τ. «Οι Ευθύνες...» έγινε μέσα στο προεκλογικό κλίμα, μια βδομάδα πριν τις εκλογές. Γι' αυτό φρονώ ότι το πνεύμα και ο τόνος του κειμένου, στη συγκεκριμένη φάση, ήταν κάπως άκαιρο και άστοχο, δεδομένων των τεταμένων πνευμάτων και την πολεμική από συγκεκριμένους πρώην Αριστερούς, και νυν Κληριδικούς, που με την ήττα κι αποχώρηση του Κληρίδη από την εξουσία αυτοί μένουν μετέωροι. Όταν δεξιές φυλλάδες του Πανεπιστημίου, όπως τα «Πρωτοποριακά Νέα» δημοσιεύουν άρθρα των κ.κ. Μαυράτσα και Θαναασά, με όλη την χολή που εκκρινόταν κατά της Αριστεράς, θα ανέμενε κανείς ότι η τοποθέτηση εμπειρών στελεχών της Αριστεράς στο πανεπιστημιακό χώρο θα ήταν πιο προσεγγιστική. Η δημόσια τοποθέτηση νομίζω ότι απαιτεί δημοσία και ειλικρινή συζήτηση.

Οι Σ.Α. και Σ.Τ. θεωρούν μη πλήρη την άποψη που θέλει «την «επίσημη» Αριστερά εγκλωβισμένη σε μια εκλογική συμμαχία που την υποχρεώνει σε συμβιβασμούς γλώσσας, ύφους και ουσίας», η οποία μάλλον λόγω «ελλιπούς, αν όχι λανθασμένης εκτίμησης της Τουρκικής συγκυρίας». Η εξήγηση τούτη προσφέ-

ρεται σαν απάντηση στην διαπίστωση που κάνουν ότι «το ΑΚΕΛ εμφανίζεται εγκλωβισμένο σε μια αμυντική στάση απέναντι στους επικριτές του» και την «διοποίηση από τον ΔΗΣΥ μια ιστορίας που δεν του ανήκει», δηλαδή την υπόθεση της λύσης και της επαναπροσέγγισης. Εν μέρει τουλάχιστον φαίνονται να αποδέχονται το σκεπτικό περί εγκλωβισμού του ΑΚΕΛ λόγω «αφύσικων συμμαχιών». Όμως, ανεξάρτητα από τις απόψεις κάποιου για την επιλογή Παπαδόπουλου για την διεκδίκηση της προεδρίας από το ΑΚΕΛ, αυτό που οι Σ.Α. και Σ.Τ. δεν λαμβάνουν υπόψη είναι πώς η Αριστερά επεδράσε στο χώρο του ΔΗΚΟ και της κεντροδεξιάς, και πως χρωμάτισε την συμμαχία. Υπάρχει διαπίστωση ότι ο χώρος του κέντρου, και με την δύναμη του πόλου που ονομάζεται ΑΚΕΛ, η συμμαχία της αντιπολίτευσης πήρε σαφώς κεντρο-αριστερό χαρακτήρα, και ο απορριπτικισμός έμεινε στο περιθώριο. Η εκλογική μάχη μεταξύ Αριστεράς και των σύμμαχων της και της συμμαχίας της Δεξιάς κρίθηκε, γι' αυτό αφήνω τα εκλογικά.

Στη βάση μιας βασικά διεθνολογικής προσέγγισης οι δύο καθηγητές προσπαθούν να ανατρέψουν, αυτό που διαπιστώνουν βασικά ως στρεβλή αντίληψη από

ΑΚΕΛ, με την διαφώτιση γύρω από την «Τουρκική συγκυρία», η οποία για να είμαστε ακριβείς είναι βασικά Τουρκο-κυπριακή συγκυρία: Ενώ η τελική έκβαση της ενδοτουρκικής διαμάχης δεν έχει ακόμα κριθεί, η όλη διεργασία μαζί με τις διαδικασίες ένταξης και λύσης έχει εξαπολύσει μια νέα δυναμική στη Τουρκο-κυπριακή κοινότητα, η οποία δημιουργεί μια ποιοτικά καινούρια εποχή. Ως εδώ καλώς, παρόλο που θεωρώ ότι δεν πρέπει να υποτιμάται εδώ η διαμεσολάβηση του πολιτικού στοιχείου, δηλαδή της Αριστερής Παιδείας και διεθνιστικού λόγου που επωμίστηκε βασικά κόντρα στο ρεύμα και με κόστος η Ελληνο-κύπριακή Αριστερά όλα αυτά τα χρόνια. Εκεί που η ανάλυση τους παίρνει την πλέον προβληματική στροφή είναι όταν καταλήγουν ότι «κάθε διεκδικητική πολιτική για το σχέδιο Ανάν είναι λανθασμένη» και μετατρέπονται σε ένθερμους υποστηρικτές της υπογραφής του σχεδίου Ανάν ως έχει, χωρίς καμία διαπραγμάτευση. Προφανώς θεωρούν ότι «η ιστορική δυναμική της συμβίωσης και της επανένωσης των δύο κοινοτήτων στο ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο» θα μπορέσει να ανατρέψει όλα τα αρνητικά στοιχεία, για τους Κυπρίους και δύο κοινοτήτων. Βέβαια εδώ τίθεται το ερώτημα αν πρόκειται για αυτόματη διαδικασία η οποία θα έρθει στην μετά την λύση εποχή, και για τον ρόλο των θεσμικών και πολιτικών δομών στο αναδιοργανωμένο κράτος. Τίθενται μια σειρά από ζητήματα στην ανάλυση και τα συμπεράσματα τους: Δεν έχει κανένα ρόλο να παίξει το συνταγματικό πλαίσιο; Οι θεσμικές-συνταγματικές ρυθμίσεις και διαδικασίες δεν έχουν καμία σημασία; Ο ρόλος του κράτους είναι απλά παθητικός; Η Αρι-

στερά δεν πρέπει να έχει δικό της όραμα για την μορφή του κράτους και τη λύση του κυπριακού, πρέπει να είναι απλά αποδεκτής κι ουραγός των επιλογών του Διεθνούς παράγοντα; Κι αν ακόμα οι συγκυρίες είναι τέτοιες όπου θα αποδεχθεί το σχέδιο, ακόμα κι όπως έχει για χάριν του συμβιβασμού, δεν έχει καθήκον να καταθέσει το μακροπρόθεσμο όραμα της;

Το Όραμα της Αριστεράς και το σχέδιο Ανάν

Με το σχέδιο Ανάν ξεμπερδεύουν με δύο προτάσεις: «Το σχέδιο Ανάν εγγυάται ένα κοινό κράτος και εξασφαλίζει στρατιωτική ισορροπία στην Κύπρο». Ερμηνεύουν έτσι ότι το σχέδιο «βγάζει την Τουρκία από την Κύπρο κι επιστέφει τη διαχείριση της Κυπριακής ιστορίας στους Κυπρίους».

Πρώτο, η έννοια της «στρατιωτικής ισορροπίας» τι σχέση έχει με την Αριστερά; Η Αριστερά αγωνίζεται για την πλήρη αποστρατιωτικοποίηση, αν αυτό θα επιτευχθεί σταδιακά και μετά από μακρόχρονους αγώνες, αυτό είναι άλλη υπόθεση. Ουδέποτε το όραμα της Αριστεράς ήταν η «στρατιωτική ισορροπία» μεταξύ των λεγόμενων «μητέρων πατρίδων», ιδίως όταν καθορίζεται ερήμην των Κυπρίων, βασικά σε βάρος τους. Ο ρόλος των κατασταλτικών μηχανισμών, συμπεριλαμβανόμενων και των Ελληνικών και Τουρκικών δυνάμεων που θα βρίσκονται στην Κύπρο μετά την λύση, όπως προβλέπεται από το σχέδιο Ανάν, πρέπει να προβληματίσει. Σίγουρα σε σχέση με την υπερ-στρατιωτικοποιημένη κατάσταση που βρισκόμαστε τώρα, ο μονοψήφιος σε χιλιάδες αριθμός που προνοείται, μάλιστα με προοπτική πλήρους αποχώρησης με την ένταξη της

Τουρκίας στην ΕΕ, αποτελεί βελτίωση. Παρόλα αυτά το όραμα της Αριστεράς πρέπει να μείνει ανόθευτο, έστω και σαν μακροπρόθεσμος στόχος ο οποίος όμως να τεθεί από τώρα στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Δεύτερο, το όραμα της Αριστεράς περιορίζεται σ' ένα υποτυπώδες «κοινό κράτος», το οποίο ουσιαστικά θεσμοθετεί ένα σκληρό δικαιοσύνη, ο οποίος γίνεται σε βάρος του υπερ-κοινοτικού πολίτη, όπως έχει αναλυθεί εκτενώς εξάλλου σε επεξεργασμένες Αριστερές συνταγματικές κριτικές (βλέπε τα κείμενα Κωνσταντίνου, Μ. «Παρατηρήσεις πάνω στην Πολιτική Κοινωνιολογία του Ελβετικού Συστήματος» και Τριμικλινώτης, Ν. «Το Ελβετικό Σύστημα, το Σχέδιο Ανάν και η Ομοσπονδοποίηση της Κύπρου: Για Ένα Αριστερό Συνταγματισμό»). Η ασ τ' θέσω διαφορετικά, το μίνιμουμ που θέτει η Αριστερά είναι ένα υποτυπώδες κοινό κράτος με εθνο-κοινοτικές συνιστώσες πολίτες; Η προσέγγιση που προτείνω είναι μια καθαρά αντιεθνικιστική απάντηση τόσο στον (Ε/Κ) πλειοψηφισμό, όσο και τον (Τ/Κ) αποσχιστικό εθνικισμό.

Τρίτο, η αντίληψη για τα δικαιώματα περιορίζεται στο δίπτυχο ατομικά και συλλογικά δικαιώματα, όπου δεν υπάρχει χώρος για υπερ-κοινοτικά δικαιώματα ή άλλα συλλογικά δικαιώματα (π.χ. ταξικά ή γυναικεία δικαιώματα κτλ). Ίσως, να χρειαστεί να βγει πιο καθαρά από το ΑΚΕΛ προς τα έξω (πράγμα που δεν βοηθά το όλο εκλογικό χάος και οι διαστρεβλώσεις από την Δεξιά, ότι η κριτική του ΑΚΕΛ στο σχέδιο Ανάν δεν είναι από την άποψη των Ελληνο-Κυπρίων, αλλά από την σκοπιά του ως εκφραστής των συνεκτικών υπερ-κοινοτικών δικαιωμάτων, όχι της πλειοψηφίας των Κυπρίων

(δηλαδή των Ε/Κ), αλλά της συνάντησης των δύο κύριων κοινοτήτων σε ταξικό και διεθνιστικό επίπεδο. Η υποτονική έννοια του πολίτη μέσα στο σχέδιο Ανάν πρέπει οπωσδήποτε να ενισχυθεί. Ποιος θα τα διαπραγματευτεί όλα αυτά; Τα ζητήματα αυτά πρέπει να τεθούν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων.

Η Λύση ως υπόθεση της Αριστεράς: Ενεργητική και Συμμετοχική Δημοκρατία

Η Αριστερή και διεθνιστική στάση που προτείνουν είναι βασικά η παθητική αποδοχή. Απλά η Αριστερά πρέπει να αποδεχθεί το σχέδιο Ανάν και συμμετέχει και αποδεχθεί την ηγεμονία των διαφόρων conflict resolution τύπου Fullbright, των οποίων οι πρωτεργάτες έγιναν τώρα Κληριδικοί. Η υπόθεση της επαναπροσέγγισης δεν είναι απολιτικό ζήτημα ορισμένων ψυχολογικών σεμιναρίων ή θέμα δεντροφυτεύσης την παραμονή των εκλογών. Εξάλλου άλλη «επαναπροσέγγιση» των κ.κ. Λόρδο και του Βασιλείου για ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων, κι άλλη η επαναπροσέγγιση που θέλει το πανσυνδικαλιστικό φόρουμ που απαιτεί την ισότητα στους όρους εργασίας σ' όλη την Κύπρο. Για την Αριστερά η επαναπροσέγγιση αποτελεί μέρος της μαχητικής διεκδίκησης των συλλογικών κι ατομικών δικαιωμάτων των Κυπρίων, τόσο ενάντια στον εθνικισμό (πλειοψηφισμό-διαχωρισμό), όσο και ενάντια σε ιμπεριαλιστικές επιβουλές της «νέας τάξης πραγμάτων». Δεν είναι απλά ζήτημα να αποδεχθεί η Αριστερά το σχέδιο Ανάν, αλλά να καταγράψει τον ιστορικό της στόχο, και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επίτευξη, έστω μακροπρό-

θεσμα, για σοσιαλιστικό μετασχηματισμό της κοινωνίας. Υπάρχει ένα συλλογικό υποκείμενο, όχι η μια εθνοτική πλειοψηφία έναντι της «μειονότητας», ούτε επιβολή της μιας κοινότητας. Το εγχείρημα έχει ταξική βάση, αλλά με σημαχίες στην δημιουργία της αντι-ηγεμονίας της ευρύτερης Αριστεράς.

Η απουσία Θεωρίας του Κράτους και Συνταγματικής Θεωρίας και ο ρόλος των Κινημάτων

Μας λένε οι Σ.Α. και Σ.Τ. ότι το κυπριακό «δεν θα λυθεί οριστικά και αμετάκλητα στα σαλόνια των διαπραγματεύσεων», αλλά «όταν τα κοινωνικά κινήματα διεκδικούν τη λύση και διαμορφώνουν τις συνειδήσεις και την κουλτούρα της επιλύσης». Σε άλλο σημείο ασκούν κριτική στο γεγονός ότι η κριτική του ΑΚΕΛ στο σχέδιο Ανάν κάνει αναφορά στη «λειτουργικότητα» του συντάγματος. Βέβαια τα περί λειτουργικότητας παραπέμπουν σε άλλες ιστορικές στιγμές, όταν ο Μακάριος πρότεινε την αναθεώρηση των 13 σημείων.

Είναι αντιληπτή η παραδοσιακή αστική σύγκρουση για το Ζυριχικό σύνταγμα, στο οποίο οι Ελληνο-Κύπριοι τόνιζαν την «λειτουργικότητα» και οι Τουρκο-Κύπριοι την «δικονομικότητα», όμως αυτό δεν πρέπει να μας οδηγεί στο άλλο άκρο που είναι το να εγκαταλείψουμε κάθε συνταγματική θεωρία επικαλούμενη την βολουνταριστική δημιουργικότητα των μαζών: Ο ρόλος του Κράτους κάθε άλλο παρά παθητικός είναι. Εξάλλου στο ζήτημα αυτό υπάρχει τεκμηριωμένη αριστερή προσέγγιση (βλέπε Κωνσταντίνου, Μ. «Ο Κληριδομαρκιδισμός και ο Συνταγματικός πολιτισμός της Αριστεράς» Εξ Υπαρχής Φεβρουάριος 2003, σελ. 10

και Τριμικλινώτης στο Εξ Υπαρχής, Ιανουάριος 2003). Άλλο τότε, άλλο τώρα. Αυτό που διαφαίνεται εδώ είναι βασικά η απουσία μιας θεωρίας του κράτους². Είναι αξιοσημείωτο ότι όλες οι θεωρήσεις για το κράτος, το οποίο έχει άμεση και εύστοχη εφαρμογή στα Κυπριακά δεδομένα αγνοούνται παντελώς. Η ανάγκη για «υπερκοινοτική αμεσοδημοκρατική διεξοδος» και «θεσμική εκπροσώπηση των κινημάτων» αποτελεί την καλύτερη ασφαλιστική δικλείδα τόσο για τη λειτουργικότητα του συντάγματος, όσο για την ανάπτυξη της συμμετοχικής δημοκρατίας, στοιχεία τα οποία βρίσκονται εγκλωβισμένα σε ένα εθνο-κοινοτισμό στο σχέδιο Ανάν³. Γιατί οι φίλοι Σ.Α. και Σ.Τ. προφανώς υποτιμούν πώς οι θεσμικές-συνταγματικές ρήτρες μπορούν να λειτουργούν ως τροχοπέδη στην κοινωνική πρόοδο; Γιατί αγνοούν την διαμεσολάβηση και τον ρόλο του κράτους στην ελεύθερη κινητοποίηση των κινημάτων και ανάπτυξη των συλλογικών συνειδήσεων;

Η έλλειψη συνταγματικής θεωρίας είναι η πιο πιθανή απάντηση που φαίνεται να εξηγεί αυτό το κενό. Η Αριστερά όμως έχει ανάγκη από συνταγματικές θεωρίες, για να μην πέφτει θύμα ή ουραγός του όποιου Κληριδομαρκιδικού ή άλλου φιλελεύθερου (αστικού) συνταγματισμού. Όσον αφορά τη θέση της Αριστεράς για το σχέδιο Ανάν, αυτό είναι ζήτημα συσχετισμού δυνάμεων και στρατηγικής επιλογής που καθορίζεται από τις πολιτικές συγκυρίες, και πιθανή θετική στάση της Αριστεράς καθόλου δεν αναιρεί την ανάγκη αριστερού οράματος και ολοκληρωμένης θεώρησης του κράτους και του συντάγματος. ☒

“ Η κριτική του ΑΚΕΛ στο σχέδιο Ανάν δεν είναι από την άποψη των Ελληνο-Κυπρίων, αλλά από την σκοπιά του ως εκφραστής των συνεκτικών υπερ-κοινοτικών δικαιωμάτων ”

1. Πρόκειται για το έκτακτο ένθετο του περιοδικού Εξ Υπαρχής (Ιανουάριος 2003) με δύο κείμενα, τα οποία ανέπτυξαν τις προβληματικές που κατατέθηκαν σε Σεμινάριο με εισηγητές τους Μάριο Κωνσταντίνου και Νίκου Τριμικλινώτη. Συντονίστρια του Σεμιναρίου ήταν η Σία Αναγνωστοπούλου. Ενδιαφέρουσα είναι η προϊστορία του εν λόγω σεμιναρίου.

2. Ο Πουλαντζάς αφιέρωσε όλη την ζωή του στην αναζήτηση της Αριστερής θεωρίας του κράτους.

3. Παραπέμπω στη συζήτηση που αναπτύχθηκε μετά την κατάθεση του σχεδίου Ανάν, Κωνσταντίνου, Μ. «Παρατηρήσεις πάνω στην Πολιτική Κοινωνιολογία του Ελβετικού Συστήματος», σελ. 35-43 και Τριμικλινώτης, Ν. «Το Ελβετικό Σύστημα, το Σχέδιο Ανάν και η Ομοσπονδοποίηση της Κύπρου: Για Ένα Αριστερό Συνταγματισμό». Επίσης, Τριμικλινώτης, Ν. «Η Ένταξη και το Σχέδιο Ανάν: Ενός Υστερικού διαλόγου η Συνέχεια» Εξ Υπαρχής, Ιανουάριος 2003 και Κωνσταντίνου Μάριος «Ο Κληριδομαρκιδισμός και Συνταγματικός πολιτισμός της Αριστεράς» Εξ Υπαρχής, Φεβρουάριος 2003.

ΑΝΑΠΗΡΙΑ της κοινωνίας

Της Ελενας Ζαρούνα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ 5111

Οι αντιλήψεις σε μια σύγχρονη προοδευτική κοινωνία για ίσα δικαιώματα, ίση μεταχείριση και ίσες δυνατότητες όλων των πολιτών έρχονται σε αντίθεση τόσο με τις προκαταλήψεις του παρελθόντος όσο και με αυτές που γεννάει ο σύγχρονος τρόπος παραγωγής και είναι αυτές ακριβώς που κάνουν επιτακτική την ένταξη των «αναπήρων» στο κοινωνικό σύνολο και την καταπολέμηση των κάθε είδους προκαταλήψεων (Ζώνιου-Σιδέρη, 1998).

Οι ανάπηροι, για πολλούς, αποτελούν μια ιδιαίτερη μειονότητα η οποία δεν παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά εθνικών ή θρησκευτικών μειονοτήτων και οι προκαταλήψεις που αντιμετωπίζουν είναι διαφορετικές από αυτές που αντιμετωπίζουν οι άλλες μειονότητες. Σύμφωνα με τη Ζώνιου-Σιδέρη (1998), η κοινωνική αντίδραση απέναντι στους ανάπηρους αποτελεί στοιχείο λανθασμένης συνείδησης της κοινωνίας.

Ο Μπουσκάλια (1993) αναφέρει ότι υπάρχει ένας άλλος και ίσως μεγαλύτερος κίνδυνος σε σχέση με την αποδοχή των αδυναμιών των άλλων. Μερικές φορές τείνουμε να θεωρούμε αδυναμίες στοιχεία τα οποία στην πραγματικότητα, αποτελούν τη δύναμη του άλλου. Ίσως τα αποκρούουμε γιατί δεν είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που θα θέλαμε να έχει και προσπαθούμε να τον αλλάξουμε σύμφωνα με τις δικές μας απόψεις.

Ο ανάπηρος γίνεται και δεν γεννιέται, γιατί όπως λέει και ο Δρ. Γκόρντον (1974) στο Μπουσκάλια (1993) η κοινωνία δημιουργεί τους ανάπηρους.

Τα άτομα με κάποια ειδική αναπηρία αποτελούν αναπόσπαστο μέρος κάθε κοινωνίας και θα πρέπει να αντιμετωπίζονται ως τέτοιο. Αυτό σημαίνει ότι τα άτομα με ειδικές ανάγκες έχουν ίδια δικαιώματα και δικαιούνται να έχουν ίσες ευκαιρίες κοινωνικοποίησης αλλά και εκπαίδευσης όπως όλα τα μέλη της κοινωνίας. Μέσα στα πλαίσια αυτής της «νοοτροπίας» εργάζεται και ο Κυπριακός Όμιλος Ενιαίας Εκπαίδευσης (Κ.Ο.Ε.Ε). Ο Κυπριακός Όμιλος Ενιαίας Εκπαίδευσης (μέχρι τώρα γνωστός ως Κυπριακός Όμιλος Ειδικής Εκπαίδευσης) δημιουργήθηκε το Νοέμβριο

του 1995 και έκτοτε εδρεύει στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Ως όμιλος έχει διπλή υπόσταση γιατί αποτελείται από άτομα εντός και εκτός της πανεπιστημιακής κοινότητας. Είναι γέφυρα που ενώνει το Πανεπιστήμιο με την κοινωνία με τελικό στόχο την ενίσχυση και ενθάρρυνση για επικοινωνία, συζήτηση και έρευνα σε θέματα ειδικών αναγκών και ενιαίας εκπαίδευσης. Στοχεύει πρώτιστα στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και προβληματισμό για το θέμα της αναπηρίας και της συνύπαρξης ατόμων με και χωρίς αναπηρίες σε όλες τις φάσεις της εκπαίδευσης και της ζωής.

Για το σκοπό αυτό είναι σημαντική η πολλαπλή προσέγγιση του θέματος μέσα από διαφορετικές σκοπιές και κατευθύνσεις. Ο Κ.Ο.Ε.Ε. προσπαθεί να το πετύχει κάνοντας δεκτά στους κόλπους του ΟΛΑ τα άτομα, τα οποία ενδιαφέρονται για το θέμα της αναπηρίας ανεξαρτήτως προσέγγισης. Μέλη του είναι φοιτητές και φοιτήτριες, άτομα με αναπηρίες, γονείς ατόμων με αναπηρίες, εκπαιδευτικοί, ειδικοί εκπαιδευτικοί, κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι, φυσιοθεραπευτές και απλοί ενδιαφερόμενοι.

Οι στόχοι του Κ.Ο.Ε.Ε. είναι:

- η ευαισθητοποίηση πάνω σε θέματα αναπηρίας και συνύπαρξης ατόμων με και χωρίς αναπηρία με προσδοκώμενο στόχο την ΕΝΙΑΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
- η επαφή των μελών μεταξύ τους για δημιουργία βάσης διαρκούς επικοινωνίας και συνεργασίας
- η ενημέρωση και επιμόρφωση από ειδικούς πάσης φύσεως στο χώρο
- η συμβολή στη χάραξη πολιτικής για τη στήριξη ατόμων με αναπηρίες στο Πανεπιστήμιο Κύπρου κι ευρύτερα στην κυπριακή κοινωνία
- η προώθηση της γνώσης και έρευνας στο χώρο των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών καθώς και ευρύτερα των ειδικών κοινωνικών αναγκών
- η συμβολή στην αλλαγή νοοτροπίας και στάσεων για το θέμα της αναπηρίας με τελικό προορισμό το ΕΝΙΑΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ Κ.Ο.Ε.Ε.

Το μέχρι τώρα έργο του Κ.Ο.Ε.Ε. είναι ποικίλο και πολύπλευρο. Σχετίζεται άμεσα με τους στόχους του ομίλου και χωρίζεται σε τρεις άξονες: διδακτικό-επιμορφωτικό,

ερευνητικό, κοινωνικό-πολιτικό. Οι άξονες διαπλέκονται και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι του ομίλου.

Διδακτικό-Επιμορφωτικό Έργο

■ ετήσια παγκύπρια ημερίδα κάθε εαρινό εξάμηνο με ομιλητές ακαδημαϊκούς διεθνούς κύρους και αναγνώρισης εντός και εκτός Κύπρου, ειδικούς παιδαγωγούς, διευθυντές σχολείων, δασκάλους, κ.α. (το πρόγραμμα της φετινής ημερίδας του Κ.Ο.Ε.Ε. φαίνεται στη διπλανή σελίδα)

■ συμμετοχή σε προγράμματα στήριξης παιδιών και ενηλίκων με αναπηρίες: προγράμματα μέσα από μουσική και χορό ελεύθερης έκφρασης, κοινωνικά προγράμματα συνύπαρξης και φιλίας ανάμεσα σε άτομα με και χωρίς αναπηρίες, κ.λ.π.

■ προσφορά εθελοντικής εργασίας σε παιδιά/εκπαιδευτικούς γενικών και ειδικών σχολείων

■ σειρά σεμιναρίων που καλύπτουν ένα μεγάλο εύρος θεμάτων αναπηρίας από ομιλητές διαφορετικών ειδικοτήτων

Ερευνητικό Έργο

■ διεξαγωγή έρευνας με θέμα το Ιστορικό της Ένταξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα Γενικά Σχολεία της Κύπρου

■ διεξαγωγή έρευνας με θέμα τον εντοπισμό ειδικών αναγκών για στήριξη φοιτητών/τριών του Πανεπιστημίου Κύπρου

■ δημιουργία αρχείου Ειδικών Σχολείων, Σχετικών Υπηρεσιών, Αναπηρικών Οργανώσεων και Οργανώσεων Γονέων με Ειδικές Ανάγκες

Κοινωνικό-Πολιτικό Έργο

■ κατάθεση απόψεων στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής για το Νόμο 113 (Ι)/99

■ κατάθεση απόψεων στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής για τους κανονισμούς του Νόμου 113 (Ι)/99

■ συμβολή στη χάραξη πολιτικής για φοιτητές/τριες με αναπηρίες στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση γενικότερα.

Βιβλιογραφία

- Ζώνιου-Σιδέρη, Α. (1998). *Οι Ανάπηροι και η Εκπαίδευσή τους: Μια ψυχοπαιδαγωγική προσέγγιση της ένταξης*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπουσκάλια, Λ. (1993). *Άτομα με ειδικές ανάγκες και οι γονείς τους*, Αθήνα: Γλάρος.

Κύριοι του πολέμου...

Του Γιώργου Κορφιάτη

“**Εμπρός κύριοι του πολέμου,
Εσείς που φτιάχνετε κανόνια,
που φτιάχνετε πολεμικά αεροπλάνα,
που φτιάχνετε τις βόμβες,
που κρύβεστε μέσα στα γραφεία σας...**

**...Ελπίζω να πεθάνετε γρήγορα
κι εγώ θ'ακολουθήσω το φέρετρό σας.
Θα κοιτάζω να σας θάβουν βαθιά
και θα μείνω για ώρα πάνω απ' τον τάφο σας
για να σιγουρευτώ πως πεθάνατε.**”

Bob Dylan

αλιά αλλά απλή κι αληθινή η ρήση: «Το χρέος του σημερινού ανθρώπου: να καθορίσει τις ιδέες του για τον πόλεμο», καθώς των κρατικών, πολιτικών και πνευματικών ηγεσιών οι τοποθετήσεις «υπαγορεύονται από χίλιους κρυφούς υπολογισμούς και από σκοτεινά συμφέροντα και προθέσεις» και «η σωτηρία, αν υπάρχει, βρίσκεται στο να νιώσουν οι λαοί τα αληθινά αίτια της απαίσιμης συμφοράς που πρόκειται πάλι να ξεσπάσει (...) κι αν αποφασίσουν να ενεργήσουν σκόπιμα» (Δημήτρης Γληνός, 1938¹). Το γεγονός και μόνο ότι ξαναβρισκόμαστε μπροστά σε ανάλογα φαινόμενα, μεσοσύσης της μεταδιπολικής νεοφιλελεύθερης «νέας τάξης» στον κόσμο εξηγεί γιατί διαδηλώνοντας πορευόμαστε με το Κοινωνικό Φόρουμ Κύπρου (30/3/ 2003!) προς την είσοδο της στρατιωτικής βάσης Ακρωτηρίου, προς τα όρια του «κυρίαρχου εδάφους» (!) της Βρετανίας στην Κύπρο.

«Τώρα πια ξέρουμε καλά/ από πού παίρνει τις πληροφορίες της η Ιστορία» (Κώστα Μόντης). Τις μέρες αυτές της αμερικανοβρετανικής εισβολής και των ανελέητων δολοφονικών βομβαρδισμών στο Ιράκ, σκεπτόμαστε ότι προέχει να επιμελούμε στην υπέρβαση της κρατικοδίαιτης λογικής για δήθεν «διεθνή νομιμότητα» και στην πρόταξη της διεθνούς αλληλεγγύης. Προβάλλει όσο ποτέ αναγκαία η ενίσχυση του πολύμορφου ακηδεμόνευτου και πολιτικού φιλειρηνικού κινήματος, που ούτε συμμερίζεται την πολιτική του ολοκληρωτικού σανταμικού καθεστώτος στο Ιράκ, ούτε και αποδέχεται την «αναγνώριση του μοναδικού, για την ώρα, πόλου ελέγχου των διεθνών σχέσεων»², των ΗΠΑ. Η νέα πειρατική εισβολή που έχει ως πεδίο βολής αυτή τη φορά τις πόλεις, τα χωριά, τα μνημεία και προπύργους τους αμάχους του Ιράκ

αναγκάζει να συλλογιστούμε πάνω στις αιτίες αυτού και όλων των πολέμων της μεταδιπολικής αταξίας. Σχηματικά: η στρατιωτικοποιημένη οικονομία του Ιράκ, η ισχυρή παρά τα πλήγματα του 1990-91 διεκδίκηση της πολιτικής ηγεμονίας των Αράβων από τον Σ. Χουσεΐν, η ιδεολογικοποίησή της μέσω του αραβικού εθνικισμού και του αντισημιτισμού, σε συνδυασμό με τα πλήγματα στην στρατιωτική του μηχανή από το 1990-91, καθιστούσαν αναμενόμενη τη νέα αμερικανική επεμβατική εκστρατεία. Από τη μεριά τους οι ΗΠΑ με πρόσχημα και αφορμή την τρομοκρατική δολοφονική επίθεση κατά των «δίδυμων πύργων» προχωρούν να επιβάλλουν την ηγεμονία τους στο στρατιωτικό-στρατηγικό επίπεδο. Ενισχύουν τον οικονομικό έλεγχο των διεθνών αγορών. Στο εσωτερικό τους, μετά το τρομοκρατικό χτύπημα του Σεπτεμβρίου του 2001, υπερασπίζονται την εικόνα της «διεθνούς υπεροχής» τους παρά τη φθίνουσα οικονομική κατάστασή τους.

Αποκαλύπτει σήμερα ξανά η γερασμένη κι αμετανόητα επεκτατική «Αγία Οικογένεια» (Κ. Μαρξ) του κεφαλαίου, των συμφερόντων, του φονικού, της ατιμίας, όσα συνοδεύουν την ύπαρξή της: αλλοτριωτική ηθική του κέρδους, καταρράκωση του δικαίου και της δημοκρατίας ως πολιτικής σκέψης και πρακτικής, ενίσχυση της μονοδιάστατης σκέψης, αποκρουστική ιδεολογική «θρησκευόμενη» βιασιότητα, χειραγώγηση της επιστήμης και του πνεύματος. Η «διαλεκτική του αγγελου και του θηρίου»: Μοχθηρία εξουσιαστών, πολεμοκάπηλος υπολογισμός, ανορθολογική φανατική σκέψη αλαζόνων, θρησκόληπτων καταστροφική μανιά³. Αυτή την εικόνα αντικρίζει ο απλός πολίτης του κόσμου, μόλις σηκώσει το παραβάν του δήθεν «πολέμου απελευθέρωσης» του ιρακινού λαού από το όντως δικτατορικό σανταμικό καθεστώς. Συνεπώς, η ήττα του πολέμου, το τέλος της διασποράς εθνών

και κρατών, η ανάσχεση του κατακερματισμού του πλανήτη προϋποθέτουν συλλογικές πρωτοβουλίες κι αγώνες για την ανεκτικότητα και τη μόρφωση, την προώθηση της ελευθερίας, για το βάθεμα της δημοκρατίας, για τη μαζική αντίθεση στην ανισότητα, τη φτώχεια και τη την προοπτική του «βασιλείου των ελευθερών παραγωγών».

Πορευόμαστε στον ανήφορο, ενώ μέσα σε μύριους διπλωματικούς εκβιασμούς οι κυβερνήσεις Ελλάδας και Κύπρου (της Τουρκίας ακόμη πιο χυδαία!) φωνασκούν φιλειρηνικά αλλά και «διευκολύνουν» αμερικανικές στρατιωτικές ενέργειες. Πορευόμαστε, ανηφορίζοντας. Γνώστες των καταστροφικών βομβαρδισμών, των μαζικών δολοφονιών, των απάνθρωπων βιαιοτήτων από εισβολείς μισοφόρους⁴ δέκτες φρικτών κι επιλεγμένων συνάμα τηλεοπτικών εικόνων, θύματα κι εμείς της «βιομηχανίας κατεργασίας συνείδησης και θεάματος» του φιλελεύθερου δυτικού κόσμου μας. Αναλογιζόμενοι ότι άλλοθι όλων γίνεται ο «ανόητος» πρόεδρος κι ο «παράλογος» πόλεμος – άλλοθι για την κρίση των σύγχρονων δημοκρατιών, για την εντιμότητα Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων και πολλαπλών κατευθύνσεων, για τη γελοία «συμμαχική» συμμετοχή χωρών του πρώην ανατολικού μπλοκ χρώματος δολαρίου.

Πορευόμαστε μέσα στην κάψα του κυπριακού μεσημεριού, ανταριασμένοι που το κόστος του Α' Α.Π.Κ. (Αμερικανικού Πολέμου του Κόλπου) ανήλθε στα 80 δις δολαρίων και στου Β' Α.Π.Κ. τον αδήλωτο προϋπολογισμό κοστολογούν τη «συμβατική βόμβα διασποράς αέρος-εδάφους» το τεμάχιο μόλις 3.800 \$ ως την πιο «φτηνή» (!) και τον «κατευθυνόμενο με λείζερ πύραυλο αέρος-εδάφους» ως τον πιο «ακριβό» μόνο το τεμάχιο 370.000 \$! Ο «νέος ενισχυμένος ολοκληρωτισμός» μπορεί να στηρίζεται στη χρεοκοπία των διε-

θνών οργανισμών συνενόησης, στην αποθέωση της πολεμικής τεχνολογίας, στην ενίσχυση των εξοπλισμών, στη μεθοδευμένη ένταση και τη σύγκρουση. Έτσι κι αλλιώς στην εισβολή στο Ιράκ δεν σκοτώνεται μόνο ο Άνθρωπος (προετοιμάζεται ως σκλάβος στο νέο «παγκόσμιο δεσποτισμό»). Εκτελείται ψυχρά ο Λόγος (φιλοσοφικά «επιχειρήματα» για το γενετικό καθορισμό της πολεμικής φύσης των ανθρώπων). Η γλώσσα συσκοτίζει (παραιοποίηση του τύπου «Προτιμάμε την ελευθερία απ' την ειρήνη» και «Ο θεός ευλογεί τις ΗΠΑ» από τον Μπους, «Ο θεός είναι μαζί μας» από τον Σ. Χουσεΐν). Ο πολιτισμός ακυρώνεται μέσα σε μανιχαϊστικά μοντέλα: ο αμερικανικός μεσσιανισμός και ο ισλαμικός φονταμενταλισμός ως άκρως ... φερελπίδες προοπτικές του κόσμου!

Ο ιρακινός λαός μετρά άπειρα θύματα από βόμβες, ραδιενέργεια, καρκίνους, διάλυση της κοινωνικής ζωής. Αλλά υπό μία έννοια θυματοποιούνται και ο αμερικανικός, όπως και όλοι οι λαοί του κόσμου. Έτσι εξηγείται που οι αντιδράσεις στον πόλεμο προέρχονται όχι μόνο από τους «συνήθεις υπόπτους» σαν τον πασιφιστή Ν. Τσόμσκυ. Πολλαπλασιάζονται δηλώσεις σαν κι αυτές: «Αυτή η διοίκηση (των ΗΠΑ) επέλεξε να κάνει την τρομοκρατία εργαλείο εσωτερικής πολιτικής, (...) την Αλ Κάιντα γραφειοκρατικό σύμμαχό της. Με τον πόλεμο οδηγούμαστε σε εκφυλισμό της διεθνούς νομιμότητας» (Τζον Μπρέιντι Κισλινγκ, παραιτηθείς σύμβουλος της πρεσβείας των ΗΠΑ στην Ελλάδα, Ελευθεροτυπία, 27/2/03) ή «Σήμερα κλαίω για την πατρίδα μου-σ' όλη τη γη οι φίλοι μας δε μας εμπιστεύονται» (Ρόμπερτ Μπριντ, λόγος στη Γερουσία των ΗΠΑ, Πολιτικά Θέματα 19/3/03).

Πορευόμαστε αυτές τις μέρες στις λεωφόρους της διαμαρτυρίας. Διότι γνωρίζουμε ότι η «νέα τάξη πραγμάτων» και πτωμάτων επιβάλλεται από τις ΗΠΑ (και

“ Όπως ακούω, στους καλύτερους κύκλους συζητείται Πως ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος από ηθική άποψη Δε στάθηκε στο ύψος του Πρώτου. Η Βέρμαχτ Οφείλει τη λύπη της να εκφράσει για τις μεθόδους που μ’ αυτές Οι Ες-Ες διεξήγαγαν την εξολόθρευση ορισμένων λαών(...). ”

Μπέρτολτ Μπρεχτ
«Ο πόλεμος βγάζει κακό όνομα» 1945

το νεόδημο ή αναπαλαιωμένο ΝΑΤΟ) με επιθετικούς πολέμους για την προστασία ή επανακατάκτηση, όπως στο Ιράκ τώρα, συμφερόντων και «αξιών» του ιμπεριαλισμού και του ατλαντισμού. Διότι, επίσης, γνωρίζουμε πόσο έξυπνα η «συμμαχία» ΗΠΑ-Βρετανίας χρησιμοποίησε επί δεκαετίες την κρατική-κομματική γραφειοκρατία και τη δικτατορική ηγεσία του Ιράκ κι άλλων αραβικών κρατών, μέσα και από εγκλήματα σε βάρος του κουρδικού και του ιρακινού λαού ή ακόμα τα τελευταία χρόνια και μέσα από εξοντωτικά «εμπάργκο» σε τρόφιμα και φάρμακα⁴. Διότι, επιπλέον, δε λησμονούμε ότι οι ΗΠΑ και οι σύμμαχοί τους υποστήριξαν την κατάπνιξη εθνικών κινημάτων, όπως των Κούρδων και των Παλαιστινίων, ή τη διχοτόμηση της Κύπρου. Διότι, πάνω από όλα, προκρίνουμε την υπέρβαση του πολέμου (ακόμη και του τωρινού προληπτικού, επιθετικού, παράνομου πολέμου κατά του Ιράκ), της φτώχειας, των εθνικισμών. Ποθούμε τη συγκρότηση μιας παγκόσμιας ενότητας ισότιμων εθνών, αντί της ιμπεριαλιστικής «παγκοσμιοποίησης» των «δημοκρατικών» κρατών, απ’ τη μια, και του αδιέξοδου ισλαμικού φοντα-

μενταλισμού, απ’ την άλλη. Πορευόμαστε εν δικαίω, γνωρίζοντας ότι η «εκστρατεία κατά της τρομοκρατίας» αποδεικνύεται ένας «τρομοκρατικός πόλεμος» ισχυρών κρατών. Αλλά απάντηση στην τρομοκρατία δεν είναι. Κι αυτό διότι αποσιωπάει τη συγκατάθεση όλων, η δημοκρατία και η ελευθερία για όλους. Η απάντηση περιέχει έννοιες και διεργασίες, όπως η υπεράσπιση της ειρήνης, ο σεβασμός της ζωής και του διαφορετικού, τα δικαιώματα που πρέπει επιτέλους να απολαμβάνουν οι φτωχοί, η ενίσχυση της δημοκρατικότητας των θεσμών συμφιλίωσης, η προστασία του περιβάλλοντος, του πολιτιστικού παρελθόντος και της ανθρώπινης ζωής. Καταρρίπτονται μέσα στον εκκωφαντικό κρότο των βομβών και στις κραυγές των ειρηνιστών διαδηλωτών τα χεγκελιανής προέλευσης επιχειρήματα ότι η εσωτερική ενότητα και η συνοχή λαών και εθνών τονώνονται μέσα στις πολεμικές ενέργειες. Η πόλωση διαπερνά τις κοινωνίες τουλάχιστον των ΗΠΑ, της Βρετανίας, της Ισπανίας, της Ιταλίας. Εκφυλιστικά φαινόμενα, διαπλοκή συμφερόντων, σήψη αποκαλύπτονται σχετικά με τους πρω-

ταγωνιστές πολιτικούς των ΗΠΑ, την ίδια στιγμή που μισθοφόροι αμερικανόπαιδες στέλνονται στα καυτά πεδία των μαχών. Ο φόβος για χρήση όπλων μαζικής καταστροφής (χημικών, βιολογικών, πυρηνικών ή «αστρικών», υπαρκτών ή φτιαχτών για προπαγανδιστικούς σκοπούς) ανατρέπει οδυνηρά τα λόγια όσων σκέφτονται ότι ο πόλεμος είναι «λουτρό καθαρής και ανανέωσης των λαών». Από τη μεριά του το φιλερηνικό κίνημα εκατομμυρίων πολιτών παγκοσμίως καταρρίπτει πανηγυρικά τα περί πολέμου περίπου εγγεγραμμένου στα γονίδια του ανθρώπινου είδους! Το ίδιο αυτό κίνημα επιβεβαιώνει ότι η κυριαρχία των ΗΠΑ, που προβάλλεται ως αιώνια, έχει σαφή όρια και περιορισμένες δυνατότητες. Αποδεικνύεται διάτρητη, ευάλωτη και επηρεασμένη από την έρπουσα κρίση στις διεθνείς σχέσεις. Παρουσιάζεται όσο ποτέ αμφισβητούμενη από μεγάλες και μεσαίες δυνάμεις, κοινωνικά και πολιτικά κινήματα. Γεγονός που εξηγεί και την συχνή ανάληψη στρατιωτικών επεμβάσεων, αφού πρόκειται για εποχή αστάθειας και πλανητικής αταξίας. ☐

1 Δημήτρης Γληνού, Τριλογία πολέμου, εκδ. Αθηνά, Αθήνα 1976, σ. 16, 17.
2 Παναγιώτη Νούτσου, Φιλοσοφείον. Ένας θεσμός χειραφέτησης, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001, σ. 292.
3 Θεόφιλου Βέικου, Ο κόσμος σε διασπορά. Έθνη και οικουμένη, Ελλην. Γράμματα, Αθήνα 1995, σ. 34 κ.ε.
4 Ευτύχη Μπιτσάκη, Γονίδια του μέλλοντος, εκδ. Προσκήνιο, Αθήνα 2001, σ. 270.

Πόλεμος για την παγκόσμια ηγεμονία

Του Πέτρου Ζαρούνα*

Είστε οι επόμενοι! - Τα αμερικανικά αυτοκρατορικά όνειρα
 Η αλήθεια πίσω από τα προσχήματα
Το επιχειρησιακό μέρος Η τουρκική παράμετρος
 Το μείζον γεωπολιτικό και γεωοικονομικό παιχνίδι
Τι μέλλει γενέσθαι
 Τι σημαίνουν όλα αυτά για την ΕΕ και την ευρωπαϊκή Κύπρο

Είστε οι επόμενοι! – Τα αμερικανικά αυτοκρατορικά όνειρα

Κάπως έτσι ονειρεύεται πως θα μπορεί – μετά την καθυπόταξη του Ιράκ – να απειλεί και να υποχρεώνει σε προσαρμογή όλα τα κράτη που σήμερα αμφισβητούν τις ΗΠΑ ο μέχρι χθές σύμβουλος του αμερικανικού πενταγώνου κ. Ρίτσαρντ Πέρλ. Ο κ. Πέρλ, γνωστός και ως ο πρίγκηπας του σκότους, θεωρούσε και θεωρεί ότι ήρθε η στιγμή οι ΗΠΑ να προχωρήσουν σε συνολικό ανασχεδιασμό της Μέσης Ανατολής και στην αντικατάσταση ή προσαρμογή όλων εκείνων των καθεστώτων που αμφισβητούν την αμερικανική ηγεμονία. Στην εποχή αμέσως μετά το τερματισμό του ψυχρού πολέμου οι ΗΠΑ και ο τότε πρόεδρος Κλίντον είχαν σχεδιάσει μία πολιτική που στηριζόταν στην απομόνωση και συγκράτηση (containment) αυτών των ανυπάκουων δυνάμεων (backlash or rogue states). Παράλληλα προωθούσαν την εμπλοκή και την συνεργασία με όλες τις πρώην αντίπαλες χώρες του ανατολικού μπλόκ. Σε εκείνη τη φάση οι αμερικανοί (Μαντλίν Ολμπράιτ) ήταν υπέρμαχοι της αξιοποίησης του ΟΗΕ και μιλούσαν για την ανάγκη της συλλογικής ασφάλειας. Η παρούσα όμως κυβέρνηση υπό τον κ. Μπους (το νεώτερο) διαπιστώνοντας πως η προβλεπόμενη τότε ανάδειξη ενός διεθνούς πολυπολικού συστήματος καθυστερεί αποφάσισαν να προχωρήσουν σε άμεση αξιοποίηση της ευνοϊκής συγκυρίας και στην επιβολή της αμερικανικής ηγεμονίας χωρίς αναστολές και καθυστέρηση. Με αφορμή και τις επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου προχώρησαν σε υιοθέτηση και υλοποίηση της πολιτικής τους με πρώτα θύματα τις ίδιες χώρες που η προηγούμενη κυβέρνηση της είχε βάλει στην μαύρη λίστα των ανυπάκουων κρατών δίνοντας τους ένα νέο χαρακτηρισμό εκείνου του "άξονα του κακού"

Η αλήθεια πίσω από τα προσχήματα

Σήμερα ο πόλεμος που οι ΗΠΑ διεξήγαγαν εναντίον του Ιράκ δεν έχει να κάνει με την κατοχή χημικών όπλων και άλλων όπλων μαζικής καταστροφής. Εξ άλλου όπως είναι γνωστό οι ιρακίνοι

τις πρώτες ύλες για την κατασκευή αυτών των χημικών όπλων τις πήραν από τις ΗΠΑ και των βιολογικών από την Γερμανία. Τότε ήταν βέβαια η εποχή που ο κ. Σαντάμ Χουσεϊν δεν ήταν κακός. Ήταν καλός γιατί εξυπηρετούσε τα δυτικά συμφέροντα. Τι έκανε; Πολεμούσε το θεοκρατικό καθεστώς του Ιράν που είχε ως ηγέτη τον Αγιατόλλα Χομεινί. Στελέχη της σημερινής αμερικανικής κυβέρνησης συνήργησαν σε αυτό τον εξοπλισμό γνωρίζοντας και την πιθανή χρήση τους ενάντια στους αντιπεπιθήμενους και προελαύνοντες στην χερσόνησο Φάο ιρανοί.

Ούτε φυσικά το Ιράκ συνδέεται κατά οποιονδήποτε τρόπο με τους φανατικούς ισλαμιστές της Αλ Κάιντα. Το κοσμικό μπασαθικό καθεστώς ευρισκόταν σε ιδεολογική αντιπαράθεση μαζί τους. Ο στόχος των ΗΠΑ για ανατροπή του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεϊν επτεύχθει. Αναμένεται τώρα η προσπάθεια αντικατάστασης του με ένα φιλοαμερικανικό καθεστώς. Αυτό θα επιτρέψει στην συνέχεια την άσκηση μίας εκβιαστικής διπλωματίας ενάντια σε όσα καθεστώτα της περιοχής όπως π.χ. Συρία και Ιράν που αμφισβητούν και υποσκάπτουν τα αμερικανικά συμφέροντα μη αποκλειόμενης και αυτής της Σαουδικής Αραβίας.

Το επιχειρησιακό μέρος

Οι ΗΠΑ είχαν ως διακηρυγμένο στόχο τους τον αφοπλισμό του Ιράκ από τα όπλα μαζικής καταστροφής. Αυτό όπως εξηγούσαν θα γινόταν εφικτό μόνο με την ανατροπή του μπασαθικού καθεστώτος. Για τον λόγο αυτό οι στρατιωτικές επιχειρήσεις εστιάστηκαν στην καταστροφή της υλικής υποδομής που έχει σχέση με το καθεστώς και τα; σύμβολα του (υπουργεία, παλάτια, κυβερνητικά και κομματικά μέγαρα κ.λ.π.) αλλά και τα στελέχη του κομματικού και στρατιωτικού μηχανισμού. Αποφεύγετο συστηματικά η επίθεση κατά της υποδομής της χώρας που έχει να κάνει με την οικονομία της και την υποστήριξη των όρων διαβίωσης του πληθυσμού. Από την αρ-

χή οι αμερικανικές και βρετανικές δυνάμεις κινήθηκαν προς επίτευξη δύο επιμέρους στόχων. Την περικύκλωση της Βαγδάτης το συντομότερο δυνατόν και την πρόκληση λαϊκών εξεγέρσεων και λιποταξιών ανάμεσα στις ένοπλες δυνάμεις του Ιράκ. Ως προς τον πρώτο στόχο τα κατάφεραν με την προώθηση τους αρχικά μέχρι και τον Ευφράτη και στην συνέχεια μέχρι τις παρυφές της πόλης και την άνευ ουσιαστικής αντίστασης είσοδο τους στην Βαγδάτη. Οι όποιες αντιστάσεις επικεντρώθηκαν μόνο στα αστικά κέντρα και στις γέφυρες του Ευφράτη. Οι ιρακίνοι αξιοποιώντας τα μαθήματα της Καταγίδας της Ερήμου του 1991 χρησιμοποίησαν αρχικά μόνο τακτικές ανταρτοπολέμου ενάντια στις μακρύτες και απροστάτευτες γραμμές ανεφοδιασμού των αμερικανών. Οι γραμμές αυτές ήταν σοβαρά εκτεθειμένες λόγω του μεγάλου τους μήκους, του ερημικού το-

πίου αλλά και της αραίωσης που έχουν υποστεί οι αποδεδειγμένα μικρές αμερικανικές δυνάμεις. Η μη υλοποίηση του βόρειου μετώπου και η σφοδρή και λυσσαλέα αντίσταση των ιρακινών στα αστικά κέντρα είχαν υποχρεώσει τις αμερικανοβρετανικές δυνάμεις σε προσωρινή ανακοπή της επιθετικής τους προσπάθειας.

Τα πράγματα έγιναν προ στιγμής δύσκολα για την αμερικανική πλευρά με τις πρώτες διαφωνίες και εσωτερική κριτική για τους συνολικούς χειρισμούς. Ο υπουργός άμυνας επέμενε στην συνέχιση της επίθεσης και την περικύκλωση της Βαγδάτης ενώ οι στρατηγοί θεωρούσαν ότι θα έπρεπε να υπάρξει μία ανάπαυλα ώστε να προωθηθούν νέες ενισχύσεις που θα επέτρεπαν την προστασία των γραμμών ανεφοδιασμού και την περικύκλωση της Βαγδάτης στην συνέχεια. Η εξουδετέρωση των μεραρχιών της Ρεπουβλικανικής Φρουράς από την αεροπορία των ΗΠΑ και στην συνέχεια η πλήρης καταστροφή τους από τα επελαύνοντα τμήματα της 3ης Μεραρχίας

και τους Πεζοναύτες άφησαν την Βαγδάτη χωρίς δυνάμεις και η πτώση της ήρθε γρήγορα και με μικρή μόνο αντίσταση.

Η τουρκική παράμετρος

Η τουρκική κυβέρνηση των ισλαμιστών με την σύμφωνη γνώμη των κεμαλιστών (πρόεδρος, ΥΠΕΞ, στρατιωτικοί) διαπραγματεύτηκε επί μακρόν τεράστια πολιτικά οικονομικά και αμυντικά ανταλ-

δεν υπάρξουν σημαντικοί λόγοι δεν θα υπάρξει καμία τουρκική είσοδος στο βόρειο Ιράκ. Εάν δε υπάρξουν λόγοι η όποια είσοδος θα γίνει σε συντονισμό με τις ΗΠΑ και σε βάθος 20 μόλις χιλιομέτρων και με ελαφρά εξοπλισμένες δυνάμεις σε προσωρινή πάντα βάση. Ταυτόχρονα συμφωνήθηκε και η διοχέτευση επιμελησιακής υποστήριξης μέσω του τουρκικού εδάφους προς τις αμερικανικές δυνάμεις που ευρίσκονται στο

να έχει στην ενταξιακή τους προοπτική. Βραχυπρόθεσμα όμως οι γαλλογερμανοί φαίνεται να φλερτάρουν με την ιδέα της μη σύγκρουσης με τις ΗΠΑ και ενός συμβιβασμού. Ο συμβιβασμός αυτός τον οποίο προωθεί και η Βρετανία αν επιτευχθεί θα έχει ως επίκεντρο του τον ρόλο που ο ΟΗΕ, και μέσω αυτού την εμπλοκή των γαλλογερμανών και των ρώσων, στην ανοικοδόμηση πολιτική και οικονομική του Ιράκ στην μετασά-νταμ εποχή.

Το επιχειρησιακό μέρος

λάγματα από τις ΗΠΑ για να επιτρέψει την χρήση του τουρκικού εδάφους για την από βορρά επίθεση κατά του Ιράκ. Όμως στην συνέχεια απότυχε να εξασφαλίσει την έγκριση της εθνοσυνέλευσης. Η αποτυχία αυτή οδήγησε σε αμερικανική δυσάρεσκεια απόσυρση των αμερικανικών δυνάμεων και του αμερικανικού πακέτου παροχών προς την Τουρκία. Στην συνέχεια η Τουρκία εξέφρασε την πρόθεση της για μονομερή εισβολή στο βόρειο Ιράκ με την δικαιολογία ότι αυτή είναι απαραίτητη ώστε να αποτραπεί η είσοδος κούρδων προσφύγων στο τουρκικό έδαφος, να προστατευθούν τα εκεί υπάρχοντα τουρκικά στρατεύματα αλλά και να αποτραπούν οι κούρδοι από του να ανακηρύξουν ανεξάρτητο κράτος ή να καταλάβουν την Μοσούλη και το Κιρκούκ. Επιλέον ως δικαιολογία προέταξαν και την προστασία της μικρής μειονότητας των τουρκοκόμων. Μπροστά στο ενδεχόμενο τα πράγματα να οδηγηθούν σε τουρκο-κουρδική σύγκρουση μεγάλων διαστάσεων οι αμερικανοί, το ΝΑΤΟ και η ΕΕ αντέδρασαν αποφασιστικά και υποχρέωσαν τους τούρκους σε αναδίπλωση. Στην προσπάθεια να πειστεί η τουρκική ηγεσία χρησιμοποιήθηκαν τόσο ραβδιά (σύγκρουση με αμερικανικά στρατεύματα, αποχώρηση νατοϊκών ενισχύσεων, μη ένταξη στην ΕΕ) όσο και καρτότα (αυξημένα δάνεια και οικονομικές παροχές από ΗΠΑ και ΕΕ). Ο τελικός συμβιβασμός που έγινε δυνατός και με την επίσκεψη Πάουελ προβλέπει ότι αν

βόρειο Ιράκ. Τα πράγματα απέκτησαν δραματικό χαρακτήρα με την είσοδο των κουρδικών δυνάμεων σε Κιρκούκ και Μοσούλη. Όμως όλα δείχνουν ότι δεν θα οδηγηθούμε σε μεγαλύτερη κρίση. Μετά από παρέμβαση των ΗΠΑ οι τούρκοι συμφώνησαν να δείξουν αυτοσυγκράτηση και οι κούρδοι να αποχωρήσουν από τις δύο αυτές πόλεις. Στην περιοχή αποστέλλονται προσθετες αμερικανικές δυνάμεις ενώ πιθανότατα να καταφτάσουν και τούρκοι στρατιωτικοί παρατηρητές έτσι ώστε να επιβεβαιώσουν την τήρηση των συμφωνηθέντων.

Το μείζον γεωπολιτικό και γεωοικονομικό παιχνίδι

Πέραν όμως των επιχειρήσεων στο Ιράκ έχουμε και ένα άλλο αναίμακτο αλλά εξ ίσου σημαντικό πόλεμο. Αυτός έχει να κάνει με την προσπάθεια των ΗΠΑ για ποδηγέτηση των μέχρι χθές ευρωπαϊών συμμάχων και ρώσων φίλων. Η αλαζονική συμπεριφορά της κυβέρνησης Μπους συσπείρωσε όλους εκείνους που διαφωνούν με την pax americana. Ήδη στο ευρωπαϊκό επίπεδο γάλλοι και γερμανοί κινούνται για την συγκρότηση μεσοπρόθεσμα τουλάχιστον μίας αμυντικής ευρωπαϊκής συσπείρωσης χωρίς τους φιλοαμερικανούς εταίρους. Παράλληλα παρακολουθούμε τον γαλλογερμανικό άξονα να προειδοποιεί την ομάδα των τριών (Βουλγαρία, Ρουμανία, Τουρκία) για τον αρνητικό αντίκτυπο που η σημερινή τους στάση δυνατόν

Τι μέλλει γενέσθαι

Κανείς δεν μπορεί να πεί μετά βεβαιότητας τι θα γίνει από εδώ και πέρα. Η γρήγορη κατάρρευση του καθεστώτος και ο περιορισμός των καταστροφών και των ανθρώπινων απωλειών είναι δυνατόν να επιτρέψουν την γρηγορότερη και ομαλότερη μετάβαση σε ένα δημοκρατικό, αυτοκυβερνούμενο και τελικά ανεξάρτητο Ιράκ. Τα πράγματα πάντως δεν είναι και τόσο ρόδινα αφού αρκετοί παράγοντες όπως οι ιρακίνοι εξόριστοι, οι σιιτες, οι ντόπιοι φύλαρχοι κ.λ.π. ερίζουν για την εξουσία. Το σίγουρο είναι ότι στις αμέσως επόμενες μέρες θα έχουμε την εγκατάσταση μίας αμερικανικής στρατιωτικής διοίκησης υπό τον απόστρατο στρατηγό Γκάρνερ. Οι πληροφορίες μιλάνε για παραμονή την εξουσία αυτής της διοίκησης για διάστημα κάποιων μηνών. Στην συνέχεια μεθοδεύεται όπως φάνηκε και στην συνάντηση της Νασιρίγια η μεταβίβαση της εξουσίας σε μία Προσωρινή κυβέρνηση από ιρακινούς. Αυτή θα αναλάβει να προετοιμάσει τα πράγματα για την εκλογή βουλής την έγκριση του νέου συντάγματος και τον σχηματισμό μίας εκλεγμένης κυβέρνησης. Παράλληλα με την πολιτική ανασυγκρότηση του Ιράκ θα γίνει και η οικονομική. Παρ' ότι οι πολιτικές δυνάμεις που εκπροσωπήθηκαν στην σύνοδο της Νασιρίγια έδειξαν να αποδέχονται τον ρόλο των ΗΠΑ αλλά και την ομοσπονδιακή μορφή του μελλοντικού Ιράκ τα πράγματα εξακολουθούν να είναι ανησυχητικά εξ αιτίας της αρνητικής στάσης που τηρούν οι άραβες σιίτες που αποτελούν και την πλει-

Είστε οι επόμενοι!

οψηφία του πληθυσμού. Η τυχόν απουσία μίας εθνικά αποδεκτής κεντρικής αρχής είναι δυνατόν να οδηγήσει σε ενίσχυση των φυγόκεντρων δυνάμεων σε βορρά(κούρδοι) και νότο(σίτες) κάτι που είναι δυνατόν να επιφέρει και εμπλοκή εξωτερικών δυνάμεων όπως το Ιράν και η Τουρκία. Αυτό θα αποτραπεί με την μακρόχρονη παρουσία (άγνωστο το πόσο μπορεί αυτή να διαρκέσει) ισχυρών αμερικανικών δυνάμεων. Αυτές με την σειρά τους μπορεί να καταστούν στόχος ενός ένοπλου κινήματος αντίστασης από τον ντόπιο πληθυσμό. (βλέπε νότιος Λίβανος)

Ακολουθεί η Συρία;

Είμαστε ήδη σε μία νέα εποχή. Η με μικρό κόστος και σε σύντομο χρονικό διάστημα αμερικανική νίκη αναμένεται να ενθαρύνει την νεοσυντηρητική ομάδα της κυβέρνησης Μπους να προχωρήσει στην υλοποίηση του προγράμματος της για επιβολή της παγκόσμιας ηγεμονίας με τον ανασχεδιασμό του πολιτικού χάρτη της Μέσης Ανατολής. Επόμενος στόχος φαίνεται να είναι η Συρία η οποία και ευρίσκεται ήδη σε πολύ θέση. Εκτιμώ ότι οι ΗΠΑ θα ασκήσουν, σε μία πρώτη φάση, μία εκβιαστική πολιτική έτσι ώστε να υποχρεώσουν το μπασαθικό καθεστώς της Δαμασκού σε προσαρμογή στην αμερικανική πολιτική. Υπό την απειλή της χρήσης πολεμικής βίας θα ζητηθούν τα ακόλουθα:

- Η καταστροφή των όποιων όπλων μαζικής καταστροφής και των πυραύλων μεγάλου βεληνεκούς.
  - Το κλείσιμο των γραφείων των παλαιστινιακών οργανώσεων που θεωρούνται από τις ΗΠΑ ως τρομοκρατικές.
  - Ο τερματισμός της στήριξης και της ανοχής της δράσης της Χεζπόλλα στον νότιο Λίβανο.
  - Η παράδοση των όποιων ιρακινών στελεχών του σανταμικού καθεστώτος διέφυγαν στην Συρία
- Φυσικά τα πράγματα δεν είναι τόσο απλά. Τουλάχιστον επί του παρόντος οι ΗΠΑ δεν θα προχωρήσουν σε άμεση κλι-

μάκωση και σύγκρουση. Τόσο για λόγους πολιτικούς όσο και για λόγους στρατιωτικούς δεν είναι έτοιμες για κάτι τέτοιο. Χρειάζονται χρόνο έτσι ώστε να προετοιμάσουν την διεθνή και την αμερικανική κοινή γνώμη, να συγκροτήσουν μία νέα συμμαχία των πρόθυμων (willing) να σταθεροποιήσουν το Ιράκ και να συμπληρώσουν τα ελλείμματα τους σε πολεμικό υλικό (πυραύλους Τόμαχκ και κατευθυνόμενες βόμβες). Επιπλέον μέσα στους επόμενους μήνες οι ΗΠΑ θα μπουν σε προεκλογική περίοδο για την ανάδειξη του νέου προέδρου. Αυτό θα αποσπάσει την προσοχή των στελεχών του κ.Μπους.

Τι σημαίνουν όλα αυτά για την ΕΕ και την ευρωπαϊκή Κύπρο;

Η προσπάθεια των ΗΠΑ για επιβολή της δικής τους μονοκρατορίας όπως αυτή επιχειρείται να γίνει με την παραγνώριση, αν όχι και την υπονόμηση, της ΕΕ και την εξουδετέρωση του ΟΗΕ δεν μας βρίσκει σύμφωνους. Θεωρώ ότι ως ΕΕ ωφελούμε :

1. Να κινηθούμε προσεκτικά και συστηματικά για να ενισχύσουμε και την ενότητα και την αποτελεσματικότητα της Ένωσης. Είναι αναγκαίο να προωθήσουμε την συνταγματική μεταρρύθμιση. Την ίδια στιγμή θα πρέπει να στηρίξουμε την πρωτοβουλία της Γαλλίας της Γερμανίας και του Βελ-

3. Να αναλάβουμε ως ΕΕ πρωτοβουλίες προς τις γειτονικές μας χώρες στην νότια και την ανατολική ακτή της Μεσογείου για τον πολιτικό και δημοκρατικό εκσυγχρονισμό τους, τον έλεγχο των όπλων μαζικής καταστροφής την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και την εξάλειψη των αιτιών που την δημιουργούν (πολιτική και κοινωνική αδικία) με αντάλλαγμα την δικής μας πολιτική και οικονομική υποστήριξη.

4. Όσον αφορά το Ιράκ θα πρέπει να επιμεινουμε στην εμπλοκή του ΟΗΕ, την γρήγορη μεταβίβαση της εξουσίας στους ιρακινούς και την διατήρηση της ενότητας και της εδαφικής του ακεραιότητας.

Τώρα ως Κύπρος θα πρέπει να παρακολουθούμε προσεκτικά και συστηματικά τις εξελίξεις. Όλα δείχνουν ότι η νέα κατάσταση πραγμάτων στην περιοχή μας θα χαρακτηρίζεται από ρευστότητα που θα εμπεριέχει και κινδύνους και ευκαιρίες. Ήδη οι κακοί χειρισμοί της Τουρκίας αλλά και αυτή καθ αυτή η αμερικανική παρουσία στην περιοχή έχει επιφέρει μία σημαντική μείωση της στρατηγικής αξίας της έναντι των ΗΠΑ. Η αποχώρηση των αμερικανικών αεροπορικών δυνάμεων από το Ισραήλ είναι απτό δείγμα αυτής της μείωσης. Οι ευρωπαϊκές της προσδοκίες είναι δυνατόν να μεγενθυνθούν στο άμεσο μέλλον και

Τι σημαίνουν όλα αυτά για την ΕΕ και την ευρωπαϊκή Κύπρο

γίου για την συγκρότηση μίας κοινής αμυντικής πολιτικής ακόμα και αν αυτή θα υλοποιηθεί αρχικά από μόνο ένα αριθμό κρατών. Εξ αντικειμένου πάμε σε μία ΕΕ μεταβλητής γεωμετρίας. Ελλάδα και Κύπρος θα πρέπει από την αρχή να παραμείνουμε στον σκληρό πυρήνα της ΕΕ.

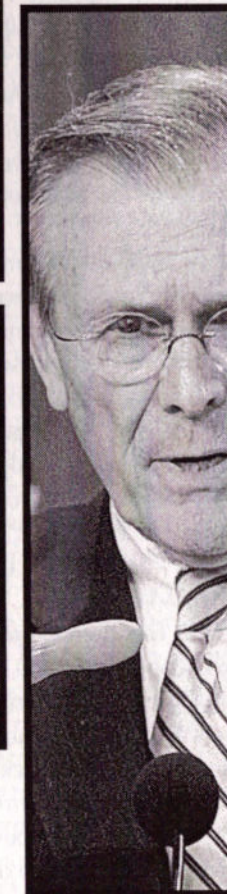
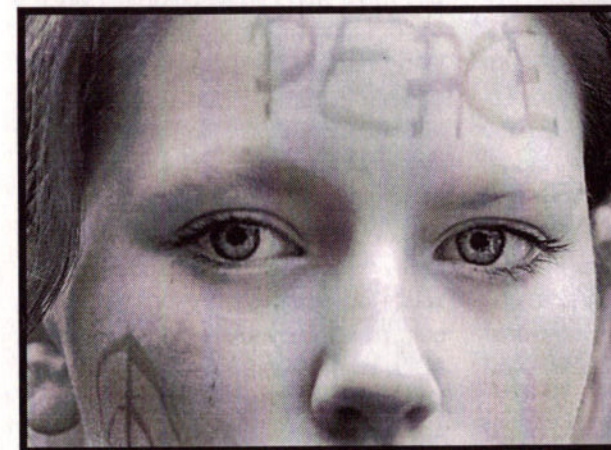
2. Να αποφυγούμε την σύγκρουση με τις ΗΠΑ και να προσπαθήσουμε να βρούμε σημεία σύγκλισης και συμφωνίας με την εγκατάλειψη από την πλευράς τους της μονομέρειας και του ετσιθελισμού.

να την οδηγήσουν σε μία πιο ευέλικτη στάση στο Κυπριακό λαμβανομένης υπόψη και της δικής μας ένταξης. Από την άλλη μία παράταση της κρίσης στην περιοχή θα περιορίσει εξ αντικειμένου το ενδιαφέρον του ΟΗΕ για την Κύπρο. Γενικά απαιτείται προληπτική δράση ώστε να περιορίσουμε τα αρνητικά και να αξιοποιήσουμε τις τυχόν ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν.

*Ο Πέτρος Ζαρούνας είναι ερευνητής συνεργαζόμενος με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Ερευνών Jean Monnet στην Αθήνα

Δεν πείθουν κι όμως επιμένουν και προχωρούν

του Ιωάννη Περιστέρη

ρία εκατομμύρια διαδηλωτές στην Ισπανία, ένα τέταρτο του εκατομμυρίου στη Βρετανία, 200.000 στην ίδια την Αμερική: στη Νέα Υόρκη, το Σαν Φρανσίσκο, το Los Angeles. Δια-

μαρτυρίες στη Νότια Αμερική, την Αυστραλία, τη Νέα Ζηλανδία, την Ινδονησία, τη Θαιλάνδη, τις Ινδίες, την Τουρκία, την Ελλάδα και με ισχνή παρουσία δυστυχώς και την Κύπρο. Την ίδια ώρα δεν σταματά ο Runsfeld να αναμασά ότι σαράντα χώρες, από τις οποίες οι δεκαπέντε δεν θέλουν να γίνουν γνωστές - ντρέπονται άραγε; - τους στηρίζουν, ανάμεσά τους κι εμείς.

Σχεδόν ολόκληρος ο πλανήτης λέει όχι στη σφαγή και την αδικία. Κι όμως οι αμερικανοβρετανοί συνεχίζουν την εισβολή και την κατάκτηση μιας χώρας μέλους του Ο.Η.Ε. Βιάζονται να «απελευθερώσουν» το Ιράκ - κάτι που δεν ζήτησαν οι ίδιοι - από την καταπίεση του Σαντάμ αλλά δεν προσέχουν ότι με πραξικόπημα ανέβηκε στην εξουσία στο Πακιστάν ο Musharaff. Δεν θυμούνται ότι έτσι κέρδισε παλιά την εξουσία και στηριζόμενος απ' αυτούς την κράτησε για δυό δεκαετίες ο «φιλος» Σουχάρτο, μέχρι που ο ίδιος ο λαός της Ινδονησίας θέλησε να τον απαλλαγεί.

Θα πρέπει, λεν ο Αμερικανοί, να φέρουν τη δημοκρατία στο Ιράκ. Προφανώς η απουσία αυτού του αγαθού από τη γειτονική Σαουδική Αραβία, όπου μεταξύ των πολλών άλλων εκφράσεων της δημοκρατίας δεν επιτρέπεται το συνδικαλιζέσθαι και όπου τα πάντα είτε ανήκουν είτε ελέγχονται από τη βασιλική οικογένεια, δεν ενοχλεί. Το πώς αντιλαμβάνονται τη δημοκρατία οι Αμερικανοί είναι εύκολο να γίνει αντιληπτό, φτάνει να αναλογισθεί κανείς, την καθαρά με αμερικανικά μέσα και στήριξη ανατροπή του δημοκρατικού εκλεγέντος Αγιέντεν και την αντικατάστασή του με το δικτάτορα Πινοσιέ. Το δικτάτορα που καθομολογούμενος καταδυνάστευσε τη Χιλή για 17 τόσα χρόνια και τον οποίο όταν πρόπερσι βρισκόταν στην Αγγλία, επισκέ-

φθει στην έπαυλή του και ευχαρίστησε «για τη συνεισφορά του στη δημοκρατία» η κα Θάτσερ!!

Πως αντιλαμβάνονται βέβαια τη δημοκρατία, έδειξαν οι Αμερικανοί και όταν με την προ ετών επέμβασή τους στη Grenada αντικατέστησαν τον αριστερό, δημοκρατικά εκλεγμένο Bishop με άτομο της αρεσκείας τους. Πως αντιλαμβάνονται τη δημοκρατία φαίνεται και με το τι κάνουν στη Βενεζουέλα - πετρελαιογαρ - όπου διαρκώς προσπαθούν να εξαναγκάσουν σε παραίτηση των δημοκρατικά εκλεγμένο επίσης αριστερό Hugo Chafes, με μεθόδους που αποτελούν επανάληψη του τι ακριβώς προηγήθηκε στη Χιλή το Σεπτέμβρη του '73. Αλλά τα παραδείγματά του πως αντιλαμβάνονται τη δημοκρατία οι Αμερικανοί δεν έχουν τέλος, αφού μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο οι επεμβάσεις τους με τον α ή β τρόπο εν ονόματι της δημοκρατίας και με «απελευθερώσεις» ξεπερνούν τις 70*. Κι όμως υπάρχουν άνθρωποι που πιστεύουν το παραμύθι της απελευθέρωσης του Ιράκ, κάτι που ασφαλώς υποβοηθά και το αυταρχικό καθεστώς του Σαντάμ. Ακόμα πιστεύουν στη νομιμοποίηση του πολέμου, γιατί τους αμερικανοβρετανούς καλύπτει δήθεν το ψήφισμα 1441 του Συμβουλίου Ασφαλείας..

Δεδομένης της φοβερής υπεροπλίας των αμερικανοβρετανών θα μπορούσε να διερωτηθεί κανείς - παρά την αξιοθαύμαστη αντίσταση των Ιρακινών - αν πρόκειται για πόλεμο ή απλά για προσχεδιασμένη σφαγή. Επισημαίνεται ότι οι Αμερικανοί χειριστές πυραύλων βρίσκονται αρκετές εκατοντάδες μίλια μακριά και εκ του ασφαλούς ρίχνουν τους Κρουζ στα κεφάλια των Ιρακινών πατώντας απλά ένα κουμπί.. Όταν τα αόρατα Στέλθ, ξεκινώντας από τη βάση του Ντιέγκο Γκαρσία ή αλλού ή τα B52 κοινοτοποιούν τα δημόσια κτίρια του Ιράκ, αφαιρώντας στα πλαίσια των παράπλευρων κτυπημάτων δεκάδες αθώες ζωές, κάτι «που πολύ λυπούνται γιατί δεν μπορούν να αποφύγουν!!»

Και ο παραλογισμός και ο αμοραλισμός αυτής της επιχείρησης - στην κυριολεξία αφού βασική επιδίωξη είναι μέσο του

πετρελαίου το οικονομικό κέρδος - δεν έχει τελειωμό. Ζήτησαν οι Αμερικανοί από πέντε μεγάλες εταιρείες κατασκευών να τους βεβαιώσουν για το ενδιαφέρον τους για τη μεταγενέστερη ανοικοδόμηση του Ιράκ, που προηγουμένως θα κατέστρεφαν οι ίδιοι! Οργανωμένοι και αποτελεσματικοί όπως πάντα οι Αμερικανοί. Φυσικά τα κέρδη θα πρέπει να τσεπώσουν αμερικανικοί οίκοι. Εκείνο, ωστόσο που δεν είναι είναι βέβαιο είναι - πέρα από τους ίδιους τους Ιρακινούς - ποιος θα πληρώσει το λογαριασμό. Δώδεκα χρόνια πριν, το λογαριασμό κατά 80% είχαν πληρώσει το Κουβέιτ και η Σαουδική Αραβία..

Και συνεχίζουν τα ερωτήματα και τα θέματα που καταστρατηγούν αρχές δεν έχουν τελειωμό. Ποιος δίνει δικαίωμα σε μια Τρίτη χώρα να αποφασίσει για την ηγεσία μιας άλλης χώρας, μέλους του ΟΗΕ; Εμείς δεν αμφισβητούμε το δημοκρατικό δικαίωμα των Αμερικανών να εκλέγουν στην Προεδρία της χώρας τους έναν οιονεί ασκήσιμο, που πήρε λιγότερους ψήφους από τον ανθυποψήφιο του. Γιατί νομίζουν οι Αμερικανοί ότι έχουν το δικαίωμα να αποφασίζουν για τους Γιουγκοσλάβους, τους Παλαιστίνιους, τους Ιρακινούς ή τους Αφγανούς; Αξίζει να θυμηθούμε ότι το ότι θάταν ο Κάρζαϊ ο Πρόεδρος του Αφγανιστάν, οι Αμερικανοί το αποφάσισαν κάπου στη Γερμανία.. Εκτός κι αν έγιναν προεδρικές εκλογές στο Αφγανιστάν και δεν προσέξαμε.. Ακόμα ποιος δίνει το δικαίωμα σε κάποιον να τον «απελευθερώσει» όταν ο ίδιος δεν το ζητά;

Είναι λεν οι αμερικανοβρετανοί σαφές το ψήφισμα 1441 του Συμβουλίου Ασφαλείας και τους δίνει το δικαίωμα επέμβασης στο Ιράκ. Μα αν ήταν έτσι τα πράγματα, γιατί προσπάθησαν με μανία να εξασφαλίσουν ένα δεύτερο; Γιατί όλα εκείνα τα τηλεφωνήματα και οι απεσταλμένοι στους ηγέτες των 6 μη μόνιμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας; Γιατί δεν τόλμησαν να μην αποσύρουν το τελευταίο σχέδιο ψηφίσματος που κατέθεσαν;

Συμπεριφερόμενοι όπως συμπεριφέρθηκαν, πέτυχαν οι αμερικανοβρετανοί να καταφέρουν καίριο πλήγμα στην αξιο-

πιστία του Ο.Η.Ε., που όπως φαίνεται από δω και μπρος θα επιλαμβάνεται κρίσεων κρατών μικρών μεγεθών, όπως είναι η Βοσνία, η Σομαλία, η Κύπρος ή αυτών που θα συγκατανεύουν οι Αμερικανοί. Ουσιαστικά πρόκειται για το δεύτερο μεγάλο πλήγμα μετά το Ραμπουγιέ και αν ακόμα δεν πρόκειται για την αρχή του τέλους του Ο.Η.Ε, δεν πρόκειται ο Ο.Η.Ε να ξαναγίνει αυτό που ήταν κάποτε..

Αλλά ας δούμε και τον άλλο ισχυρισμό, αν όχι μύθο, εκείνο των όπλων μαζικής καταστροφής.. Για να κατασκευάσει κανείς αυτά τα όπλα χρειάζεται χρήματα και τεχνολογία, κάτι που ασφαλώς δεν διαθέτει το πενόμενο και για δώδεκα χρόνια στερούμενο Ιράκ. Όταν με την περίφημη του έκθεση (μεγάλο μέρος της οποίας αποτελούσε διατριβή φοιτητού) ο κ. Μπλαϊρ αλλά και με τα έγγραφα που παρουσίασε στο Συμβούλιο Ασφαλείας ο κ. Πάουελ, δοκίμασαν οι αμερικανοβρετανοί να πείσουν για την ύπαρξη αυτών των όπλων, γελοιοποιήθηκαν και μόνο υπομειδιάματα προκάλεσαν στους παρευρισκόμενους. Άλλωστε με την τελευταία, πολλών βδομάδων παρουσία τους στο Ιράκ και παρά τον πλέον σύγχρονο εξοπλισμό που διέθεταν, τίποτε δεν μπόρεσαν να ανακαλύψουν οι παρατηρητές του Ο.Η.Ε, κάτι που καταπανάληψη βεβαίωσε και ο επικεφαλής των παρατηρητών Χανς Μπλιξ, προκαλώντας έτσι τη μήνιν των αμερικανών. Δεν μπορούσαν όμως να περιμένουν οι αμερικανοβρετανοί γιατί ότι και να γινόταν το όλο σχέδιο ήταν προαποφασισμένο και τα στρατεύματά τους δεν θάντεχαν τη ζέση του καλοκαιριού. Αλλά ακόμα γιατί δεν θα ήξεραν τι να κάμουν, όταν θα συμπληρώνονταν η έρευνα των παρατηρητών και τίποτε δεν θα βρισκόταν. Αντίθετα τώρα που θάναυ κυρίαρχοι του Ιράκ, θα μπορούσαν να «ανακαλύψουν» τα όπλα μαζικής καταστροφής που οι ίδιοι θα τοποθετούσαν... Αλλά κι εδώ γεννιούνται κάποια ερωτήματα. Γιατί δεν μπορούν οι Ιρακινοί να κατασκευάσουν τα όπλα που οι ίδιοι οι Αμερικανοί κατέχουν; Γιατί θάπρεπε οι Ιρακινοί να αφοπλιστούν, όταν οι ίδιοι οι Αμερικανοί και οι γείτονες τους Ισραηλινοί κατασκευάζουν όπλα τελευταίας τεχνολογίας; Γιατί όταν καταγγέλλουν οι

Αμερικανοί τη συμφωνία του '72 για τους αντιβαλλιστικούς πυραύλους δεν μπορούν να έχουν πυραύλους κάποιου βεληνεκού οι Ιρακινοί; Δεδομένης της γεινίας του με το Ισραήλ, γιατί δεν μπορεί το Ιράκ να κατέχει επαρκή εξοπλισμό για την άμυνά του; Αλλά προβάλλει σχετικά κι ένα άλλο αμειλικτο ερώτημα. Είναι νοητό το οποιοδήποτε σοβαρό και ευνομούμενο κράτος να θέτει ως στόχο τη δολοφονία συγκεκριμένων ατόμων; Ως γνωστόν οι οποιοδήποτε ένοχοι για εγκλήματα προσάγονται ενώπιον της δικαιοσύνης. Αλλά προφανώς οι Αμερικανοί δεν μπορούν να αποστούν της καουμποϊστικής κουλτούρας τους, όπου οι διαπράττοντες αδικήματα αναζητούντο "dead or alive".

Έχω την αίσθηση ότι πολύ λίγους έχουν καταφέρει να πείσουν οι αμερικανοβρετανοί για τα υποτιθέμενα κίνητρά τους, εκείνα της απελευθέρωσης του Ιράκ από την καταπίεση του Σαντάμ και την ανάγκη απαλλαγής της ανθρωπότητας από τον κίνδυνο των όπλων μαζικής καταστροφής. Ακόμα να εντάξουν το Ιράκ στα πλαίσια της καταπολέμησης της διεθνούς τρομοκρατίας, αφού δεν μπόρεσαν να στοιχειοθετήσουν το παραμικρό συσχετισμό του Ιράκ με την Αλ Κάϊτα. Αντίθετα η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων του πλανήτη πιστεύει ότι οι ενέργειες των Αμερικανών στοχεύουν:

- Στον έλεγχο των δεύτερων σημαντικότερων αποθεμάτων πετρελαίων στον κόσμο και τη χειραγώγηση της τιμής αυτής της μορφής ενέργειας.
- Την εγκατάσταση στο Ιράκ κυβέρνησης ανδρικών κατά το πρότυπο του Αφγανιστάν και σε μεταγενέστερο στάδιο αντικατάσταση και τον έλεγχο της μιας μετά την άλλη, όλων των μη φιλικών και μη ελεγχόμενων για την ώρα χωρών, όπως για παράδειγμα τη Συρία, το Ιράν, τη Βόρεια Κορέα.
- Στην απρόσκοπτη παγκόσμια επικυριαρχία. Αυτή τους την επιδίωξη οι Αμερικανοί προωθούν κατά κύριο λόγο με τη δημιουργία εξαρτήσεων, είτε από το ΝΑΤΟ, είτε τον ΠΟΕ, τη Διεθνή Τράπεζα ή το Ι.Μ.Φ. Εκεί όπου δεν περνούν αυτές οι εξαρτήσεις, χρησιμοποιούν τη στρατιωτική τους δύναμη

(Γιουγκοσλαβία, Αφγανιστάν, Ιράκ). Φυσικά στο κέντρο της παγκόσμια επικυριαρχίας βρίσκεται ο κύριος άξονας γύρω από τον οποίο περιστρέφεται η σύγχρονη αμερικανική κοινωνία, εκείνος του οικονομικού κέρδους.

Επισημαίνεται σχετικά ότι οι Η.Π.Α. είναι αυτή τη στιγμή ο μεγαλύτερος πωλητής πολεμικού υλικού στον κόσμο, με μεγάλη διαφορά από το δεύτερο. Και το υλικό αυτό δεν μπορεί να παραμένει στα ράφια και τις αποθήκες των εργοστασίων παραγωγής αλλά θα πρέπει να δημιουργείται τζίρος. Και ο τζίρος δημιουργείται όταν υπάρχουν πόλεμοι. Ο πόλεμος του Ιράκ δίνει την ευκαιρία να «ξοδευτούν» κάπου 3000 πύραυλοι. Το ποιοι λοιπόν κερδίζουν από τις διάφορες «απελευθερώσεις» πρέπει να είναι σαφές.

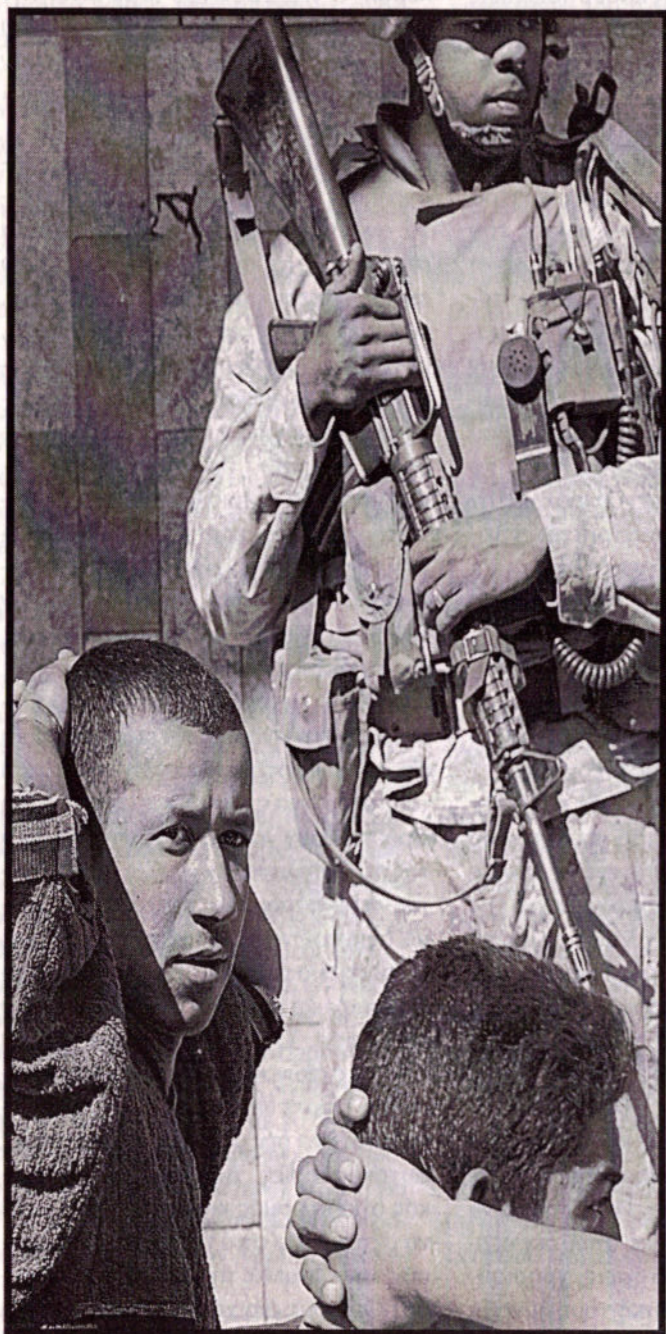
Ο εξ Η.Π.Α. κίνδυνος θα πρέπει να απασχολήσει τη φιλελεύθερη ανθρωπότητα, αν δεν θέλουμε όλοι να ζούμε κάποια στιγμή χαζοχαρούμενα και χωρίς να το συνειδητοποιούμε, με την Κόκα-Κόλα, τα Μακτόναλτς και τα κομπιούτερ μας, μετατρεπόμενοι ουσιαστικά σε υποχείρια των Αμερικανών και εργαλεία αύξησης των κερδών τους. Έχω την αίσθηση ότι, παρά τις διαφαινόμενες δυσκολίες, κάτι τέτοιο θα έπρεπε να αρχίσει από τους Ευρωπαίους, το γαλλογερμανικό άξονα. Και θάπρεπε να ξεκινήσουν βρίσκοντας πρώτοι αυτοί τον τρόπο να μειώσουν τις εξαρτήσεις τους, είτε πρόκειται για την ασφάλειά τους με ή χωρίς τα εισαγωγικά (άραγε από ποιον πράγματι κινδυνεύουν οι Ευρωπαίοι;) είτε τη χαμηλότερη παραγωγικότητα και τις πολυεθνικές. Όσο και αν τα κράτη προσπαθούν να κινούνται στα πλαίσια της ρεάλ-πολιτικής, δεν νομίζω ότι θα πρέπει να θυσιάσουν και το τελευταίο ψήγμα αξιοπρέπειας και κάποιων αρχών, μπροστά στη σημερινή οικονομικοστρατιωτική ισχύ του υπερατλαντικού καουμπού. Ο 21ος αιώνας δεν πρέπει να είναι ο αιώνας του αμερικανικού ιμπεριουμ. Τίποτε δεν επιβεβαιώνει ότι η ανθρωπότητα δεν μπορεί να ζήσει χωρίς αυτοκρατορίες. Διαφορετικά ο κρατικός αμοραλισμός κινδυνεύει σιγά-σιγά να μεταφερθεί από το μείζων στο ελάχιστον, την κοινωνία, την οικογένεια, το άτομο. Θέλουμε ένα τέτοιο κόσμο; ☐

* Βλέπε τεύχος 30, Γενάρης 2002 του Εξυπαρχής

Ένας ακόμα λόγος για την «απελευθέρωση» του Ιράκ...

του Τάσου Μάνου

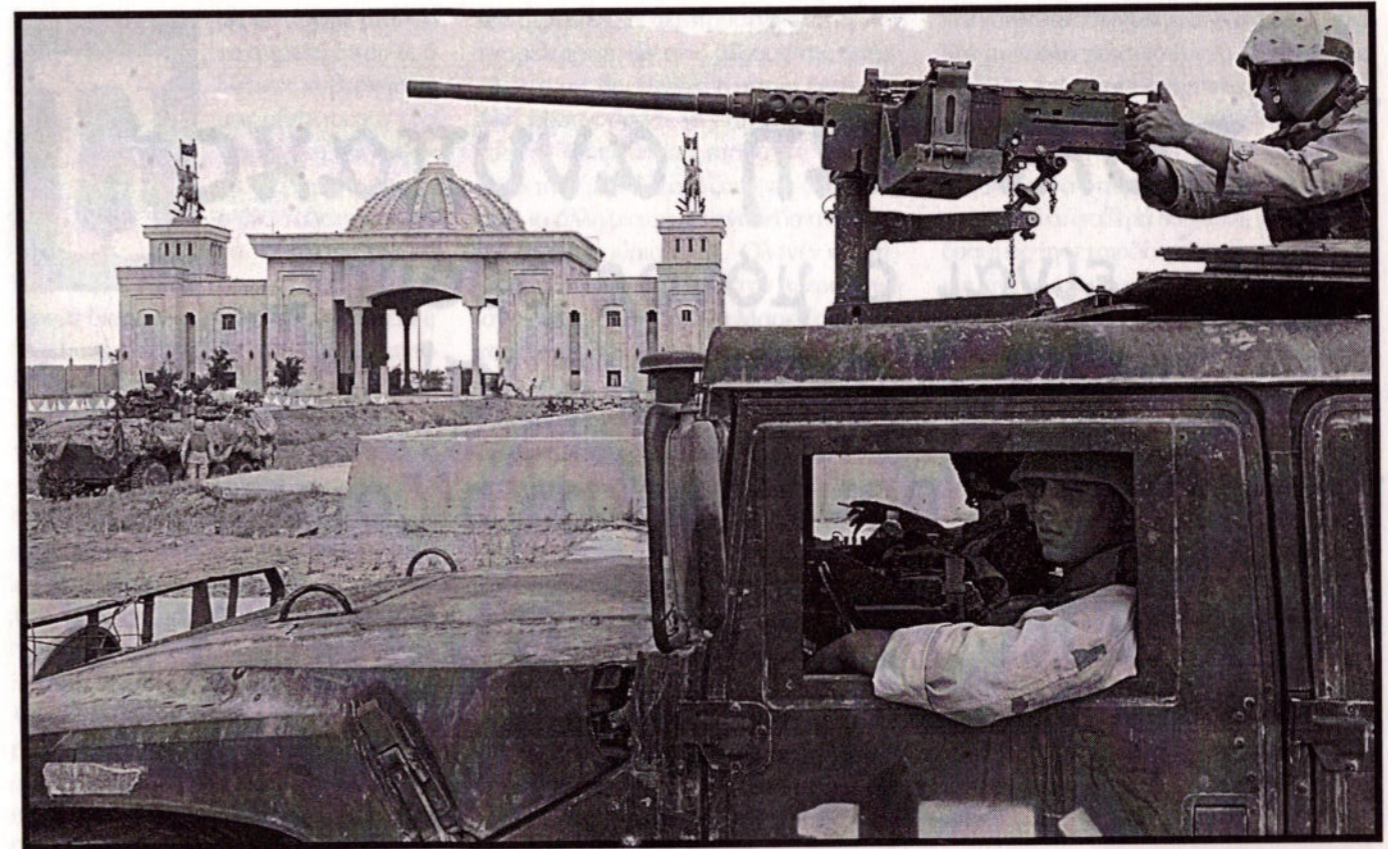
Ε

δώ και πενήντα χρόνια, το δολάριο είναι το νόμισμα με το οποίο γίνονται παγκόσμια εμπορικές συναλλαγές. Τα αμερικάνικα χαρτονομίσματα τυπώνονται μόνο από το Federal Reserve, την Κεντρική Τράπεζα των Η.Π.Α. που βασικά αντιπροσωπεύεται από ένα κονσόρτιομ εβραϊκών τραπεζών που εδρεύουν στην Αμερική.

Έτσι, εάν η Ισπανία ή οποιαδήποτε άλλη χώρα, ήθελε να αγοράσει κάτι αξίας 50 εκατομμυρίων δολαρίων, έπρεπε πρώτα να παράγει και μετά να πουλήσει προϊόντα ή υπηρεσίες αντίστοιχης αξίας. Την ίδια στιγμή, εάν οι Η.Π.Α. ήθελαν το ίδιο πράγμα, το μόνο που έπρεπε να κάνουν ήταν να τυπώσουν τα χρήματα και μόνο.

Αυτό ακριβώς έκαναν οι Η.Π.Α. τα τελευταία 50 χρόνια. Τύπωναν δολάρια κάθε φορά που είχαν ανάγκη, χωρίς να υπάρχει η αντίστοιχη κάλυψη σε χρυσό. Γι αυτό το λόγο σήμερα, το εμπορικό ισοζύγιο των Η.Π.Α. έχει σημειώσει ένα αρνητικότατο ρεκόρ: Έλλειμμα 2.5 τρισεκατομμύρια, δηλαδή 2.500 δισεκατομμύρια δολάρια! Για τα επόμενα τρία χρόνια προβλέπεται δραματική άνοδος, που μπορεί να φτάσει και τα 3.500 δισεκατομμύρια δολάρια. Όσο καιρό όμως το δολάριο παραμένει το παγκόσμιο νόμισμα συναλλαγών για τις Η.Π.Α. δεν υπάρχει απολύτως κανένα πρόβλημα. Κι αυτό γιατί κάθε φορά που η Αμερική χρειάζεται χρήματα τυπώνει και έτσι πληρώνει όλα της τα χρέη. Άρα οι Η.Π.Α. σε σύγκριση με τον υπόλοιπο κόσμο ζουν με δανεικά.

Το πρόβλημα λοιπόν, μόλις τώρα αρχίζει. Το Ιράκ έγινε η πρώτη χώρα του ΟPEC (Παγκόσμιος Οργανισμός Πετρελαίου) που δεν δέχεται πλέον δολάρια και πουλά πετρέ-

λαιο μόνο έναντι Ευρώ. Αυτό ξεκίνησε στις 6.11.2000, όταν η ισοτιμία του Ευρώ έναντι του δολαρίου ήταν 0,8. Στην αρχή το Ιράκ είχε χάσει από αυτή την τολμηρή ενέργεια πάρα πολλά χρήματα. Σήμερα όμως η ισοτιμία του Ευρώ είναι μεγαλύτερη του δολαρίου και φυσικά τα κέρδη του Ιράκ από την πώληση του πετρελαίου πολύ μεγαλύτερα. Αυτή η κίνηση του Σαντάμ έχει εξοργίσει φυσικά την Αμερική, γιατί πάει ναυρεί κι αλλού μιμητές. Πράγματι το πρόβλημα γίνεται πιο σοβαρό καθώς άλλες δύο χώρες του ΟPEC, το Ιράν και η Σαουδική Αραβία θέλουν και αυτές να εφαρμόσουν πωλήσεις σε Ευρώ, ενώ ήδη η Βενεζουέλα, που κατέχει το 7% των πετρελαϊκών αποθεμάτων παγκοσμίως, έχει αλλάξει τα μισά συναλλαγματικά της αποθέματα από δολάρια σε Ευρώ, βάζοντας έτσι τον Hugo Chaves στο μάτι του κυκλώνα. Βασικά αυτή είναι και η τελική επιδίωξη όλων των χωρών του ΟPEC, καθώς το δολάριο χάνει όλο και περισσότερο έδαφος. Χαρακτηριστικά, οι Κεντρικές Τράπεζες των δύο από τις μεγαλύτερες χώρες του κόσμου, της Ρωσίας και της Κίνας, έκαναν ακριβώς το ίδιο πράγμα. Έτσι εξηγείται γιατί σήμερα υπάρχει πληθώρα δολαρίων στην παγκόσμια αγορά και ταυτόχρονα πολύ μεγάλη ζήτηση για

το Ευρωπαϊκό νόμισμα, με αποτέλεσμα την κατακόρυφη πτώση της αξίας του Αμερικανικού νομίσματος. Αυτό είναι σοβαρό χτύπημα για την Αμερικανική οικονομία για την οποία ο Alan Greenspan, ο Διοικητής του Federal Reserve, προβλέπει ότι στους επόμενους μήνες θα χαθούν δισεκατομμύρια δολάρια. Εάν τελικά το Ευρώ πάρει τη θέση του δολαρίου στις παγκόσμιες αγορές, εκτός από το ότι το δολάριο θα χάσει ακόμη περισσότερη αξία, οι Η.Π.Α. δεν θα μπορούν πλέον να ρίχνουν δολάρια στην αγορά όπως έκαναν μέχρι τώρα, χωρίς δηλαδή να υπάρχει η αντίστοιχη κάλυψη σε χρυσό. Είναι πιθανόν σιγά-σιγά όλες οι χώρες του κόσμου να προτιμούν συναλλαγές συμπεριλαμβανομένης και της αγοράς πετρελαίου από την ΟPEC, με το Ευρωπαϊκό νόμισμα, δημιουργώντας έτσι συναλλαγματικά αποθέματα σε Ευρώ. Ήδη, το δολάριο στηρίζεται τεχνητά από διάφορες χώρες της νοτιανατολικής Ασίας ως αποτέλεσμα διάφορων πολιτικών-οικονομικών τεχνασμάτων των Η.Π.Α. με τις κυβερνήσεις των κρατών αυτών. Άλλωστε, οι Η.Π.Α. καταναλώνουν σχεδόν ότι παράγουν αυτές οι χώρες. Τους δανείζει χρήματα, αυτές παράγουν τα προϊόντα τους που απορροφούν οι Η.Π.Α. Κατό-

πιν, με το εμπορικό κέρδος πληρώνουν τα «δανεικά» στις Η.Π.Α. Οικονομολόγοι και Τραπεζίτες προειδοποιούν ότι εάν η Ασία δεν υποστηρίξει το δολάριο έστω και τεχνητά, θα συντριβεί. Όμως πολλές χώρες στην Ασία έχουν ήδη στραφεί προς το Ευρώ, γιατί και αυτές χρειάζονται πετρέλαιο. Και ο ΟPEC σύντομα θα πουλά πετρέλαιο μόνο σε Ευρώ. Φυσικά αυτές τις χώρες που πουλούν πετρέλαιο σε Ευρώ ή θέλουν να εξοστρακίσουν το δολάριο από τα συναλλαγματικά τους αποθέματα. Με διάφορα προσχήματα σκοπεύουν οι Η.Π.Α. να επιτεθούν εναντίον τους (όπως έκαναν στο Ιράκ) ή να εγκαταστήσουν κυβερνήσεις μαριονέτες, που οι ίδιοι θα ελέγχουν (όπως προσπαθούν να κάνουν στη Βενεζουέλα), ώστε να επαναφέρουν την προηγούμενη κατάσταση. Για κάποιους αναλυτές, αυτός είναι ο λόγος που η Βρετανία το 'παίζει' αναποφάσιστη για το Ευρώ. Εάν έπαιρνε τη σχετική απόφαση, αυτομάτως θα ερχόταν σε αντίθεση με τις Η.Π.Α. Όπως πάντα οι Βρετανοί είναι πονηροί εάν οι Η.Π.Α. τα καταφέρουν με το δολάριο, αυτοί θα κρατήσουν τη λίρα - εάν η Ε.Ε. σταματήσει τον πόλεμο, σύντομα θα ακολουθήσουν το Ευρώ. Κατά τα άλλα, το Ιράκ είναι μόνο το πρώτο βήμα....

Η πολιτική ανυπακοή είναι ο μόνος δρόμος που απέμεινε σ' αυτούς που δεν μπορούν να στηρίζουν την επιθετική συμμαχία των Bush-Blair: Μόνο τότε θα αναγκαστούν οι πολιτικοί και από τις δύο πλευρές του Ατλαντικού να αναγνωρίσουν την τρέλα του τρόπου με τον οποίο ενεργούν.

Του John Pilger*

Π

ώς φτάσαμε σ' αυτό το σημείο, όπου δύο δυτικές κυβερνήσεις μας οδήγησαν σ' ένα παράνομο και ανήθικο πόλεμο ενάντια σ' ένα ταλαιπωρημένο κράτος, με το οποίο καμιά δεν έχουμε διαμάχη και που δεν μας απειλεί; Μια επιθετική πράξη που βρίσκει αντίθετους σχεδόν τους πάντας και της οποί-ας οι στόχοι είναι διάφανοι;

Πώς μπορεί να επιτιθενται, εξ ονόματός μας, εναντίον μιας χώρας που έχει συνθλιβεί από ένα εμπάργκο που διαρκεί περισσότερο από δώδεκα χρόνια και που στοχεύει κατά κύριο λόγο τον άμαχο πολίτη, του οποίου το 42% αποτελούν παιδιά; Πρόκειται για μια μεσαιωνική πολιορκία, που έχει πάρει τη ζωή μισού τουλάχιστον εκατομμυρίου παιδιών και περιγράφεται ως γενοκτονία από τον πρώην συντονιστή της ανθρωπιστικής βοήθειας των Ηνωμένων Εθνών.

Πώς μπορούν εκείνοι που ισχυρίζονται ότι είναι «φιλελεύθεροι», να αποκρύψουν την αμηχανία και τη ντροπή τους, προσφέροντας στήριξη στο George Bush στην εκτόξευση σε δύο μέρες 800 πυραύλων και δικαιολογώντας την ως «απελευθέρωση»; Πώς μπορούν να αγνοούν δύο μελέτες των Ηνωμένων Εθνών, που αποκαλύπτουν ότι [με τον πόλεμο] θα διακινδυνεύσει η ζωή μισού εκατομμυρίου παιδιών; Δεν ακούουν τη δική τους αντήχηση στα λόγια του Αμερικανού στρατηγού ο οποίος έγινε γνωστός, μετά που ισσπέδωσε μια βιετναμική πόλη από τη φράση του: έπρεπε να την καταστρέψουμε για να τη σώσουμε...»

«Λίγοι από μας» έγραψε κάποτε ο Άρθουρ Μίλλερ «μπορούμε να εγκαταλείψουμε την πεποίθησή μας ότι η κοινωνία πρέπει να έχει νόημα. Η σκέψη ότι το Κράτος έχει χάσει τα λογικά του και τιμωρεί τόσους πολλούς αθώους ανθρώπους είναι απαρράδεκτη. Εξού και η μαρτυρία θα πρέπει να μη γίνει αποδεκτή εκ των έσω».

Αυτές τις μέρες, η οξυδέρκεια του Μίλλερ αναφέρεται σε μια μειονότητα πολεμοκαπήλων και τους απολογητές τους. Από τις 11 του Σεπτεμβρίου του 2001 η συνειδητοποίηση της πλειοψηφίας έχει φτάσει στα ύψη. Η λέξη «ιμπεριαλισμός» έχει βγει από τη ναφθαλίνη και έχει γίνει και πάλιν

κοινόχρηστη. Η σκοπούμενη κλοπή των πετρελαιοληγών από μέρους της Αμερικής και της Βρετανίας, η οποία έχει ιστορικό προηγούμενο, γίνεται εύκολα κατανοητή. Οι ψεύτικες επιλογές του ψυχρού πολέμου πλεονάζουν και οι άνθρωποι για άλλη μια φορά αναδεδύονται μέσα στα εκατομμύρια τους. Ολονέν και περισσότεροι βλέπουν πια την Αμερικανική ισχύ όπως έγραψε και ο Μαρκ Τουέν «με το λάβαρο του Πρίγκιπα της Ειρήνης στο ένα χέρι και το καλάθι για το πλιάτσικο και το χασαπομάχαιρο στο άλλο».

Εκείνο που είναι εγκραδιωτικό είναι η προφανής εγκατάλειψη του «Αντιαμερικανισμού» ως ένα αξιόσεβαστο τρόπο κατάπνιξης της ανανώρισης και ανάλυσης του αμερικανικού ιμπεριαλισμού. Όρκοι νομιμοκροσύνης της διανοήσης, παρόμοιοι εκείνων που ήταν ενδημικοί κατά τη διάρκεια του Τρίτου Ράιχ, όταν ο προσβλητικά «αντι Γερμανός», ήταν αρκετός για να κάνει να σιγήσει η διαφωνία, δεν λειτουργούν πια. Στην ίδια την Αμερική, υπάρχουν πολλοί αντιαμερικανοί που γεμίζουν τώρα τους δρόμους: εκείνους που η Μάρθα Γκέλχορν ονόμασε «η μειονότητα που διασώζει με το να κρίνει την κυβέρνησή της με ηθικά κριτήρια, οι άνθρωποι με την ξύπνια συνείδηση στους οποίους μπορεί κανείς να υπολογίζει».

Ίσως για πρώτη φορά μετά το τέλος της δεκαετίας του '40, ο αμερικανισμός ως ιδεολογία χαρακτηρίζεται με τους ίδιους όρους όπως οποιαδήποτε άλλη ληστρική δομή εξουσίας. Και γ' αυτό μπορούμε να ευχαριστήσουμε τον Bush και τον Dick Cheney, το Donald Rumsfeld και την Contoleezza Rice, αν και οι δικές τους πράξεις διεθνούς βίας δεν έχουν ακόμα ξεπεράσει εκείνες του «φιλελεύθερου» Bill Clinton.

«Αποψή μου» είχε πει ο Norman Mailer πρόσφατα, «είναι ότι είτε μας αρέσει είτε όχι, είτε το θέλουμε είτε όχι, θα πάμε στον πόλεμο γιατί αυτή είναι η μόνη λύση που μπορεί να δει ο Bush και οι άνθρωποί του. Η φρικτή προοπτική που διανοίγεται μπροστά μας, ως εκ τούτου, είναι ότι η Αμερική θα μετατραπεί σε μια μεγαλομπανανία, όπου ο στρατός θα έχει μια ολο-

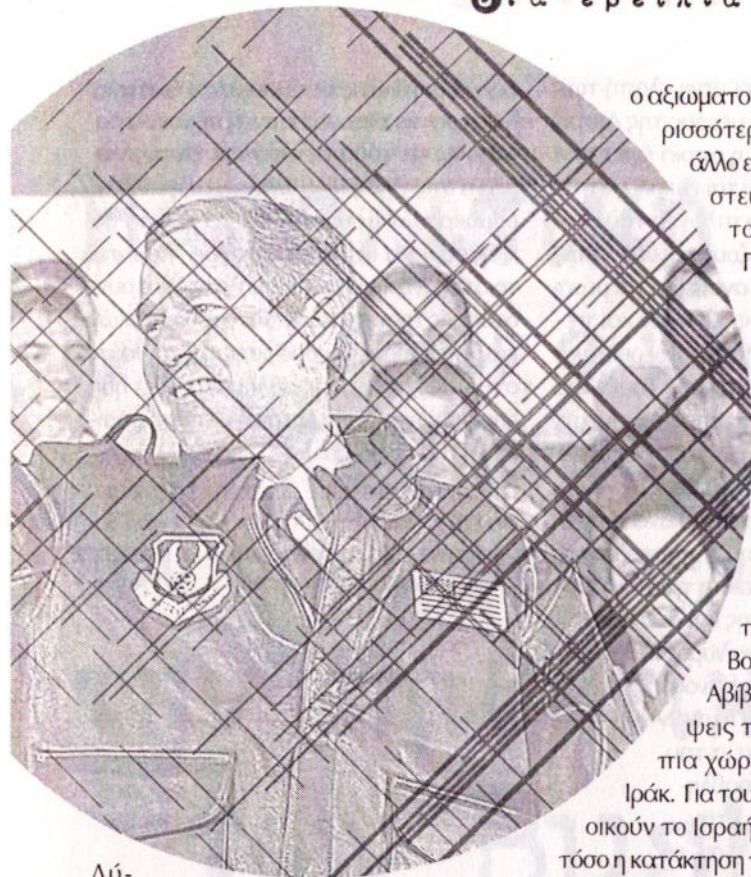
νέν και μεγαλύτερη σημασία στη ζωή μας. Και πριν όλα τελειώσουν, η δημοκρατία, ευγενής και εύθραυστη όπως είναι, μπορεί να υποχωρήσει... Στην πράξη είναι τη δημοκρατία που τα επόμενα χρόνια θα κληθούμε να υπερασπιστούμε. Κάτι τέτοιο θα είναι φοβερά δύσκολο, γιατί ο συνδυασμός της εταιρείας, των στρατιωτικών και της πλήρους ενθρόνισης της σημαίας στα μαζικής θέασης αθλήματα, έχει ήδη δημιουργήσει στην Αμερική μια προφασιστική ατμόσφαιρα».

Στη στρατιωτική πλουτο-

κ ρ α τ ί α

που στην ουσία είναι το αμερικανικό κράτος, με τον μη εκλεγέντα πρόεδρό του, το εξαγοράσιμο Ανώτατο Δικαστήριο, το σιωπούν Κογκρέσο, το συρρικνωμένο Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τα συμβιβαζόμενα μίντια, η «προφασιστική ατμόσφαιρα» του Mailer, έχει νόημα. Ο από τους διαφωνούντες Αμερικανός συγγραφέας William Rivers Pitt προχωρά πιο πέρα το θέμα. «Οι επικριτές της Κυβέρνησης Bush» έγραψε, «αρέσκονται να παίζουν με τη λέξη «φασίστας» όταν μιλούν για το George [Bush]. Η εικόνα που η λέξη υπονοεί είναι εκείνη των ταγμάτων εφόδου των Ναζί που παρελαύνουν σε πλήρη ομοχηία προς την Τελική

Λύση του Χίτλερ. Κάτι τέτοιο καθόλου δεν ταιριάζει. Είναι καλλίτερα, όσον αφορά αυτό το θέμα, να αντικρίσει κανείς την Κυβέρνηση Bush μέσα από τα μάτια του Benito Mussolini. «Ο πατέρας του φασισμού», ο Μουσολίνι, ερμήνευσε τη λέξη με ένα πολύ πιο σχετικό τρόπο. «Ο φασισμός» είπε, «πιο πολύ θα πρέπει να ονομαστεί κορπορατισμός αφού πρόκειται για τη σύμμεξη του Κράτους και της συλλογικής επιχειρηματικής δύναμης. Ο ίδιος ο Bush έδειξε να αντιλαμβάνεται το θέμα μ' αυτό τον τρόπο, όταν στις 26 Φεβρουαρίου απηύθυνε χαιρετισμό στο ετήσιο δείπνο του Ινστιτούτου των Αμερικανών Επιχειρηματιών. Απέτισε φόρο τιμής «σε μερικά από τα καλύτερα μυαλά του έθνους μας, που εργάζονται για τις μεγαλύτερες προκλήσεις του έθνους μας. Κάμνετε τόσο εξαιρετική δουλειά, ώστε η Κυβέρνησή μου δανείστηκε 20 τέτοια μυαλά. Θέλω να τα ευχαριστήσω για τις υπηρεσίες τους».

Τα «20 τέτοια μυαλά» είναι κρυπτοφασίστες στους οποίους προσιδιάζει ο ορισμός του William Pitt Rivers. Το Ινστιτούτο είναι το μεγαλύτερο, το πιο σημαντικό και το πιο εύπορο «Think-tank». Χαρακτηριστικό μέλος είναι ο John Bolton, Υφυπουργός για τον Έλεγχο των Εξοπλισμών,

ο αξιωματούχος του Bush που περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο ευθύνεται για την αχρήστευση της Συνθήκης για τους Αντιβαλλιστικούς Πυραύλους του 1972, αναμφισβήτητα τη πιο σημαντική συμφωνία για τον έλεγχο των εξοπλισμών του περασμένου αιώνα. Οι ισχυρότεροι δεσμοί του Ινστιτούτου είναι με τον ακραίο σιωνισμό και το καθεστώς του Αριέλ Σιαρόν. Τον περασμένο μήνα ο Bolton βρισκόταν στο Τελ-Αβίβ για να ακούσει τις απόψεις του Σιαρόν ως προ τοπία χώρα έχει σειρά μετά το Ιράκ. Για τους επεκτατιστές που διοικούν το Ισραήλ το βραβείο δεν είναι τόσο η κατάκτηση του Ιράκ αλλά του Ιράν. Σημαντικό μέρος της ισραηλινής αεροπορίας σταθμεύει ήδη σε βάσεις της Τουρκίας με το Ιράν κατά νουν, περιμένοντας για την αμερικανική επίθεση. Το αστέρι του Ινστιτούτου είναι ο Richard Perle. Ο Πέρλ ήταν μέχρι πρόσφατα πρόεδρος του ισχυρού Συμβουλίου Αμυντικής Πολιτικής στο Πεντάγωνο και δημιουργός της παράλογης πολιτικής για «ολικό πόλεμο» και «τη δημιουργική καταστροφή». Η τελευταία στοχεύει στην τελική υποταγή της Μέσης Ανατολής, αρχίζοντας από την εισβολή στο Ιράκ των \$90 δισεκατομμυρίων. Ο Πέρλ βοήθησε στη δημιουργία ακόμα μιας κρυπτοφασιστικής ομάδας, το Σχέδιο για το Νέο Αμερικανικό Αιώνα. Στους συνιδρυτές περιλαμβάνονται ο Αντιπρόεδρος Cheney, ο Υπουργός Άμυνας Rumsfeld και ο Υφυπουργός Άμυνας Paul Wolfowitz. Το Σχέδιο του Ινστιτούτου, «Ξανακτιζόμενος την Άμυνα της Αμερικής: στρατηγική, δυνάμεις και πόροι για τον καινούργιο αιώνα», αποτελούν μια ακλόνητη «συntαγή» για παγκόσμια επικράτηση. Πριν ακόμα ο Bush ανέλθει στην εξουσία, εισήγαγε την αύξηση των εξοπλισμών κατά \$48 δισεκ., ώστε η Αμερική «να μπορεί να διεξάγει και να κερδίσει πολλαπλούς και ταυτόχρονους μεζονος σημασίας πολέμους». Αυτό έχει επαληθευτεί. Έλεγε επίσης ακόμα [η έκθεση] ότι στους πυρηνι-

κούς πολέμους θάπρεπε να δοθεί η προτεραιότητα που τους αξίζει. Κι αυτό έχει επαληθευτεί, Έλεγε ότι το Ιράκ θα έπρεπε να ήταν πρωταρχικής σημασίας στόχος. Κι έτσι κι έγινε. Και αφηφούσε το θέμα «των όπλων μαζικής καταστροφής» του Σαντάμ Χουσεϊν ως ένα απλώς κατάλληλο πρόσχημα, όπως πράγματι συμβαίνει. Γραμμένος από τον Wolfowitz, αυτός ο οδηγός για παγκόσμια κυριαρχία, αναθέτει την ευθύνη στο Πεντάγωνο για να δημιουργήσει μια «νέα τάξη» στη Μέση Ανατολή, κάτω από την αδιαμφισβήτητη αμερικανική κυριαρχία. Ένα «απελευθερωμένο» Ιράκ, που θα αποτελέσει το επίκεντρο της νέας τάξης, θα διαιρεθεί και θα διοικείται, κατά πάσα πιθανότητα από τρεις αμερικανούς στρατηγούς; και αυτό μετά από μια αποκρουστική σφαγή γνωστή ως Σιοκ και Δέος. Ο Vladimir Slipchenko, ένας από τους εξεχοντες παγκόσμιους, στρατιωτικούς αναλυτές, λέει ότι η δοκιμή νέων όπλων αποτελεί «κύριο σκοπό» της επίθεσης εναντίον του Ιράκ. «Κανένας ωστόσο δεν λέει τίποτε γ' αυτό», είπε τον περασμένο μήνα. Το Μάιο του 2001, στην πρώτη του προεδρική προσφώνηση, ο Bush μίλησε για την ανάγκη προετοιμασίας για μελλοντικούς πολέμους. Τόνισε ότι οι ένοπλες δυνάμεις έπρεπε να στηρίζονται απόλυτα στην υψηλή τεχνολογία και να είναι σε θέση να εμπλέκονται σε εχθροπραξίες με τη μέθοδο της μη-επαφής. Ύστερα από μια σειρά ζωντανά πειράματα - στο Ιράκ το 1991, τη Γιουγκοσλαβία, το Αφγανιστάν - πολλές επιχειρήσεις κατάφεραν να πραγματοποιήσουν τεράστια κέρδη. Το χαμηλότερο σημείο είναι αυτή τη στιγμή \$50-60 δισεκ. το χρόνο». Λέει ο [Slipchenko] ότι, εκτός από νέους τύπους βομβών διασποράς και πυραύλους κρουζ, οι Αμερικανοί θα δοκιμάσουν για πρώτη φορά τη βόμβα μετά παλμώνσεων (pulse bomb), γνωστή επίσης ως βόμβα μικροκυμάτων. Η κάθε μια αποδεσμεύει δύο μεγάβατ ραδιενέργειας, η οποία αυτοματώως θέτει εκτός λειτουργίας όλες τις επικοινωνίες, τα κομπιούτερ, ραδιόφωνα ακόμα και τα ακουστικά βαρηκοΐας και τους βηματοδότες για την καρδιά. «Φανταστείτε ότι εκρήγνυται η καρδιά σας!» ανέφερε.. Μελλοντικά, αυτή η Pax Americana θα αστυνομεύεται με πυρηνικά, βιολογικά και

χημικά όπλα που θα χρησιμοποιούνται «προληπτικά», ακόμα και σε συγκρούσεις που δεν θα αφορούν άμεσα τα αμερικανικά συμφέροντα. Τον Αύγουστο, θα συγκαλέσει στην Ομάχα της Νεμπράσκα μια μυστική συνεδρία, για να συζητήσουν για την κατασκευή μιας νέας γενεάς πυρηνικών όπλων, συμπεριλαμβανομένων των «mini nukes» (μικροπυρηνικών), «bunker busters» (θραυστήρες καταφυγίων) και βομβών νετρονίου. Στρατηγικοί, κυβερνητικοί αξιωματούχοι και πυρηνικοί επιστήμονες θα συζητήσουν επίσης για την κατάλληλη προπαγάνδα που θα πείσει την Αμερικανική κοινή γνώμη, ότι τα καινούργια όπλα χρειάζονται. Τέτοιο είναι το προφασιστικό κράτος του Mailer. Αν ο κατευνασμός έχει σήμερα οποιαδήποτε σημασία, λίγο έχει να κάνει μ' ένα περιφερειακό δικτάτορα και πολύ περισσότερο έχει να κάνει με τους αποδεδεγημένα επικίνδυνους ανθρώπους στην Washington. Είναι ζωτικής σημασίας να αντιληφθούμε τους αντικειμενικούς τους στόχους και το βαθμό του πόσο είναι αδίστακτοι. Για παράδειγμα: Ο Στρατηγός Musharraf, ο πακιστανός δικτάτορας, αφέθηκε σκόπιμα πέρυσι από τη Washington, να φτάσει πολύ κοντά στο να ξεκινήσει ένα πυρηνικό πόλεμο με τη Βόρειο Κορέα με πυρηνική τεχνολογία - απλά γιατί συμφώνησε να παραδώσει ενεργά μέλη της Αλ Κάιτα. Πρόσφατα, ο John Howard, ο Αυστραλός Πρωθυπουργός και απολογητής της Washington, επαίνεσε το Musharraf, τον άνθρωπο που λίγο ακόμα θα έκανε να εκραγεί η δυτική Ασία, «για το προσωπικό του θάρρος και τις εξέχουσες ηγετικές του ικανότητες!» Το 1946, ο δικαστής Robert Jackson, ανώτερος κατηγορούμενος στις δίκες της Νυρεμβέργης είπε: «Αυτή καθαυτή η ουσία του Χάρτη της Νυρεμβέργης είναι ότι έχουν ανατεθεί σε άτομα διεθνή καθήκοντα τα οποία υπερακοντίζουν τις εθνικές υποχρεώσεις υπακοής που επιβάλλει το κράτος». Μετά την επίθεση εναντίον του Ιράκ, τα εκατομμύρια που γέμισαν το Λονδίνο και άλλες πρωτεύουσες το Σαββατοκυριακό της 15-16 Φεβρουαρίου καθώς και τα άλλα εκατομμύρια που τους επευφύμησαν, έχουν τώρα αυτά τα πέραν του επιστητού καθήκοντα. Στη συμμορία του Bush, και του Tony Blair δεν θα πρέπει να επι-

τραπεί να κρατούν τους υπολοίπους μας αιχμάλωτους της μονομανίας και των πολεμικών τους σχεδίων. Οποιαδήποτε εικοτολογία για το πολιτικό μέλλον του Blair είναι τετριμμένη. Τόσο αυτός όσο και οι συμπεριφερόμενοι ως ρομπότ Jack Straw και Geoff Hoon, θα πρέπει να εμποδιστούν τώρα, για τους λόγους που επίμακρον εξετέθησαν σ' αυτές τις σελίδες και για εκατοντάδες άλλες αιτίες. Και παρεμπιπτόντως δεν θα πρέπει κανείς να παρασύρεται από τις τελευταίες οππορτιουνίστικες γελοιότητες της Clare Short, της οποίας οι κατεπανάλγηψη υπαινιγμοί για «ανταρσία» που ακολουθούνται από προβλέψιμη ανενέργεια, βοήθησαν να δώσουν στο Blair το χρόνο που ήθελε για να υπονομεύσει τον Ο.Η.Ε. Αυτή τη στιγμή υπάρχει μόνο ένα είδος αντίδρασης: η παθητική αντίσταση, που μπορεί να οδηγήσει σ' αυτό που η αστυνομία μπορεί να ονομάσει πολιτική αναταραχή. Η τελευταία αποτελεί φόβητρο όλων των αποχρώσεων αντιδημοκρατικών κυβερνήσεων. Η επανάσταση έχει ήδη αρχίσει. Το Γενάρη, οι σκωτσέζοι τραινοδηγοί αρνήθηκαν να μεταφέρουν πολεμοφόδια. Στην Ιταλία ο κόσμος μπλόκαρε δωδεκάδες από τραίνα που μετέφεραν αμερικανικό εξοπλισμό και προσωπικό, ενώ οι λιμενεργάτες αρνήθηκαν να ξεφορτώσουν φορτία με όπλα. Στη Γερμανία στρατιωτικές βάσεις των Η.Π.Α έχουν αποκλειστεί, ενώ χιλιάδες έχουν διαδηλώσει στο Shannon, που παρά την ουδετερότητα της Ιρλανδίας, χρησιμοποιείται από τους στρατιωτικούς των Η.Π.Α για ανεφοδιασμό των αεροπλάνων, καθοδόν προς το Ιράκ. «Έχουμε γίνει απειλή, αλλά μπορούμε να δράσουμε;» ρωτούν οι Jessica Azulay και ο Brian Dominick του Αμερικανικού Αντιστασιακού Κινήματος. «Οι προδιαγράφοντες την πολιτική συζητούν αυτή τη στιγμή αν θα πρέπει να λάβουν υπόψη ή όχι τη διαφωνία μας. Είναι η ώρα να τους ξεκαθαρίσουμε ότι θα υπάρξουν πολιτι-

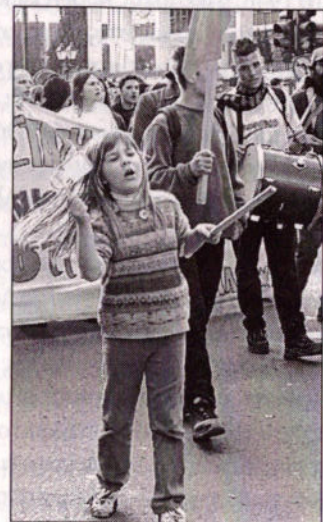
κές και οικονομικές συνέπειες αν αποφασίσουν να μας αγνοήσουν». Άποψή μου είναι ότι, αν το κίνημα διαμαρτυρίας αντικρύσει τον εαυτό του ως μια παγκόσμια δύναμη, σαν μια έκφραση του πραγματικού διεθνισμού, τότε η επιτυχία δεν θα είναι όνειρο. Αυτό όμως εξαρτάται από το ώσπου είναι διατεθειμένος ο κόσμος να φτάσει. Η νεαρή υπάλληλος του Αρχηγείου των μυστικών Κυβερνητικών Επικοινωνιών, που κατηγορήθηκε αυτό το μήνα για τη διαρροή πληροφοριών για τα βρώμικα παιχνίδια της Αμερικής σε βάρος των μελών του

Συμβουλίου Ασφαλείας, μας δείχνει το θάρρος που χρειάζεται. Στο μεταξύ οι νέοι Μουσολίνι στέκονται στα μπαλκόνια τους με τις κομπορημοσύνες τους και την παθιασμένη τους ανειλικρίνεια. Περιοριζόμενοι στο να σείουν το δάκτυλο τους σε μια απελπίδα προσπάθεια να μας κάνουν να σωπάσουμε, βλέπουν για πρώτη φορά εκατομμύρια από μας, γνωρίζοντας και φοβούμενοι ότι δεν μπορούν να μας κάνουν να σωπάσουμε.

* Ο John Pilger είναι γνωστός Βρετανός βραβευμένος δημοσιογράφος, που παραχώρησε στο Εξπρεσς το δικαίωμα αναδημοσίευσης των κειμένων του. E

Φωτογραφίες του Ολιβίου Ρούσου από τις αντιπολεμικές διαδηλώσεις στην Αθήνα

ΕΥΡΩΠΗ

Σφριγηλό αντιπολεμικό κίνημα κατά προσκυνημένων αστικών τάξεων

του Γιώργου Μητραλιά

Μια μέρα πριν από τη διεθνή αντιπολεμική κινητοποίηση της 12ης Απριλίου, το κύριο άρθρο της εφημερίδας της Κομμουνιστικής Επανάστασης Liberazione δεν δίσταζε να προειδοποιήσει ότι «η αυριανή διαδήλωση θα είναι η πιο δύσκολη». Μια μέρα μετά, ο τίτλος του κύριου άρθρου ήταν κατηγορηματικός και εύγλωττος: «το κίνημα είναι πια μη αναστρέψιμο»!

Η παραπάνω βαρυσήμαντη διαπίστωση δεν ισχύει όμως μόνο για το ιταλικό κίνημα. Σχεδόν παντού σε όλο τον κόσμο, το αντιπολεμικό κίνημα αντιστέκεται, αντέχει και ετοιμάζεται για νέες σκληρές μάχες. Και μόνο αυτό το επίτευγμα είναι τόσο «ιστορικό» ώστε να μην μπορεί να προσπεραστεί χωρίς σχόλια.

Καταρχήν, ποτέ άλλοτε στην ιστορία δεν είχαμε δει κάποιο αντιπολεμικό κίνημα που συνέχιζε να κατεβάζει εκατομμύρια διαδηλωτές στους δρόμους αμέσως μετά από την έναρξη του πολέμου τον οποίο απέρριπτε. Στην πραγματικότητα, δεν είχαμε καν ούτε μικρές αντιπολεμικές εκδηλώσεις. Τώρα, η κατάσταση είναι εντελώς διαφορετική: παρά τις ασφυκτικές πιέσεις των ΜΜΕ, παρά τη

δικαιολογημένη αποθάρρυνση που προκαλεί η κατάληψη της Βαγδάτης σε χρόνο ρεκόρ, παρά την «προδοσία» της κεντροαριστεράς και την φιλοαμερικανική αναδίπλωση του «φιλειρηνικού» ευρωπαϊκού άξονα (Σιράκ και λοιποί), το αντιπολεμικό κίνημα όχι μόνο δεν σταματάει αλλά αντιστέκεται και συνεχίζει να γεμίζει τους δρόμους και τις πλατείες των ευρωπαϊκών πόλεων.

Αυτό το επίτευγμά του αποκτά όμως ακόμα μεγαλύτερη αξία όταν διαπιστώνεται ότι οι μεγαλύτερες σε μαζικότητα αντιπολεμικές διαδηλώσεις γίνονται εκεί ακριβώς όπου υπάρχουν οι μεγαλύτερες δυσκολίες, δηλαδή στις εμπόλεμες χώρες όπως η Βρετανία, η Ισπανία και η Ιταλία! Και αν στη Ρώμη (500.000 διαδηλωτές) ή στη Βαρκελώνη (300.000) ο αριθμός των διαδηλωτών δεν εξέπληξε ιδιαίτερα, ήταν οι 200.000 που πορεύτηκαν στους δρόμους του Λονδίνου που αποτελούν την πιο απρόσμενα ενθαρρυντική είδηση. Και αυτό επειδή από την αρχή του πολέμου σημειώθηκε μεγάλη μεταστροφή της βρετανικής κοινής γνώμης υπέρ του Μπλερ, που απομόνωσε το αντιπολεμικό κίνημα, ενώ παράλληλα λούφαξαν ή άλλαξαν στάση οι περισσότεροι από τους Εργατικού βουλευτές που είχαν αρχικά καταψηφίσει τον πόλεμο. Όλα αυτά σε συνδυασμό με το κλίμα φιλοπόλεμης υστε-

ρίας της συντριπτικής πλειοψηφίας των βρετανικών ΜΜΕ, άσκησαν αφόρητες πιέσεις στο κίνημα με αποτέλεσμα να μειωθεί μεν δραστικά η μαζικότητα των διαδηλώσεών του, χωρίς όμως να καμφθεί το αντιπολεμικό φρόνημα δεκάδων χιλιάδων αγωνιστών του. Στη δική τους σθεναρή αντίσταση σε όλες τις πιέσεις και στον αγώνα τους ενάντια στο ρεύμα κρείλεται τελικά η «έκπληξη» της μεγάλης συμμετοχής στη λονδρέζικη διαδήλωση της 12ης Απριλίου του βρετανικού αντιπολεμικού κινήματος, που πολλοί είχαν σπεύσει να κηρύξουν κλινικά νεκρό.

Το συμπέρασμα είναι λοιπόν ιδιαίτερα θετικό και κυρίως, πολλά υποσχόμενο για το προσεχές μέλλον. Επειδή το σημερινό αντιπολεμικό κίνημα πρόλαβε να αποκτήσει πολύ στέρεες βάσεις μέσα στις ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι ικανό να αντιμετωπίζει με επιτυχία καταστάσεις που είχαν αποδειχθεί απαγορευτικές για τους προγόνους του. Διατηρώντας μάλιστα ένα «σκληρό πυρήνα», που αριθμεί όμως εκατοντάδες χιλιάδες ριζοσπαστικοποιημένους αντιπολεμικούς αγωνιστές, όχι μόνο συμβάλει αποφασιστικά στην αποτροπή μιας κάποιας γενικής (και κατανοητής) αποθάρρυνσης, αλλά και προσφέρει το εφελκυστήριο για την αυριανή ακόμα πιο μαζική και ριζοσπαστική του απογείωση!

Αυτή η εξέλιξη, που δεν ήταν διόλου δοσμένη εκ των προτέρων, αποκτά όμως ακόμα μεγαλύτερη σημασία όταν βλέπουμε πόσο μεγάλες είναι οι ανατροπές που προκαλεί η αμερικανοβρετανική στρατιωτική νίκη στο Ιράκ στην κορυφή των ευρωπαϊκών αστικών τάξεων. Πράγματι, κυριολεκτικά πριν αλέκτωρ λαλήσει, ο ένας μετά τον άλλο οι «φιλειρηνιστές» ευρωπαίοι ηγέτες εξάγουν τα αναγκαία συμπεράσματα από την έκβαση

δεν επικρότησε την στάση του προέδρου της Δημοκρατίας Ζακ Σιράκ και μόνιμα εκδήλωσε την αποστροφή της προς τον «αντιαμερικανισμό» των αντιπολεμικών διαδηλώσεων. Ακόμα χειρότερα, μέσα στην ηγεσία του ίδιου του κυβερνώντος δεξιού κόμματος του κ. Σιράκ, με το πέρασμα των ημερών, άρχισαν να υψώνονται όλο και περισσότερες φωνές κατά του «τυχοδιωκτισμού» της επίσημης γαλλικής πολιτικής. Σύμφωνα μάλιστα

γαλύτερο μέρος της αριστερής τους πτέρυγας, που περιορίστηκε να λάμψει δια της σιωπής της. Τελικά, είναι λοιπόν αυτή η άτακτη φιλοαμερικανική αναδίπλωση τόσο των τέως «φιλειρηνιστών» ευρωπαίων ηγετών όσο και των σοσιαλδημοκρατών που αναδεικνύει ακόμα περισσότερο το ευρωπαϊκό αντιπολεμικό κίνημα ως μοναδικό πραγματικό αντίπαλο δέος και αντίπαλο για τον αμερικάνικο ιμπεριαλισ-

του ιρακινού πολέμου και διαγωνίζονται ποιος θα στείλει το πιο δουλικό συγχαρητήριο τηλεγράφημα στους «απελευθερωτές» Μπους και Μπλερ, προκειμένου να εξασφαλίσει έστω και ένα κομματάκι από την τούρτα της «ανοικοδόμησης» του Ιράκ! Όμως, δεν πρόκειται μόνο για αυτό. Την ίδια ώρα, οι ευρωπαϊκές επιχειρηματικές οργανώσεις με συμπαραστάτη τα μεγάλα ΜΜΕ (που οι ίδιες ελέγχουν) και με την σύμπραξη σχεδόν όλων των παραδοσιακών κοινοβουλευτικών κομμάτων, ξεχνάνε ξαφνικά τα προηγούμενα μισόλογά τους περί «άδικου πολέμου» και «αμερικανικής αλαζονείας» και επιδίδονται στην επίδειξη του πατροπαράδοτου κυνικού... «ρεαλισμού» τους: πλέκουν το εγκώμιο των ΗΠΑ και απαιτούν από τις κυβερνήσεις τους να προσαρμοστεί πάραυτα στη «νέα κατάσταση».

Ενδεικτική από αυτή την άποψη είναι η περίπτωση της Γαλλίας, που για πολύ κόσμο εξακολουθεί να παραμένει η ηγετίδα δύναμη του διεθνούς «φιλειρηνικού» στρατοπέδου. Όσο παράδοξο και αν φαίνεται, είναι πάντως γεγονός ότι, παρά τις αντιπολεμικές διαθέσεις του 80% της κοινής γνώμης, η πλειοψηφία των γαλλικών ΜΜΕ (συμπεριλαμβανομένων και των κεντροαριστερών εφημερίδων Λε Μοντ και Λιμπερασιόν) ποτέ

με δημοσιεύματα του τύπου, πριν καν την πτώση της Βαγδάτης, είχε διαμορφωθεί μια φιλοαμερικανική πλειοψηφία στο κεντρικό του όργανο και μια ισχυρή μειοψηφία στην κοινοβουλευτική του ομάδα! Αν και σε μικρότερη έκταση, ανάλογες είναι όμως οι εξελίξεις και μέσα στο γαλλικό Σοσιαλιστικό κόμμα. Και εδώ πληθαίνουν οι φωνές των νεόκοπων «ρεαλιστών» υπέρ της εγκατάλειψης του «τυχοδιωκτικού φιλειρηνισμού» και της επαναπροσέγγισης με την Ουάσινγκτον, στο όνομα της αναγνώρισης των νέων συσχετισμών δυνάμεων που διαμορφώνει η αμερικανική επικράτηση στο Ιράκ. Αυτά που συμβαίνουν όμως στο γαλλικό Σοσιαλιστικό κόμμα δεν είναι τίποτα μπροστά στις κατακλυσμικές εξελίξεις που σημειώνονται στην ιταλική κεντροαριστερά, και ειδικά στους Δημοκράτες της Αριστεράς (Δ.Α.). Μόλις έγινε σαφές ότι οι αμερικανοί δεν θα συναντούσαν μεγάλες δυσκολίες για να καταλάβουν τη Βαγδάτη, οι ηγέτες των Δ.Α. έσπευσαν να κηρύξουν τη λήξη του πολέμου και αφού κατάγγειλαν τον «φονταμενταλιστικό αντιαμερικανισμό» (!) των ιταλικών αντιπολεμικών διαδηλώσεων επέστρεψαν με έκδηλη ανακούφιση στον προγενέστερο ατλαντισμό τους. Μάλιστα, η άτακτη υποχώρησή τους ήταν τέτοια που παρέσυρε και το με-

σμός. Όμως, δεν πρόκειται πια μόνο για αυτό. Το δραστικό ξεκαθάρισμα του ευρωπαϊκού πολιτικού τοπίου που προκάλεσε ο πόλεμος στο Ιράκ, οξύνει ακόμα περισσότερο την κοινωνική και πολιτική πόλωση που ήταν ήδη πασιφανής στην προηγούμενη περίοδο, καθώς συρρικνώνει παραπέρα το κέντρο και την κεντροαριστερά που είτε θρηνούν πάνω από τα ερείπια της προσφιούς τους Ευρωπαϊκής Ένωσης είτε στρέφονται προς τον πιο «ρεαλιστικό» ατλαντισμό της προσκόλλησης στο ιμπεριαλιστικό άρμα των ΗΠΑ, αλλά ως φτωχοί συγγενείς του. Χωρίς λοιπόν να υποτιμούμε ούτε τη δύναμη του πλανητικού αντιπάλου, ούτε τα περιθώρια ελιγμών που εξακολουθεί να διαθέτει η ευρωπαϊκή αστική συντήρηση, είναι ωστόσο περίπου δεδομένο ότι η πρωτόγνωρη αντοχή που επέδειξε το ευρωπαϊκό αντιπολεμικό κίνημα παλεύοντας μέσα στις πιο δύσκολες συνθήκες, αποτελεί προάγγελο νέων ακόμα πιο μαζικών και ριζοσπαστικών κινητοποιήσεών του. Όμως, στην αμέσως επόμενη περίοδο, στο στόχαστρό του δεν θα είναι πια μόνον ο Μπους και τα εγκλήματά του. Θα είναι οι ίδιες οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις που είτε συμπτύττουν σε αυτά τα εγκλήματα είτε τα υποθάλλουν με τη δουλοπρεπή ανοχή τους...

Πρώτα διδάγματα από τους ρωμαϊκούς θριάμβους των ΗΠΑ στο Ιράκ

Μα, τι θέλει επιτέλους το νέο αμερικανικό ιμπεριαλιστικό τέρρας

Του Γιώργου Μητραλιά

A

ν και οι ΗΠΑ του Μπους δεν κέρδισαν παρά μια πρώτη μάχη, και φυσικά όχι τον «διαρκή πόλεμό» τους, είναι πάντως γεγονός ότι δίκαια πανηγυρίζουν: πέρασαν με επιτυχία

το καθοριστικό για την συνέχεια ιρακινό τεστ της «νέας αμυντικής πολιτικής» τους και γ' αυτό εμφανίζονται τώρα ακόμα πιο επικίνδυνες, δηλαδή ακόμα πιο αλαζονικές και αποφασισμένες να προχωρήσουν στην εφαρμογή των διακηρυγμένων σχεδίων τους.

Αντίθετα λοιπόν από ό,τι εκφράζουν οι ευσεβείς πόθοι κάποιων έκδηλα ανήσυχων Ευρωπαίων, η κυβέρνηση Μπους δεν πρόκειται ούτε να επαναπαυθεί στις ιρακινές δάφνες της, ούτε να μετριάσει τον «εξτρεμισμό» των λόγων και των πράξεών της. Εξάλλου, όλα συνηγορούν υπέρ του αντιθέτου. Καταρχήν, η στρατιωτική νίκη επιτεύχθηκε σε χρόνο ρεκόρ και με τον πιο ανώδυνο τρόπο (μόλις 100-200 νεκροί αμερικανοί στρατιώτες όταν το καλύτερο σενάριο τους ήθελε να φτάνουν τις 2.000). Κατόπιν, η δημοτικότητα του προέδρου και του πολέμου του φτάνει σε ποσοστά που αγγίζουν το 90% μέσα στις ΗΠΑ. Τέλος, οι αρχικά δυστροπήσαντες «ειρηνόφιλοι» σύμμαχοι αναδιπλώνονται ταχύτατα όταν βέβαια δεν αποστέλλουν συγχαρητήρια τηλεγραφήματα στον πλανητάρχη.

Ωστόσο, δεν πρόκειται μόνο για όλα αυτά. Μια πιο προσεκτική ματιά στο κλίμα που επικρατεί μέσα στο αμερικανικό κατεστημένο αποδεικνύει ότι η επιτυχής έκβαση του ιρακινού πολέμου έχει σχεδόν εξαλείψει κάθε αντίθετη φωνή. Έτσι, Βουλή των Αντιπροσώπων και Γερουσία υπερψηφίζουν (ομόφωνα ή σχεδόν ομόφωνα!) όλα τα νομοσχέδια της κυβέρνησης Μπους, και μάλιστα μέσα σε μια ατμόσφαιρα που θυμίζει ρωμαϊκούς θριάμβους, καθώς το Δημοκρατικό κόμμα της αντιπολίτευσης και οι γνωστότεροι ηγέτες του είτε έχουν πεισθεί για την ορθότητα της πολιτικής Μπους, είτε δεν τολμούν να την αντικρούσουν. Ταυτόχρονα, ακόμα και τα φιλελεύθερα αμερικανικά ΜΜΕ συνα-

γωνίζονται σε «πατριωτικές» εξάρσεις και σε παιάνες για την «απελευθερωτική» εκστρατεία των ΗΠΑ στο Ιράκ, ενώ αποσιωπούν συστηματικά τα προβλήματα και τις «παράπλευρες απώλειες» της. Το συμπέρασμα είναι λοιπόν πασιφανές: η Αμερική των «από πάνω» δείχνει να έχει μεθύσει από τις επιτυχίες του Μεσσία Μπους και συσπειρώνεται πίσω από αυτόν χωρίς να κάνει τον κόπο να αναλογιστεί τις απώτερες συνέπειες της πολιτικής του.

Οι επιπτώσεις αυτού του πανηγυρικού κλίματος είναι φανερές και μέσα στην αμερικανική κυβέρνηση. Ενώ όλα τα μέλη της είναι ενθουσιασμένα, είναι τα πιο πολεμοκάπηλα, φονταμενταλιστικά και ακροδεξιά (Τσέϊνι, Ράμσφελντ, Ράϊς, Γούλφοβιτς, κλπ) που βλέπουν να ενισχύεται η επιρροή και το ειδικό τους βάρος. Ο λόγος απλός και κατανοητός: οι θέσεις και οι χειρισμοί τους δικαιώθηκαν απόλυτα τόσο από την κατάληξη του πολέμου όσο και από τις εσωτερικές και διεθνείς πολιτικές της επιπτώσεις!

Είναι όμως αυτή ακριβώς η ιρακινή «δικαίωση» της αυτοκρατορικής πολιτικής του που ενθαρρύνει τον Μπους να συνεχίσει να την εφαρμόζει με ακόμα μεγαλύτερη πίστη στις θαυματοργές ιδιότητές της. Ή με πιο απλά λόγια, τρώγοντας ανοίγει η όρεξη, ακριβώς όπως η εύκολη και ανώδυνη κατάκτηση της μικρής Τσεχοσλοβακίας έπεισε κάποτε τον Χίτλερ να προχωρήσει χωρίς περιττές αναστολές στην υλοποίηση του συνολικού του εφιαλτικού σχεδίου...

Μακάρι να επρόκειτο μόνο για τα πετρέλαια του Ιράκ

Ποιο είναι όμως το συνολικό σχέδιο της σημερινής αμερικανικής μοναδικής υπερδύναμης; Είναι η ιδιοποίηση των πετρελαϊκών κοιτασμάτων του Ιράκ; Η πάταξη της τρομοκρατίας; Ο πλήρης έλεγχος της Μέσης Ανατολής; Η διάλυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ή μήπως κάτι ακόμα πιο μεγάλο και φιλόδοξο;

Νομίζουμε ότι την απάντηση σε αυτό το καυτό ερώτημα της εποχής μας θα πρέπει να την αναζητήσουμε στις

διακηρύξεις της ίδιας της αμερικανικής κυβέρνησης και των στελεχών της, που μπορούν να κατηγορηθούν για τα πάντα αλλά όχι για έλλειψη ειλικρίνειας και συνέπειας μεταξύ λόγων και πράξεών τους. Συγκεκριμένα, ακριβώς επειδή η κυβέρνηση Μπους υλοποίησε μέχρι τώρα όλες τις υποσχέσεις και απειλές της, δεν βρίσκουμε γιατί δεν θα πρέπει να πάρουμε πολύ στα σοβαρά τις διακηρυγμένες προθέσεις της και για το άμεσο και το απώτερο μέλλον.

Φυσικά, είναι απολύτως κατανοητό ότι πολλές από αυτές τις «υποσχέσεις» της νέας αμερικανικής ιμπεριαλιστικής πολιτικής είναι τόσο εφιαλτικές ώστε να ξεπερνούν την φαντασία των ανθρώπων που μεγάλωσαν στη μεταπολεμική εποχή της πυρηνικής «ισορροπίας του τρόμου». Όμως, το γεγονός ότι «δεν χωράει το μυαλό μας» αναφορές όπως π.χ. αυτή του (εκ των εγκεφάλων του Λευκού Οίκου) Τζέιμς Γούλι στον ήδη εγκαινιασθέντα «Τέταρτο Παγκόσμιο Πόλεμο», δεν σημαίνει και ότι πρόκειται για απλά παραληρήματα κακών παραμυθιάδων χωρίς κανένα πρακτικό αντίκρουσμα. Όπως επιμένει και ο Νοάμ Τσόμκι στην τελευταία του συνέντευξη, επείγει σήμερα να συνειδητοποιήσουμε ότι πρόκειται για κάτι «εντελώς νέο» και ποιοτικά διαφορετικό που δεν μπορεί να ερμηνευτεί με όρους περασμένων εποχών.

Όπως απέδειξε η συνέχεια των εξελίξεων, έπραξαν λοιπόν κάκιστα όσοι δεν πίστεψαν το «εντελώς νέο» ιμπεριαλιστικό σχέδιο όταν αυτό κωδικοποιήθηκε και γνωστοποιήθηκε στις 17 Σεπτεμβρίου 2002 με το όνομα «νέο αμυντικό δόγμα των Ηνωμένων Πολιτειών». Από την άλλη μεριά, πλανήθηκαν όμως και εκείνοι που το συνόψισαν στους «προληπτικούς πολέμους» χωρίς να κάνουν τον κόπο να εμβαθύνουν τη δυναμική που αυτό απελευθέρωνε. Τόσο οι κατοπινές χειροπιαστές πράξεις όσο και οι «ερμηνευτικές διατάξεις» των σύγχρονων Φρανκεστάιν της Ουάσινγκτον, τους διέφευσαν οικτρά: η νέα αμερικανική εξωτερική πολιτική στοχεύει στη συνολική αναδιάρθρωση των πλανητικών συ-

“**Πρόκειται για αυτονομημένους αδίστακτους φονταμενταλιστές ηγέτες μιας υπερδύναμης, που δεν εντάσσονται στα καθιερωμένα σχήματα και κανόνες του παραδοσιακού αστικού κοινοβουλευτικού συστήματος.**”

σχετισμών δυνάμεων προκειμένου όχι μόνο να διαιωσιστεί αλλά και να αναβαθμιστεί η αμερικανική (καπιταλιστική) κυριαρχία.

Τρανή απόδειξη ότι η εφαρμογή αυτής της πολιτικής βρίσκεται ήδη σε εξέλιξη είναι το οικτρό θέαμα που προσφέρουν κιόλας ο ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση ή ακόμα και το ΝΑΤΟ. Όμως, υπάρχει κάτι ακόμα που -δυστυχώς- δεν έχει ούτε καν αρχίσει να συνειδητοποιείται: η πρωτόγνωρη αποφασιστικότητα με την οποία η κυβέρνηση Μπους προτίθεται να αντιμετωπίσει όποιον θα τολμούσε να αντισταθεί σε αυτό που ο γνωστός Τζώρτζ Σόρος αποκαλεί «αγοραίο φονταμενταλισμό» της. Με δεδομένα μάλιστα τον τρομερά επικίνδυνο μεσσιανισμό που χαρακτηρίζει τον ίδιο τον αμερικανό πρόεδρο και τους περισσότερους από τους συνεργάτες του, αυτή η αποφασιστικότητα αρχίζει ήδη να οδηγεί στην αμφισβήτηση και την κατάργηση στοιχειωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Με πιο απλά λόγια, πρόκειται για αυτονομημένους αδίστακτους φονταμενταλιστές ηγέτες μιας υπερδύναμης, που δεν εντάσσονται στα καθιερωμένα σχήματα και κανόνες του παραδοσιακού αστικού

κοινοβουλευτικού συστήματος.

Ό,τι βλέπουμε να συμβαίνει κιόλας μπροστά στα μάτια μας επιβεβαιώνει απόλυτα αυτή τη διαπίστωση. Τόσο στο εξωτερικό, όσο και στο εσωτερικό μέτωπο. Τόσο στο Ιράκ όσο και στις ίδιες τις ΗΠΑ. Από την (ηθελημένη και προσχεδιασμένη) φρίκη της «σομαλοποιημένης» μετασανταμικής Βαγδάτης μέχρι τα νομοσχέδια πολιτειών των ΗΠΑ που εξομοιώνουν τους ειρηνιστές με τρομοκράτες. Από την ανείπωτη μεταχείριση των αιχμαλώτων στο Γκουαντάναμο μέχρι τα φοβερά νέα όπλα καταστολής των αντιπολεμικών διαδηλωτών που δοκιμάστηκαν πρόσφατα πάνω τους στο Ωκλαντ. Από το σαφάρι κατά δημο-

σιογράφων στο οποίο επιδίδεται μεθοδικά ο αμερικανικός στρατός μέχρι την απόλυτη περιφρόνηση που επιδεικνύει απέναντι σε εκείνους που οι ρατσιστές της Ουάσινγκτον θεωρούν μουσουλμάνους «υπανθρώπους»...

Πρόκειται λοιπόν για φασισμό; Σίγουρα όχι, αν εννοούμε ότι το σημερινό αμερικανικό καθεστώς είναι κλώνος του ναζισμού. Ωστόσο, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν διαθέτει ορισμένα χαρακτηριστικά του. Απομένει λοιπόν η ανάλυση και ο ορισμός αυτού του νέου και ίσως εξίσου επικίνδυνου «φαινομένου». Δηλαδή, απομένει να ανοίξει το συντομότερο δυνατό, τώρα αμέσως, η σχετική συζήτηση που έχει ήδη αργήσει απελπιστικά. Γιατί τα πάντα απορρέουν από την πρόοδο αυτής της

συζήτησης, οι σχεδιασμοί και οι προοπτικές του κινήματος των κινημάτων, το μέλλον της αριστεράς και κυρίως, η τελική έκβαση της αναπόφευκτης μεγάλης αναμέτρησης που διαγράφεται στον ορίζοντα. Μιας αναμέτρησης που είναι ντε φάκτο υπόθεση αποκλειστικά και μόνο του παγκόσμιου και αμερικανικού κινήματος ενάντια στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση, καθώς δεν υπάρχει σήμερα καμιά χώρα, καμιά δύναμη, κανένα μπλοκ χωρών που μπορεί να την επωμιστεί. **Σ**

Από το Internet...

Πέρα από την τραγική του πλευρά, ο πόλεμος στο Ιράκ έδωσε το έναυσμα για τη δημιουργία κάποιων ανεκδότων, από τα οποία μεταφέρουμε μερικά εδώ χωρίς καθόλου να μπορούμε να μειώσουμε την τραγικότητα του πολέμου. Ωστόσο δίνουν κάποια μηνύματα στον αναγνώστη..

του Ιωσήφ Παγιάτα

Τραγωδία

Ο Αμερικανός Πρόεδρος Bush επισκέπτεται κάποιο δημοτικό σχολείο. Μπαίνει σε μια τάξη που το μάθημα βρίσκεται σε εξέλιξη και ασχολείται με τις λέξεις και τη σημασία τους. Η δασκάλα ρωτά τον Πρόεδρο αν θα ήθελε να καθοδηγήσει την τάξη στη συζήτηση της λέξης «τραγωδία». Ανταποκρίνεται ο διακεκριμένος ηγέτης και ζητά από την τάξη να δώσει ένα παράδειγμα τραγωδίας.

Ένα μικρό αγόρι σηκώνεται από το θρανίο του και δίνει τη δική του εκδοχή. Αν την ώρα που ο καλύτερος μου φίλος και γείτονας, παίζει στο δρόμο και τον κτυπήσει ένα αυτοκίνητο, αυτό θα ήταν τραγωδία. «Όχι» λέει ο Bush «αυτό θα ήταν δυστύχημα.

Ένα μικρό κοριτσάκι σηκώνει το χέρι και παρατηρά: Αν ένα σχολικό λεωφορείο που μεταφέρει πενήντα παιδιά πέσει από ένα λόφο σκοτώνονται όλα τα παιδιά, αυτό θα ήταν τραγωδία. «Φοβούμαι πως όχι», εξηγά ο κ. Πρόεδρος. «Μάλλον θα ήταν αυτό που θα ονομάζαμε μια μεγάλη απώλεια».

Στην αίθουσα επικρατεί ησυχία και κανένα άλλο παιδί δεν προθυμοποιείται να εκφράσει τη δική του άποψη. Ο Πρόεδρος Bush γυρίζει με νόημα το βλέμμα του στην αίθουσα: «Δεν υπάρχει κανείς

που να μου δώσει ένα παράδειγμα της τραγωδίας;»

Τελικά στο βάθος της αίθουσας ένα παιδάκι σηκώνει το χέρι του και με χαμηλή φωνή παρατηρά: «Αν το προεδρικό αεροπλάνο που μεταφέρει τον κον και την κα Bush εκτυπάτο από κάποιο πύραυλο και γινόταν θρύψαλα από κάποιο τρομοκράτη όπως τον Οσάμα Μπιν Λάτεν, αυτό θα ήταν τραγωδία». «Εκπληκτικά» αναφωνεί ο Bush «είναι σωστό. Και μπορείς να μου πεις γιατί αυτό θα ήταν τραγωδία; «Ναι», λέει το παιδάκι, «γιατί κάτι τέτοιο δεν θα ήταν δυστύχημα και σίγουρα δεν θα επρόκειτο για μεγάλη απώλεια».

Τους πήρε κάποιο χρόνο αλλά φαίνεται να γίνονται πιο σοφοί

Στις Η.Π.Α., ένας άνδρας που οδηγά το αυτοκίνητό του παγιδεύεται σε κυκλοφοριακή συμφόρηση. Ξαφνικά κάποιος του κτυπά το παράθυρο. Χαμηλώνει το τζάμι και ρωτά. «Τι συμβαίνει;» - «Τρομοκράτες έχουν απαγάγει τον Πρόεδρο Bush. Ζητούν 10 εκατομμύρια δολάρια διαφορετικά θα τον περιλούσουν με πετρέλαιο και θα τον κάψουν». - «Ω ω ω...» απαντά ο άνδρας στο αυτοκίνητο.

- «Βλέπεις» παρατηρά ο άλλος άνδρας, «γυρίζουμε από αυτοκίνητο σε αυτοκί-

νητο και μαζεύουμε εισφορές γι' αυτόν».

- «Και τι προσφέρει κατά μέσον όρο ο κόσμος;»

- «Περίπου πέντε λίτρα!»

Προχωρημένη Επιστήμη

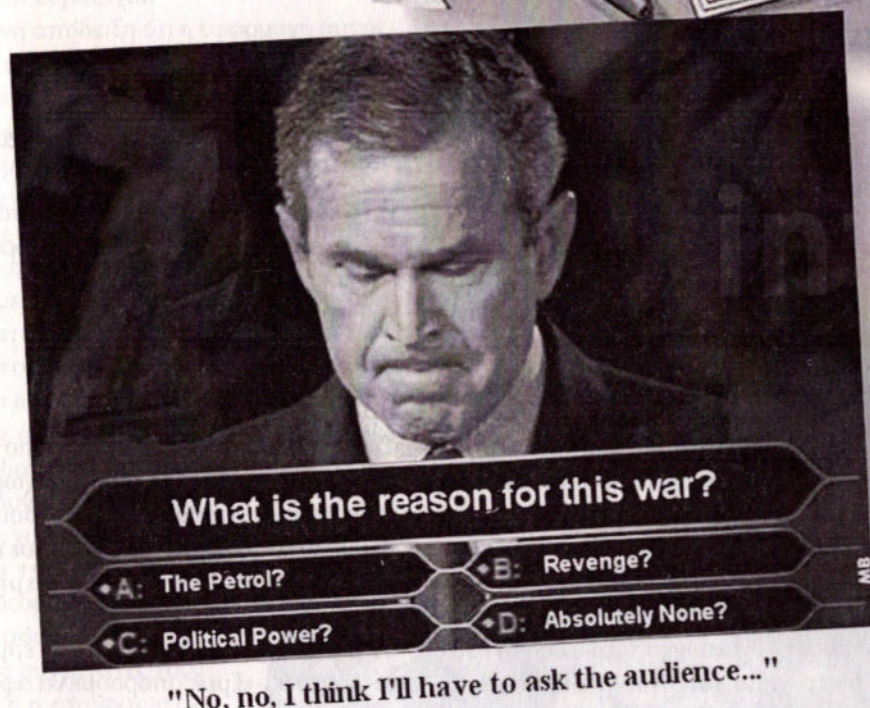
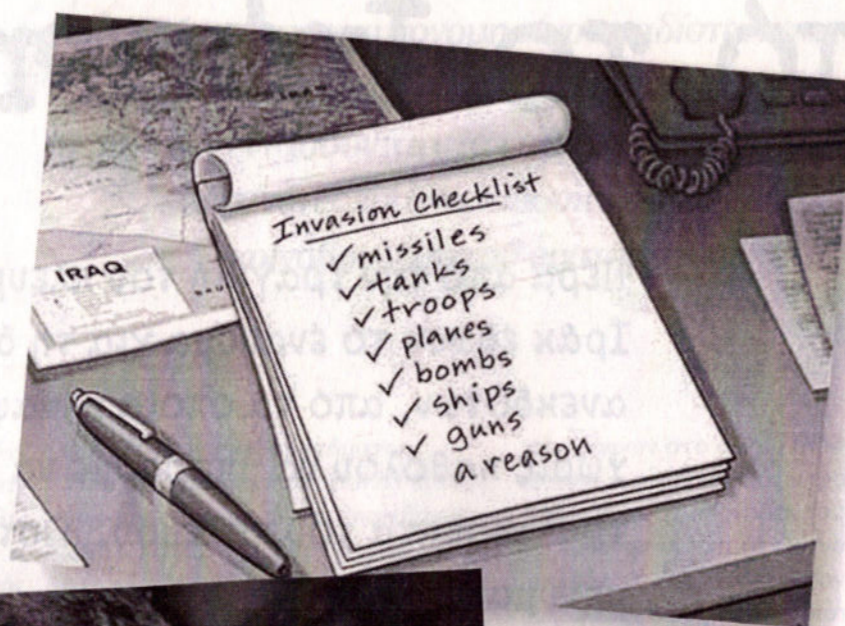
Ένας Άγγλος γιατρός λέει: «Η επιστήμη στη χώρα μου είναι τόσο προχωρημένη, που μπορούμε να αφαιρέσουμε το μυαλό κάποιου, να το βάλουμε σε κάποιον άλλο και σε έξι βδομάδες να μπορεί να ζητήσει δουλειά».

«Αυτό δεν είναι τίποτε» λέει ο Γερμανός γιατρός. «Εμείς μπορούμε να αφαιρέσουμε το μυαλό από κάποιον, να το βάλουμε σε κάποιον άλλο και σε τέσσερις βδομάδες να είναι έτοιμος για πόλεμο».

Για να μη φανεί ότι υστερεί ο Αμερικανός γιατρός παρατηρά: «Ακούστε παιδιά, εσείς είσαστε πολύ πίσω. Εμείς μόλις πήραμε κάποιον από το Τέξας χωρίς καθόλου μυαλό, τον βάλαμε στο Λευκό Οίκο με αποτέλεσμα αυτή τη στιγμή η μισή χώρα να γυρεύει δουλειά ενώ η άλλη μισή ετοιμάζεται για πόλεμο».

Μια φωτογραφία αξίζει χίλιες λέξεις λέει μια κινέζικη παροιμία. Εμείς παρουσιάζουμε δυό, μαζί και λίγες λέξεις.....

Ποίηση

Βαγδάτη

Ποιά νύχτα, ποιός ουρανός,
 ποιά θάλασσα και ποιά μαβιά βουνά
 και το πουλί μέσα στη θολή αυγή
 Ποιές εικόνες φεγγίζουν στον ήλιο
 Ω! Γη μου
 Αυτοί που πέρασαν τα δόντια τους στη σάρκα σου
 μυρίζοντας θάνατο
 Αυτοί που πάτησαν τις λεύκες
 φωνάζοντας θάνατο
 Αυτοί που κάρφωσαν το μάτι του γλάρου
 γυρεύοντας θάνατο
 Κατάγιναν σιδερα, μολύβια βαριά
 σφαίρες και άλλες σφαίρες
 Ποιό τραγούδι σαπίζοντας στις άκρες
 ανάμεσα σε Μάρτη και Απρίλη
 Ω! Γη μου
 Ποιά γκρίζα δάση
 Και το φύσημα της άμμου στροβιλίζοντας

Νεκρά κεφάλια

Θα γράψω
 Τα λουλούδια μυρίζουν σήμερα
 Μάρτη
 Οι τηλεοράσεις παίζουν τον πόλεμο
 σήμερα Μάρτη
 Ημερολόγιο ηλιθίων
 Προσβολή θα γράψω
 Νεκρά κεφάλια γεμίζουν τον κόσμο
 νεκρούς

Αντιπολεμικό ποίημα "Όταν σ' αγαπώ"

Θα σου κρατήσω για λίγο το χέρι
 όπως στο υποσχέθηκα
 Όπως δεν μπορούσα να κάνω διαφορετικά
 το χάρισα στον εαυτό μου
 παραδωμένος στη νάρκη των ματιών σου
 στη ζούγκλα της αφαίρεσης και της πολεμοχαρούς
 γιορτής
 Άραγε ποιόν θ' αγαπήσεις ξανά
 Μα εγώ σου υποσχέθηκα την αγάπη μου
 Σ' όλες τις γλώσσες του κόσμου
 Κι όμως έπεσαν βόμβες επάνω μου
 έπεσαν μολυσμένα αέρια μέσα μου
 Γιατί αντιστέκομαι και γιατί φωνάζω
 Ο προδότης είναι ένας λες
 όπως λες ότι καλά κάνουμε να σκεφτόμαστε
 με το μυαλό
 να νιώθουμε με την καρδιά για να μιλούμε
 την αλήθεια
 Στους ήχους και στους αλαλαγμούς
 στους ήχους και στις προσγειώσεις
 στους ήχους και στις απογειώσεις των μαχητικών
 αεροπλάνων
 Είχα υποσχεθεί ότι θα σ' αγαπώ έτσι χωρίς αιτία
 να δικαιολογώ τον κόσμο
 Έτσι χωρίς όνομα να σε γνωρίζω
 Γιατί έτσι θα σ' απαντήσω πως τελειώνει ο πόλεμος
 Όταν σ' αγαπώ

Μιχάλης Χ'Πιερής

ΑΝΤΙΠΛΗΛΕΜΙΚΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

A

πό τη χώρα του Ασάλετου στάλθηκε από τον Γερμανό ποιητή Μπέρτολτ Μπρεχτ μικρό απάνθισμα αντιπολεμικών ποιημάτων του, αφιερωμένο στους θύτες και τα θύματα του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Κάθε ομοιότητα με τους θύτες και τα θύματα του Β' Αμερικανοβρετανικού Πολέμου για τα Πετρέλαια στον Περσικό Κόλπο και στο Ιράκ είναι καθόλα δικαιολογημένη και επιδιωκόμενη. Τα κείμενα προέρχονται από τον τόμο Μπέρτολτ Μπρεχτ Ποιήματα, μετάφραση και πρόλογος Νάντιας Βαλαβάνη, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 1987.

Επιμέλεια απανθίσματος Γ.Κ. Μύαρης.

Η αρχή του πολέμου

Όταν η Γερμανία μέχρι τα δόντια εξοπλιστεί
Θα της συμβεί μια σοβαρή αδικία
Και ο τυμπανιστής θα κάνει τον πόλεμό του.

Κι εσείς τη Γερμανία θα υπερασπίσετε
Σε ξένες χώρες, άγνωστες σε σας
Κι εν'αντα θα πολεμήσετε σ' ανθρώπους που όμοιοι σας είναι.

Ο τυμπανιστής θα φαφλατίζει περί απελευθέρωσης
Μα χωρίς προηγούμενο μέσα στη χώρα η καταπίεση θα' ναι.

Και μπορεί όλες τις μάχες να κερδίσει
Εκτός από την τελευταία.

Σαν ο τυμπανιστής τον πόλεμό του χάσει
Θα κερδίσει η Γερμανία τον δικό της πόλεμο.
1934

Καθώς οι πολιτείες μας ερείπια είχανε γίνει

Καθώς οι πολιτείες μας ερείπια είχανε γίνει
Ρημαγμένες από του φονιά τον πόλεμο
Αρχίσαμε την οικοδόμηση ξανά
Μέσα στο κρύο, την πείνα, την αδυναμία.

Τα σιδερένια κάρια με τα μπάζα
Σέρναμε οι ίδιοι, όπως την παλιά εποχή.
Με τα γυμνά μας χέρια ξεθάβαμε τα τούβλα
Τα παιδιά μας σε ξένο ζυγό να μην ξεπουληθούνε.

Μετά για τούτα τα παιδιά μας κάναμε
Θέση στα σχολεία και τα σχολεία παστρέψαμε
Και καθαρίσαμε τη γνώση των αιώνων
Απ' την παλιά βρωμιά, καλή γι' αυτά να γίνει.
1945

Μαθαίνοντας τα νέα για το λουτρό αίματος των Τόρυδων στην Ελλάδα

Εκεί που πιο μεγάλη είναι η βρώμα
Εκεί θ' ακούσεις και τα πιο μεγάλα λόγια.
Όποιος χρειάζεται τη μύτη να βουλώσει
Πώς να τα καταφέρει να βουλώσει και τ' αυτιά του;

Αν τα κανόνια δεν είχανε βραχνιάσει
Θα λέγανε: προσπατεύουμε την τάξη.
Αν έβρισκε καιρό ο χασάπης
Θα' λεγε: Ταπεινά ελατήρια δεν έχω.

Σαν τους συμπατριώτες μου μελετητές των Ελλήνων
Πετάξανε έξω από τους κάμπους του Ομήρου
Όπου κάναν μελέτες πάνω στο λιόλαδο και τα κοπάδια
Γυρίσανε οι ελευθερωτές από τη μάχη
Για να βρουνε καινούργια αφεντικά στις πολιτείες τους.

Ανάμεσα από τα κανόνια ξεπροβάλλαν οι έμποροι.
1944

Ο πόλεμος βγάζει κακό όνομα

Όπως ακούω, στους καλύτερους κύκλους συζητιέται
Πως ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος από ηθική άποψη
Δε στάθηκε στο ύψος του Πρώτου. Η

Βέρμαχτ

Οφείλει τη λύπη της να εκφράσει για τις μεθόδους που μ' αυτές
Οι Ες-Ες διεξήγαγαν την εξολόθρευση ορισμένων λαών. Οι
καπιταλιστές του Ρουρ

Λέγεται ότι καταγγέλλουν το ματοβαμμένο ανθρωποκονηγητό
Που γέμισε τα ορυχεία και τις φάμπρικές τους με σκλάβους-ερ-
γάτες, οι

διανοούμενοι

Ακούω πως κατηγορούν τη ζήτηση σκλάβων-εργατών
απ' τη μεριά των

Βιομηχάνων, καθώς επίσης και την άδικη μεταχείρισή τους. Οι
ίδιοι οι

επίσκοποι

Αποσυνδέουν τον εαυτό τους απ' αυτό τον τρόπο διεξαγωγής
πολέμου_

εν συντομία κυριαρχεί

Παντού τώρα η αίσθηση πως οι Ναζί δυστυχώς στην πατρίδα
Κακές υπηρεσίες προσφέραν και πως ο πόλεμος

Αυτός καθαυτός φυσικός κι αναγκαίος, μ' αυτό τον

Πάνω απ' όλα ακραίο χωρίς φραγμούς και οπωσδήποτε απάν-
θρωπο

Τρόπο, που αυτή τη φορά τον διεξήγαγαν, για κάμποσο καιρό
από 'δω και πέρα

Ατιμασμένος θα' ναι.

1945

Σκόρπιες Σκέψεις

Αίμα, χώμα και θρύψαλα η εικόνα σου,
τα δάκρυα κυλούν στα ματωμένα μάγουλα
κι οι ουλές στις ψυχές, μόνιμες.
Θρύψαλα η πόλη και στα συντρίμια της
κείτονται ιστορίες μικρές και μεγάλες των ανθρώπων της.

Δε μπόρεσα ποτέ να καταλάβω αυτούς που καθισμένοι στα σαλόνια
διατάζουν δίχως να νιώθουν,
δίχως να διαισθάνονται ή να αντιλαμβάνονται
τις πονεμένες κραυγές απελπισίας των ψυχών.

Ίσως να μη μπόρεσα επειδή γεννήθηκα σε τόπο λαβωμένο,
χλιοδαρμένο απ' τα κύματα και τους αέριδες τους θαλασσιούς.
Ίσως επειδή μεγάλωσα με τον πόνο της γης και των ανθρώπων της...

Γαλάζιο μπλε ο ουρανός και κίτρινο χαλί η γη.
Κι ο ήλιος ανατέλλει
Κι ο ήλιος δύει...

Μαργαρίτα

Στα άκρα της υπακοής

Της Βλμας Μιέζ

“Όταν σκεφτεί κανείς τη μακραίωνη και σκοτεινή ιστορία του ανθρώπου θα βρει ότι τα περισσότερα απάνθρωπα εγκλήματα έχουν γίνει εξαιτίας της υπακοής παρά της ανυπακοής”

C.P.Snow

- 1947: Ίδρυση της CIA
- 1953: Πραξικόπημα στο Ιράν ενάντια στον Μοχάμεντ Μοσαντέχ
- 1954: Πραξικόπημα στη Γουατεμάλα εναντίον του αριστερού προέδρου Γκούσμαν
- 1958: Στήριξη εξέγερσης εναντίον του Ινδονήσιου προέδρου Αχμέτ Σουκάρνο
- 1961: Απόβαση στον «κόλπο των Χοίρων» / επιχείρηση Μαγκούστα / σχέδιο για τη δολοφονία του Κάστρο / δολοφονία του Ραφαέλ Τρουχιλο στη Δομινικανή Δημοκρατία
- 1962: Πόλεμος στο Βιετνάμ
- 1973: Ανατροπή του Χιλιανού προέδρου Σαλβαδόρ Αλιέντε
- 1974: Οργάνωση της χούντας στην Ελλάδα / πραξικόπημα στην Κύπρο / τούρκικη εισβολή (με τις ευλογίες της CIA)
- 1980: Στήριξη παραστρατιωτικών στην Αγκόλα, στην Καμπότζη και στο Ελ Σαλβαδόρ
- 1999: Επέμβαση στο Κόσσοβο
- 2002: Επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν
- 2003: Πόλεμος στο Ιράκ

"Because I was told to come here (Iraq). I follow orders..." PFC (Private First Class) Miller
"I follow orders"

Joseph Hudson

Βομβαρδιζόμαστε τούτες τις μέρες από σειρά εικόνων που αναπαριστούν τον ανθρώπινο πόνο, τη θλίψη, το φόβο. Αυτό βέβαια συμβαίνει με κάθε πόλεμο στις μέρες μας. Αυτό που έντονα προβληματίζει είναι το γιατί οι άνθρωποι να προβαίνουν σε τέτοιες πράξεις. Γιατί οι ναζί εκτελούσαν τις φοβερές χιτλερικές διαταγές, γιατί οι αμερικάνοι σφάγιασαν τόσα γυναικόπαιδα στο Βιετνάμ, γιατί οι στρατιώτες μοιάζουν απαθείς στις κτηνωδίες του πολέμου, γιατί η συγκατάθεση στα σχέδια των ιθυνόντων του πλανήτη μοιάζει τόσο εύκολη υπόθεση; Η φιλόσοφος Hannah Arendt το 1965 υποστήριξε πως οι συμμετέχοντες στο ολοκαύτωμα του 'B Παγκοσμίου δεν ήταν σαδιστές ή ψυχοπαθείς που απολάμβαναν να σκοτώνουν άλλους αθώους ανθρώπους αλλά απλοί πολίτες που υπόκειντο έντονες και πολύπλοκες κοινωνικές πιέσεις. Η Arendt κάλυψε την δίκη του Eichmann, γερμανού αξιωματούχου υπεύθυνου για την μεταφορά των Εβραίων στα στρατόπεδα συγκέντρωσης και κατέληξε στο συμπέρασμα πως δεν ήταν ένα τέρας όπως τον παρουσίαζαν, αλλά ένας απλός γραφειοκράτης που ακολουθούσε εντολές δίχως να τις αμφισβητεί. Το ερώτημα όμως τίθεται δριμύτερο, που σταματά η υπακοή και που ξεκινά η προσωπική ευθύνη, ποιος μηχανισμός ωθεί τους ανθρώπους σε αυτές τις κτηνωδίες.

Ο Stanley Milgram τη δεκαετία του 60' και του 70' θέλοντας να εμβαθύνει στο φαινόμενο αυτό διεξήγαγε μια σειρά πειραμάτων τα αποτελέσματα των οποίων συγκλόνισαν την αμερικανική κοινή γνώμη, αλλά και το παγκόσμιο. Έβαλε αγγελία στις εφημερίδες ζητώντας τη συμμετοχή ανδρών 20 μέχρι 50 ετών σε ψυχολογική έρευνα έναντι μικρής αμοιβής. Τα πειράματα έγιναν στο

Yale. Τα υποκείμενα έφταναν στο εργαστήριο, όπου συναντούσαν ένα άλλο συμμετέχοντα. Επρόκειτο για έναν άνδρα ηλικίας 47 ετών, σχετικά υπέρβαρο με ευχάριστο παρουσιαστικό, ο οποίος φυσικά ήταν συνεργάτης του πειραματιστή, γεγονός όμως που δεν γνώριζαν τα ανυποψίαστα υποκείμενα. Ενώ τα δύο άτομα περίμεναν την άφιξη του ερευνητή, ο υπέρβαρος κύριος εμπιστευόταν στον εθελοντή ότι αντιμετώπιζε προβλήματα καρδιάς. Με την άφιξη του ο ερευνητής ενημέρωνε τα δύο άτομα ότι το θέμα της έρευνας ήταν η επίδραση της τιμωρίας στη μάθηση. Μετά από εικονική κλήρωση ο ανυποψίαστος συμμετέχοντας έπαιρνε τη θέση του «δασκάλου» και ο υπέρβαρος κύριος του «μαθητή». Σύμφωνα με τον ερευνητή το πείραμα είχε ως εξής: ο μαθητής έπρεπε πρώτα να απομνημονεύσει κάποια ζεύγη λέξεων και έπειτα ο δάσκαλος θα του διάβαζε την πρώτη λέξη και ο μαθητής έπρεπε να πει τη δεύτερη. Σε περίπτωση που ο μαθητής έκανε λάθος ο δάσκαλος θα του διοχέτευε ηλεκτροσόκ που δυνάμωνε προοδευτικά από 15 βολτ σε 450. Ο δάσκαλος παρακολουθούσε να δένουν το μαθητή σε μια ηλεκτρική καρέκλα στο άλλο δωμάτιο μπροστά από μια ηλεκτρογεννήτρια. Μετά χορηγήθηκε στο δάσκαλο ένα ηλεκτροσόκ των 45 βολτ για να καταλάβει περί τίνος επρόκειτο. Ο ερευνητής διαβεβαίωνε ότι τα ηλεκτροσόκ ήταν οδυνηρά αλλά όχι επιβλαβή. Στο βασικό πείραμα ο δάσκαλος είχε μόνο ακουστική επαφή με τον μαθητή. Το πείραμα άρχιζε και τα ηλεκτροσόκ κλιμακώνονταν μαζί με τις αντιδράσεις του μαθητή, οι οποίες να σημειώσουμε ήταν ηχογραφημένες. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του πειράματος αν το υποκείμενο έφερε ένταση προς τη συνέχιση του πειράματος τότε ο δάσκαλος έδινε τις εξής διαβεβαιώσεις:

- α) Σας παρακαλώ συνεχίστε
- β) Το πείραμα απαιτεί να συνεχίσετε
- γ) Είναι απολύτως απαραίτητο να συνεχίσετε
- δ) Δεν έχετε άλλη επιλογή, πρέπει να συνεχίσετε

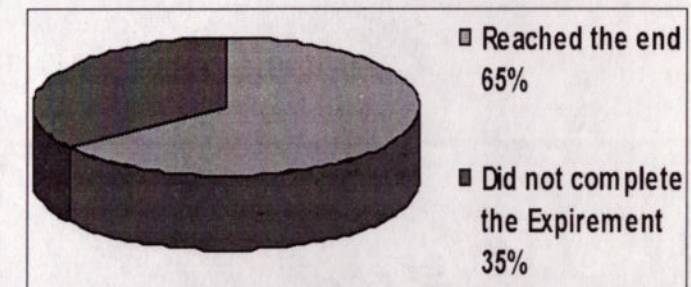
Οι διαβεβαιώσεις γίνονταν με τη σειρά που φαίνεται πιο πάνω και στην περίπτωση που ο δάσκαλος διαμαρτυρόταν περισσότερες από 4 φορές το πείραμα σταματούσε. Εν τω μεταξύ ενώ τα ηλεκτροσόκ κλιμακώνονταν, κλιμακώνονταν παράλληλα και οι αντιδράσεις του μαθητή. Ενώ στην αρχή έβγαζε ήπια επιφωνήματα συνέχιζε με παρακλήσεις προς τον δάσκαλο να σταματήσει, κραυγές, ουρλιαχτά και στο τέλος σταματούσε να αντιδρά.

Περιγραφικός Πίνακας του Πειράματος:

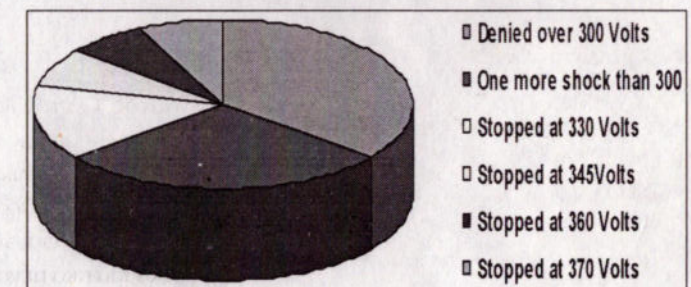
Ενδείξεις σε βολτ	Γραπτή Ένδειξη	Αντιδράσεις Μαθητή
15	ελαφρύ σοκ	Καμία αντίδραση
75	μέτριο σοκ	"Αα.."
135	δυνατό σοκ	"Ααα.."
195	πολύ δυνατό σοκ	"Αφήστε με να φύγω, δεν έχω δικαίωμα να κρατάτε εδώ"
225	εντονότατο σοκ	"Ααααα...!"
315	εξαιρετικά έντονο	Συνεχιζόμενες κραυγές, "αφήστε με δεν είμαι πια μέρος του πειράματος"
375	κίνδυνος-σοβαρότατο σοκ	Αγωνιώδεις κραυγές, "αφήστε με να φύγω" (υστερικά)
450	XXX	Ο μαθητής δεν αντιδρά πια

Προ της διεξαγωγής του πειράματος ο Milgram θεώρησε χρήσιμο να ρωτηθεί τελειόφοιτους φοιτητές ψυχολογίας για το ποσοστό των δασκάλων που προέβλεπαν ότι θα έφθανε να έδινε το μέγιστο ηλεκτροσόκ. Η πλειοψηφία απάντησε ότι μόνο μια ασήμαντη μειονότητα θα έφθανε μέχρι το τέλος της σειράς των σοκ. Την ίδια γνώμη είχαν και συνάδελφοι του συγγραφέα που ρωτήθηκαν ανεπίσημα.

Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται τα αποτελέσματα του πειράματος. Το συγκλονιστικό ποσοστό 26 στους 40 παρά τις διαμαρτυρίες του "μαθητή" εκτέλεσαν τις εντολές και πάτησαν το διακόπτη με την ένδειξη XXX.

Ως προς τους 14 που αρνήθηκαν να συνεχίσουν:

Τα αποτελέσματα ανέτρεψαν τις προσδοκίες φοιτητών και συναδέλφων. Τα θεαματικά και απροσδόκητα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν τη δύναμη της υπακοής στη εξουσία που στη συγκεκριμένη περίπτωση είχε την μορφή της υποταγής στις απαιτήσεις της αυθεντίας του ερευνητή.

“Ο σύγχρονος δε πόλεμος αφαιρεί από τα άτομα αφενός την αίσθηση της ευθύνης και τα καθιστά ανίκανα αφετέρου να βιώσουν άμεσα τις συνέπειες των πράξεων τους.”

Παραλλαγές του Πειράματος:

Όταν ο μαθητής βρισκόταν στην αίθουσα με τον δάσκαλο το ποσοστό της ανυπακοής ανήλθε στο 60%. Όταν δε ο δάσκαλος έπρεπε να κρατά το χέρι του μαθητή το ποσοστό ανυπακοής ανήλθε στο 70%. Επαναλαμβανόμενο το αρχικό πείραμα στη Γερμανία 85% των δασκάλων υπάκουσαν μέχρι τέλους. Όμως όταν η ευθύνη του δασκάλου τονίζονταν δηλαδή όταν ο δάσκαλος ήταν ελεύθερος να αποφασίσει χωρίς να δέχεται πιέσεις απ’ τον ερευνητή το ποσοστό υπακοής έπεσε στο 7%. Το ίδιο βρήκε και ο Tilkner το 1970 στις Η.Π.Α. Στην περίπτωση που παρευρίσκονταν και άλλα άτομα τα οποία αρνούσαν να δώσουν ηλεκτροσόκ μεγαλύτερο των 150 Volts μειωνόταν το ποσοστό της υπακοής στο 10%. Αντίθετα η παρουσία ατόμων τα οποία αποφάσιζαν να συνεχίσουν το πείραμα μέχρι το τέλος ανέβαζαν το ποσοστό στο 92%.

Τελικά το πείραμα του Milgram ψηλάφισε τις μέχρι τότε ανεξερεύνητες και ως εκ τούτου ανεξήγητες κτηνώδεις εκφάνσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Έτσι λοιπόν βρισκόμαστε ένα βήμα πιο κοντά στο να αντιληφθούμε την επιρροή που κρύβεται πίσω από το τόσο πεζό "I follow orders" και τη νομιμοποίηση που προσδίδει σε κατά τ’ άλλα θηριώδεις πράξεις.

Ποια όμως είναι εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στο πείραμα που έκαναν τους ανθρώπους να υπακούσουν;

- Το πείραμα διεξαγόταν σε αδιαμφισβήτητης φήμης χώρο, το Yale
- Αποσκοπούσε στην πρόοδο της γνώσης
- Ο μαθητής είχε έρθει εθελοντικά και «κληρώθηκε» στο ρόλο αυτό
- Ο δάσκαλος έχοντας προπληρωθεί κιάλας ένιωθε υποχρεωμένος έναντι του ερευνητή
- Ο ερευνητής χαρακτηριζόταν από υψηλό βαθμό κύρους Όπως υπάρχουν τα χαρακτηριστικά αυτά που στο πείραμα ώθησαν τους ανθρώπους στην υπακοή, ανάλογης φύσεως χαρακτηριστικά υπάρχουν (ή προκαλούνται) και σε περιπτώσεις πολέμου. Αναλογιζόμενοι λοιπόν τα γεγονότα στο Ιράκ αντιλαμβανόμαστε την ομοιότητα των συνθηκών:
- Η οδηγία τους δίνεται σε αδιαμφισβήτητου κύρους χώρο, το Στρατό
- Ο πόλεμος αποσκοπεί στην «προστασία» της χώρας και

του κόσμου

- Οι πλείστοι στρατιώτες είναι μισθωτοί
- Οι δίδοντες τις διαταγές είναι άνθρωποι κύρους

Ερχόμενοι τώρα στις παραλλαγές του πειράματος βλέπουμε πόσο ραγδαία μπορούν να μειωθούν τα ποσοστά υπακοής όταν: α) τα άτομα βιώνουν άμεσα τις συνέπειες των πράξεων τους β) έχουν τη δυνατότητα να αποφασίσουν ελεύθερα για το αν θα συνεχίσουν ή όχι και γ) όταν κάποιος άλλος που βρίσκεται σε ανάλογη θέση αντιστέκονται

Ο σύγχρονος δε πόλεμος αφαιρεί από τα άτομα αφενός την αίσθηση της ευθύνης και τα καθιστά ανίκανα αφετέρου να βιώσουν άμεσα τις συνέπειες των πράξεων τους. Πως είναι άλλωστε αυτό δυνατό όταν οι πιλότοι των πολεμικών αεροσκαφών βομβαρδίζουν συνοικίες βρισκόμενοι σε ύψος δεκάδων ποδών από το έδαφος, έτσι που οι πόλεις είναι φωτεινές κουκκίδες στις οθόνες των ραντάρ των αεροπλάνων έτοιμες να οβήσουν σαν δεχθούν τα πυρά...

Οι κυβερνήσεις λοιπόν του 20ου και 21ου αιώνα ως καλοί γνώστες της θεωρίας χειρίζονται τους ανθρώπους τους σαν άβουλα πιόνια στην πολιτική σκακιά. Η δε χρήση προπαγάνδας αδιάκοπη και επίμονη τυφλώνει τον απλοϊκό άνθρωπο. Κατά τον Παπαστάμου (1989) λοιπόν: "Η υπακοή των υποκειμένων είναι συνάρτηση των δεσμών που έχουν με το θύμα, με την αρχή ή την αυθεντία ή ακόμα με άλλα πρόσωπα που παρευρίσκονται πιθανόν κατά τη διάρκεια του πειράματος με τα υποκείμενα". Έτσι και εμείς καταλήγουμε στο ότι εύκολα οι κυβερνήσεις μπορούν να δημιουργήσουν τέτοιες συνθήκες που να είναι σχεδόν αδύνατο για τον απλό στρατιώτη να σκεφτεί ελεύθερα και να δράσει κατά βούληση.

Η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων του πειράματος του Milgram προκάλεσε σάλος στην κοινή γνώμη ως προς το περιεχόμενό του αλλά και ως προς τον τρόπο διεξαγωγής του πειράματος. Πολλοί «δάσκαλοι» υπέφεραν ψυχολογικά από τον αντίκτυπο των πράξεων τους ανίκανοι να πιστέψουν ότι στάθηκαν ικανοί να προκαλέσουν τόσο πόνο σε συνάνθρωπό τους.

Θα νιώσουν άραγε οι στρατιώτες-πιόνια του σήμερα το ίδιο με τους συμμετέχοντες στο πείραμα ή είναι καταδικασμένοι να μείνουν στην απάθεια;

Συνεργασία
"εξ υπαρχής" - "θέσεις"

Αυτοκρατορία ή Ιμπεριαλισμός;

Επιμέλεια Νίκος Τριμικλινιώτης

Η επιδρομή των ΗΠΑ και των δορυφόρων τους στο Ιράκ δεν μπορεί να αφήσει κανένα ασυγκίνητο. Γι' αυτό και το εντός των τειχών δεν μπορεί παρά να ασχοληθεί με την θεώρηση της υπάρχουσας κατάστασης: Ο πόλεμος στο Ιράκ είναι αποτέλεσμα της διεθνούς πολιτικής πραγματικότητας. Ποια είναι αυτή όμως; Πρόκειται για μια απόπειρα αλλά Φάουστ για την απόλυτη κυριαρχία της Ουάσιγκτον¹, παίζοντας κορώνα-γράμματα την μοίρα του κόσμου, ή μήπως πρόκειται για τον έλεγχο των πετρελαίων (κι επικράτηση του δολαρίου στην πετρελαιοαγορά), ή πάλι μήπως πρόκειται για διάσταση μιας ολόκληρης νέας φάσης της ιστορίας της «αποεδαφικοποιημένης» αυτοκρατορίας στην εποχή της βιοπολιτικής; Η λεγόμενη «σύγκρουση των φονταμενταλισμών»² του Μπους («πόλεμος κατά του άξονα του κακού της τρομοκρατίας») και του Μπιν Λάντεν («ιερός πόλεμος κατά των άθεων») είναι έκφραση της ιστορικής εποχής που ζούμε.

Το εντός των τειχών προτείνει σαν αφιέρωμα, ανάλυση της εργασίας των Νέγκρι και Χαρντ. Η πρόσφατη δημοσίευση της ελληνικής μετάφρασης του βιβλίου Αυτοκρατορία προκάλεσε μια ενδιαφέρουσα συζήτηση γύρω από την παγκοσμιοποίηση, την νέα τάξη πραγμάτων και την στρατηγική αντίστασης του κινήματος κατά τα παγκοσμιοποιήσιμα. Η συζήτηση αποκτά ακόμα μεγαλύτερη επικαιρότητα κι αμεσότητα εν όψει και της επίθεσης κατά του Ιράκ. Από την μία πλευρά έχουμε την θέση ότι η επικράτηση των ΗΠΑ αποτελεί βασικά λογική συνέχηση του ιμπεριαλισμού, όπως η θεωρία αυτή αναπτύχθηκε από τον Λένιν, στο κλασικό έργο του Ο Ιμπεριαλισμός το Τελευταίο Στάδιο του Καπιταλισμού. Η κυριαρχία των ΗΠΑ ως μονοκρατορία, αποτελεί απότοκο της παγκόσμιας τάξης, όπως αυτή δημιουργήθηκε μετά την κατάρρευση της ΕΣΣΔ και του «υπαρκτού» σοσιαλιστικού στρατοπέδου. Κι όμως, η νέα αμερικανική ηγεμονία δεν έχει στέρεες βάσεις. Είναι μια κατά βάση ασταθής ηγεμονία με ενδογενείς αντιφάσεις, σύμφυτες με την ίδια την δομή και ουσία του καπιταλιστικού συστήματος. Μπορεί να βρισκόμαστε σε μια ιδιόζουσα φάση όπου η οργανική κρίση, όπως ο Γκράμσι ονόμασε την περίεργη τούτη φάση, όπου πεθαίνει το παλιό χωρίς ακόμα να έχει αναδυθεί το καινούριο, όμως το σγκούμενο κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις παρουσιάζεται σαν μια ιστορική προοπτική της παγκόσμιας Αριστε-

ράς.

Ο χαρακτηρισμός της απόλυτης κυριαρχίας των ΗΠΑ μπορεί να θεωρηθεί, εν μέρει τουλάχιστον, ως συνεπαγόμενος από τη θέση της αυτοκρατορίας. Αυτή η ερμηνεία συγκλίνει με όλους τους χαρακτηρισμούς που συνδέουν τη σημερινή ηγεμονία των ΗΠΑ με την «επικράτηση μιας μόνο υπερδύναμης», το «μονοδιάστατο κόσμο» ή την ισχυροποίηση της «εποχής των Ηνωμένων Πολιτειών». Αυτές οι οπτικές καθιστούν επίκαιρες τις συζητήσεις στις αρχές του 20ου για την θεωρία του «υπερ-ιμπεριαλισμού», η οποία θέτει ως αρχή την απόλυτη ηγεμονία ενός εκ των αντιπάλων απέναντι στους ανταγωνιστές του. Ίσως η πολεμική του Λένιν κατά του Κάουτσκι λοιπόν να ξαναπαίζεται ένα αιώνα αργότερα, αλλά η τράπουλα έχει ξαναμοιραστεί: Τα όπλα και οι μορφές πολέμου έχουν πολλαπλασιαστεί κι ο πόλεμος πλέον γίνεται με όλα τα μέσα και σε κάθε διάσταση ζωικής ύπαρξης.

Η οπτική της αυτοκρατορίας από τους Νέγκρι και Χαρντ είναι μια ποιοτικά διαφορετική εποχή με νέους όρους ύπαρξης. Οι Νέγκρι και Χαρντ προτείνουν τον όρο «αυτοκρατορία», θεωρώντας ότι η σύγχρονη παγκόσμια πραγματικότητα δεν αποτελεί συνέχεια του ιμπεριαλισμού και του καταπιεστικού του κόσμου ανάμεσα σε ιμπεριαλιστικά μπλοκ, αφού η φύση της σημερινής παγκόσμιας κυριαρχίας «στερείται εδαφικού κέντρου». Αυτό συμβαίνει, σύμφωνα με τους δύο συγγραφείς με την επέκταση της εξουσίας σ' όλες τις σφαίρες της ζωής και την μετατόπιση της κυριαρχίας από τα εθνη-κράτη σε υπερ-κρατικούς θεσμούς του κεφαλαίου. Αντλώντας από το σχήμα του Ντελέζ περί της μετάβασης από τις πειθαρχικές κοινωνίες στις κοινωνίες του ελέγχου, όπου ο κοινωνικός έλεγχος είναι πλέον τόσο διάχυτος και σ' εντόπιση της πειθαρχίας ξεφεύγει από τις φυλακές κι η εκμετάλλευση από το εργοστάσιο. Από τον Φουκώ αντλούν τα περί βιοπολιτικής και της βιοεξουσίας, όπου ο έλεγχος των όρων βιολογικής υπόστασης των ανθρώπων απολυτοποιείται.

Σ' αυτό το τεύχος αναδημοσιεύουμε σε μετάφραση το κείμενο «Η εργασία του Διόνυσου», των Antonio Negri και Michael Hardt σε μετάφραση του Άκη Γαβριηλίδη, από το περιοδικό Θέσεις 75, Απρίλιος-Ιούνιος 2001. Επίσης δημοσιεύουμε μια συνέντευξη του Κωσταντίνου Πρέβε στην ΠΣ για το βιβλίο των Νέγκρι και Χαρντ: Η Αυτοκρατορία

Νίκος Τριμικλιγιώτης

¹Gowan, P. (1999) the Global Gamble, Washington's Faustian Bid for world domination, Verso, London.

²Tariq Ali (2002) The Clash of Fundamentalisms- Crusades, Jihads and Modernity, Verso, London.

Η εργασία του Διόνυσου*

των Antonio Negri και Michael Hardt

Μετάφραση: Άκη Γαβριηλίδης
(Από το περιοδικό Θέσεις 75, ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2001)

ΠΡΟΛΟΓΟΣ Διόνυσος

Στόχος του βιβλίου αυτού είναι να προτείνει μια πρακτική της χαράς -- της χαράς υπό την έννοια της άξουσας δύναμης ενός εκτατού κοινωνικού υποκειμένου. Η ζωντανή εργασία του υποκειμένου αυτού είναι η χαρά του, η κατάφαση της δικής του δύναμης. «Η εργασία είναι η ζωντανή, μορφοπλαστική φωτιά», έγραψε ο Μαρξ, «είναι η παροδικότητα των πραγμάτων, η προσωρινότητά τους ως διαμόρφωσή τους από τον ζωντανό χρόνο» [1]. Η κατάφαση της εργασίας υπ' αυτή την έννοια είναι η κατάφαση της ίδιας της ζωής.

Αναγνωρίζουμε καθαρά, ωστόσο, ότι η εργασία την οποία βρίσκουμε μπροστά μας κάθε μέρα στη σύγχρονη κοινωνία, σπάνια είναι τόσο χαρούμενη_ αντιθέτως, συχνότερα χαρακτηρίζεται από ανία και πλήξη για μερικούς, ενώ για άλλους από πόνο και αθλιότητα. Η ασταμάτητη επανάληψη του ίδιου στην καπιταλιστική εργασία εμφανίζεται ως μια φυλακή που υποδουλώνει τη δύναμή μας, κλέβει το χρόνο μας, ο δε χρόνος που μας αφήνει, ο ελεύθερος χρόνος μας, φαίνεται να γεμίζει απλώς με την παθητικότητά μας, τη μη παραγωγικότητά μας. Η εργασία στην οποία εμείς καταφεύσκουμε πρέπει να νοηθεί σε ένα διαφορετικό επίπεδο, σε έναν διαφορετικό χρόνο. Η ζωντανή εργασία παράγει τη ζωή και συγκροτεί την κοινωνία σε ένα χρόνο ο οποίος τέμνει εγκάρσια την κατανομή που επιβάλλει η εργάσιμη ημέρα, μέσα και έξω από τις φυλακές της καπιταλιστικής εργασίας και της μισθωτής της σχέσης, τόσο στο βασίλειο της δουλειάς όσο και έξω απ' αυτό. Είναι ένας σπόρος που κείτεται και περιμένει κάτω απ' το χιόνι ή, ακριβέστερα, η ζωτική δύναμη που είναι πάντοτε ήδη ενεργή στα δυναμικά δίκτυα συνεργασίας, στην παραγωγή και την αναπαραγωγή της κοινωνίας, που εισρέει και εκρέει από το χρόνο τον οποίο θέτει το κεφάλαιο. Ο Διόνυσος είναι ο θεός της ζωντανής εργασίας, της δημιουργίας που έχει το δικό της χρόνο. Σε όλη την έκταση αυτής της μελέτης θα επικεντρώσουμε την προσοχή μας στις εξελισσόμενες πρακτικές και τις δραστηριότητες με τις οποίες το κεφάλαιο καταφέρει να μαντρώσει και να εξημερώσει την άγρια ενεργητικότητα της ζωντανής

εργασίας για να την βάλει να δουλέψει. Ωστόσο, οι αναλύσεις μας για τους πολύπλοκους πρακτικούς και θεωρητικούς μηχανισμούς ελέγχου και εκμετάλλευσης που διατηρεί το κράτος είναι προσανατολισμένες όχι στο να εμπνεύσουν δέος για τις τρομακτικές εκδιπλώσεις του, αλλά μάλλον στο να αναγνωρίσουν ακόμα καθαρότερα τις δυνάμεις που ανατρέπουν την τάξη του και οικοδομούν μια ριζική εναλλακτική λύση προς αυτή. Κάτω από τον ολόένα πιο ισχυρό και εκλεπτυσμένο ζυγό των σύγχρονων κεφαλαιοκρατικών σχέσεων, η ζωντανή εργασία ενδυναμώνεται διαρκώς και δείχνει ότι τελικά είναι αδάμαστη. «Η σύγχρονη αστική κοινωνία, με τις σχέσεις παραγωγής, ανταλλαγής και ιδιοκτησίας που τη χαρακτηρίζουν, μια κοινωνία που ως εκ θαύματος δημιούργησε τόσο γιγαντιαία μέσα παραγωγής και ανταλλαγής, είναι σαν τον μάγο που δεν είναι πια ικανός να ελέγξει τις δυνάμεις του κάτω κόσμο που ο ίδιος κάλεσε με τα μάγια του» [2]. Η δουλειά μας αυτή είναι αφιερωμένη στις δημιουργικές, διονυσιακές δυνάμεις του κάτω κόσμου.

Ο ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ ΩΣ ΚΡΙΤΙΚΗ Δεινόσαυροι

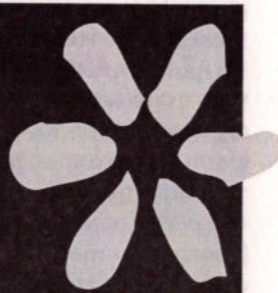
Στις επόμενες σελίδες -- ίσως προς έκπληξη ή σκανδαλισμό ορισμένων αναγνωστών μας -- θα μιλήσουμε όχι μόνο για την εργασία, την εκμετάλλευση και τον καπιταλισμό, αλλά και για την ταξική σύγκρουση, τους προλεταριακούς αγώνες, ακόμα και για κομμουνιστικά μέλλοντα. Περπατάνε ακόμα δεινόσαυροι στη γη;! Διατυπώνουμε με αυτούς τους όρους την πραγματέυσή μας όχι από πείσμα ή από κάποια ασαφή ορθοδοξία, αλλά απλούστατα επειδή πιστεύουμε ότι, όταν υποβάλλονται σε μια διαρκή διαδικασία επανεξέτασης ώστε να ευθυγραμμίζονται προς τις επιθυμίες μας και την ερμηνεία μας για το σύγχρονο κόσμο, είναι οι χρησιμότερες κατηγορίες για πολιτική και κοινωνική ανάλυση. Αυτά τα προβλήματα ορολογίας δεν είναι απολύτως καινούρια. Πολλά χρόνια πριν, όταν ο ένας από τους δύο συγγραφείς του βιβλίου, μαρξιστής αγωνιστής τότε εν ενεργεία, εισήλθε σε διάλογο με έναν σημαντικό Ευρωπαϊκό εκπρόσωπο της φιλελεύθερης δημοκρατίας σχετικά με το ερώ-

τημα αν υπάρχει ή όχι μια μαρξιστική θεωρία του κράτους, η πολεμική γρήγορα εξετράπη [3]. Το πρόβλημα ήταν ότι το αντικείμενο συζήτησης δεν ήταν το ίδιο, ούτε για τους δύο μετέχοντες, ούτε για τους θεατές, ούτε για τους υποστηρικτές των δύο πλευρών. Για τον Νορμπέρτο Μπόμπιο, μια μαρξιστική θεωρία του κράτους θα μπορούσε μόνο να συνίσταται σε όσα είναι ενδεχόμενο να συναγάγει κανείς από μια προσεκτική ανάγνωση του έργου του ίδιου του Μαρξ, και αυτός δεν έβρισκε τίποτα. Για τον ριζοσπάστη μαρξιστή συγγραφέα, ωστόσο, μια μαρξιστική θεωρία του κράτους ήταν η πρακτική κριτική των δικαιοκτών και κρατικών θεσμών από την προοπτική του επαναστατικού κινήματος -- μια πρακτική που λίγα είχε να κάνει με τη μαρξιστική φιλολογία, αλλά προσήκε μάλλον στη μαρξιστική ερμηνευτική της οικοδόμησης ενός επαναστατικού υποκειμένου και την έκφραση της δύναμής του. Γι' αυτό, για τον πρώτο συγγραφέα δεν υπήρχε μαρξιστική θεωρία του δικαίου και του κράτους, και ό,τι περνούσε για τέτοιο ήταν μόνο μια εκλεκτιστική και χυδαία κατασκευή που παρήγαγε ο «υπαρκτός σοσιαλισμός». Ο δεύτερος συγγραφέας έβρισκε στον Μαρξ τη βάση κάθε ριζοσπαστικής κριτικής του δικαίου και του κράτους, την οποία είχε αναπτύξει παραπέρα, όλα αυτά τα χρόνια, το εργατικό κίνημα στην πορεία της επαναστατικής διαδικασίας και την οποία ουσιαστικά κατέπνιξαν οι κωδικοποιήσεις και τα συντάγματα της Σο-

μπιο και το συνομιλητή του, ήταν ότι και οι δύο θεωρούσαν τον υπαρκτό σοσιαλισμό ως μια εξέλιξη σε μεγάλο βαθμό εξωτερική προς τη μαρξική σκέψη: το να αναγάγουμε το μαρξισμό στην ιστορία του υπαρκτού σοσιαλισμού και μόνο, δεν έχει κανένα νόημα. Ούτε πάλι έχει νόημα να αναγάγουμε στην ιστορία και τη σημασιολογία του υπαρκτού σοσιαλισμού το σύνολο των απελευθερωτικών αγώνων που ανέπτυξαν οι προλετάριοι ενάντια στην καπιταλιστική εργασία, το δίκαιο και το κράτος της στη μακρά ιστορική εποχή που εκτείνεται από τον ξεσηκωμό του Παρισιού το 1789 μέχρι την πτώση του τείχους του Βερολίνου.

Αυτές οι προϋποθέσεις και αυτή η επιθυμία να ερευνησουμε πέρα από τα είδωλα της γνώσης βρίσκονται στη βάση αυτού του βιβλίου, μιας συλλογής κειμένων προσανατολισμένων προς μια θεωρία δικαιοκτικού κομμουνισμού. Η απόπειρα αυτή δεν έχει καμιά σχέση με τον δικαιοκτικό σοσιαλισμό του πρώην Σοβιετικού κόσμου, αλλά έχει μεγάλη σχέση με το Μαρξ και την κριτική του καπιταλισμού που αυτός ανέπτυξε και, ακόμα περισσότερο, με την επιθυμία για κομμουνισμό που έχει εκφραστεί μέσα από τους αγώνες δύο αιώνων και πλέον ενάντια στην καπιταλιστική εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και όλων των ανθρώπινων όντων. Ο κομμουνισμός αυτός είναι ίσως ένας δεινόσαυρος με την ετυμολογική σημασία που έχει ο όρος στα ελληνικά, δηλαδή ένα επίφοβο θηρίο -- αλλά το τέρας αυτό δεν έσβησε ποτέ και συνεχίζει να εκ-

βιετικής Ένωσης και του «υπαρκτού σοσιαλισμού». Αν, πριν από δεκαπέντε χρόνια, η σύγχυση εκείνη δεν επέτρεψε στη συζήτηση να αποβεί παραγωγική, και αν η αντιδικία για τους ίδιους τους όρους της συζήτησης έγινε τελικά αδύνατη, ο αναγνώστης -- και εμείς οι ίδιοι -- δεν θα πρέπει να έχουμε καμιά δυσκολία να καταλάβουμε πώς, σήμερα, το να αντιμετωπίσουμε το θέμα του δικαίου και του κράτους από την προοπτική του κομμουνισμού θα εμφανιζόταν ως ένα έργο αδύνατο να πραγματοποιηθεί. Πράγματι, σήμερα, ο μαρξισμός, ο σοσιαλισμός και ο κομμουνισμός είναι όροι που έχουν τόσο εκτεθεί σε σκοτεινές ιστορικές εξελίξεις, ώστε φαίνεται ότι δεν είναι δυνατό να απαλλαγούν από την περιοριστική πολεμική τους χρήση και ότι οποιαδήποτε απόπειρα να τους ξαναδώσουμε μία σημαίνουσα χρήση, να ξαναανακαλύψουμε τη γονιμότητα των όρων ή να αναπτύξουμε μια νέα θεωρία θα έδινε την εντύπωση παραληρηματός. Σίγουρα όμως δεν είναι η πρώτη φορά στην ιστορία, ούτε καν στην πρόσφατη ιστορία, που, αν ερευνήσουμε πέρα από τις σκιές της προπαγάνδας και τους εφιάλτες μιας συγκεκριμένης περιόδου, μπορεί να οδηγηθούμε σε σημαντικά αποτελέσματα. Σε τελική ανάλυση, αν υπήρχε κάτι κοινό ανάμεσα στον Μπό-

φράζει τη δύναμή του καθ' όλη τη διάρκεια της μοντέρνας και της μεταμοντέρνας ιστορίας μας.

Κομμουνισμός

Μια θεωρία δικαιοκτικού κομμουνισμού λαμβάνει τον κομμουνισμό τόσο ως σημείο αφετηρίας, όσο και ως σημείο κατάληξης της κριτικής της «μορφής κράτους». Πολλοί επισήμαναν, μαζί με τον Μπόμπιο, ότι μια μαρξιστική ανάλυση της «μορφής κράτους», δηλαδή του συμπλέγματος νομικών και οικονομικών μηχανισμών που υποστηρίζουν και συγκροτούν το κράτος, είναι ουσιαστικά αδύνατη διότι ο Μαρξ δεν εστίασε ιδιαίτερα την προσοχή του στο κράτος ως τέτοιο και δεν ανέπτυξε κάποια πραγματική θεωρία του κράτους. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι μια μαρξιστική ανάλυση δεν έχει τίποτα να πει για το κράτος -- σημαίνει μάλλον ότι το αφετηριακό σημείο για μια μαρξιστική κριτική του κράτους είναι, κυρίως ειπείν, αρνητικό. «Ο κομμουνισμός», έγραψε ο Μαρξ, «είναι η πραγματική κίνηση που καταστρέφει την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων». Με αυτή ακριβώς την έννοια λαμβάνουμε τον

κομμουνισμό ως σημείο αφετηρίας.

Υπάρχουν δύο στενά συνδεδεμένα στοιχεία της κομμουνιστικής θεωρητικής πρακτικής που προτείνει αυτό το παράθεμα του Μαρξ. Το πρώτο είναι η ανάλυση της «υπάρχουσας τάξης πραγμάτων» ή, στην περίπτωση μας, η ανάλυση των θεωριών περί του δικαίου και του κράτους που υφίστανται πραγματικά. Πρόκειται για τις θεωρίες κυριαρχίας που αντιστοιχούν προσηκόντως προς τις πειθαρχικές μορφές της οργάνωσης της εργασίας και τις μορφές καταναγκασμού του κοινωνικού καταμερισμού της εργασίας, είτε καπιταλιστικές είτε σοσιαλιστικές, που χρησιμεύουν για να κλέβουν τα μυαλά και τα σώματα των πολιτών και των εργαζομένων για χάρη του δεσποτισμού που συνεπάγονται οι μορφές αυτές. Προς το σκοπό αυτό, λοιπόν, θα εξετάσουμε τη δουλειά συγγραφέων όπως ο Τζον Μείναντ Κέινς, ο Χανς Κέλζεν, ο Τζον Ρωλς, ο Ρίτσαρντ Ρόρτντ και ο Νίκλας Λούμαν, για να διακρίνουμε πώς σχηματίζουν την προσήκουσα θεωρία των σύγχρονων πρακτικών και μορφών κυριαρχίας. Καταπιανόμεστε με τους συγγραφείς αυτούς στο ίδιο πνεύμα με το οποίο ο Μαρξ, στον καιρό του, έπιασε τον Άνταμ Σμιθ, τον Ντέιβιντ Ρικάρντο και τον Χένρι Κάρεϊ -- δηλαδή επειδή πιστεύουμε ότι, από ορισμένες απόψεις, η δουλειά τους έχει συλλάβει την παρούσα κατάσταση της κυριαρχίας και αντιστοιχεί σε αυτή.

Το δεύτερο στοιχείο της μαρξιστικής αυτής μεθόδου είναι, παράλληλα με την αναγνώριση της υπάρχουσας κατάστασης πραγμάτων, να συλλάβουμε αυτό που ο Μαρξ αποκαλεί «πραγματική κίνηση που καταστρέφει» αυτή την υπάρχουσα τάξη. Με άλλα λόγια, η μαρξιστική κριτική του κράτους πρέπει να συλλάβει τις πραγματικές κοινωνικές δυνάμεις εν κινήσει οι οποίες υπονομεύουν και ανατρέπουν τις δομές και τους μηχανισμούς κυριαρχίας. Κατά την κριτική αυτή, εκκινούμε, όπως έκανε και ο Μαρξ, με βάση την ιδέα και την εμπειρία της ζωντανής εργασίας, που πάντα είναι υποταγμένη αλλά πάντοτε απελευθερώνεται. Η ζωντανή εργασία ενυπάρχει στο κεφάλαιο -- εγκλείεται στους ίδιους τους θεσμούς όπου γεννιέται, αλλά διαρκώς καταφέρνει να τους καταστρέφει. Έτσι, η κριτική πρέπει να φτάσει στο επίπεδο του ανταγωνισμού και των επαναστατικών υποκειμενικότητων, ορίζοντας και ξαναορίζοντας τις μεταβαλλόμενες μορφές τους, δείχνοντας πώς η κίνηση και οι προοδευτικοί μετασχηματισμοί τους συγκρούονται διαρκώς με τις νέες διευθετήσεις του κράτους και τις καταστρέφουν. Αυτές είναι οι δύο όψεις μιας κριτικής της κρατικής μορφής τις οποίες λαμβάνει ως αφετηριακό σημείο ο κομμουνισμός, η «πραγματική κίνηση που καταστρέφει την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων». Ως μια πρώτη υπόθεση, λοιπόν, θα μπορούσαμε να θέσουμε το δικαιοκτικό κομμουνισμό ως μια μέθοδο σκέψης έξω από οποιαδήποτε διάσταση εργαλειολογικής ορθολογικότητας του δικαίου και του κράτους, μια μέθοδο που καταστρέφει την ορθολογικότητα αυτή.

Ωστόσο, μια αρνητική μέθοδος δεν αρκεί. Η κριτική πρέπει και να θέτει ένα πρόταγμα. Ο κομμουνισμός πρέπει να νοηθεί ως μια συνολική κριτική με τη ντισεϊκή έννοια: όχι μόνο ως καταστροφή των υπαρχουσών αξιών, αλλά και ως δημιουργία νέων αξιών -- όχι μόνο ως άρνηση αυτού που υπάρχει, αλλά και ως κατάφαση αυτού που ξεπροβάλλει. Έτσι, η κριτική της «μορφής κράτους» σημαίνει επίσης να προτείνουμε μια πραγματική εναλλακτική λύση. Η θετική αυτή πτυχή μιας μαρξιστικής κριτικής θα πρέπει να αναλάβει ως βά-

ση της την ιδέα και την εμπειρία της ζωντανής εργασίας. Η ζωντανή εργασία είναι η εσωτερική δύναμη που μονίμως θέτει το ζήτημα όχι μόνο της ανατροπής της καπιταλιστικής διαδικασίας παραγωγής, αλλά και της οικοδόμησης μιας εναλλακτικής λύσης -- με άλλα λόγια, η ζωντανή εργασία όχι μόνο αρνείται την αφαίρεση της στη διαδικασία της καπιταλιστικής αξιοποίησης και της εξαγωγής υπεραξίας, αλλά προβάλλει και ένα εναλλακτικό σχήμα αξιοποίησης, την αυτοαξιοποίηση της εργασίας. Έτσι, η ζωντανή εργασία είναι μια ενεργός δύναμη, όχι μόνο άρνησης αλλά και κατάφασης. Οι υποκειμενικότητες που παράγονται κατά τις διαδικασίες της αυτοαξιοποίησης της ζωντανής εργασίας είναι οι δρώντες παράγοντες που δημιουργούν μια εναλλακτική κοινωνικότητα. (Στο κεφάλαιο 7 θα εξετάσουμε αυτό που αποκαλούμε «τα προαπαιτούμενα του κομμουνισμού» που ήδη υπάρχουν στη σύγχρονη κοινωνία). Η έκφραση και η κατάφαση της δύναμης της συλλογικότητας, το πλήθος [multitude], ως μια ασταμάτητη κίνηση του υλικού μετασχηματισμού της κοινωνικής οργάνωσης της εργασίας και των κανόνων που εγγυώνται την αποτελεσματικότητά της, είναι η ισχύς που δίνει ψυχή στο υπερβατολογικό σχήμα του δικαιοκτικού κομμουνισμού. Το σχήμα αυτό είναι υπερβατολογικό με την ισχυρή έννοια. Με άλλα λόγια, είναι όχι μορφικό αλλά οντολογικό -- όχι τελεολογικό αλλά πραγματολογικό. Δεν δείχνει προς κάποια αναγκαιότητα, ούτε εμπιστεύεται κάποια μετάβαση, αλλά μάλλον προϋποθέτει πάντοτε νέες διαδικασίες αγώνα, πάντοτε νέες συναρμογές της παραγωγικότητας και νέες εκφράσεις της δύναμης συγκρότησης. Όπως είπαμε, από την αρνητική της όψη η κριτική της «μορφής κράτους» παίρνει τον κομμουνισμό ως αφετηριακό της σημείο, αλλά τώρα, από τη θετική της όψη, η κριτική αντιλαμβάνεται τον κομμουνισμό ως τελικό της σημείο.

Καθώς ο δικαιοκτικός κομμουνισμός συγκροτείται ως ολική κριτική, θα πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ως εμμενής κριτική. Αυτή η μηχανή καταστροφής και δημιουργίας, την οποία ελπίζουμε να συλλάβουμε με μια μαρξιστική κριτική μέθοδο, είναι ακριβώς η ίδια με εκείνη που ορίζεται από το πραγματικό επίπεδο των κοινωνικών αγώνων και από την ποιότητα της σύνθεσης των επαναστατικών υποκειμενικότητων. Με αυτό εννοούμε, πρώτα απ' όλα, ότι το δίκαιο και το κράτος μπορούν να οριστούν μόνο ως σχέση, ως διαρκώς ανοικτός οριζοντας, ο οποίος ασφαλώς μπορεί να επικαθορίζεται, αλλά η ουσία του μπορεί μόνο να ανάγεται, και ανάγεται, στη δυναμική και τη φαινομενολογία του συσχετισμού δύναμης μεταξύ κοινωνικών υποκειμένων. Κατά δεύτερο λόγο, εννοούμε ότι στο βασίλειο του δικαίου και του κράτους δεν υπάρχει τίποτα που να μπορούμε να το απομακρύνουμε από το πεδίο της πιο απόλυτης εμμέλειας -- ούτε ένα πρώτο θεμέλιο, ούτε ένας πίνακας φυσικών δικαιωμάτων, ούτε ένα ιδεολογικό σχήμα, ούτε καν ένα συνταγματικό παράδειγμα [paradigm]. Ακριβώς όπως και το χρήμα, το δίκαιο (το οποίο στο καπιταλιστικό σύστημα επαναλαμβάνει πολλά από τα φυσιογνωμικά στοιχεία του χρήματος) δεν φέρει επάνω του καμιά αξία που να προσιδιάζει σε αυτό, αλλά μόνο εκείνες που παράγουν κάθε μέρα οι κοινωνικές συγκρούσεις και οι αναγκαίες της αναπαραγωγής της καπιταλιστικής κοινωνίας, ο καταμερισμός της εργασίας και η εκμετάλλευση που τη χαρακτηρίζουν. Το αμετάβλητο στοιχείο της ιδεολογικής λειτουργίας του δικαίου και του κράτους είναι πάντοτε λιγότερο πραγματικό από τα μεταβλητά στοιχεία που συνι-

στούν την παρούσα συνοχή του, τη διαρκή συγκυριακότητά του. Από αυτή την άποψη, είναι απολύτως μη πραγματικό. Το καθήκον της κομμουνιστικής κριτικής είναι να καταδείξει αυτήν τη μη πραγματικότητα και να αποσαφηνίσει τις καταφατικές, παραγωγικές μορφές που διαρκώς αναδύονται από τους αγώνες μεταξύ των δύο τάξεων, μεταξύ της κυριαρχίας και της επιθυμίας για απελευθέρωση, στο σύνορο αυτού του κενού.

Εργασία

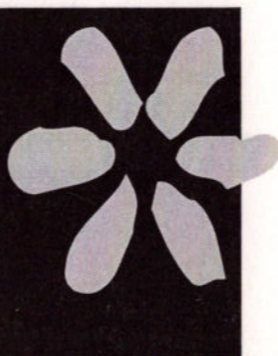
Στα πρόσφατα χρόνια, η έννοια της εργασίας έπεσε σε αχρησία όχι μόνο στις φιλοσοφικές συζητήσεις, αλλά και στη νομική θεωρία, στην πολιτική, ακόμα και στα οικονομικά. Πολύ συχνά η εργασία ορίζεται στενά στο βασίλειο της καπιταλιστικής εργασιακής ηθικής που αρνείται τις ηδονές και τις επιθυμίες. Η ανάλυσή μας πρέπει να διανοίξει την έννοια της εργασίας σε όλο το φάσμα της κοινωνικής παραγωγής, ώστε να περλάει ακόμη και την παραγωγική σφαίρα που ο Μαρξ αποκαλούσε ορίζοντα της μη εργασίας [4]. Αυτό το άνοιγμα της έννοιας δεν μπορεί να συντελεστεί απλώς μέσω μιας αναφοράς στη χρήση της μέσα στη μαρξιστική παράδοση, αλλά πρέπει να κοιτάξει και σε άλλες πηγές, σε μια προσπάθεια να συλλάβει τις σύγχρονες διαδικασίες παραγωγής

αξίας παρουσιάζεται και με μια άλλη μορφή, η οποία αφίσταται ριζικά από τις κεφαλαιοκρατικές θεωρίες και εστιάζεται όχι στις καπιταλιστικές διαδικασίες αξιοποίησης, αλλά μάλλον στις διαδικασίες αυτο-αξιοποίησης (Selbstverwertung) [6]. Υπ' αυτή τη μορφή, ο Μαρξ θεώρησε την αξία της εργασίας όχι ως παράγοντα ισορροπίας, αλλά ως ανταγωνιστικό παράγοντα, ως το υποκείμενο μιας δυναμικής ρήξης του συστήματος. Έτσι, η έννοια της εργασιακής δύναμης θεωρείται ως ένα, σχετικά ανεξάρτητο από τη λειτουργία του καπιταλιστικού νόμου της αγοράς, στοιχείο που δημιουργεί αξία. Αυτό σημαίνει ότι η ενόχληση της αξίας εντοπίζεται πρωτίστως στη σχέση της προς την «αναγκαία εργασία», η οποία δεν είναι μια καθορισμένη ποσότητα αλλά ένα δυναμικό στοιχείο του συστήματος. Η αναγκαία εργασία καθορίζεται ιστορικά από τους αγώνες της εργατικής τάξης κατά της μισθωτής εργασίας στην προσπάθεια να μετασχηματίσει την εργασία την ίδια. Αυτό σημαίνει ότι, αν και στην πρώτη θεωρία η αξία ήταν προσδεμένη στις δομές του κεφαλαίου, σε αυτή τη δεύτερη θεωρία τόσο η εργασία, όσο και η αξία είναι μεταβλητά στοιχεία. Έτσι, η σχέση μεταξύ εργασίας και αξίας δεν είναι μονής κατεύθυνσης. Όπως πολλοί μελετητές έχουν αναγνωρίσει κατά τα τελευταία τριάντα χρόνια, δεν αρκεί να θέσουμε την οικονομική δομή της εργασίας ως την πηγή ενός πολιτιστικού εποικοδομήματος αξιών_ η έννοια αυτή της βάσης και του εποικοδομήματος πρέπει να ανατραπεί. Αν η εργασία είναι η βάση της αξίας, άλλο τόσο η αξία είναι η βάση της εργασίας [7]. Το τι μετρά ως εργασία, ως πρακτική που δημιουργεί αξίες, εξαρτάται πάντα από τις υφιστάμενες αξίες ενός δεδομένου κοινωνικού και ιστορικού πλαισίου_ με άλλα λόγια, η εργασία δεν θα πρέπει απλώς να ορίζεται ως δραστηριότητα, οποιαδήποτε δραστηριότητα, αλλά ειδικά δραστηριότητα η οποία αναγνωρίζεται κοινωνικά ως παράγουσα αξία. Ο ορισμός του ποιες πρακτικές αποτελούν εργασία δεν είναι δεδομένος και σταθερός, αλλά ιστορικά και κοινωνικά καθορισμένος, και έτσι ο ίδιος ο ορισμός συνιστά μια κινητή εστία κοινωνικής αμφισβήτησης. Για παράδειγμα, κάποιες τάξεις φεμινιστικής έρευνας και πρακτικής, εκκινώντας από μια ανάλυση του καταμερισμού εργασίας κατά φύλα, έχουν αναδείξει τις διάφορες μορφές εργασίας που σχετίζονται με τα συναισθήματα, τη φροντίδα και τη συγγένεια που παραδοσιακά ορίζονταν ως γυναικεία εργασία [8]. Οι μελέτες αυτές έδειξαν καθαρά τους τρόπους με τους οποίους τέτοιες μορφές δραστηριότητας παράγουν κοινωνικά δίκτυα και παράγουν την κοινωνία την ίδια. Ως αποτέλεσμα των προσπαθειών αυτών, σήμερα τέτοιες πρακτικές που δημιουργούν αξία μπορούν και πρέπει να αναγνωριστούν ως εργασία. Το ζήτημα είναι, και εδώ, ότι η ίδια η έννοια της εργασίας είναι μεταβλητή και ιστορικά καθοριζόμενη μέσα απ' την αμφισβήτηση. Με αυτή την έννοια, η εργασιακή θεωρία της αξίας είναι εξίσου αξιακή θεωρία της εργασίας. Προκειμένου λοιπόν να διατυπώσει κανείς μια κριτική χρησιμοποιώντας την κατηγορία της εργασίας από αυτή τη δεύτερη οπτική, πρέπει να συντονίζεται διαρκώς προς τις κοινωνικο-ιστορικές βαθμίδες της συγκεκριμένης εποχής. Το πιο σημαντικό γενικό φαινόμενο του μετασχηματισμού της εργασίας προς αυτό που αποκαλούμε «κοινωνία-εργοστάσιο». Το εργοστάσιο δεν μπορεί πλέον να γίνεται αντιληπτό ως ο παραδειγματικός τύπος συγκέντρωσης της εργασίας και

της παραγωγής_ οι εργασιακές διαδικασίες έχουν μετακινηθεί έξω από τους τοίχους του εργοστασίου για να επενδύσουν ολόκληρη την κοινωνία. Με άλλα λόγια, η εμφανής παρακμή του εργοστασίου ως τόπου της παραγωγής δεν σημαίνει ότι παρήκμασε το καθεστώς της εργοστασιακής παραγωγής και η πειθαρχία της, αλλά μάλλον σημαίνει ότι δεν περιορίζεται πλέον σε έναν ιδιαίτερο τόπο μέσα στην κοινωνία. Έχει διαχυθεί ύπουλα μέσα σε όλες τις μορφές κοινωνικής παραγωγής και διαδίδεται σαν ιός. Όλη η κοινωνία διαπερνάται τώρα απ' άκρη σ' άκρη από το εργοστασιακό καθεστώς, δηλαδή από τους κανόνες των ειδικά καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής. Υπ' αυτό το φως, μια σειρά από μαρξικές διακρίσεις πρέπει να αναθεωρηθούν και να επανεξεταστούν. Για παράδειγμα, στην κοινωνία-εργοστάσιο η παραδοσιακή εννοιολογική διάκριση μεταξύ παραγωγικής και μη παραγωγικής εργασίας και μεταξύ παραγωγής και αναπαραγωγής, η οποία ακόμα και σε άλλες περιόδους είχε αμφίβολο κύρος, θα πρέπει σήμερα να θεωρείται ανίσχυρη [9].

Η γενίκευση του εργοστασιακού καθεστώτος συνοδεύτηκε από μια αλλαγή στη φύση και την ποιότητα των εργασιακών διαδικασιών. Η εργασία στις κοινωνίες μας τείνει ολοένα και περισσότερο προς την άυλη εργασία --διανοητική, συναισθηματική και τεχνικο-επιστημονική εργασία, η εργασία του cyborg. Τα όλο και πιο πολύπλοκα δίκτυα συνδυασμένης εργασίας, η ενσωμάτωση των εργασιών φροντίδας σε όλο το φάσμα της παραγωγής και η μηχανογράφηση ενός ευρέος φάσματος εργασιακών διαδικασιών χαρακτηρίζει τη σύγχρονη μεταβολή στη φύση της εργασίας. Ο Μαρξ προσπάθησε να αιχμαλωτίσει αυτό το μετασχηματισμό με όρους ενός «Γενικού Νου», αλλά πρέπει να γίνει σαφές ότι η εργασία αυτή, ενώ τείνει προς έναν άυλο χαρακτήρα, είναι ταυτόχρονα σωματική όσο και πνευματική. Τα κυβερνητικής φύσεως προσαρτήματα ενσωματώνονται στο τεχνολογικοποιημένο σώμα και γίνονται τμήμα της φύσης του. Αυτές οι νέες μορφές εργασίας είναι άμεσα κοινωνικές κατά το ότι καθορίζουν απευθείας τα δίκτυα παραγωγικής συνεργασίας που δημιουργούν και ανα-δημιουργούν την κοινωνία.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι η έννοια της εργασίας, ακριβώς τη στιγμή που περιθωριοποιείται στους κυρίαρχους λόγους, τίθεται εκ νέου στο κέντρο της συζήτησης. Το ότι η βιομηχανική εργατική τάξη έχει χάσει την κεντρική της θέση στην κοινωνία, ότι η φύση και οι συνθήκες εργασίας έχουν βαθιά τροποποιηθεί, ακόμα και ότι δεν αναγνωρίζουμε πια το ίδιο πράγμα ως εργασία --όλα αυτά φαίνονται προφανή. Ακριβώς αυτοί οι μετασχηματισμοί, ωστόσο, μακράν του να περιθωριοποιούν την έννοια της εργασίας, ξαναθέτουν ακόμα πιο έντονα την κεντρικότητά της. Μολονότι ο πρώτος νόμος της αξίας-εργασίας, που προσπάθησε να προσδώσει νόημα στην ιστορία μας στο όνομα της κεντρικότητας της προλεταριακής εργασίας και της ποσοτικής της μείωσης σε αντιστοιχία με την καπιταλιστική ανάπτυξη, έχει πλήρως χρεοκοπήσει, αυτό δεν αναιρεί μια σειρά γεγονότα, καθορισμούς και ιστορικές αλληλουχίες: το γεγονός ότι, για παράδειγμα, η οργάνωση του κράτους και του δικαίου του σε μεγάλο βαθμό συνδέονται με την αναγκαιότητα να οικοδομηθεί μια τάξη κοινωνικής αναπαραγωγής βασισμένη στην εργασία, και ότι η μορφή του κράτους και του δικαίου του μετασχηματίζεται ανάλογα με τις τροποποιήσεις της φύσης της εργασίας. Οι νομισματικοί, συμβολικοί και πολιτικοί ορίζοντες που κατά καιρούς εμφανίζονται στη θέση του νόμου της αξίας ως συ-

των κοινωνικών υποκειμενικότητων, της κοινωνικότητας και της κοινωνίας της ίδιας.

Η έννοια της εργασίας αναφέρεται πρωτίστως σε μια προβληματική της αξίας. Όπως τη χρησιμοποιούμε εμείς, πράγματι, οι έννοιες της εργασίας και της αξίας προϋποθέτουν η μία την άλλη: ως εργασία αντιλαμβανόμαστε μια πρακτική που δημιουργεί αξίες. Υπ' αυτή την έννοια, η εργασία λειτουργεί ως μια κοινωνική αναλυτική που ερμηνεύει την παραγωγή αξίας σε μια ολόκληρη έκταση του κοινωνικού φάσματος, με όρους ταυτόχρονα οικονομικούς και πολιτιστικούς. Αυτή η σύλληψη της εργασίας θα πρέπει να διακρίνεται πρώτα απ' όλα από τις πολλές σύγχρονες απόπειρες να χρησιμοποιηθεί η «απόδοση» --ή η «αποδοτικότητα»-- ως έννοια-υπόδειγμα για την κοινωνική ανάλυση και την κοινωνική πρακτική: μολονότι η απόδοση υπογραμμίζει την κοινωνική σπουδαιότητα των σημαίνουσών πρακτικών ή πρακτικών λόγου, εμείς αντιθέτως χρησιμοποιούμε την εργασία προκειμένου να εστιάσουμε την προσοχή στις πρακτικές που δημιουργούν αξία [5]. Αν εστιάσουμε έτσι πάνω στις διαδικασίες αξιοποίησης, αυτό μας φαίνεται ως το καθαρότερο πρίσμα, μέσα απ' το οποίο μπορούμε να δούμε την παρα-

βλημα του μέτρου της αξίας της εργασίας. Η ποσότητα της αξίας εκφράζει την υφιστάμενη σχέση μεταξύ ενός ορισμένου αγαθού και της αναλογίας κοινωνικού χρόνου εργασίας που απαιτείται για την παραγωγή του. Το κύριο καθήκον που θέτει η θεωρία αυτή είναι η διερεύνηση των κοινωνικών και οικονομικών νόμων που διέπουν την ανάπτυξη της εργασιακής δύναμης μεταξύ των διάφορων τομέων της κοινωνικής παραγωγής και, έτσι, η αποκάλυψη των κεφαλαιοκρατικών διαδικασιών αξιοποίησης. Μια απ' τις κύριες λειτουργίες αυτού του νόμου της αξίας είναι να καταστήσει σαφές ότι, σε μια κοινωνία παραγωγών εμπορευμάτων, ενώ δεν υπάρχει κεντρικός έλεγχος ή συντονισμός, υπάρχει το μέσο για να γίνονται κοινωνικές επιλογές --υπάρχει μια τάξη. Ο νόμος της αξίας αποκαλύπτει την ορθολογικότητα που κρύβεται κάτω από τις ενέργειες που οι καπιταλιστές επιτελούν τυφλά στην αγορά. Προσπαθεί έτσι να εξηγήσει τη διατήρηση της κοινωνικής ισορροπίας μέσα από τον ωκεανό των τυχαίων διακυμάνσεων. Σε αυτή την πρώτη εργασιακή θεωρία της αξίας, ο Μαρξ ουσιαστικά προεξέτεινε και εκλέπτυνε περαιτέρω τις αναλύσεις των κεφαλαιοκρατών οικονομολόγων που ήταν σύγχρονοί του.

Στη δουλειά του Μαρξ, όμως, η εργασιακή θεωρία της

στατικά στοιχεία του κοινωνικού δεσμού καταφέρνουν πράγματι να θέσουν την εργασία εκτός του βασιλείου της θεωρίας, αλλά ασφαλώς δεν μπορούν να την θέσουν εκτός της πραγματικότητας. Και μάλιστα, στη μεταβιομηχανική εποχή, στην παγκοσμιοποίηση του κεφαλαιοκρατικού συστήματος, στην κοινωνία-εργοστάσιο και στη φάση του θριάμβου της μηχανογραφημένης παραγωγής, η παρουσία της εργασίας στο κέντρο του κόσμου της ζωής και η επέκταση της κοινωνικής συνεργασίας στο σύνολο της κοινωνίας αποκτούν καθολικό χαρακτήρα. Αυτό μας οδηγεί σε ένα παράδοξο: την ίδια στιγμή που η θεωρία δεν βλέπει πλέον την εργασία, η εργασία έχει γίνει παντού η κοινή ουσία. Η θεωρητική αχρήστευση του προβλήματος της εργασίας αντιστοιχεί στη μέγιστη γονιμότητά της ως ουσίας της ανθρώπινης δράσης σε όλη την υδρόγειο. Αν και είναι προφανές ότι σε αυτή την ολότητα της αναφοράς --με δεδομένο ότι είναι αδύνατο να θεωρήσουμε την εργασία ως πραγματικά (ή έστω απλώς εννοιολογικά) υπερβατική-- ο νόμος της αξίας έχει γίνει κομμάτι, είναι εξίσου προφανές ότι αυτή η συνολική εμβάπτιση μέσα στην εργασία συνιστά το θεμελιώδες πρόβλημα όχι μόνο της οικονομίας και της πολιτικής, αλλά επίσης της φιλοσοφίας. Ο κόσμος είναι εργασία. Όταν λοιπόν ο Μαρξ έθετε την εργασία ως την ουσία της ανθρώπινης ιστορίας, ίσως έσφαλλε όχι διότι προχώρησε πολύ, αλλά μάλλον διότι δεν προχώρησε αρκετά.

ες μηχανές μιας θετικής παραγωγής τού Είναι που δεν έχουν έχουν άλλο μέσο έκφρασης παρά μια νέα συγκρότηση, μια ριζική επανάσταση. Η κρίση του σοσιαλισμού, η κρίση της νεωτερικότητας και η κρίση του νόμου της αξίας δεν αναιρούν τις διαδικασίες κοινωνικής αξιοποίησης και τη συγκρότηση της υποκειμενικότητας, ούτε εγκαταλείπουν τις διαδικασίες αυτές (πράγμα που θα ήταν ασυγχώρητη υποκρισία) με μόνο προορισμό τους την εκμετάλλευση. Αντιθέτως, οι μετασχηματισμοί αυτοί επιβάλλουν νέες διαδικασίες υποκειμενικής συγκρότησης --όχι εκτός αλλά εντός της κρίσης την οποία βιώνουμε, δηλαδή της κρίσης την οποία βιώνει η οργάνωση των παλαιών υποκειμενικοτήτων. Σε αυτό λοιπόν το νέο πεδίο κριτικής και στοχασμού, βρίσκει το χώρο να αναπτυχθεί μια νέα θεωρία της υποκειμενικότητας --και ο νέος αυτός ορισμός της υποκειμενικότητας αποτελεί ταυτόχρονα μια μεγάλη θεωρητική καινοτομία στο σχέδιο του κομμουνισμού.

Το πρόβλημα της υποκειμενικότητας όντως εμφανίζεται στο έργο του Μαρξ. Ο Μαρξ ανέπτυξε μια θεωρία σχετικά με μια διαδικασία ταξικής συγκρότησης η οποία ήταν ήδη καθορισμένη ιστορικά. Στα μείζονα έργα του, όπως το Κεφάλαιο και τα Grundrisse, το ενδιαφέρον του για τις υποκειμενικές πρακτικές σε μεγάλο βαθμό ρυθμιζόταν από δύο ανάγκες: πρώτον, να υπογραμμίσει την αντικειμενική αναγκαιότητα των διαδικασιών της υποκειμενικότητας_ και δεύτερον, κα-

Υποκείμενο

Ως αντίδραση στους πρόσφατους μεγάλης έκτασης μετασχηματισμούς της σύγχρονης κοινωνίας, πολλοί συγγραφείς (που συχνά συνομαδώνονται ασφαλώς υπό το έμβλημα του μεταμοντερνισμού) έχουν ισχυριστεί ότι πρέπει να εγκαταλείψουμε τις θεωρίες περί κοινωνικών υποκειμένων και να μην αναγνωρίζουμε υποκειμενικότητες παρά μόνο με ατομικιστικούς όρους --ή και καθόλου! Παρόμοιοι ισχυρισμοί, πιστεύουμε, μπορεί να αναγνώρισαν έναν υπαρκτό μετασχηματισμό, αλλά άντλησαν απ' αυτόν λανθασμένο συμπέρασμα. Με άλλα λόγια, η νίκη του καπιταλιστικού σχεδίου και η πραγματική υπαγωγή της κοινωνίας στο κεφάλαιο έχουν όντως γενικεύσει την κυριαρχία του κεφαλαίου και των μορφών εκμετάλλευσης, περιορίζοντας ασφυκτικά τα όρια της πραγματικής δυνατότητας, κλείνοντάς την σε έναν κόσμο πειθαρχίας και ελέγχου και, όπως ίσως θα έλεγε ο Φουκώ, μετατρέποντας την κοινωνία σε ένα σύστημα «sans dehors» [χωρίς «απ' έξω» --σ.τ.μ.]. Το ίδιο αυτό γεγονός, όμως, κατευθύνει τις υποκειμενικότητες και την κριτική σκέψη προς ένα νέο καθήκον: να οικοδομήσουν τους εαυτούς τους, ως νέ-

τά συνέπεια, να αποκλείσει κάθε αναφορά στην ουτοπία από τον ορίζοντα της προλεταριακής δράσης. Στην πράξη, ωστόσο, και οι δύο αυτές ανάγκες προδίδουν ένα παράδοξο το οποίο διατρέχει ολόκληρη τη σκέψη του Μαρξ: το παράδοξο ότι εμπιστεύεται την απελευθέρωση της επαναστατικής υποκειμενικότητας σε μια «διαδικασία χωρίς υποκείμενο». Έτσι, μπορεί να φανεί ότι ο Μαρξ κατέληξε να δείχνει τη γέννηση και την ανάπτυξη της επαναστατικής υποκειμενικότητας και την έλευση του κομμουνισμού τρόπον τινά ως προϊόντα μιας «φυσικής ιστορίας του κεφαλαίου». Είναι φανερό ότι υπάρχει κάποιο λάθος στην ανάπτυξη αυτής της μαρξικής ανάλυσης. Στην πραγματικότητα, ο ίδιος Μαρξ που έθεσε ως πηγή της φιλοσοφίας του την πάλη κατά της υπερβατικότητας και της αλλοτρίωσης και που συνέλαβε την κίνηση της ανθρώπινης ιστορίας ως την πάλη ενάντια σε κάθε εκμετάλλευση, εμφάνισε ταυτόχρονα, απ' την άλλη, την ιστορία υπό τη μορφή τού επιστημονικού θετικισμού, στην τάξη της οικονομικής-φυσιοκρατικής αναγκαιότητας. Με αυτό τον τρόπο, ο υλισμός στερείται την απόλυτη εμμένεια που, στη νεότερη φιλοσοφία, αποτελεί τον τίτλο τιμής και το θε-

Η υποκειμενικότητα πρέπει να γίνει αντιληπτή με βάση τις

κοινωνικές διαδικασίες που ενεργοποιούν την παραγωγή της. Το υποκείμενο, όπως αντιλήφθηκε σαφώς ο Φουκώ, την ίδια στιγμή παράγεται και παράγει, συγκροτείται μέσα στα τεράστια δίκτυα της κοινωνικής εργασίας και ταυτόχρονα τα συγκροτεί. Η εργασία είναι ταυτόχρονα υποταγή και υποκειμενικοποίηση* --«le travail du soi sur soi» [η εργασία του εαυτού επί του εαυτού]-- κατά τρόπο ώστε όλες οι έννοιες που ανάγονται είτε στην ελεύθερη βούληση, είτε στον νετεριτισμό του υποκειμένου, πρέπει να απορριφθούν. Η υποκειμενικότητα ορίζεται ταυτόχρονα και εξίσου από την παραγωγικότητά της και από τη δυνατότητα παραγωγής της, την προσφορότητά της να παράγει και να παράγεται.

Αν κοιτάξουμε τις νέες ιδιότητες των εργασιακών διαδικασιών στην κοινωνία και εξετάσουμε τις νέες βαθμίδες άυλης εργασίας και κοινωνικής συνεργασίας στις διάφορες μορφές τους, μπορούμε να αρχίσουμε να αναγνωρίζουμε τα εναλλακτικά κυκλώματα δημιουργίας αξίας και τις νέες υποκειμενικότητες που αναδύονται από αυτές τις διαδικασίες. Κάποια παραδείγματα ίσως βοηθήσουν να αποσαφηνίσουμε αυτό το σημείο. Σε ένα συνεκτικό σύνολο αναλύσεων που αναπτύχθηκαν στη Γαλλία με βάση τους πρόσφατους πολιτικούς αγώνες των γυναικών εργαζομένων στα νοσοκομεία και σε άλλα ιδρύματα του χώρου της υγείας, αρκετοί συγγραφείς μίλησαν για μια «ειδική αξία χρήσης της γυναικείας εργασίας» [10]. Οι αναλύσεις αυτές δείχνουν πώς η εργασία στα νοσοκομεία και στα δημόσια ιδρύματα περίθαλψης, η οποία ως επί το πλείστον επιτελείται από γυναίκες, προϋποθέτει, δημιουργεί και αναπαράγει συγκεκριμένες αξίες --ή, καλύτερα, αν εξετάσουμε από κοντά την εργασία αυτού του τύπου, θα δούμε ένα έδαφος της παραγωγής αξίας στο οποίο τόσο η εξαιρετικά τεχνική, όσο και η συναισθηματική συνιστώσα της εργασίας τους φαίνεται να έχουν καταστεί απαραίτητες και αναπαραστάτες για την παραγωγή και την αναπαραγωγή της κοινωνίας. Στην πορεία των αγώνων τους, οι νοσοκόμες όχι μόνο έθεσαν το θέμα των συνθηκών εργασίας τους, αλλά την ίδια στιγμή έφεραν στη συζήτηση την ποιότητα της εργασίας τους, τόσο σε σχέση με τον ασθενή (το ζήτημα του να αντιμετωπίζεις τις ανάγκες ενός ανθρώπινου όντος αντιμετώπιου με την αρρώστια και το θάνατο) όσο και σε σχέση με την κοινωνία (το ζήτημα του να επιτελείς τις τεχνολογικές πρακτικές της σύγχρονης ιατρικής). Το συναρπαστικό είναι ότι, στην πορεία των αγώνων των νοσοκόμων, οι ιδιαίτερες αυτές μορφές εργασίας και το έδαφος αξιοποίησης παρήγαγαν νέες μορφές αυτοοργάνωσης και μία τελειώς πρωτότυπη μορφή υποκειμένου: τα «συντονιστικά». Η ιδιαιτερότητα της μορφής εργασίας των νοσοκόμων, η οποία είναι ταυτόχρονα συναισθηματική και τεχνικο-επιστημονική, μακράν του να είναι κλεισμένη στον εαυτό της, είναι παραδειγματική για το πώς οι εργασιακές διαδικασίες συγκροτούν την παραγωγή της υποκειμενικότητας.

Οι αγώνες που συνδέονται με τις κινητοποιήσεις για το AIDS εγγράφονται στο ίδιο αυτό έδαφος. Μια συνιστώσα της ACT-UP και των άλλων οργανώσεων του κινήματος για το AIDS στις Ηνωμένες Πολιτείες υπήρξε όχι μόνο η κριτική των ενεργειών του επιστημονικού και ιατρικού κατεστημένου όσον αφορά την έρευνα και την αντιμετώπιση του AIDS, αλλά και η άμεση παρέμβαση εντός του βασιλείου της τεχνικής και η συμμετοχή στα επιστημονικά εγχειρήματα. «Επιδιώκουν όχι μόνο να αναμορφώσουν την επιστήμη ασκώντας πίεση εκ

των έξω», γράφει ο Στήβεν Επστάιν, «αλλά και να κάνουν επιστήμη τοποθετούμενοι στο εσωτερικό της. Αμφισβητούν όχι μόνο τις χρήσεις της επιστήμης, όχι μόνο τον έλεγχο επί της επιστήμης, αλλά ενίοτε ακόμα και τα ίδια τα περιεχόμενα της επιστήμης και τις διαδικασίες με τις οποίες παράγεται» («Democratic Science? AIDS activism and the Contested Construction of Knowledge», Socialist Review, vol. 21, no. 2, 1991, σ. 37). Πολλοί εκπρόσωποι του κινήματος για το AIDS έγιναν πραγματικοί εμπειρογνώμονες σε επιστημονικά και ιατρικά ζητήματα και σε διαδικασίες σχετικές με την ασθένεια, σε σημείο που να είναι όχι μόνο σε θέση να παρακολουθούν την κατάσταση του ίδιου τους του σώματος, αλλά και να επιμένουν ώστε να δοκιμαστούν συγκεκριμένες αγωγές, να διατεθούν συγκεκριμένα φάρμακα και να χρησιμοποιηθούν συγκεκριμένες διαδικασίες κατά την πολύπλοκη προσπάθεια πρόληψης, αντιμετώπισης και καταπολέμησης της πάθησης. Το εξαιρετικά υψηλό επίπεδο της τεχνικο-επιστημονικής εργασίας που χαρακτηρίζει το κίνημα ανοίγει το χώρο για μια νέα μορφή υποκειμένου, μια υποκειμενικότητα η οποία όχι μόνο έχει αναπτύξει τις συναισθηματικές ικανότητες που απαιτούνται για να ζήσει κανείς με την ασθένεια και να περιποιείται άλλους, αλλά έχει ενσωματώσει και προωθημένες επιστημονικές δεξιότητες στη φυσιογνωμία της. Όταν η εργασία αναγνωριστεί ως άυλη, άκρως επιστημονική, συναισθηματική και συνεργατική (με άλλα λόγια, όταν αποκαλυφθεί η σχέση της με την ύπαρξη και με μορφές ζωής και όταν οριστεί ως μια κοινωνική λειτουργία της κοινότητας), μπορούμε να δούμε ότι από εργασιακές διαδικασίες απορρέει η επεξεργασία δικτύων κοινωνικής αξιοποίησης και η παραγωγή εναλλακτικών υποκειμενικοτήτων.

Η παραγωγή της υποκειμενικότητας είναι πάντοτε μια διαδικασία υβριδισμού, διάβασης ορίων, και στη σύγχρονη ιστορία αυτό το υποκειμενικό υβρίδιο παράγεται ολοένα και περισσότερο μέσα στη διάδραση του ανθρώπου και της μηχανής. Σήμερα η υποκειμενικότητα, απογυμνωμένη από όλες τις φαινομενικά οργανικές της ιδιότητες, αναδύεται μέσα από το εργοστάσιο ως μια λαμπρή τεχνολογική συναρμολόγηση. «Υπήρχε μια εποχή όπου οι άνθρωποι μεγάλωναν φυσικά μέσα στις συνθήκες που έβρισκαν να τους περιμένουν», έγραψε πριν δεκαετίες ο Ρόμπερτ Μούζιλ, «και αυτό ήταν ένας πολύ υγιής τρόπος για να γίνεις ο εαυτός σου. Στις μέρες μας όμως, με όλη αυτή την

Η μηχανή είναι αναπόσπαστο τμήμα του υποκειμένου, όχι ως ένα προσάρτημα, ένα είδος προσθήκης --ως μια ακόμα από τις ιδιότητές του_ μάλλον το υποκείμενο είναι ταυτόχρονα άνθρωπος και μηχανή μέχρι και μέσα στον πυρήνα του, στη φύση του. Ο τεχνικο-επιστημονικός χαρακτήρας του κινήματος για το AIDS και ο αύξων άυλος χαρακτήρας της κοινωνικής εργασίας εν γένει φέρνουν στο φως τη νέα ανθρώπινη φύση που πορεύεται μέσα από τα σώματά μας. Το cyborg είναι πλέον το μόνο διαθέσιμο μοντέλο για να θεωρητικοποιήσουμε την υποκειμενικότητα [11]. Σώματα χωρίς όργανα, άνθρωποι χωρίς ιδιότητες, cyborg: αυτές είναι οι ουσιαδεις φιγούρες που παράγονται από τον σύγχρονο ορίζοντα και τον παράγουν, οι φιγούρες των υποκειμένων που είναι σήμερα ικανά για τον κομμουνισμό.

Μάλιστα, η σύλληψη της πραγματικής ιστορικής διαδικασίας είναι αυτό που μας ελευθερώνει από οποιαδήποτε αυταπάτη περί «εξαφάνισης του υποκειμένου». Όταν το κεφάλαιο έχει εντελώς απορροφήσει την κοινωνία στο εσωτερικό του, όταν

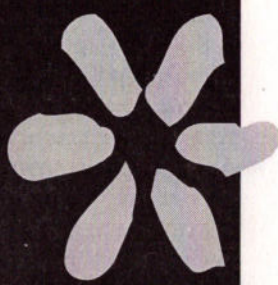
η νεότερη ιστορία του κεφαλαίου έχει φτάσει σε ένα τέρμα, τότε είναι η υποκειμενικότητα, ως ο κίνητήρας της δράσης μετασχηματισμού του κόσμου μέσω της εργασίας και ως μεταφυσικός δείκτης της δύναμης του Είναι, που μας λέει μεγαλόφωνα ότι η ιστορία δεν έχει τελειώσει. Ή, καλύτερα, είναι αυτό το σύνορο που η θεωρία της υποκειμενικότητας συνδέει στενά και αναγκαία με εκείνη την επανάσταση, όταν διαπερνά το ερημωμένο έδαφος της πραγματικής υπαγωγής και υπόκειται στη γοητεία, είτε αυτή είναι παιγνιώδης είτε αγχωτική, του μεταμοντερνισμού, αναγνωρίζοντάς τα ταυτόχρονα όχι ως ανυπερβλήτα όρια αλλά ως αναγκαία περάσματα μιας επανενεργοποίησης της δύναμης του Είναι μέσω της υποκειμενικότητας.

Μεταμοντέρνο

Σχεδόν όλοι έχουν πλέον αναγνωρίσει ότι είναι άσκοπο να συνεχίζουμε διαμάχες «υπέρ» ή «κατά» του μεταμοντερνισμού, λες και στεκόμασταν στο κατώφλι μιας νέας εποχής και διαλέγαμε αν θα βουτήξουμε ή όχι μέσα σ' αυτήν. Είμαστε ανέκκλητα μέρος αυτής της νέας εποχής και, αν πρόκειται να αρθρώσουμε μια κριτική ή μια εναλλακτική λύση στην παρούσα κατάσταση πραγμάτων, πρέπει να το κάνουμε απ' τα μέσα. Ο μεταμοντερνισμός --ή όπως αλλιώς θελήσει κα-

το πολιτιστικό στο οικονομικό στοιχείο (την υπερδομή στη βάση) και ότι, σαν κάποιο είδος αντιστάθμισης, η μεταμοντέρνα εποχή επιβάλλει να το αντιστρέψουμε αυτό και να υποτάξουμε το οικονομικό στο πολιτιστικό. Αυτό απλώς προσθέτει μια εσφαλμένη εικόνα του μεταμοντερνισμού σε μια ψευδή σύλληψη του μοντερνισμού. Ωστόσο, η εστίαση που εμείς προτείνουμε πάνω στις δραστηριότητες που δημιουργούν αξία και στις διαδικασίες αξιοποίησης, σπάζει αυτά τα όρια μεταξύ του κοινωνικού, του οικονομικού, του δικαιοτικού και του πολιτικού και καθιστά φανερό ότι το πρόβλημα είχε εξαρχής θεθεί άσχημα.

Ο μεταμοντέρνος καπιταλισμός θα πρέπει να γίνει αντιληπτός πρώτα, ή ως μια πρώτη προσέγγιση, με όρους αυτού που ο Μαρξ αποκάλεσε πραγματική υπαγωγή της κοινωνίας στο κεφάλαιο. Κατά την προηγούμενη φάση (εκείνη της τυπικής υπαγωγής), το κεφάλαιο ασκούσε μια ηγεμονία επί της κοινωνικής παραγωγής, αλλά ακόμη παρέμεναν πολυάριθμες παραγωγικές διαδικασίες που πήγαιναν από το εξωτερικό του κεφαλαίου ως κατάλοιπα από την προ-καπιταλιστική εποχή. Το κεφάλαιο υπάγει αυτές τις ξένες προς αυτό διαδικασίες τυπικώς, θέτοντάς τις υπό την επικράτεια των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων. Στη φάση της πραγματικής υπαγωγής, το κεφάλαιο δεν έχει πλέον εξωτερικό --υπό την έννοια ότι αυτές οι «αλλοδαπές» διαδικασίες παραγωγής έχουν εξαφανιστεί. Όλες οι παραγωγικές διαδικασίες προκύπτουν

από το εσωτερικό του ίδιου του κεφαλαίου και, έτσι, η παραγωγή και η αναπαραγωγή του όλου κοινωνικού κόσμου λαμβάνει χώρα εντός του κεφαλαίου. Οι ειδικά κεφαλαιοκρατικοί κανόνες παραγωγικών σχέσεων και η καπιταλιστική εκμετάλλευση που είχαν αναπτυχθεί στο εργοστάσιο έχουν πλέον διαχυθεί εκτός των τοίχων του εργοστασίου για να διαποτίσουν και να καθορίσουν όλες τις κοινωνικές σχέσεις -- με αυτή την έννοια είναι που επιμένουμε ότι η σύγχρονη κοινωνία θα πρέπει να αναγνωριστεί πλέον ως μια κοινωνία-εργοστάσιο. (Θα επανέλθουμε στην πραγματική υπαγωγή και την κρισιμότητά της για τη θεωρία του δικαίου και του κράτους στο κεφάλαιο 6, «Το μεταμοντέρνο δίκαιο και το φάντασμα της εργασίας κατά τη συγκρότηση»).

Οι κεφαλαιοκρατικές σχέσεις παραγωγής στη μεταμοντέρνα εποχή εμφανίζονται ως ένα είδος κοινωνικού υπερβατικού. Το κεφάλαιο φαίνεται να μην έχει «άλλο». Το κοινωνικό κεφάλαιο πλέον δεν είναι απλώς ο εννοησιαστικός, αλλά εμφανίζεται πράγματι ως ο παραγωγός στο έδαφος της κοινωνικής παραγωγής. Το όνειρο του κεφαλαίου ανέκαθεν υπήρξε να κερδίσει αυτονομία και να διαχωριστεί μια για πάντα από την εργασία. «Η πολιτική ιστορία του κεφαλαίου», έγραψε ο Μάριο Τρόντι στις αρχές της δεκαετίας του 1960, είναι

«μια αλληλουχία προσπαθειών του κεφαλαίου να αποσυρθεί από την ταξική σχέση», ή, ορθότερα, «προσπαθειών της κεφαλαιοκρατικής τάξης να χειραφετηθεί από την εργατική τάξη, διαμέσου των διάφορων μορφών πολιτικής κυριαρχίας του κεφαλαίου επί της εργατικής τάξης» («Στρατηγική της άρνησης», σ. 32). Στο μεταμοντερνισμό, στη φάση της πραγματικής υπαγωγής της εργασίας στο κεφάλαιο, το κεφάλαιο φαίνεται να έχει πραγματοποιήσει το όνειρό του και επιτύχει την ανεξαρτησία του. Με την επέκταση των παραγωγικών του βάσεων στον τρίτο κόσμο, τη μετακίνηση ορισμένων τύπων παραγωγής από το βορρά στο νότο, τη μεγαλύτερη συμβατότητα και διαπερατότητα των αγορών και τα δίκτυα που διευκολύνουν τις νομισματικές ροές, το κεφάλαιο έχει κατακτήσει μια αληθινά παγκόσμια θέση. Η μεταμοντέρνα γενίκευση των κεφαλαιοκρατικών σχέσεων, ωστόσο, φέρνει μαζί της και μια άλλη όψη. Καθώς η ειδικά καπιταλιστική μορφή εκμετάλλευσης μετακινείται εκτός του εργοστασίου και επενδύει όλες τις μορφές κοινωνικής παραγωγής, η άρνηση αυτής της εκμετάλλευσης γενικεύεται εξίσου σε όλη την έκταση της κοινωνίας. Ενώ λοιπόν η μεταμοντέρνα εποχή εμφανίζει μια καπιταλιστική κοινωνία ελέγχου σε παγκόσμια κλίμακα, εμφανίζει επίσης τον ανταγωνισμό της ζωντανής εργασίας προς αυτές τις σχέσεις παραγωγής και τη δυνατότητα του κομμουνισμού σε ένα επίπεδο που δεν είχαμε δει ποτέ μέχρι τώρα. Η βασική μας μέριμνα σε αυτή τη μελέτη θα είναι να διακρίνουμε αυτές τις νέες μορφές ανταγωνισμού και τις εναλλακτικές δυνατότητες που παρουσιάζουν.

Δεν θα επιχειρήσουμε όμως κατά κανένα τρόπο μια γενική ανάλυση του μεταμοντερνισμού --θα ενδιαφερθούμε πρωτίστως στις δικαίες δομές της σύγχρονης «μορφής κράτος» (βλ. κεφάλαια 6 και 7). Στη μεταμοντέρνα εποχή, οι δικαίες πρακτικές έχουν σκιαγραφήσει μια καρικατούρα του μαρξιστικού ορισμού του φιλελεύθερου κράτους ως ενός «ολοκληρωτικού καθεστώτος» των «δικαιωμάτων του Ανθρώπου». Οι δικαίες θεωρίες του μεταμοντερνισμού είναι σε μεγάλο βαθμό εκτεταμένες παραλλαγές σε αυτό το θέμα. Από την άλλη μεριά, το έργο μας συνίσταται στο να αναγνωρίσουμε εργασιακές διαδικασίες και την παραγωγή υποκειμενικότητας στη στενή σχέση που θέτει σε κίνηση τον διαρκή μετασχηματισμό τους και αντιπροσωπεύει το μετασχηματισμό των δομών εξουσίας που τις διέπουν. Το έργο αυτό, όπως είπαμε, θα πρέπει να γίνει αντιληπτό υπό τη μορφή μιας ολικής κριτικής. Με άλλα λόγια, πιστεύουμε ότι, αν κανείς ασκήσει κριτική στη σύγχρονη αθλιότητα του κόσμου, η οποία επικυρώνεται και επικαθορίζεται από το δίκαιο και τις δομές του κράτους, στην πορεία της κριτικής μπορεί να απελευθερωσει διανοητικές και ηθικές δυνάμεις ικανές για ένα άνοιγμα προς τον κομμουνισμό ως ένα πολιτικό καθεστώς ριζικής δημοκρατίας, ως μια μορφή αυτού που ο Σπινόζα αποκαλεί «απόλυτο πολίτευμα της δημοκρατίας». Η κριτική ανοίγει τη διαδικασία σύστασης νέων υποκειμενικότητων -- η κριτική είναι η οικοδόμηση ενός χώρου ελευθερίας που κατοικείται από νέα υποκείμενα, τα οποία η ωρίμανση και η κρίση του καπιταλισμού καθιστά ικανά να θέσουν επιτελους το πρόβλημα του τερματισμού της κυριαρχίας του.

Το ότι αναγνωρίζουμε το μεταμοντερνισμό ως την παρούσα κατάσταση πραγμάτων δεν σημαίνει, φυσικά, ότι το σύνολο της νεωτερικής πρακτικής και σκέψης είναι πλέον περιττό φθαρμένο και άκυρο. Θα υποστηρίξουμε ότι είναι ακριβέστερο και χρησιμότερο να πούμε ότι αυτό που έχει εκλεί-

ψει είναι όχι η μοντέρνα κοινωνία, αλλά η κοινωνία των πολιτών, έτσι ώστε ο κόσμος μας θα μπορούσε να χαρακτηριστεί όχι μεταμοντέρνος, αλλά μετα-πολιτικός (βλ. κεφάλαιο 6, «Η πραγματική υπαγωγή της κοινωνίας μέσα στο κράτος»). Εν πάση περιπτώσει, η νεωτερικότητα παραμένει σήμερα ανοικτή και ζωντανή στο μέτρο που χαρακτηρίζεται από το ρεύμα εκείνο της δυτικής σκέψης το οποίο διαρκώς, κατά τους αιώνες που οδήγησαν στους δικούς μας καιρούς, πρότειναν ενάντια στον θριαμβεύοντα καπιταλισμό την ιδέα της ριζοσπαστικής δημοκρατίας. Μιλάμε για τη γραμμή που, στη νεότερη εποχή, περνά από το Μακιαβελί και το Σπινόζα στον Μαρξ, ενώ στη σύγχρονη περίοδο από το Νίτσε και τον Χάιντεγκερ στον Φουκώ και τον Ντελέζ. Δεν πρόκειται εδώ για φιλολογική αναφορά, αλλά για την κατάφαση ενός εναλλακτικού πεδίου κριτικής και συγκροτητικής σκέψης: το έδαφος στο οποίο διαμορφώνονται υποκειμενικότητες κατάλληλες για τη ριζοσπαστική δημοκρατία και, μέσω της εργασίας, ικανές για τον κομμουνισμό.

Μαρξισμοί

Αν αναφερόμαστε σε ένα εναλλακτικό ρεύμα στη νεότερη και τη σύγχρονη σκέψη με όρους κομμουνισμού, δεν το κάνουμε απλώς χάριν της καλλιέπειας. Το κάνουμε επειδή είμαστε πεπεισμένοι ότι ο κομμουνισμός είναι δυνατό να οριστεί όχι μόνο με μαρξιστικούς όρους, δηλαδή ότι ο μαρξισμός είναι μία μόνο, αν και ιδιαίτερα δραστήρια βέβαια, από τις παραλλαγές που ορίζουν αυτή τη βαθιά και αναπόδραστη επιθυμία που διατρέχει όλη την ιστορία της ανθρωπότητας. Όταν λέμε κομμουνισμός, αναφερόμαστε εδώ πρωτίστως στην υλιστική μέθοδο. Ούτε ο υλισμός, βέβαια, είναι μόνο μαρξιστικός. Δεν είναι τυχαίο ότι στη μαρξιστική παράδοση, ή στις μαρξιστικές παραδόσεις, αρχίζοντας από τον Ένγκελς, μπορούμε αντιθέτως να βρούμε μορφές σκέψης και μεθόδους έρευνας οι οποίες, για τη δική μας σκέψη, λίγη σχέση έχουν με έναν εμμενή υλισμό και με τον κομμουνισμό. (Αργότερα θα ασχοληθούμε με την τεράστια παρανόηση ή παραμόρφωση του υλισμού που εκπροσωπεί ο «Diamab», η διαλεκτική εκδοχή του υλισμού την οποία επισήμως παρήγαγε και διέδωσε η σταλινική Σοβιετική Ένωση. Βλ. κεφάλαιο 4, «Η αναθεωρητική παράδοση και η σύλληψή της για το κράτος»). Γι' αυτό θα προτιμούσαμε να τοποθετήσουμε το μαρξισμό μας και τον κομμουνισμό μας στο μεγάλο μοντέρνο ρεύμα της υλιστικής κριτικής.

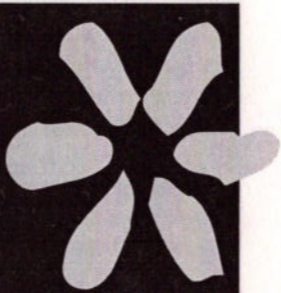
Δεν αισθανόμαστε ιδιαίτερα αναγκασμένοι να αναφερθούμε στο έργο άλλων μαρξιστών συγγραφέων μόνο και μόνο επειδή αυτοαποκαλούνται μαρξιστές. Ή, μάλλον, ενδιαφερόμαστε μόνο για εκείνους τους συγγραφείς οι οποίοι καταπιάνονται με την κριτική του υπάρχοντος, και, στη συγκεκριμένη περίπτωση, στην κριτική της «μορφής κράτος». Αυτό που δεν μας ενδιαφέρει είναι η κοπιαστική συνήθεια να αναφέρεται κανείς διαρκώς στις αναπτύξεις της παράδοσης της μαρξιστικής θεωρίας και η υποχρέωση να λαμβάνει θέση εναντι των άλλων μαρξιστών θεωρητικών που έχουν ασχοληθεί με αυτό ή εκείνο το ερώτημα. Στο σχολαστικισμό, και σε όλες τις σχολαστικές δογματικές παραδόσεις, οι Quaestiones ακολουθούν οι μια την άλλη, πληκτικές και άθικτες -- κάθε συγγραφέας πρέπει να είναι προετοιμασμένος να τις απαντήσει, και η αξία της σκέψης του/της ανάγεται στη λογική σχέ-

ση που εγκαθιδρύει με την προηγούμενη απάντηση. Η παράδοση της μαρξιστικής θεωρίας περί κράτους ίσως αφήνεται υπερβολικά εύκολα να παρασυρθεί προς μια στείρα διαδικασία αυτού του τύπου. Όταν όμως προσπαθούμε να απεμπλακούμε από τέτοια ζητήματα ορθοδοξίας, δεν υπονοούμε ότι απλώς πετάξαμε στα σκουπίδια το σύνολο της παράδοσης του μαρξιστικού προβληματισμού περί κράτους που αναπτύχθηκε το δέκατο ένατο και τον εικοστό αιώνα. Είναι σαφές για μας, και θα γίνει σαφές και στους αναγνώστες μας, ότι έχουμε βαθιά οφειλή σε πολλούς στοχαστές της μαρξιστικής παράδοσης, έστω και αν δεν αναφερόμαστε άμεσα σ' αυτούς. Για παράδειγμα, υιοθετούμε και αναπτύσσουμε τη σκέψη του Ε.Μ. Πασουκάνις και τη σαφή διατύπωσή του «δίκαιο ίσον αγορά»_ έχουμε αφομοιώσει τη γκραμσιστική σύλληψη της σχέσης μεταξύ δομής και υπερδομής, την ανατροπή της μέσω της έννοιας της ηγεμονίας και τους στοχασμούς για την «παθητική επανάσταση»_ μολονότι ανασκευάζουμε τη θεωρία του Λουί Αλτουσέρ περί των «ιδεολογικών μηχανισμών του κράτους» ως προς τα ειδικότερα σημεία, προσπαθούμε ωστόσο να την ανασύρουμε κατά τον ορισμό --και την κριτική-- της χρήσης της ιδεολογίας εκμέρους του κράτους στη μεταμοντέρνα εποχή (εξάλλου, ο ίδιος ο Αλτουσέρ υιοθέτησε αυτή την προσέγγιση στο τελικό έργο του)_ αποδεχόμεστε και, ταυτόχρονα, υποβάλλουμε σε κριτική ορισμένες ταξινομήσεις του Νίκου Πουλαντζά και του Μάριο

προσπαθειών με σκοπό τη νοητική σύλληψη και την κριτική του αντικειμένου της μελέτης μας.

Σε αυτό το πλαίσιο, δεν θα πρέπει να φανεί παράδοξο ότι συχνά προτιμούμε να διαβάζουμε τους αστούς θεωρητικούς του κράτους. Ο Τζον Μείναρντ Κέινς, ο Τζον Ρωλς και οι άλλοι συγγραφείς στους οποίους ασκούμε κριτική σε αυτό το βιβλίο, φέρνουν στο φως τις κρίσιμες στιγμές στη ζωή του αστικού κράτους εκ των έσω. Ενώ η μαρξιστική παράδοση ενίοτε ισοπεδώνει και κατηγοριοποιεί τα υπό μελέτη φαινόμενα (και η παράδοση υπήρξε όντως ισχυρή σε αυτό το εγχείρημα κενής θεωρητικοποίησης), η αφοσίωση των αστών θεωρητικών στο προσφιλές τους αντικείμενο και η εμπύθισή τους μέσα στην ηγεμονική κουλτούρα μάς επιτρέπουν να κατανοήσουμε τα φαινόμενα απ' το εσωτερικό. Ο Μαρξ κάποτε είπε ότι οι αντιδραστικοί συχνά μας διδάσκουν περισσότερα γύρω από την επανάσταση απ' ό,τι οι επαναστάτες. Οι αντιδραστικοί λένε την αλήθεια για το αντικείμενο που αγαπούν, είτε αυτό είναι το Ινδικό Γραφείο ή η Τράπεζα της Αγγλίας για τον Κέινς, είτε η συνταγματική νομολογία για τον Ρωλς. Η κριτική τους ανασηκώνει τα πέπλα από την πραγματικότητα εκείνη, την οποία ο κριτικός λόγος θέλει να κατανοήσει προκειμένου να ανατρέψει. Συγγραφείς όπως ο Κέινς και ο Ρωλς αποτελούν πλήρες και αναπόσπαστο τμήμα του αντικειμένου της επαναστατικής κριτικής. Ο Μαρξ ακολούθησε τον ίδιο δρόμο. Ο Άνταμ Σμιθ και η αγορά,

Τρόντι σχετικά με την «αυτονομία του πολιτικού» όταν μιλάμε για την κρίση της έννοιας της κοινωνίας των πολιτών_ και ούτω καθεξής.

Όλα αυτά, όμως, δεν σημαίνουν ότι γινόμαστε κάτι σαν θεματοφύλακες της παράδοσης, και δεν κρύβουμε την αμηχανία μας όταν μας ζητούν να τοποθετηθούμε στο πλαίσιο της παράδοσης και να λάβουμε μέρος στην παρέλαση. Αναγνωρίζουμε με μεγαλύτερη άνεση στην παράδοση της υλιστικής κριτικής, της απόλυτης εμμένειας και του κομμουνισμού. Ενδιαφερόμαστε να υποβάλλουμε σε κριτική την «παρούσα κατάσταση πραγμάτων». Η μεθοδός μας είναι εξ ολοκλήρου και αποκλειστικά μια επίθεση στην ουσία των πραγμάτων -- μια επίθεση στη «μορφή κράτος» και όχι σε ό,τι έχουν πει γι' αυτήν άλλοι μαρξιστές συγγραφείς. Ακόμα και όταν μιλάμε ρητά για άλλα θεωρητικά ρεύματα μέσα στο μαρξισμό, όπως θα κάνουμε εν εκτάσει στα κεφάλαια 4 και 5, αυτό που μας ενδιαφέρει δεν είναι τόσο η θέση μας σε σχέση με τους διάφορους συγγραφείς, αλλά η ανάδυση, μέσω της συλλογικής κριτικής, της παρούσας κατάστασης πραγμάτων, και ιδιαίτερα της νέας φυσιογνωμίας της «μορφής κράτος». Εν συντομία, αυτό που βρίσκουμε παραγωγικό δεν είναι η σχέση μιας θεωρίας προς μια άλλη, αλλά η συνένωση των

ο Ντέιβιντ Ρικάρντο και το εμπόριο σιτηρών, Ο Τουκ και ο Φούλνερτον σε σχέση με την Τράπεζα, ο Κάρεϋ και η βιομηχανία των Γιάνκηδων είναι το ίδιο πράγμα για τον Μαρξ. Η μελέτη αυτών των συγγραφέων οδήγησε το Μαρξ στη διαπίστωση των αντιφάσεων στη σκέψη τους, μόνο στο βαθμό που οι αντιφάσεις αυτές αφορούσαν και το ίδιο το πράγμα. Ο υλιστής κυβερνάται πάντοτε από την αγάπη του πράγματος, και η αληθής σκέψη είναι μόνο ονομαστική σκέψη, μέρος του πράγματος, συγκεκριμένη όπως το πράγμα. Υπ' αυτή την έννοια, η κριτική δεν διαιρεί έννοιες αλλά τέμνει μέσα στο πράγμα.

Αν το βιβλίο αυτό μετέφερε κάποιο μήνυμα ή κάποια έκκληση, θα ήταν το εξής: ας ξαναρχίσουμε να μιλάμε για πράγματα, και για θεωρίες ως μέρη των πραγμάτων_ ας εισέλθουμε στη γλωσσική σφαίρα όχι για να την κάνουμε παίγνιο, αλλά για να δούμε πόση πραγματικότητα αιχμαλωτίζει.

Περάσματα

Το βιβλίο αυτό περιέχει δοκίμια που γράφτηκαν σε διάστημα τριάντα ετών. Η ενότητα ωστόσο του σχεδίου του θα πρέ-

πει να είναι σαφής: να απελευθερώσει τη δύναμη της ζωντανής εργασίας από τις φυλακές που το κράτος και το δικαιο οικοδομούν για να καταστήσουν δυνατή την εκμετάλλευση. Το μοναδικό εννοιολογικό κλειδί που καθοδηγεί αυτό το σύνολο κειμένων είναι η κριτική της διαπλοκής, ταυτόχρονα δημιουργικής και τερατώδους, δυναμικής και καταπιεστικής, που συνδέει --και, την ίδια στιγμή, διαχωρίζει-- την εργασία και την πολιτική. Η πορεία που κατά βάση ακολουθούμε, πράγμα που δεν είναι πάντοτε ρητό αλλά πάντως θα πρέπει να είναι σαφές, συνδέεται με την παραγωγή των κρίσιμων και ουσιωδών στοιχείων που μπορούν να μας επιτρέψουν να γράψουμε επιτέλους αυτά τα δύο κεφάλαια του Κεφαλαίου που είχαν σχεδιαστεί στα Grundrisse αλλά ποτέ δε γράφτηκαν: το κεφάλαιο για την υποκειμενική δυναμική του μισθού (ως τρόπου ύπαρξης της εργατικής τάξης) και το κεφάλαιο για το κράτος (ως τόπου ταξικής σύγκρουσης).

Αν όμως η ενότητα του σχεδίου αυτού του βιβλίου είναι σαφής στον αναγνώστη, θα πρέπει να είναι εξίσου σαφές ότι η ανάπτυξη ενός λόγου τέτοιου εύρους σημαδεύεται και κατατέμνεται από ιστορικές εξελίξεις και οντολογικές επαναστάσεις. Στη διάρκεια των τριάντα χρόνων σύνθεσης αυτού του έργου, παρακολούθησαμε το σημαντικότερο πέρασμα του εικοστού αιώνα: την επανάσταση της δεκαετίας του 60 και την εκτύλιξη των αποτελεσμάτων της μέχρι την κατάρρευση της Σοβιετικής αυτοκρατορίας το 1989. Με άλλα λόγια, στο βιβλίο αυτό παρακολουθούμε το πέρασμα από τον «εργάτη-μάζα» στον «κοινωνικό εργάτη», από τη φορντιστική κοινωνία στην μηχανογραφημένη και αυτοματισμένη κοινωνία, από τη ρυθμισμένη εργασία στην αυτόνομη και συνεργατική εργασία, την άυλη και δημιουργική εργασία. Πρόκειται για την ίδια κοινωνική μετάβαση, στην ίδια τη σύνθεση της γενικής παραγωγικότητας των συστημάτων, που έχει παραγάγει νέες υποκειμενικότητες, καθόρισε νέες πολιτιστικές και πολιτικές σχέσεις και, κατά συνέπεια, όρισε μια στροφή στην πορεία της ιστορίας. Αυτή η ριζική τομή της νεωτερικότητας και η εμφάνιση του νέου παραδείγματος του μεταμοντερνισμού βρίσκονται στην καρδιά αυτού του βιβλίου και υπαγορεύουν το ρυθμό των θεμάτων με τα οποία έρχεται αντιμέτωπο. Ξετυλίγεται μέσα από το μετασχηματισμό των αντικειμένων και των υποκειμενικών καθορισμών που εξετάζει η επαναστατική μεθοδολογία του υλισμού.

Τα κεφάλαια 2 και 3 στο μέρος I αυτού του βιβλίου γράφτηκαν από τον Αντόνιο Νέγκρι τη δεκαετία του 60. Μέσα από αναγνώσεις διαπρεπών θεωρητικών της καπιταλιστικής οικονομίας και του δικαίου, τα δοκίμια αυτά επιχειρούν να ορίσουν τα βασικά στοιχεία της νεότερης «μορφής κράτος» και τη διαλεκτική σχέση μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, πάνω στην οποία βασίζεται. Τα κεφάλαια στο μέρος II, γραμμένα από τον Αντόνιο Νέγκρι τη δεκαετία του 60, εξετάζουν τη φύση της κρίσης του νεότερου κράτους, ιδίως με όρους των κρατικών μηχανισμών νομιμοποίησης και συσσώρευσης που εμπλέκονται στην προβληματική των δημόσιων δαπανών. Τα δοκίμια αυτά επικεντρώνουν στις διάφορες μαρξιστικές και κομμουνιστικές ερμηνείες του κράτους και στα κοινωνικά κινήματα που προτείνουν μια πρακτική κριτική του κράτους. Το μέρος III το γράψανε μαζί οι δύο συγγραφείς τα τελευταία τρία χρόνια. Αυτά τα τελικά κεφάλαια εξετάζουν το πέρασμα που σκιαγραφείται από ολόκληρο το φάσμα των θεμάτων που καλύπτει αυτό το βι-

βλίο, εξειδικεύοντας τις λογικές και τις δομές που ορίζουν το μεταμοντέρνο καπιταλιστικό κράτος και, ταυτόχρονα, αναλύοντας τις δυνατότητες εναλλακτικών μορφών κοινωνικής έκφρασης έξω από το πλαίσιο του κράτους, οι οποίες αναδύονται σε αυτό το νέο έδαφος.

Σε όλη την έκταση αυτών των δοκιμίων, προσπαθήσαμε να εφαρμόσουμε την υλιστική μέθοδο στο μετασχηματισμό της νεωτερικότητας, κατά τρόπο αντίστοιχο με τη συγκρότηση και την ανάπτυξη της υλιστικής μεθόδου στις αρχές της νεωτερικότητας. Ο υλισμός δεν πρέπει ποτέ να συγχέεται με την ανάπτυξη της νεωτερικότητας_ ο υλισμός επέμεινε να υπάρχει ως μια εναλλακτική λύση --μια εναλλακτική λύση η οποία πάντοτε καταστέλλεται αλλά πάντοτε ξεπηδούσε και πάλι. Η Αναγέννηση ανακάλυψε την ελευθερία της εργασίας, την vis viva*: ο υλισμός την ερμήνευσε και η καπιταλιστική νεωτερικότητα την υποδούλωσε. Σήμερα η άρνηση της μισθωτής εργασίας και η ανάπτυξη διανοητικών παραγωγικών δυνάμεων ξαναφέρνουν στο προσκήνιο άθικτη την εναλλακτική αυτή λύση, η οποία στην αυγή της νεωτερικότητας συντρίφτηκε και εξορίστηκε. Η vis viva της υλιστικής εναλλακτικής λύσης προς την καπιταλιστική κυριαρχία του ιδεαλισμού και της πνευματοκρατίας δεν είχε ποτέ σβηστεί τελείως. Είναι ακόμα λιγότερο πιθανό να σβηστεί σήμερα, όταν οι μεταμοντέρνες ιδεολογίες της κυρίαρχης αστικής τάξης --ιδεολογίες ξεφτισμένες ήδη από τη στιγμή της πρώτης τους εμφάνισης-- προσπαθούν να υψάνουν νέα δίκτυα κυριαρχίας γύρω από την ανάδυση νέων ανταγωνιστικών υποκειμενικότητων, γύρω από τη μαζική διανοητικότητα της παραγωγικής εργασίας. Η ζωντανή εργασία, ο αδάμαστος Διόνυσος της ελευθερίας και του κομμουνισμού, δεν παίζει αυτό το παιχνίδι. Αν η μορφή της εργασίας τείνει να γίνει τελείως άυλη, αν ο κόσμος της παραγωγής είναι τώρα δυνατό να περιγραφεί με όρους αυτού που ο Μαρξ αποκάλεσε «Γενικό Νου», τότε στο πεδίο αυτό η ζωντανή εργασία δείχνει προς την κατεύθυνση του χώρου εκείνου, μέσα στον οποίο είναι δυνατή η πολιτική ανασύνθεση του ανταγωνισμού. Γιατί να μην επανοικειοποιηθούμε την άυλη φύση της ζωντανής εργασίας; Γιατί να μην αποκαλέσουμε κλοπή την ιδιωτική ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής --χιλίες φορές περισσότερο επειδή τώρα ασκείται και πάνω στην άυλη εργασία μας, στην πιο βαθιά και αδάμαστη φύση της ανθρωπότητας; Και, εν πάση περιπτώσει, γιατί να μην ενεργήσουμε επιστημονικά σε αυτό το επίπεδο, ανασυγκροτώντας τη δυναμική της κυριαρχίας, τη λειτουργία του κράτους και του δικαίου, ως ειδικές λειτουργίες των παράλογων και αχρείων επινοήσεων μιας δύναμης που είναι νεκρή; Οι βρुकόλακες και τα ζόμπι φαίνονται περισσότερο από ποτέ οι κατάλληλες μεταφορές για την κυριαρχία του κεφαλαίου. Μέσα από τη συνεχή εφαρμογή αυτής της μεθόδου, θα εξετάσουμε το αντικείμενό μας καθώς περνάει μέσα από αυτά τα ιστορικά περάσματα, ασκώντας κριτική στον κόσμο του κεφαλαίου που προσπαθεί στη μεταμοντέρνα εποχή να ανανεώσει την κυριαρχία που ασκούσε κατά τη μοντέρνα εποχή. Η κριτική μας προς το μεταμοντέρνο, μεταβιομηχανικό και μεταφορντικό κράτος είναι ακόμα και πάντα μια κομμουνιστική κριτική --μια ολική, καταφατική, διονυσιακή κριτική. Ο κομμουνισμός είναι ο μόνος διονυσιακός δημιουργός.

Σημειώσεις:

* Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί τον Πρόλογο και την Εισαγωγή στο βιβλίο *Labor of Dionysus. A Critique of the State-Form*, συλλογή παλαιότερων και σύγχρονων άρθρων των Antonio Negri και Michael Hardt, το οποίο εκδόθηκε ως τέταρτος τόμος της σειράς *Theory out of Bounds* (University of Minnesota Press, Minneapolis-London 1994). Το βιβλίο είναι αφιερωμένο στη μνήμη του Φελίξ Γκουαταρί.

- [1] *Grundrisse*, Vintage Books, New York 1973, σ. 361.
- [2] *Manifest of the Communist Party*, Foreign Languages Press, Peking, 1965, σ. 39. [Στην ελληνική έκδοση (Θεμέλιο, Αθήνα 1983) το χωρίο αυτό βρίσκεται στη σελ. 49, μεταφρασμένο ελαφρώς διαφορετικά].
- [3] Βλ. Norberto Bobbio, *Which Socialism?*, University of Minnesota Press, Minneapolis 1987, όπου περιλαμβάνεται και μία απάντηση του Antonio Negri, «Is there a Marxist Doctrine of the State?».
- [4] Η Χάννα Άρεντ αποπειράται να διακρίνει μεταξύ «εργασίας» [labor], η οποία προσιδιάζει στη φύση και την αναγκαιότητα, «δουλειάς» [work] η οποία συνδέεται με την τεχνητή κατασκευή και «δραστηριότητας» η οποία συνδέεται με την πολλαπλότητα και την κοινωνικότητα. Βλ. *The Human Condition*, University of Chicago Press, Chicago 1958, ιδίως σσ. 7 επ. Ωστόσο, οι ορολογικές αυτές διακρίσεις δεν μας φαίνονται χρήσιμες, διότι γενικώς οι κοινωνικές πρακτικές τέμνουν εγκάρσια όλα αυτά τα πεδία ταυτόχρονα. Με άλλα λόγια, οι διαιρέσεις μεταξύ φύσης και τεχνουργήματος, δημόσιου και ιδιωτικού και ούτω καθεξής, δεν είναι σταθερές αλλά σε διαρκή ροή. Στο παρόν κείμενο, επομένως, θα χρησιμοποιούμε τον όρο εργασία για να αναφερόμαστε εξίσου σε πρακτικές οι οποίες αφορούν «φυσικές» ανάγκες, «τεχνικές» επιθυμίες και κοινωνικές σχέσεις.
- [5] Για ένα παράδειγμα στο οποίο προτείνεται η επιτελεστικότητα [performativity] ως μοντέλο για την κοινωνική πρακτική, βλ. Judith Butler, *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, Routledge, New York 1990, ιδίως σσ. 128-49. Πολλές από τις αναλύσεις που επικεντρώνονται στις σημαίνουσες πρακτικές ή στις πρακτικές λόγου φαίνεται να αντλούν έμπνευση από τις εργα-

- σίες του Ενρέστο Λακλάου και της Σαντάλ Μουφ και, εσχάτως, από μια ιδιαίτερη ερμηνεία του Ντεριντά.
- [6] Η ανάλυση του Μαρξ για τις διαδικασίες αυτο-αξιοποίησης περιέχεται κυρίως στα *Grundrisse*. Στην έννοια αυτή θα επανέλθουμε σε αρκετά σημεία του κειμένου. Για μια εκτενή ανάλυση της έννοιας της αυτο-αξιοποίησης στα *Grundrisse* βλ. Antonio Negri, *Marx Beyond Marx. Lessons on the Grundrisse*, Bergin and Garvey, South Hadley, 1984 [πρωτότυπος ιταλικός τίτλος: *Marx oltre Marx*].
- [7] Η Νταϊάν Έλσον δίνει μια προσεκτική έκθεση της «αξιακής θεωρίας της εργασίας» στο έργο του Μαρξ. «Υποστηρίζω ότι το αντικείμενο της θεωρίας του Μαρξ ήταν η εργασία. Το ζήτημα δεν είναι να αναζητήσουμε μια εξήγηση γιατί οι τιμές είναι αυτές που είναι και να βρούμε ότι η εξήγηση αυτή είναι η εργασία, αλλά να επιδιώξουμε να κατανοήσουμε γιατί η εργασία παίρνει τη μορφή που παίρνει και ποιες είναι οι πολιτικές συνέπειες» (Diane Elson, «The value theory of Labour», in: *Value: The Representation of Labour in Capitalism*, edited by Diane Elson, Humanities Press, Atlantic Highlands, M.J., 1979, σ. 123).
- [8] Βλ., μεταξύ άλλων, Nancy Hartsock, *Money, Sex and Power: Towards a Feminist Historical Materialism*. Northeastern University Press, Boston, 1985, σ. 234-40. Hilary Rose, «Hand, Brain, and Heart: A Feminist Epistemology for the Natural Sciences», *Signs*, vol. 9, no. 1, 1983, σ. 73-90 και Michaela di Leonardo, «The female World of Cards and Holidays: Women, Families, and the Work of Kinship», *Signs*, vol. 12, no. 3, 1987, σ. 440-53.
- [9] Και σε αυτή την περίπτωση, βλέπουμε ότι μελέτες για την γυναίκα και την οικιακή εργασία ήταν ένα από τα μονοπάτια που αποκάλυψαν ότι η μαρξική διάκριση μεταξύ παραγωγικής και μη παραγωγικής εργασίας είναι ανεφάρμοστη. Βλ., για παράδειγμα, Zillah Eisenstein, «Developing a Theory of Capitalist Patriarchy and Socialist Feminism». In *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism*, edited by Zillah Eisenstein, Monthly Review Press, New York, 1979, 5-40, και Mariarosa dalla Costa, «Women and the Subversion of the Community», in *The Power of Women and the Subversion of the Community*, Falling Wall Press, Bristol, 1972. Θα εξετάσουμε τη συζήτηση γύρω από το ζήτημα της

μαρξικής κατηγορίας «παραγωγική εργασία», ιδιαίτερα ζωντανή μεταξύ των άγγλων οικονομολόγων, στο κεφάλαιο 5 («Πρώτη αναλυτική προσέγγιση»). Ο Μάικλ Λέμποβιτς συνοψίζει με σαφήνεια τα προβλήματα που παρουσιάζει η «μονομέρεια» της συζήτησης περί παραγωγικής εργασίας (βλ. Michael Lebowitz, *Beyond Capital: Marx's Political Economy of the Working Class*. Macmillan, London, 1992). Τέλος, για μια πραγμάτευση της ανάγκης επανεξέτασης αρκετών κεντρικών κατηγοριών της ανάλυσης του Μαρξ στο φως της σύγχρονης κοινωνικής κατάστασης, βλ. Αντόνιο Νέγκρι, «Interpretation of the Class situation Today: Methodological Aspects», in *Open Marxism*, vol. 2, edited by Werner Bonefeld, Richard Gunn, and Kosmas Psychopedis, Pluto Press, London, 1992, σσ. 69-105. Υπάρχει επίσης με τον τίτλο «Twenty Theses on Marx: Interpretation of the Class situation Today», *Polygraph*, no. 5, 1992, σσ. 136-70.

- * Στο πρωτότυπο: subjection and subjection. Το λογοπαίγνιο χάνεται στα ελληνικά.
- [10] Βλ., για παράδειγμα, Danièle Kergoat, «L'infirmité coordonnée», *Futur antérieur*, αρ. 6, καλοκαίρι 1991, σσ. 71-85. Γενικότερα, σχετικά με την ιδιαιτερότητα των αγώνων των γυναικών εργαζομένων στη Γαλλία, την «εσωτερική λογική των πρακτικών τους» και τις μορφές υποκειμένων που παράγουν, βλ. Danièle Kergoat, *Les ouvrières*, Editions Le Sycomore, Paris, 1982, ιδίως μέρος IV, «Les pratiques sociales des ouvrières», σσ. 107-31.
- [11] Το «Cyborg Manifesto» της Ντόνα Χάραγουεϊ (Donna Haraway) έχει ήδη βρει προεκτάσεις στο έργο ποικίλων μελετητών προς διάφορες κατευθύνσεις. Για ένα από τα πολλά παραδείγματα, βλ. Σελέστ Ολακιάγκα (Celeste Olalquiaga), *Megalopolis*, ιδίως σσ. 10-17. Θα αναπτύξουμε τη σύνδεση μεταξύ του σάμποργκ και του κοινωνικού εργαζόμενου στο κεφάλαιο 7, «Οι κοινωνικές βάσεις του μεταμοντέρνου κράτους και οι υπαρκτές προϋποθέσεις του κομμουνισμού».
- * Απ' όσο μπορού να αντιληφθώ, η παραπομπή αυτή είναι ημιτελής. Στον κατάλογο των έργων που παρατίθεται στο τέλος του βιβλίου, δεν περιλαμβάνεται έργο του Τρόντι με αυτό τον τίτλο.
- * Ζωντανή δύναμη (λατ.)

Συνέντευξη του Κοσταντζο Πρέβε στην ΠΣ για το βιβλίο των Νέγκρι και Χαρτ:

Η Αυτοκρατορία

ΠΣ: Η Αυτοκρατορία των Νέγκρι και Χαρτ εμφανίζεται σε μια εποχή που έχουν τεθεί μια σειρά θεωρητικά και πολιτικά ζητήματα όπως αυτά της εθνικής κυριαρχίας, του έθνους-κράτους, της μετεξέλιξης του ιμπεριαλισμού, της παγκοσμιοποίησης κ.λπ.

Πώς συνεισφέρει το συγκεκριμένο βιβλίο σ' αυτόν τον προβληματισμό και ποιες τάσεις ή απόψεις ενισχύει;

Κοσταντζο Πρέβε: Η Αυτοκρατορία των Νέγκρι και Χαρτ δεν συμβάλλει -δυστυχώς- σε μια σωστή διατύπωση των τεσσάρων θεμάτων της ερώτησης. Σχετικά με την εθνική κυριαρχία και το εθνικό κράτος ισχυρίζεται ότι και τα δύο βρίσκονται εξαντλημένα και εξαφανίζονται αλλά αυτό το γεγονός δεν είναι ένα κακό πράγμα, γιατί οδηγεί στην πλήρη καπιταλιστική ενιαιοποίηση του κόσμου, κι αυτό για τους Νέγκρι και Χαρτ είναι η μοναδική δυνατή προϋπόθεση για τον κομμουνισμό.

Σ' ό,τι αφορά τη μετεξέλιξη του ιμπεριαλισμού και της παγκοσμιοποίησης, ισχυρίζονται ότι η παγκοσμιοποίηση δεν οδηγεί στη μετατροπή του ιμπεριαλισμού αλλά στο οριστικό του τέλος. Είμαστε -λένε- σε μια αυτοκρατορική εποχή δίχως ιμπεριαλισμό, σε μια παγκοσμιοποιημένη αυτοκρατορία, αποεδαφοποιημένη (σ.σ. δίχως εθνικό κέντρο) της οποίας οι ΗΠΑ δεν είναι το κυρίαρχο κέντρο αλλά μόνο ένα είδος ένοπλης αστυνομίας. Προσωπικά, δεν συμφωνώ με καμία απ' αυτές τις δύο θέσεις. Αντιθέτως, μου φαίνεται ότι τα τελευταία γεγονότα (ιδιαίτερα) επιβεβαιώνουν πλήρως την κεντρικότητα της ιμπεριαλιστικής τάξης.

ΠΣ: Ποια τα γενικά χαρακτηριστικά κατά τους Νέγκρι και Χαρτ της Αυτοκρατορίας;

Κοσταντζο Πρέβε: Όπως είναι γνωστό, ο Μαρξ υποστήριξε ότι οι δύο βασικές τάξεις του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής είναι η αστική τάξη και το προλεταριάτο. Ο Νέγκρι και ο Χαρτ τοποθετούν στη θέση της κατηγορίας (της έννοιας) αστική τάξη την αυτοκρατορία και στη θέση της κατηγορίας του προλεταριάτου εκείνη του πλήθους. Επ' ευκαιρία, θέλω να κάνω μερικές παρατηρήσεις:

Καταρχήν ο Νέγκρι και ο Χαρτ δεν θα μπορούσαν να προτείνουν αυτές τις ριζικές τροποποιήσεις των αρχικών κατηγοριών του Μαρξ εάν αυτές δεν είχαν οπωσδήποτε μπει ήδη σε μια ιστορική κρίση. Σ' ότι αφορά την αστική τάξη, πρόκειται για μια ουσιαστικά ιστορική κατηγορία γεννημένη το 1700, που αναπτύχθηκε το 1800 και 1900 αλλά σήμερα είναι σε κρίση. Εγώ σκέφτομαι ότι πράγματι ζούμε ένα είδος μετα-αστικού καπιταλισμού, με την έννοια ότι ο τρόπος καπιταλιστικής παραγωγής αναπαράγεται σήμερα με μια κυρίαρχη τάξη που δεν έχει πια τα χαρακτηριστικά της κλασικής αστικής τάξης. Κατά την άποψή μου, ο Μπους κι ο Μπερλουσκόνι δεν είναι πια αληθινοί "αστοί" παρά μόνο με την έννοια ότι εξυπηρετούν τα συμφέροντα των ατομικών ιδιοκτητών των μέσων παραγωγής.

Σ' ότι αφορά το προλεταριάτο, η παλιά εργατική τάξη των κεντρικών ιμπεριαλιστικών χωρών μου φαίνεται τώρα πια ότι στρατηγικά ενσωματώθηκε, ενώ νέα κοινωνικά, εκμεταλλεζόμενα υποκείμενα, όπως οι φτωχοί μετανάστες ή οι εποχικοί ελαστικοί εργαζόμενοι, αναπτύσσουν μορφές πολιτικής και κοινωνικής συνείδησης πολύ διαφορετικές από εκείνες που προέβλεπε ο κλασικός μαρξισμός.

Κατά δεύτερο λόγο, νομίζω ότι ο Νέγκρι και ο Χαρτ απαντούν σ' ένα αληθινό πρόβλημα με μια ψεύτικη απάντηση. Το αληθινό πρόβλημα είναι η αναγκαιότητα να επαναπροσδιοριστεί ριζικά τόσο η αστική τάξη όσο και το προλεταριάτο. Η ψεύτικη απάντηση είναι το να σκέφτεσαι ότι έλυσε στα γρήγορα το ζήτημα με τις δύο κενές και γενικόλογες κατηγορίες της αυτοκρατορίας και του πλήθους.

ΠΣ: Μπορούμε να βρούμε ομοιότητες και διαφορές με παλιότερες θεωρίες όπως αυτή του υπεριμπεριαλισμού ή του κέντρου-περιφέρειας ή του ολοκληρωτικού καπιταλισμού;

Κοσταντζο Πρέβε: Ας δούμε με τη σειρά τις τρεις αναφερόμενες από την ερώτηση θεωρίες.

Σ' ό,τι αφορά τη θεωρία του υπεριμπεριαλισμού, δεν πρόκειται για μια αυτή καθ' εαυτή θεωρία, αλλά για μια υπόθεση που έκανε ο Κάουτσκι στην εποχή του και η οποία κριτικαρίστηκε με σφοδρότητα από τον Λένιν.

Η θεωρία των Νέγκρι και Χαρτ, κατά την άποψή μου, παρουσιάζει επιφανειακές ομοιότητες αλλά στην πραγματικότητα είναι διαφορετική. Ο Νέγκρι δεν σκέφτεται ούτε ότι οι ΗΠΑ αντιπροσωπεύουν τη μοναδική ιμπεριαλιστική δύναμη που υπάρχει εξαιτίας της υπεροχής της σε στρατιωτική δύναμη, ούτε ότι υπάρχει ένα είδος καρτέλ ή κάποιου τραστ στρατιωτικών ιμπεριαλιστικών δυνάμεων (ΗΠΑ, Ευρώπη, Ιαπωνία κ.λπ.) Ο Νέγκρι σκέφτεται ότι η αυτοκρατορία είναι μια καθαρά καπιταλιστική πραγματικότητα κατά μια έννοια ανώνυμη και απρόσωπη. Σ' ό,τι αφορά τη λεγόμενη θεωρία κέντρου-περιφέρειας. Το βιβλίο των Νέγκρι και Χαρτ την απορρίπτει φανερά

με μια σαφή πολεμική. Η αυτοκρατορία περιλαμβάνει προφανώς πλούσιες οικονομικές ζώνες και φτωχές οικονομικές ζώνες, αλλά είναι ουσιαστικά ενιαιοποιημένες από οικονομικά και χρηματοπιστωτικά ρεύματα και προπαντός από τα νέα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα.

Σ' ότι αφορά τη λεγόμενη θεωρία του ολοκληρωτικού καπιταλισμού (που στην Ελλάδα υποστηρίζεται από το ΝΑΡ και την εφημερίδα Πριν) η ομοιότητα είναι μόνο επιφανειακή. Είναι αλήθεια ότι επίσης για τους Νέγκρι και Χαρτ ο καπιταλισμός εξαπλώθηκε μ' ένα τρόπο ολοκληρωτικό σ' όλους τους τομείς της κοινωνικής αναπαραγωγής (τηλεοπτικά μαγειρέματα, όπως εκείνα των ΜΜΕ, του ελεύθερου χρόνου, της γενετικής κ.λπ.). Αλλά, στη θεωρία του ολοκληρωτικού καπιταλισμού η κατηγορία του ιμπεριαλισμού παραμένει κεντρική ενώ για τους Νέγκρι και Χαρτ αυτή η κατηγορία αποκλείεται.

ΠΣ: Η Αυτοκρατορία έχει μια "ιδιότυπη" άποψη για το ρόλο των ΗΠΑ στο νέο κόσμο. Αν έχουμε κατανοήσει σωστά, οι Νέγκρι και Χαρτ υποστηρίζουν πως δεν υπάρχει σήμερα ένα κυρίαρχο ιμπεριαλιστικό κέντρο. Πώς κρίνετε αυτή την άποψη;

Κοστάντζο Πρέβε: Όλο το βιβλίο των Νέγκρι και Χαρτ είναι οικοδομημένο στη βάση της υπόθεσης ότι δεν υπάρχει πια ένα ιμπεριαλιστικό κέντρο κυρίαρχο και συνεπώς αυτοί απορρίπτουν τη θέση της "αμερικάνικης αυτοκρατορίας" ως μοναδικής υπαρκτής δύναμης. Είμαι, προφανώς, ενάντιος στο σύνολο μιας τέτοιας υπόθεσης αλλά αυτή μας προσκαλεί πάντα, εάν θέλουμε να την απορρίψουμε, στο να ξεκαθαρίσουμε καλύτερα τη δική μας αντίληψη επί του προκειμένου. Προσωπικά, νομίζω ότι η θε-

ωρία του Λένιν για τον ιμπεριαλισμό είναι, κατά μια έννοια, πιο επίκαιρη από εκείνη του Μαρξ για τον καπιταλισμό. Φυσικά είναι επίσης κι εκείνη του Μαρξ επίκαιρη αλλά είναι δυνατόν σήμερα να τρέφουμε στρατηγικές αυταπάτες για τη δομική επαναστατική ικανότητα (και συνακόλουθα όχι μόνο για την ικανότητα αντίστασης ενάντια στην εκμετάλλευση στους τόπους δουλειάς) του προλεταριάτου και της εργατικής τάξης της φάμπρικας. Στην περίπτωση του

θέτουν μια υπερέχουσα στρατιωτική ισχύ, ακόμη και πολιτισμικά καθόρθωσαν να επιβάλουν τα πρότυπα της ζωής τους (γαστρονομικά, μουσικά, ένδυσης, ερωτικά κ.λπ.) στην παγκόσμια νεολαία. Πρόκειται για ριζικούς ιστορικούς νεωτερισμούς σε σχέση με την εποχή του Λένιν.

ΠΣ: Τι σημαίνει για τους Νέγκρι και Χαρτ το νέο ιστορικό υποκείμενο που σχεδόν ανακαλείται στην ιστορική δράση από το παρελθόν; Πρόκειται για το πλήθος (multitudine) που, σύμφωνα με αυτά που γνωρίζουμε, πρωτοαναφέρθηκε από τον Σπινόζα. Τι ρόλο επιφυλάσσουν για το "πλήθος" οι συγγραφείς;

Κοστάντζο Πρέβε: Η ερώτηση θέτει το πρόβλημα του νέου κοινωνικού αντικαπιταλιστικού υποκειμένου που χαρακτηρίζει την παρούσα εποχή. Είναι καλό να καταλάβουμε αμέσως ότι η λέξη "multitudine" των Νέγκρι και Χαρτ δεν είναι το κοινωνικό σύνολο όλων των καταπιεσμένων και περιθωριοποιημένων του κόσμου αλλά είναι η κοινωνική εκδήλωση της έννοιας της γενικής διανόησης (general intellect) του Μαρξ, δηλαδή ένα κοινωνικό υποκείμενο που ενσωματώνει όλες τις διανοητικές δυνάμεις, τις επιστημονικές, της νέας υλικής και άυλης εργασίας. Δύοντας η κλασική εργατική τάξη, ο Νέγκρι υποστηρίζει το Κεφάλαιο και τα Γκρουντρίσε. Η αναφορά, ωστόσο, στον Σπινόζα είναι μονάχα τυπική και όχι σημαντική.

Από μια διαλεκτική άποψη, η θεωρία του νέου αντικαπιταλιστικού κοινωνικού υποκειμένου μπορεί να ιδωθεί τόσο σαν το μέγιστο της ρήξης με τον κλασικό μαρξισμό όσο σαν το μέγιστο της συνέχειας και της κορωνίδας του. Ας ξε-

καθαρίσουμε όμως αυτό το σημείο, γιατί είναι ίσως το πλέον αποφασιστικό. Πρόκειται για το μέγιστο της ρήξης, γιατί αυτή η νέα multitude-general intellect έρχεται σε ρήξη αποφασιστικά με όλα τα επαναστατικά κοινωνικά υποκείμενα του κλασικού μαρξισμού (προλεταριάτο, εργατική τάξη, συμμαχία της εργατικής τάξης με τους φτωχούς αγρότες, συμμαχία της εργατικής τάξης με τη μικροαστική, τους φτωχούς αγρότες του Τρίτου Κόσμου, ιστορικό μπλοκ του Γκράμσι, νέοι, γυναίκες, φοιτητές κ.λπ.) Πρόκειται όμως για το μέγιστο της συνέχειας, γιατί το πρόβλημα του επαναστατικού υποκειμένου συνεχίζει να είναι διατυπωμένο με τρόπο κοινωνιολογικό, ως υποκείμενο που προσδιορίζεται από δομικές κοινωνικές συνιστώσες, παρά να είναι προσδιορισμένο ανθρωπολογικά, όπως εγώ πιστεύω ότι πρέπει να γίνεται, και ιδιαίτερα με αυτό τον τρόπο, δηλαδή ως ένα σύνολο αντικαπιταλιστικών συμπεριφορών που οικοδομείται διαμέσω μιας ευρείας αντίληψης κι όχι οικονομικίστικα από μια πολιτική κουλτούρα. Μ' αυτή την έννοια, ο Νέγκρι συνεχίζει να είναι ο αρχηγός των "ιταλών εργατιστών" της δεκαετίας του '60. Άλλαξαν τα πάντα για να μην αλλάξει τίποτε, όπως στο διήγημα του Γατόπαρδου. Πριν ήταν εργάτης-μάζα, μετά ο κοινωνικός εργάτης, τέλος η multitude.

ΠΣ: Η άποψη των συγγραφέων ότι όλες οι κοινωνικές αντιφάσεις και ταξικές αντιπαράθεσεις και συγκρούσεις "εσωτερικοποιούνται" στο κεφάλαιο, δηλαδή όλα γίνονται... κεφάλαιο, πέρα από τα πολιτικά και κοινωνικά ζητήματα, εγείρει και σοβαρά φιλοσοφικά ζητήματα. Πώς βλέπετε το ζήτημα αυτό;

Κοστάντζο Πρέβε: Το ζήτημα των φιλοσοφικών προϋποθέσεων των Νέγκρι-Χαρτ είναι αλήθεια θεμελιακό. Είναι αλήθεια ότι τα πάντα "εσωτερικοποιούνται" στο Κεφάλαιο αλλά είναι επίσης αλήθεια ότι για τον Νέγκρι αυτή η "εσωτερικοποίηση" δεν οδηγεί στο καπιταλιστικό τέλος της Ιστορίας του Φουκουγιάμα αλλά σε μια κατάσταση κομμουνισμού δίχως επανάσταση. Στη θέση της επανάστασης έχουμε την εσωτερικοποίηση, είναι όμως επίσης επιβεβαίωση αυτό της επιθυμίας του πλήθους (multitudine).

Η φιλοσοφική βάση του Νέγκρι είναι η

γαλλική φιλοσοφία των Φουκώ, Ντελέζ, Γκατταρί. Τέλος του υποκειμένου, τέλος του ουμανισμού, τέλος της συνειδησης. Η επιθυμία αντικαθιστά τόσο την απόλαυση όσο και τη λογική. Στο βιβλίο του ο Νέγκρι χρησιμοποιεί συνεχώς μεταφορές εκκλησιαστικές. Η επιθυμία του "πλήθους" είναι "θεοδημιουργική" δηλαδή δημιουργεί Θεό. Η οντολογία δεν είναι συνειδηση της πραγματικότητας αλλά ακριβώς παράγωγο της πραγματικότητας. Επιδιώκεται το ξεπέραςμα κάθε διάκρισης ανάμεσα σε ανθρώπινα όντα, ζώα και οργανισμούς της κυβερνητικής.

Όλα αυτά μπορεί να φαίνονται απίστευτα και πράγματι, για μένα, είναι. Αλλά υπάρχει μια λογική σ' αυτή την τρέλα και τότε είναι η κορωνίδα και το μέγιστο σημείο μιας τάσης πολιτισμικής μεταμοντέρνας και ανορθολογιστικής, που διαρκεί εδώ και τριάντα χρόνια και η οποία θεωρεί ότι αυτό είναι το ιστορικό τίμημα που πρέπει να πληρωθεί για την πολιτική και πολιτισμική χρεοκοπία του ιστορικού κομμουνισμού του εννιάκωσια και όλων των προσπαθειών να τον μεταρρυθμίσουν πριν από τη διάλυσή του, τόσο από τα δεξιά (ευρωκομμουνισμός) όσο κι από τα αριστερά (σκέψη Μάο Τσε Τουγκ). Προσωπικά πιστεύω ότι η επιτυχία ενός βιβλίου όπως Η Αυτοκρατορία δεν ανοίγει μια νέα φάση στην κριτική σκέψη αλλά, αντίθετα, την κλείνει. Αυτή τουλάχιστον είναι η δική μου ειλικρινής ελπίδα. Πρόκειται για το κλείσιμο ενός κύκλου που άνοιξε το 1968 που έγινε πιστευτό ότι θα λύσει την κρίση του μαρξισμού με δόσεις πάντα μεγαλύτερες από υποκειμενισμό και απολογία της τεχνολογίας. Εάν λαθεύω, τότε το πράγμα είναι βαρύ, γιατί οφείλουμε να υπομείνουμε ακόμη αυτό τον μακρύ ανορθολογικό υποκειμενισμό.

ΠΣ: Στη χώρα μας, μέχρι στιγμής, δεν έχει μεταφραστεί το βιβλίο των Νέγκρι και Χαρτ εκτός από ορισμένες παρουσιάσεις και περιορισμένες προδημοσιεύσεις. Ποια ήταν η υποδοχή που αντιμετώπισε στην Ευρώπη και στις ΗΠΑ;

Κοστάντζο Πρέβε: Διάβασα πολλές παρουσιάσεις των Νέγκρι-Χαρτ στις κύριες γλώσσες της Ευρώπης. Γενικά η εναπομείνασα κοινότητα της μαρξιστικής διανόησης ήταν πολύ κριτική και

αρνητική. Θετικές είναι, αντίθετα, οι αντιδράσεις στο περιβάλλον των λεγόμενων "κοινωνικών κέντρων" της πολιτισμικής πληροφόρησης των μεγάλων καπιταλιστικών εφημερίδων κι αυτό αποτελεί για μένα μια σαφή επιβεβαίωση του "αβλαβούς" χαρακτήρα του βιβλίου. Σε μια πραγματικότητα που κυριαρχείται από τον πιο άγριο ιμπεριαλισμό των μοντέρνων καιρών το να υπερασπίζεσαι ότι δεν υπάρχει πια ο ιμπεριαλισμός δεν μπορεί παρά να γίνεται αντικείμενο υποδοχής με πολύ χαρά και ικανοποίηση από τους ίδιους τους ιμπεριαλιστές.

ΠΣ: Η Αυτοκρατορία κυκλοφόρησε σε μια περίοδο έντονων αντιπαράθεσεων για τον προσανατολισμό του κινήματος ενάντια στην "παγκοσμιοποίηση". Κατά τη γνώμη σας οι συγγραφείς προτείνουν κάποιο δρόμο και ποιον γι αυτό το κίνημα αλλά και γενικότερα;

Κοστάντζο Πρέβε: Δεν πιστεύω ότι το βιβλίο των Νέγκρι και Χαρτ θα έχει κάποια σημασία στο να καθορίσει τους προσανατολισμούς του λεγόμενου "κινήματος κατά της παγκοσμιοποίησης" ή το no-global. Η λογική αυτού του κινήματος θα συνεχίσει να χαρακτηρίζεται ουσιαστικά από δύο κυρίαρχα ρεύματα, πότε συγκλίνοντα και πότε αποκλίνοντα, ανάλογα με την ιστορική συγκυρία. Δηλαδή, ένα ρεύμα οπορτουניσμού και ένα επαναστατικό ρεύμα. Προσωπικά, από τη στιγμή που δεν πίστεψα ποτέ κι ούτε πιστεύω ότι αυτό το κίνημα αποτελεί το νέο παγκόσμιο αντικαπιταλιστικό υποκείμενο και νομίζω ότι όποιος το πιστεύει πέφτει σε μια τρομακτική αυταπάτη, νομίζω ότι και τα δύο ρεύματα οφείλουν ακόμη να παραμείνουν για πολύ μέσα σ' αυτό το κίνημα. Αυτό το κίνημα απ' εαυτού του δεν είναι επαναστατικό και γι αυτό σκέφτομαι ότι θα ήταν λάθος να μπούμε σε μια δυναμική "απόσχισης" όπως εκείνης ανάμεσα στους μενσεβίκους και τους μπολσεβίκους της εποχής του Λένιν. Πρόκειται για ένα κίνημα ιστορικά προσωρινό και όχι στρατηγικό και γι αυτό θαρρώ ότι είναι αναγκαίο να παραμείνουμε μέσα δίχως ν' ακολουθήσουμε ανώφελες "εκκαθαρίσεις". Ως κίνημα ενάντια στον πόλεμο θα μπορούσε να είναι καλό και ωφέλιμο και θα ήταν ανόητο να το αγνοήσουμε.

Ο Σούλης κι εγώ.

Της Αντρούλα Σιάτη

Ηταν που λέτε, στο χωριό Δάλι δυό οικογένειες που είχαν μεγάλες φιλίες. Ήταν ο Γιώρκος, ή όπως τον φώναζαν όλοι ο Κάτζης, και η Κατίνα, και είχαν πέντε παιδιά. Ήταν και η Κκεζιπάνη και ο Χασάνης που είχαν και αυτοί πέντε παιδιά. Δεν ήταν εύκολο τον καιρό εκείνο να ζήσει μια φαμίλια με πέντε στόματα να θρέψει.

Το χωριό Δάλι που λέτε το χώριζε σε δύο συνοικίες ο ποταμός Γυαλιάς ή Ιδαλιάς όπως τον έλεγαν οι αρχαίοι.

Η Τουρκική κοινότητα του χωριού μας ζούσε μαζί με την Ελληνική. Τα σπίτια τους ήταν ανάκατα σε όλες τις γειτονίες του χωριού. Ήταν όμως κι ένας μεγάλος αριθμός τούρκων του Δαλιού που ζούσε στην τοποθεσία Αγγουράς. Ζούσαν σε μια συστάδα από πλιθίνα σπιτάκια, άλλα μονώροφα κι άλλα διώροφα όπως ζούσαν και όλοι οι άλλοι κάτοικοι του χωριού μας. Η Κατίνα και ο Κάτζης το λοιπόν, είχαν τα χωράφια τους στον Αγγουρά και κάθε μέρα από το ξιφώτι ξεκινούσαν να πάνε να δουλέψουν τη γη τους. Ήταν βλέπετε μια γεωργική οικογένεια.

Η οικογένεια του Χασάνη ήταν κι αυτή στην περιοχή κοντά στα χωράφια του Κάτζη. Το σπίτι τους ήταν το πρώτο αριστερά όπως έμπαινες στην τούρκικη συνοικία. Τα πρωινά η μάνα μου με άφηνε στο σπίτι της Κκεζιπάνης για να με προσέχει και πήγαινε δίπλα στα χωράφια με τον πατέρα και τα μεγαλύτερα αδελφια μου να δουλέψει. Η Κκεζιπάνη με δεχόταν με χαρά. Ήμουν ένα ντελικάτο κοριτσούδι με μεγάλα καστανά μάτια και κάμπουσες κατάξανθες μπουκλίες στο κεφαλάκι μου. Ο γιος της Κκεζιπάνης, ο Σουλεϊμάν ή Σούλης όπως τον φωνάζαμε όλοι, ήταν της ίδιας ηλικίας με μένα. Ήταν και ο καλός μου ο φίλος. Μ' αυτόν μεγάλωνα και μ'

αυτόν έκανα τα πρώτα μου βήματα και τα πρώτα μου παιχνίδια.

Παίζαμε μαζί στ' αυλάκια που κυλούσε το νερό από τον αλακατόλακκο μας. Έζεχνε ο παπάς μου την μούλα στο αλακάκι κι αυτή γύριζε γύρω-γύρω από το λάκκο. Ανέβαιναν οι κάδοι με το νερό από το λάκκο, χυνόταν το νερό στο πετραύλακο που ήταν ψηλά στην τραπεζιά του λάκκου και από κει κατηφόριζε στο χωμάτινο αυλάκι. Εκεί στο νερό, στ' αυλάκι μέσα παίζαμε ώρες ολόκληρες. Χτίζαμε φράχτες τους χαλούσαμε. Χτίζαμε σπιτάκια με τη λάσπη και τις πέτρες και γελούσαμε. Έτσι κελαιριστό παιδικό γέλιο ξένοιαστο όπως το νερό στ' αυλάκι.

Το πιο όμορφο παιχνίδι μας ήταν να φτιάχνουμε μύλους με μολοπίπωνα, κάτι άγρια μικρά πεπτονάκια που τα τρυπούσαμε με βεργούλες και τα έσπρωχνε το νερό καθώς κυλούσε κι αυτά γύριζαν όπως ο μύλος. Το πιο αγαπημένο μας όμως παιχνίδι ήταν να περπατούμε πάνω κάτω μέσα στο νερό του αυλακιού με γυμνά πόδια και να νιώθουμε τη λάσπη από λεπτό χώμα αν μας αλείφει τα πόδια.

Ήταν η ζωή μας όλη αυτό το νερό που έτρεχε. Κι έτσι όπως κυλούσε το νερό στ' αυλάκι έτσι κυλούσε κι ο καιρός και ο Σούλης και 'γω μεγάλωνα και μαθαίναμε τον κόσμο γύρω μας. Μάθαμε λοιπόν ένα μεγάλο μάθημα μια μέρα για τον ήλιο που μας έκανε μεγάλη εντύπωση.

Ήταν που λέτε κι άλλα παιδιά μαζί μας και μια μέρα καθώς παίζαμε, αποφασίσαμε να φάμε λίγα ρόδια. Πάνω στη τραπεζιά του αλακατόλακκου μας, που όπως είπα ήταν πιο ψηλά από το υπόλοιπο χωράφι για να 'χει φόρα το νερό να κατεβαίνει στ' αυλάκι, ήταν πολλές ροδιές και μια μεγάλη μαύρη συκιά.

Ήταν ο Βενιζέλος, ο Μιχαλάκης, η Αννούλλα και η Βασιλεία, ο Σούλης και 'γω και στεκόμασταν γύρω από το λάκκο και τρώγαμε ρόδια. Όπως κοίταζα δυτικά

από το τοιχαράκι πίσω από τη συκιά είδα τον ήλιο που πήγαινε πίσω από το βουνό. Κι έριξα τότε την ιδέα να πάμε τάχα να πιάσουμε τον ήλιο. «Ρε,» είπα «πάμε να πιάμε τον ήλιο;» «Ναι,» είπαν όλοι ενθουσιασμένοι.

Παρατήσαμε το λοιπόν τα ρόδια και διασχίσαμε τα χωράφια κι αρχίσαμε ν' ανεβαίνουμε το λόφο. Τότε μας φαινόταν μεγάλο βουνό. Το αγαπημένο σπόρ του Σούλη και μένα ήταν να τον ανεβαίνουμε και να τον κατεβαίνουμε τρέχοντας με μια ιληγιώδη ξέφρενη ταχύτητα. Νιώθαμε σαν τα πουλιά. Πετούσαμε!

Ανεβήκαμε που λέτε το βουνό και τι νομίζετε πως είδαμε; Ο ήλιος, ο κατεργάρης, εκεί που νομίζαμε ότι θα τον αγγίζαμε μας ξέφυγε και πήγε και θρονιάστηκε στο βουναλάκι του Αι Θώρου.

Κακό που πάθαμε. «Ρε πάμε τζιη κάτω να τον πιάμε;» είπα εγώ.

«Άτε πάμε» συμφώνησαν όλοι. Κι αρχίσαμε να κατηφορίζουμε τρεχάτοι ολοαπομονή να πιάσουμε τον ήλιο. Τη τρεχάλα μας όμως την σταμάτησε μια αγριεμένη φωνή.

«Ρε που πάτε έτσι ώρα; Έννα σας γυρεύουν οι μανάες σας. Άτε γλήγορα έσσω σας τζι έννα νυχτώσει όπου νάνει.» Ήταν ο Χαλίλης που επέστρεφε με τα πρόβατα του από τη βοσκή και τα πότιζε σε μια πέτρινη βούρνα εκεί στον Καρβούνη σ' ένα χωράφι. Εμείς παγώσαμε. Θέλησα να του εξηγήσω εγώ πως πηγαίναμε να φτάσουμε τον ήλιο. Αλλά αυτός δεν άκουε τίποτα. «Γλήγορα έσσω σας» μας είπε.

Έτσι ξεκινήσαμε όλοι σκυφτοί και σκυθρωποί, μουτρωμένοι με τα ματαιωμένα μας σχέδια. Δεν μας άφηναν ν' αγγίξουμε τον ήλιο. Περπατούσαμε με βαριά καρδιά. Νύχτωνε όμως και καταλάβαμε ότι θα τρώαμε ξύλο που τες μανάδες μας αν αργούσαμε άλλο. Μάθαμε όμως δυό σημαντικά πράγματα. Το πρώτο είναι ότι άμα προσπαθείς να πιάσεις τον ήλιο αυτός φεύγει και το δεύτερο και αποκαρ-

διοτικότερο ήταν ότι κάποιιοι δε σ' αφήνουν να κάνεις αυτό που θέλεις. Έτσι άδοξα τελείωσε εκείνη η δειλινατική περιπέτεια μου με το Σούλη και τα άλλα παιδιά της γειτονιάς μου που το χωρκό. Γιατί τη γειτονιά του Σούλη την λέγαμε «ποτζιήττε που τον ποταμό» τζι εμείς μεινήσκαμε στο «χωρκό».

Κι έτσι όπως χώριζε ο Γυαλιάς το ποτζιήττε και το ποδώττε που τον ποταμό έγιναν πολλά στη ζωή του Σούλη και μένα μου μας χώρισαν.

Μεγαλώναμε. Πήγαμε σχολείο. Ο Σούλης στο Τούρκικο Σχολείο στην Παμπούλα και 'γω στο Δημοτικό. Είχαμε και απογευματινό σχολείο, είχαμε και μαθήματα και όλα αυτά δεν μας έδιναν όλο το χρόνο για παιχνίδι. Τα καλοκαίρια όμως οι γονείς μου και τ' αδελφια μου μέναμε στα περβόλια μας. Κοιμόμασταν κάτω από τα δέντρα. Μεσ' τις δροσιές, μεσ' τες μυρωθιές και τα φρούτα. Ήταν ένας παράδεισος και παίζαμε με το Σούλη και τ' άλλα τα παιδιά της γειτονιάς του. Οι Τούρκισσες μανάδες τους ήταν όλες φίλες της μάνας μου. Περνούσαμε όλοι αδελφικά.

Θυμύμαι μια φθινοπωρινή μέρα που δουλεύαμε στα χωράφια και ήμασταν κουρασμένες οι αδελφές μου και 'γω, ήρτε η Χιλμίνια και μας έφερε χαλλούμι βραστό που μόλις έκαμε από το γάλα των κουβέλλων της, μερικά τσαμπιά άσπρο σταφύλι που το κλήμα της και άσπρο αχιστό ψωμί που το φούρνο της. Πιο γλυκό φαί δεν έχω ξαναφάει. Φάγαμε λαίμαργα και βιαστικά ότι μας έφερε. Την ευχαριστήσαμε πολύ και μετά σκύψαμε μια μια με τις αδελφές μου στη δισιά του Ξιούρου και

ήπιαμε νερό. Έτσι νερό γλυτζιή δεν ξαναείπα στη ζωή μου. Η δισιά του Ξιούρου ήταν ένα αυλάκι βαθύ που έτρεχε μέσα πάντα νερό από τους λάκκους του τρεξιμού τζια πότιζε ο κόσμος τα περβόλια του.

Περνούσαν τα χρόνια κι ενώ εμείς μεγάλωνα ανέμελα, κάτι τραγικό συνέβη στην οικογένεια του Σούλη.

Η αγαπημένη μου Κκεζιπάνη πέθανε από κάποιο γυναικολογικής φύσης πρόβλημα. Αδύνατον να συλλάβουμε εμείς το λόγο. Η μάμα η καλή, η δυνατή, η γελαστή, η τρυφερή. Η μάμα με την αγκαλιά που χωρούσε όλη της την οικογένεια ακόμα και μένα και μαζί όλον τον κόσμο δεν υπήρχε πια.

Μαύρη καταχνιά έπεσε στο σπίτι του φίλου μου του Σούλη. Κανείς δεν γελούσε πια. Η φωλιά ορφάνεψε, ρήμαξε η φαμίλια. Ο Χασάνης τσακισμένος, χαμένος, δεν ήξερε πώς να τα φέρει βόλτα. Η Χαλιτέ, η μεγάλη αδελφή είχε ήδη δικό της σπίτι. Την είχαν μικροπαντρέψει. Απέμειναν ο Ιμπραχίμ ο μεγάλος αδελφός, η Χούσνα που η μάμα της την φώναζε πάντα «Χούσνα πριγιπίσά μου» γιατί ήταν όμορφη πολύ, και ο φίλος μου ο Σούλης.

Η Κκεζιπάνη από το σοϊ Τσιαμούρη δεν υπήρχε πια. Ποιος να ζεστάνει το φαί, ποιος να φροντίσει για όλα.

Στην απελπισία του ο Χασάνης πήρε τα παιδιά του και φύγαν για την Αγγλία. Όλα αυτά ακαταβίβητα για μένα. Οκτώ χρονών τότε. Έχασα τον Σούλη μου, την Κκεζιπάνη μου. Το σπίτι της γωνιάς δεν ήταν πια για μένα το φτωχικό πλιθίνο ζεστό φιλόξενο καταφύγιο. Ο δρόμος μπροστά του

δεν ήταν πια ο τόπος που έπαιζα με τον φίλο μου. Όλα χάθηκαν, όλοι έφευγαν, κι απόμεινε το σπίτι κλειστό, μαύρο και βουβό.

Κάθε που κινούσα για τα περβόλια μας μου σφυγγόταν η καρδιά την ώρα που περνούσα από «το σπίτι». Ήθελα να περνούσα από αλλού, αλλά δρόμος άλλος δεν υπήρχε, μόνο μονοπάτια τότε.

Έτσι είναι που ο Σουλεϊμάν και 'γω χαθήκαμε. Αυτός στην Αγγλία και 'γω εδώ. Να όμως που η λαϊκή ρήση έχει δίκιο ότι δηλαδή «βουνό με βουνό δεν σμίγει» ή «ο κόσμος είναι πολύ μικρός».

Ο Σουλεϊμάν και 'γω ειδικώθηκα χρόνια αργότερα, το 1970. Φοιτήτρια τότε εγώ πήγα βόλτα στο Κεντρικό Λονδίνο, συγκεκριμένα στο Picadilly Circus, εκεί πίσω από ένα αμαξάκι που πουλούσε χοτ ντογκ σάντουιτς. Ξαφνιαστήκαμε ευχάριστα, δώσαμε τα χέρια. Ο Σουλεϊμάν λεπτός, μελαχρινός, γλυκός, αλλά απόμακρος. Είχε περάσει πολύς καιρός. Είχαμε γίνει δυό ξένοι. Αποχαιρέτησα το Χασάνη και τον Σούλη αφού ανταλλάξαμε τηλεφώνια. Δεν ξαναβρεθήκαμε, ούτε ξέρω που είναι τώρα. Πολύ θα ήθελα να ξανάβρισκα όλη εκείνη την οικογένεια.

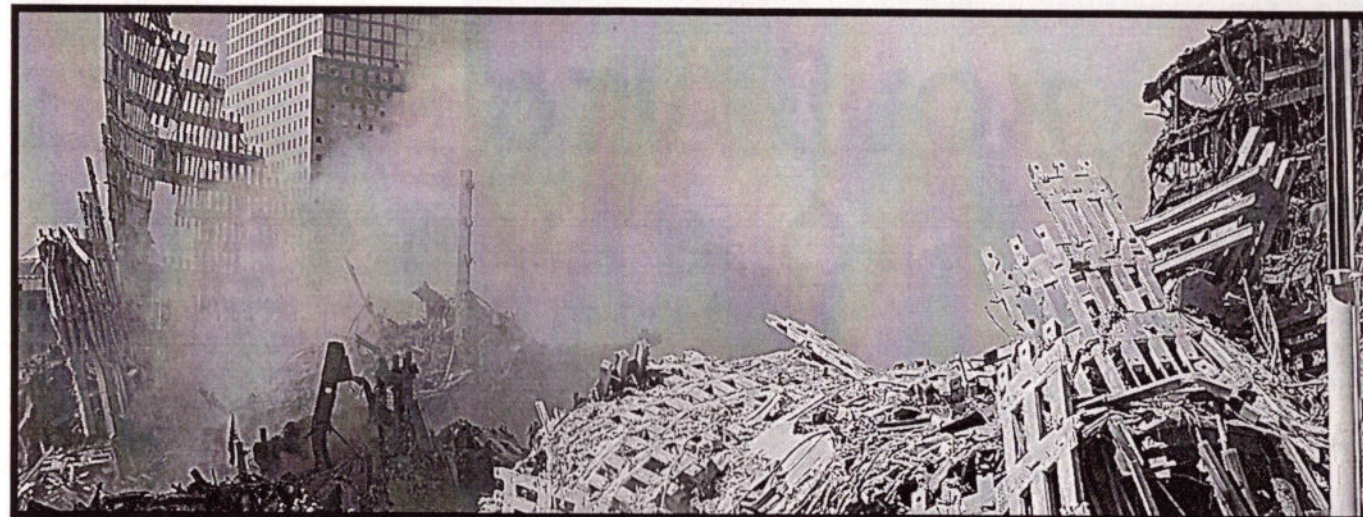
Από την αθωότητα του θύματος στην εκδίκηση της «τρομοκρατίας»

Ο κ. Ραχιωτης, ο συνήγορος του Α. Γιωτοπουλου στην δίκη της «17 Νοέμβρη», κάνοντας ένα παραλληλισμό με την ευρύτερη ιστορία της ελληνικής αριστεράς, περιέγραψε την οργάνωση σαν την στιγμή που «κυνηγημένος αποφασίζει να γίνει κυνηγός». Έτσι η ιστορική αθωότητα της κυνηγημένης αριστεράς μετά τον εμφύλιο η οποία εκφράστηκε με το γαρίφαλο του Μπελογιάννη, την θυσία του Λαμπράκη και του Πετρούλα, μετατρέπεται σε οργή που στοχεύει, με την 17 Νοέμβρη «να σπειρί τον τρόμο» στην άρχουσα τάξη, στα σώματα(τάγματα) ασφαλείας και στους αμερικανούς νεοαποικιακούς κηδεμό-

νες. Βρήκα τον χαρακτηρισμό να έχει μια ποιητική αντικειμενικότητα. Αν ο Σαββόπουλος δεν είχε ξεφτιλίσει τον εαυτό του και το έργο του τόσο πολύ στα νηπιώδη αππώματα των αερόστατων και στις εθνικιστικές υστερίες των στρατοπέδων, θα μπορούσε κάποιος να αναφέρει το «Μακρύ Ζειμπεικικό για τον Νίκο» σαν μια πρώιμη μορφή διατύπωσης αυτού του είδους της ποιητικής δικαιοσύνης. Αλλά γιατί να συζητά κανείς για ένα προσκνημένο/κουρεμένο, όταν έχει την Κατερίνα Γώγου, πάντα απροσκήνητη: «Κι όταν / έρθουνε να σου πουν/ εδώ δεν είναι/ τόπος/ και χρόνος/ για τέτοια

πράγματα/ τράβηξε την φαλτσέτα και θέρισε./ Είχαν δίκαιο οι Κοεμτζηδες.» Η αλήθεια είναι ότι δεν πολυσυμφωνούσα με την «17 Ν» - δεν ανήκω στους υποστηρικτές της ένοπλης βίας, ιδιαίτερα της «πρωτοποριακής»..Και άμα την έπιασαν και οι εθνικές ευαισθησίες την οργάνωση, σαν Κύπριος ένοιωσα πάλιν την συνηθισμένη ασχετοσύνη των Αθηναίων να παρελαύνει σαν αυτονόητη αλήθεια. Αλλά από την άλλη δεν μπορώ να πω ότι τώρα που έχει παροπλιστεί η οργάνωση «νοιώθω πιο ασφαλής». Το αντίθετο. Καθώς γράφω οι αγγλοαμερικανοί συνεχίζουν να βομβαρδίζουν το Ιράκ στον πρώτο αποικιακό πόλεμο μετά το 1945. Αν υπήρχε η 17Ν τι θα έκανε; Μάλλον θα έριχνε καμιά ρουκέτα, άντε να πυροβολούσε κανένα τοπικό σταθμάρχη των εγγλέζων η των αμερικανικών υπηρεσιών. Είναι κρίμα βέβαια να σκοτώνονται άνθρωποι. Αλλά οφείλω να ομολογήσω ότι στην σκιά του Ιράκ οι ρουκέτες και τα 45αρια του Κουφοντινα και του Ξηρού μου φαίνονται καθαρά αμυντικά. Και δίκαια. Ξέρω βέβαια ότι η αμερικανική πρεσβεία αναζητεί πληροφορίες για την τρομοκρατία. Οπότε αν το παρόν κείμενο καταγγελθεί στον αμερικανό πρέσβη σαν ύποπτο συμπάθειας προς την τρομοκρατία, θα ήθελα να επιβεβαιώσω ότι όντως κάθε πύραυλος που πέφτει στην Βαγδάτη κάνει τον Δημήτρη

Κουφοντινα ένα βαθύτατα ηθικό άνθρωπο στα μάτια μου. Καθώς εγώ προσπαθώ να μετατρέψω την οργή μου σε πράξη, διαδήλωση, μπουκοτάζ νοιώθω την αναγκαιότητα κάποιου να αντισταθούν και ένοπλα... Βέβαια αυτοί που κυβερνούν σήμερα στην Αμερική δεν καταλαβαίνουν το πραγματικό μέτωπο το οποίο ανοιγουν..Νομιζουν προφανώς ακόμα ότι θα θαυμάσουμε τα ηλεκτρονικά τους παιχνιδάκια και θα τους «υποδεχτούμε με λουλούδια»..Ο κυνηγημένος φτάνει σε ένα στάδιο που παύει να είναι πια αθώς, η οργή γίνεται μίσος και ζητά εκδίκηση. Οι άγγλοι θα έπρεπε βέβαια να ξέρουν καλύτερα, αλλά πάλι ίσως να μην πλήρωσαν αρκετά για την αποικιο-

κρατία τους...Οπότε κύριε πρέσβη αν διαβάσετε αυτό το κείμενο, διαβιβάστε παρακαλώ στην χώρα σας ότι δημιουργάτε τόσο μίσος που το να αναζητάτε πλέον τρομοκράτες είναι περιττό - κατασκευάζετε εσείς και τα μελλοντικά κτυπήματα και το κλίμα που θα πει αυτή την φορά όχι απλά «κρίμα, αλλά πήγαιναν γυρεύοντας», αλλά «καλά να πάθουν»...Γιατί εδώ στην Ανατολή δεν ξεχνάμε εύκολα, θα έπρεπε να το ξέρετε ήδη. Όσο και να διαφωνώ με την ιδεολογία των αεροπειρατών της 11/9, ήταν νομίζω σαφές ότι σας πλήρωσαν για την σφαγή του πολέμου στον κόλπο το 1991...Οπότε η ιστορία είναι μπροστά μας..

Για τον Eco και το μαρξισμό

«Το ύφος του Μανιφέστου» του Umberto Eco στο Εξ Υπαρχής Φεβρουαρίου ήταν μια ευχάριστη έκπληξη από τους συντάκτες του περιοδικού. Ο γνωστός διανοούμενος προσεγγίζει το Κομμουνιστικό Μανιφέστο από τη σκοπιά της λογοτεχνικής κριτικής, όλο επαίνους για το ύφος του Μαρξ. Εδώ μιλά ο επιστήμονας Eco, ο καθηγητής της σημειολογίας, πάντα στα πλαίσια της καθως πρέπει έκφρασης. Ο Eco έχει ξαναγράψει κριτική των θεωρητικών του κομμουνισμού, με

περισσότερη αμεσότητα και με αρκετό φροϋδικό αλατοπίπερο στα λογοτεχνικά του κείμενα. Π.χ. «Το εκκρεμές του Φουκώ». Η πολιτική υποβόσκει παντού. Σε πρώτο πλάνο το Μιλάνο της δεκαετίας του 70, με πρόσφατα τα γεγονότα του 68, να κυφορεί την Αυτονομία, ενώ παρεμβάλλονται αναφορές στο φασισμό και την αντίσταση τη δεκαετία του 40. Ο αφηγητής-persona του συγγραφέα- είναι φοιτητής που ισοροπεί ανάμεσα στην κατεστημένη γνώση του Πανεπιστημίου και τις συ-

ζητήσεις για την προλεταριακή επανάσταση. Σχολιάζοντας τον Μαρξ θα πει ότι η καλή ερωτική του σχέση με την γυναίκα του φαίνεται στα κείμενα του από την ήρεμη ανάσα του λόγου του. Πολύ πιο ενδιαφέρουσα η κριτική στο Λένιν για την οποία «έναν ψηλός με τατάρικο μουστάκι» δεν δίστασε να πεί τον ήρωα «φασίστα» και να τον απειλήσει με ξυλοδαρμό: «Άμα πέφτεις στο κρεβάτι πάντα με την Κρούτσκαγια, καταλήγεις έπειτα να γράφεις παλιοβιβλία».

Στέλιος Χριστοδούλου

Μια κουβέντα πριν από την πτώση της Βαγδάτης

■ Α: Νομίζω θα ήταν καλά να εκάμαμε μια αξιολόγηση των 4 μηνών που εμεσολαβησαν που την υποβολή του σχεδίου Αναν τον Νοβρη μέχρι την Χάγη. Διότι το μεν σχέδιο εμπηκε για την ώρα στο ράφι, τζαι θα είναι τέλος πάντων η βάση για την επόμενη προσπάθεια, αλλά έγιναν νομίζω σημαντικές μετατοπίσεις στο εσωτερικό της Κύπρου, τζαι των δυο κοινοτήτων... Έχω την αίσθηση δηλαδή ότι η σημερινή Κύπρος είναι ουσιαστικά διαφορετική πλέον από την Κύπρο στις αρχές του νοβρη..το πιο εξόφθαλμο ίσως να είναι η έκρηξη του κυπριασμού ανάμεσα στους τουρκοκύπριους – μια έκρηξη υπό την σκιά του ευρωπαϊσμού, που είναι από μόνο του μια καινοτομία, αλλά τζαι μια μαζική αμφισβήτηση του εθνικισμού που εισιεν τζαι επιπτώσεις, ψυχολογικές τζαι σημειολογικές, τζαι ανάμεσα στους ελληνοκύπριους... Ύστερα στην ίδια την ελληνοκυπριακή κοινότητα είχα την αίσθηση ότι εζουσαμεν κάτι σαν μια συλλογική ψυχαναλυτική θεραπεία...στην αρχή είχαμε την υστερία του απορριπτισμού, όπως ένα απωθημένο που επιστρέφει άσχετα την σχέση του με την πραγματικότητα, που κορυφώθηκε πριν την Κοπεγχάγη, τζαι την, κατά την γνώμη μου τουλάχιστον, αστεία εορταστική ατμόσφαιρα μετά την

το σκηνικό άλλαξε σε βαθμό που, όπως σωστά έγραψες το «όχι» εξαφανιστηκε..ο κουτσου από εκπρόσωπος του 60% τάχα μου, εβρεθηκε με 2% τζαι οι βασικοί υποψήφιοι εσυναγωνιζουνταν στον μη απορριπτισμο..ωσπου εφτασαμεν στην καθαρή Δευτέρα της Χάγης, χωρίς άγχη...σαν προσγείωση στην πραγματικότητα..βεβαια τούτες οι εσωτερικές μεταλλαγές εν έχουν νόημα χωρίς το εξωτερικό πλαίσιο, την επέκταση της ευρωπαϊκής ένωσης στην ανατολική μεσόγειο τζαι τα συνεπαγόμενα της ιρακινής κρίσης, αλλά νομίζω να ξεκινήσουμε από τα εσωτερικά τζαι θα ρουμμεν...

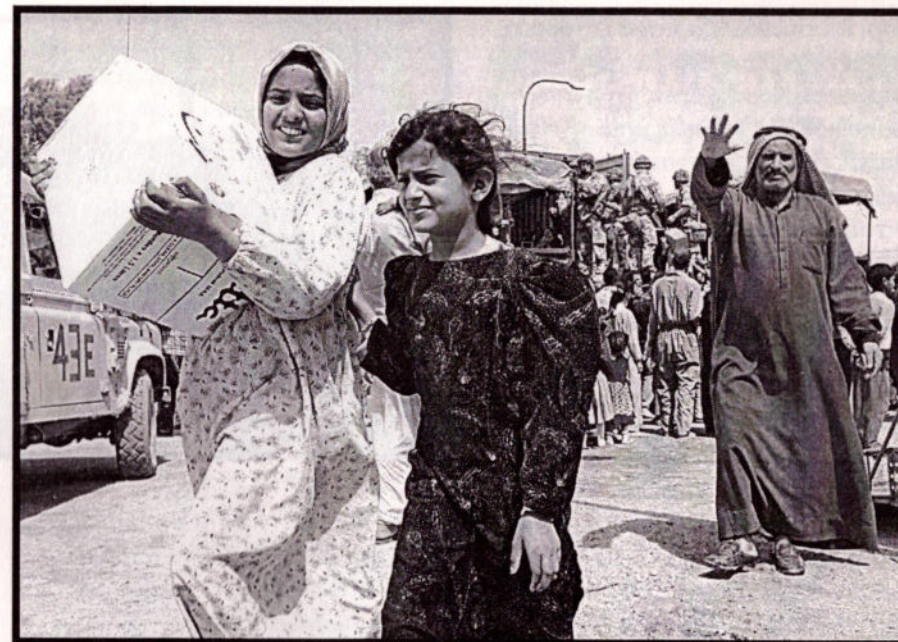
■ Κ. Σ' αυτά που λες για τους Τουρκοκύπριους κατ' αρχήν τουλάχιστο συμφωνώ αλλά βέβαια χρειάζεται πιο πολλή κουβέντα. Για τους Ελληνοκύπριους τα πράγματα είναι πιο πλεγμένα. Το πόσο οι Ελληνοκύπριοι θελουν λύση φαίνεται πιο πολύ από τις δημοσκοπήσεις παρά από τις εκλογές. Νομίζω ότι οι ψηφοφόροι του κ. Κουτσού είναι αυτοί που δεν θελουν καθόλου λύση. Οι υπόλοιποι πολιτικές ηγεσίες μετατοπίστηκαν πολιτικά διότι βασικά ιεράρχησαν ως πρώτη επιδίωξη την ένταξη. Οι χειρισμοί στο Κυπριακό απλώς εξυπηρέτησαν αυτό το στόχο. Βέβαια αυτό το γεγονός επέτρεψε στους προσεγγιστές να εκδηλωθούν με περισσότερη άνεση στην οποία προσετέθη και μια αγωνιστικότητα από τις τουρκοκυπριακές κινητοποιήσεις. Το που θα κατασταλάξουν τα διάφορα ρεύματα θα φανεί το επόμενο διάστημα. Γενικά έχω την εντύπωση ότι οι διάφορες θέσεις θα «εναρμονιστούν». Θα διατυπωθούν δηλαδή λαμβάνοντας πλέον υπόψη την ένταξη αλλά

και τα νέα ρεύματα που εκφράζονται διεθνώς (αντιπολεμικό κίνημα).

■ Α. Με τον τρόπο που γίνεται ο διάλογος σε τούτο το καφενείο, μεσω emails, αλλά σουν προφανώς τα τραπέζια μπροστά μας. Τωρα που επήρα την απάντησή σου αγαπητέ μου Κωστή εισιει ήδη ξεκινήσει ο πόλεμος στο Ιράκ. Οπότε το να συζητούμε τα δικά μας μοιάζει λεπτομέρεια. Να κάμω μια ίσως τζαι επαναληπτική παρένθεση για την ε/κ κοινότητα τζαι να πιάω στον πόλεμο μέσα που την αναφορά στο αντιπολεμικό κίνημα. Διαφωνώ μαζί σου ότι οι δημοσκοπήσεις εκφράζουν το τι νομίζουν οι ε/κ για την λύση. Μέσα στην περίοδο των εκλογών μάλιστα επήρε το μάτι μου μια δημοσκόπηση που έδειχνε μια συγκριτική πλειοψηφία υπέρ του «να» παρά του «όχι». Μπορεί να εισιεν την σκοπιμότητα της, αλλά δείχνει τζαι μια ρευστότητα... Γενικά στις δημοσκοπήσεις εκτός από το είδος των ερωτήσεων το βασικό «πρόβλημα» των είναι το αφαιρετικό τους πλαίσιο. Αν η ερώτηση δεν προσδιορίζει στο ερωτούμενο άλλες επιλογές, κινδύνους κλπ τότε το να αναπαραξει μια πλειοψηφία των ερωτούμενων ένα «όχι» δεν είναι δύσκολο – τζαι λέω «αναπαραξει» γιατί το σχέδιο Αναν μας φέρνει μπροστά στην πραγματικότητα τζαι μακριά από τις φαντασιώσεις με τις οποίες κτίζεται ο δημόσιος λόγος. Στις εκλογές βέβαια λειτουργούν τζαι άλλες παράμετροι αλλά τουλάχιστον τζαι οι επιλογές έχουν κόστος – υπάρχουν εναλλακτικές πιθανότητες. Έτσι στον πρώτο γύρο, όπου επαιχτηκε το προεκλογικό παιχνίδι, οι απορριπτικοί είχαν δυο ουσιαστικά επιλογές – τον Κουτσού τζαι τον Μαρκιδη που

κάπου στις αρχές του Φερβαρη αρκειφεν μια στροφή προς την «μετά την ένταξη λύση» – τζαι άλλωστε εισιεν μαζέφει γύρω του την σάρα την μαρα τζαι το κακό συναπάντημα του απορριπτισμού. Γενικότερα νομίζω ότι στο ε/κ κοινό λειτουργούν δυο επίπεδα – το επίπεδο της ρητορικής, των σχολικών συνθημάτων, των παρελάσεων, των κλισέ εκπομπών – τζαι της πραγματικότητας. Τζαι τούτον αν θελεις πάει πίσω στο χρόνο στην δεκαετία του 60 που η εξουσία παρά το εφικτό επέμενε σε ένα είδος «ενωσιολογίας» παρά την διάχυτη ανεξαρτησιακή συνειδηση..Δεν νομίζω ότι οι παραπάνω κύπριοι είναι τυφλοί τζαι δεν καταλαβαίνουν την διαφορά ανάμεσα στα απορριπτικά τζαι τα άλλα κόμματα. Δεν πιστευω δηλαδή ότι η κατ' επαναληψιν ψήφος σε κόμματα που έχουν αποδεχτεί την διζωνική είναι απλά παραπλάνηση..Αντι για βλάκες νομίζω ότι οι κυπριακοί έχουν στο βάθος μια ρεαλιστική σοφία. Τώρα στην συγκεκριμένη στιγμή νομίζω αφού εκτονώθηκε ο απορριπτισμός, η πραγματικότητα άρχισε να κερδίζει αισθητά πόντους μετά την Κοπεγχάγη..Αλλά τζαι μια σύγκριση με το κλίμα των εκλογών του 93 [όπου ο Πασχαλιδης επήρε τουλάχιστον 19%] είναι ενδεικτική... το κλίμα τζαι η ρητορική εν σαφώς διαφορετικό τωρα... Αλλά τούτα ουλλα αποκτούν νομίζω πλέον νέα μορφή στην σκιά του πολέμου. Θα δούμε βέβαια πως θα αρθρωθεί το αντιπολεμικό κίνημα..Εκαμε μου εντύπωση που είδα τον Πουργουριδη στην αντιπολεμική διαδήλωση της λεμεσου..Εχουμε νομίζω σε προκαταρκτικό επίπεδο δυο βασικές διαφοροποιήσεις..Η κρίση νομιμότητας της αμερικανικής ηγεμονίας που εκφράστηκε με την αποτυχία να πάρει έγκριση από τον ΟΗΕ, εισιει δημιουργήσει την δυναμική, την αναγκαιότητα ίσως, για τον ευρωπαϊκό πόλο – ο οποίος εκυοφορεπο νομίζω έτσι τζαι αλλοιως..τζαι είναι εκφραστικό δαμα να δούμε τζαι τις κινήσεις της Άγκυρας αλλά τζαι τις ευρύτερες διαφοροποιήσεις συμμάχων..Το άλλο σημείο διαφοροποίησης είναι πλέον η κρίση αν όχι η κατάρρευση του μεταπολεμικού πολιτικού συστήματος ασφάλειας του ΟΗΕ που εβασίζετον στο συμβούλιο ασφάλειας τζαι στην κρατική κυριαρχία. Δαμα έχουμε μια ξεκάθαρη αποικιακή κίνηση των αγγλοαμερικανών – έστω τζαι σαν αντιδραση στην κρίση

ση της αμερικανικής ηγεμονίας. Άρα στην περιοχή μας θα παιχτούν στο μέλλον χοντρά παιχνίδια..Τζαι νομίζω θα πρέπει πλέον να περιμένουμε, δεν ξέρω πότε τζαι πως, αλλά αναπόφευκτα, μια αραβική έκρηξη...Οπότε τα σύνορα γύρω μας κινούνται...

■ Κ. Σε ότι αφορά τις συλλογικές συνειδησεις των διαφόρων ψηφιδών που συγκροτούν την ελληνοκυπριακή κοινωνία λέω ότι μετατοπίζονται από αυτό που κλασσικά τον καιρό της εθνικιστικής έξαρσης που εληξε με τους πυραύλους, ονομάστηκε απορριπτισμός- ενδοτισμός σε κάτι άλλο που θα το δούμε πιο καθαρά στο μέλλον. Στο πρόσφατο παρελθόν σε σχέση με το σχέδιο Ανάν εκφράστηκε με διαφόρων ειδών «να» και με διάφορα είδη «όχι» τα οποία δεν αντιστοιχούν με τις ισορροπίες που εκφράστηκαν στο επίπεδο των πολιτικών ηγεσιών. Σε ότι τώρα αφορά στην κρίση που εξελίσσεται διεθνώς με κύρια έκφραση της τις αντιπαράθεσεις στο θέμα του Ιρακινού πολέμου θα σταθώ σε μερικά σημεία που σχετίζονται άμεσα με το Κυπριακό. Το ένα είναι η σχέση Αμερικής – Τουρκίας: η τελευταία όπως δείχνει η στάση της στο πόλεμο του Ιράκ δεν είναι μία χώρα μαριονέτα έναντι της Αμερικής αλλά έχει τη δύναμη να ενεργεί στη βάση των εθνικών της συμφερόντων και κυρίως μάλιστα όπως τα αντιλαμβάνεται ο στρατός. Από ότι φαίνεται ο συσχετισμός δύναμης μεταξύ των δύο δεν εξελίσσεται υπέρ της Αμερικής. Αυτός ο συσχετισμός εκ-

φράστηκε βέβαια και τους περασμένους μήνες στο Κυπριακό. Οι θεωρητικοί της δεξιάς και της Αριστεράς που υποστήριξαν Κληρίδη επενδύοντας ή επενδύοντας δήθεν στη λύση του Κυπριακού έκαναν λάθος. Επειδή δεν υπήρξαν κινήσεις της Τουρκίας που θα μπορούσαν να τεκμηριώσουν οποιαδήποτε διάθεση της Τουρκίας για λύση στη βάση του σχεδίου Ανάν υποθέτω ότι στηρίχτηκαν σε αμερικανικές πληροφορίες ή αντιλήψεις για την κατάσταση κακώς και λανθασμένα. Η Αμερική δεν έπρεπε να θεωρείται φερέγγυος παίκτης. Ελπίζω κάποιος από αυτούς να μας εξηγήσει γιατί έγινε αυτό το λάθος. Το δεύτερο ζήτημα που θελω να σημειώσω εδώ είναι οι σχέσεις Ευρώπης Τουρκίας οι οποίες σε σχέση με το Ιρακινό αποκαλύπτουν επίσης μια μεγάλη και αύξουσα μάλιστα απόσταση. Στο βαθμό εξ' άλλου που το Κυπριακό με την ένταξη μετατρέπεται σε ευρωτουρκικό παρά σε κυπριοτουρκικό ή ελληνοτουρκικό θέμα θα πρέπει να γίνουν μου φαίνεται και νέες σκέψεις για τη λύση του.

■ Α: Βλέπω θέλεις να μείνουμε στο κυπριακό..Για την στάση της Τουρκίας απέναντι στις ΗΠΑ αλλά και για το ότι οι ΗΠΑ δεν είναι ο «μοναδικός ουσιαστικός» παίχτης

[έτσι θα το ονόμαζα παρά ζήτημα φερεγγυότητας, που είναι και αυτό βέβαια] συμφωνώ... Νομίζω όμως ότι η αποστασιοποίηση της Τουρκίας από τις αμερικανικές επιλογές εσσι να κάμει τζαι με την ευρωπαϊκή της επιλογή... Δηλαδή η πλήρης ένταξη της Τουρκίας στο πλευρό των αγγλοαμερικανών δεν θα τις έδινε πόντους στο Παρίσι και το Βερολίνο... τζαι εν τζιαμαι που εν να παιχτεί η διαδικασία ένταξης... οπότε νομίζω ότι η Τουρκία, όπως και άλλοι «παίχτες» στην περιοχή [λ.χ. Σαουδική Αραβία] αυτονομούνται από τις παραδοσιακές τους εξαρτήσεις τζαι αναζητούν θέση στο νέο σκηνικό... Όσο για το εσωτερικό της Τουρκίας εν θα έχω πολλοπαρακολουθησει αλλά νομίζω ότι τζαι μια μεγάλη μερίδα της κοινωνίας τζαι του ισλαμικού κινήματος του Ερντογαν ήταν ενάντια στην ταύτιση με τους αμερικανούς... ο στρατός μάλλον εκρατήσε απόσταση αν εκαταλαβα καλά, έστω που το λλιον που άκουσα... Όσο για τους υποστηρικτές του Κληριδη, εν ηξερω...ας μας πουν... παντως η διαδικασία λύσης νομίζω θα επανέλθει... Ήταν όντως υπερβολικό το η κληριδης η χάος... Ατε πε μου τζαι εσύ τωρα μια πρόβλεψη για το Ιράκ... Τζαι βέβαια πως φκαινει κανένας που έτσι δρομο/κριση...

■ Κ. Η στάση της Τουρκίας έναντι των ΗΠΑ δείχνει τη δύναμη του τουρκικού κατεστημένου και τη δυνατότητα του να εκμεταλλεύεται τη συγκυρία για να υποστηρίξει ότι θεωρεί άμεσα εθνικά συμφέροντα. Την ίδια στιγμή η Τουρκία έρχεται σε αντιπαράθεση και με την ΕΕ για τα ίδια θέματα. Το συμπέρασμα που βγάζω είναι ότι σε αυτό το κλίμα της διεθνούς ρευστότητας το τουρκικό κράτος έχει μεγάλα περιθώρια εθνικών χειρισμών. Αν γενικεύσουμε αυτό σημαίνει ότι τα κράτη αυτού του μεγέθους θα μπαίνουν στη λογική των περιφερειακών συμμαχιών με περισσότερες απαιτήσεις και θα δημιουργούν περισσότερες αντιπαράθεσεις. Οι συγκλίσεις θάνατι πιο δύσκολες το επόμενο διάστημα και ταυτόχρονα πιο επιβλημένες. Το σημειώνω αυτό με κάποια έμφραση διότι έχει σχέση και με το μετεκλογικό διάλογο που είναι κα-

Εξ υπαρχής

λά να μη σταλεί στις καλένδες. Το γεγονός ότι η ΕΕ και ο ΟΗΕ μπαίνουν σε μια διαδικασία μετεξελίξης είναι βέβαια σαφές. Εδώ οι δυνάμεις του καλού φαίνεται ότι θα εμφανίζουν ένα συντηρητισμό με την έννοια ότι θα προσπαθούν να συγκρατήσουν τα πράγματα στην πρότερη τους κατάσταση, θα εμφανίσουν δηλαδή ένα αμυντισμό. Τώρα όμως ο μεγάλος νέος παίκτης είναι το αντιπολεμικό κίνημα που μαζί με το αντινεοφιλελεύθερο κίνημα συγκροτούν μια νέα παγκόσμια μεγάλη δύναμη αν και με μικρά νύχια προς το παρόν. Έχω την γνώμη ότι εδώ βρίσκεται και ο πόλος αναφοράς μιας αδιάφθορης ας μου επιτραπεί ο όρος νέας Αριστεράς.

■ Α. Ναι αλλά τούτον το κίνημα θα αποκτήσει επιθετικές δυναμικές αν είναι πραγματικά παγκόσμιο... το πιο ευχάριστο είναι ότι οι κινητοποιήσεις απλώνονται εκτός από την Ευρώπη τζαι την Ασία τζαι στην Λατινική Αμερική η οποία εν η περιοχή στην οποία είχαμε τζαι τις πιο ελπιδοφόρες εξελίξεις τα τελευταία χρόνια... Τούτα τα κινήματα πρέπει να εβρουν μια γλώσσα επικοινωνίας με τα κινήματα αντίστασης του νοτου... Τζαι το Ιράκ εν μπροστά μας σαν ένα είδος αντίστασης που εκκεται που μιαν παράδοση που εκοντεψαμεν να ξεχάσουμε... την αντιαποικιακή, αντιιμπεριαλιστική... Με τες αντιφασεις της αλλά τζαι τες προοπτικές της... Είναι ένας πόλεμος για τον Σανταμ ας πούμε η έχουμε μιαν ευρύτερη ιστορική σύγκρουση τζαι ο Σανταμ είναι απλά το σύμβολο της ιστορίας; Τζαι το Ιράκ εν εν μόνο του - την περασμένη άνοιξη είχαμε την αντίσταση στο πραξικόπημα των αμερικανών στην Βενεζουέλα, μια αντίσταση που συνεχίστηκε τζαι ενάντια στις νέες προσπάθειες για αποσταθεροποίηση της χώρας... βεβαια

τα τελευταία χρόνια είδαμε τζαι λαούς ολόκληρους να εξευτελιζονται... Η στάση των ανατολικοευρωπαϊκών λ.χ. απέναντι στο Ιράκ είναι ίσως η πιο θλιβερή έκφραση δουλοπρεπειας... δαμαι οι φτωχοί της Αφρικής αντιστάθηκαν στους αμερικανούς στο συμβούλιο ασφαλείας τζαι οι βούλγαροι, οι πολωνοί τζαι οι Ούγγροι τρέχουν με τα σάλια να πάρουν τα αμερικανικά ψιχουλα... Υστερα εν τζαι το ξεπούλημα των γιουγκοσλαβών... να στέκεσαι πάνω σε μια γέφυρα τζαι να προκαλεις τους αμερικανούς να σε βομβαρδίσουν, ήταν μια σημαντική στιγμή στην αμφισβήτηση του μετά 1989 κοσμου... Αλλα να παραδίδεσαι μετά από δυο χρόνια - γιατί η παράδοση του Μιλόσεβιτς στην Χάγη ήταν η συλλογική παράδοση της σέρβικης κοινωνίας... Όμως η αντίσταση μεινισκει... Υπάρχει τζαι μια μετατόπιση... Στο πρόσφατο δημοψήφισμα στην Σλοβενία μόνο 51% ψήφισε υπέρ της ένταξης στην ε.ε. διότι στο ίδιο δημοψήφισμα ήταν τζαι η ένταξη στο ΝΑΤΟ... Τζαι προφανώς μετά το Ιράκ, ακόμα τζαι οι Σλοβένοι αρκεψαν να σκέφτονται μπας τζαι ο Γίτο εισιεν δίκαιο...

Έχω το ανάγκη νομίζω να μιλήσω για το Ιράκ... Στις πρώτες μέρες του πολέμου ένοιωθα ένα μείγμα θυμού τζαι θλιψης... θλιψης για ένα κόσμο που εχανετου, τούτον που λαλείς «αμυντισμο» γιατί ο ΟΗΕ ήταν τζαι η κωδικοποίηση των αρχών της αντιφασιστικής νίκης του 45 - κάτι σαν το κράτος ευημερίας στο οποίο επιτέθηκε ο νεοφιλελευθερισμος μετά το 1980... το ότι οι αγγλοαμερικανοί τον παραμερίζαν μετά από την διπλωματική τους ήττα σήμαινε για μένα ότι καμία δύναμη δεν ήταν διατεθειμένη να υπερασπιστεί τις διεθνείς αρχές του 45 με το μόνο πραγματικό όπλο που υπάρχει - την πυρηνική απειλή όπως

έκαμε η ΕΣΣΔ το 56 στο Σουεζ... Όσον περνούν οι μέρες νοιώθω έναν ειδος ελπίδας - βλέπω τζαι την εικόνα πιο νηφάλια, υπάρχει πλέον η σαφής εικόνα του παγκόσμιου κινήματος που εξελίσσεται σε μια πρώτη δυναμική έκφραση της παγκόσμιας κοινής γνώμης - αλλά εν τζαι η αντίσταση των ιρακινών... έγγραφα πριν ότι πρέπει να περιμένουμε μιαν έκρηξη στον αραβικό κοσμο... Νομίζω η αντίσταση των ιρακινών αξίζει να αναφερθεί πλέον σαν ένας παράγοντας που αποκτά την δικιά του δυναμική τόσο στις τοπικές όσο τζαι στις παγκόσμιες εξελίξεις... νομίζω ότι ο συμβολισμός του γεγονότος ότι μιαν αραβική κοινωνία αντιστέκεται με σταθερότητα στην υπερδυναμική πολεμική μηχανή των ΗΠΑ - τζαι μπαίνουμε σήμερα στην δέκατη ημέρα ενώ το 67 οι άραβες εν αντεξαν ούτε 7 μέρες απέναντι στο Ισραήλ - θα εσσει καταλυτικές επιδράσεις... δεν είμαι στρατιωτικός για να ξέρω αλλά έχω την εντύπωση ότι ο πόλεμος πάει να γίνει «μακράς πνοής», ίσως σε συλ Βιετνάμ αλλά μεσανατολικό... με ουλλες τις επιφυλάξεις όπως μου φαίνονται τα πράγματα αυτήν την στιγμή, αν οι αγγλοαμερικανοί επιμένουν τούτος ο πόλεμος φαίνεται να εσσει 3 στάδια... το αρχικό στάδιο ήταν τζαι της θεαματικής επίθεσης στο οποίο επονταραν οι αγγλοαμερικανοί για να κερδίσουν τις εντυπώσεις τζαι να ανατρέψουν το αρνητικό κλίμα για την ιδεολογική τους νομιμοποίηση που εδημιούργησε η ήττα τους στο συμβούλιο ασφαλείας. Τζαινο το στάδιο απέτυχε. Είναι σαφές σήμερα ότι με μια ρωσική low budget ηλεκτρονική τεχνολογία οι ιρακινοί εκατάφεραν να αντεπεξεληθουν των πρώτων θεαματικών πυραυλικών επιθέσεων τζαι μετά εμφανίστηκε η εκπληκτική αντίσταση που εκαθληωσε την εισβολή. Τώρα λογικά θα πρέπει να μπούμε στην «μάχη των πόλεων» όπου το αεροπορικό πλεονέκτημα των αμερικανών ελαττώνεται... το πως θα εξελιχτούν αυτές οι μάχες θα καθορίσει πολλά τζαι στο εσωτερικό του Ιράκ [στρατιωτικά] αλλά τζαι στο επίπεδο της διεθνούς πολιτικής τζαι του μαζικού αντιπολεμικού κινήματος. Αλλά ούτε η «μάχη των πόλεων» θα είναι το τελικό στάδιο νομίζω - αν μέχρι τότε δεν αποχωρήσουν οι αγγλοαμερικανοί... μετά θα έχουμε την ευρύτερη μάχη... διότι φαντάζομαι ότι οι ιρακινοί έχουν μονάδες έτοιμες για ανταρτοπόλεμο - μέσα τζαι έξω που τες πο-

λεις... είχαμεν ήδη τις πρώτες επιθέσεις αυτοκτονίας... νομίζω η παγκοσμιοποίηση της Παλαιστίνης, η τουλάχιστον η μετατροπή της περιοχής από το Αφχανισταν στην Γάζα σε ένα είδος ευρύτερης Παλαιστίνης είναι πιθανόν... οι αμερικανοί που την άλλη φαίνονται να έχουν μπει πλήρως στην αποικιακή λογική... σκοπευκουν να καταλάβουν το Ιράκ τζαι να το διοικούν με δικό τους, αμερικανό, πολιτικό διοικητή για ένα «διάστημα»... τζαι μάλιστα σήμερα εθικιεβάζα ότι ο Ραμσφελντ προωθεί ένα τύπο που πρόσκειται στο φιλοισραηλινο λόμπι!... Φανταζονται το Ιράκ σαν μια νέα Παλαιστίνη - άλλωστε τζαι τζιαμαι υπόσχονται κράτος άμα ευρουν την «διοίκηση» που θα θεωρούν υπευθυνη... Αρα δεν είναι καν η υπόθεση συλ Αφχανισταν... μια αλλαγή τοπικής κυβέρνησης με μιαν αμερικανική δύναμη 5-10,000 στον νότο - τζαι ακόμα τζαι τζιαμαι έχουν να αντιμετωπίσουν ένα συνεχές αντάρτικο παρά την σιωπή των ΜΜΕ... Στο Ιράκ σκοπευκουν να κάμουν ολοκληρωτική κατοχή... 200-300,000 στρατιώτες - με στόχο τι; Θα μείνουν στο Ιράκ οι αμερικανοί; Αν επεκτείνουν την αποικιακή εκστρατεία είτε προς Συρία είτε προς Ιράν τότε με βάση την αντίσταση που βλέπουμε στο Ιράκ θα πρέπει να μεταφέρουν ολόκληρο τον αμερικανικό στρατό στην περιοχή... Τζαι για πόσο τζαιρο; Αλλας πούμε ότι λογιεσκονται κάπως τζαι μεινισκουν στο Ιρακ... Εγκλωβισμενοι ανάμεσα σε εχθρικά καθεστώτα τζαι ένα εχθρικό πληθυσμο... Τα πετρέλαια του Ιράκ τι να πρωτοπληρωσουν; Τα κόστη του πολέμου; Την «ανοικοδόμηση» στο τι ήταν πριν τον πόλεμο - τζαι τι θα μείνει για να εξαγοραστεί έστω ένα μέρος του πληθυσμού για να φτιαχτεί μια οπερέτα «δημοκρατίας της μπανάνας»; Ουσιαστικά φαίνεται μου ότι η αμερικανική δεξιά παίζει την φαντασίωση της... να ανατρέψει την παρακμή ηγεμονίας με στρατιωτική πυγμή... αλλά όταν μπεις στην μέση ανατολή, πως φκαινεις; Μπορεί να είναι η αισιοδοξία μου, μπορεί οι ελπίδα μου να καθοδηγεί την λογική, αλλά στην «μακρά πνοή» δυσκολευκομαι να δω άλλο σενάριο από την ήττα / αποχώρηση των αγγλοαμερικανών... Τωρα τι εκατόμβες νεκρών θα πάρει, τζαι πόσον τζαιρον εν ηξερω, αλλά... κάτι το νέο γενιέται ανάμεσα στην Γάζα τζαι την Βαγδάτη... Τζαι πρέπει να μπορέσουμε να το καταλάβουμε εμείς οι κύπριοι γιατί είμαστε το σύνορο...

ΜΕΤΑ την πτώση της Βαγδάτης (μονόλογος του Αντρέα)

■ Α. Ατε αφού καθυστέρησε η έκδοση, ας καμωμεν τζαι μιαν τελική αναφορά αφού επερασε τζαι η 16/4 για την Κύπρο [με την μετακίνηση της «τελικής ημερομηνίας» στην επόμενη φάση, την πρωτομαγιά του 2004] αλλά είχαμε τζαι την παράξενη πτώση της Βαγδάτης. Τελικά η «μάχη των πόλεων» έμεινε ημιτελής αφού η μάχη της Βαγδάτης ουσιαστικά εν έγινε. Μια πόλη εκατομμυρίων κατοίκων, με 160,000 στρατιώτες τζαι εκατοντάδες χιλιάδες [υπολογίζεται σε ένα εκατομμύριο] όπλα σε σπία, μαζί με χιλια τανκς, πυραύλους και πυροβολικό καταλήφθηκε παρακαλώ από 50-60 άρματα τζαι 3000 στρατιώτες! Δαμαι την Νασιργια, που είναι πόλη των σιητων [άρα εν δύναμει αντίπαλοι του Σανταμ σύμφωνα με το αμερικανικό τηλεοπτικό σενάριο πριν τον πόλεμο] με 100, 000 πληθυσμό, οι αμερικανοί έκαμαν 19 μέρες να την πιάσουν, τζαι τζαινο με το ζόρι... Οπότε υπάρχουν 3 σενάρια: είτε η «μη μάχη της Βαγδάτης» ήταν ένα από τα σενάρια/exit plans της ιρακινής ηγεσίας - οπότε τότε το θέμα είναι ποιες ήταν οι προϋποθέσεις για αυτή την αλλαγή στρατηγικής, τι μεσολάβησε - αν ήταν λ.χ. θέμα αποφυγής του μεγέθους της καταστροφής από μια τέτοια μάχη, η αποτέλεσμα συμφωνίας. Υστερα υπάρχει το σενάριο μιας ρήξης στους ηγετικούς κύκλους με τους στρατιωτικούς διοικητές να κάμνουν κάτι σαν πραξικόπημα η δικιά τους συμφωνία με τους αμερικανούς - για αυτό ίσως να μην είδαμε τον εξευτελισμό του ιρακινού στρατού με οπερέτες παράδοσης. Η [μια πιθανότητα που μπορεί να περιλαμβάνει τζαι τα πιο πάνω σε κάποιους βαθμούς] να έγινε μια συμφωνία ανάμεσα στα αντίπαλα μπλοκ [των γαλλογερμανων τζαι ρώσων που την μια τζαι των αγγλοαμερικανων που την άλλη] με η χωρίς την έγκριση του Σανταμ... Ήταν τ υ χ α ί ο ότι εσυ-νεπεσε

Εξ υπαρχής

σχεδόν η πτώση [«παράδοση»] όπως την αποκαλούν τα αραβικά ΜΜΕ] με την αποχώρηση των ρώσων από την Βαγδάτη; Η η ξαφνική αποκάλυψη Πριμακωφ ότι συμβούλεψε τον Σανταμ να παραιτηθεί - κάτι στο μεταξύ που έκαμε στο μέσο του πολέμου και η Σαουδική Αραβία σε μια φάση που φαινόταν τότε ξεκάρφη.

Στοιχεία βέβαια εν υπάρχουν σε αυτό το στάδιο εκτός από υπόνοιες τζαι γενικές αναφορές...Εθικεβασα λ.χ. σήμερα μιαν ανώνυμη συνέντευξη ενός ιρακινού διπλωμάτη στο γαλλικό πρακτορείο που έλαλεν ότι η παράδοση ήταν αποτέλεσμα θωρών διαπραγματεύσεων...γενικά όμως ζούμε ακόμα [μόλις μια εφτομαδα πέρασε] την εικονική/virtual εκδοχή της «αμερικανικής νίκης» -τζαι τούτοι οι τύποι ρε κουμπάρε να μεν βαρκοούνται να επαναλαμβάνουν τούτα τα κλισέ του χολλυγουντ...Η αναπαράσταση της επανάστασης σαν θέαμα με την πτώση «του αγάλματος του τύραννου» κατάντησε πληχική. Στην Μόσχα το 1991 το άγαλμα του Ντρεζίνσκου εβαλαν το τζαι εφκαλαν το 4 φορές για να πιάσει το CNN τα «καλά πλάνα»...τώρα φαίνεται ότι εμάζεψαν κόσμο για λεηλασίες με ticket μια συμμετοχή κομπάρσου στην παράσταση πτώσης του αγάλματος του Σανταμ...έμεινε τους μεγάλος καμος η ξεφτίλα του νότου όπου επεριμεναν «λουλούδια» τζαι οι σιητες εκολησαν τους στην έρημο...

Θα δείξει το μέλλον [ιδιαίτερα στον τρόπο με τον οποίο ο ΟΗΕ θα μπει στο ιρακινό ζήτημα] τι έγινε στην Βαγδάτη, αλλά νομίζω ότι η περίπτωση ενός ανταρτοπόλεμου στις πόλεις τζαι την χώρα ολόκληρη, είναι σαφώς μια πιθανότητα με τα όπλα/[εν δυνάμει] ένοπλους που υπάρχουν...Αν καμωμεν λ.χ. μια συγκριτική αναφορά στο Αφχανισταν όπου πάλε έστησαν μιαν παράσταση της «νίκης» οι αμερικανοί πριν ενάμισι χρόνο, σήμερα μάλλον βρίσκονται σε αμυντική θέση...Οι αντιαμερικανοί [που είναι οι ταλεμπαν αλλά τζαι οι οπαδοί του Χεκματιαρ που εσειε μυστήριες σχέσεις τόσο με Πακιστάν όσο τζαι με το Ιραν] έχουν αρχίσει πιο συντονισμένες επιθέσεις που μερικές φορές μοιάζουν με μια «αόρατη αντάρτικη πολιορκία»... Ρίχνουν πυραύλους [στη βάση των αμερικανών στον νότο αλλά τζαι στην Βαγδάτη] η καθαρίζουν Αφχανους που συνεργάζονται με τους αμερικανούς, τζαι εξαφανίζονται...Αλλά στο Ιράκ έχουμε βέ-

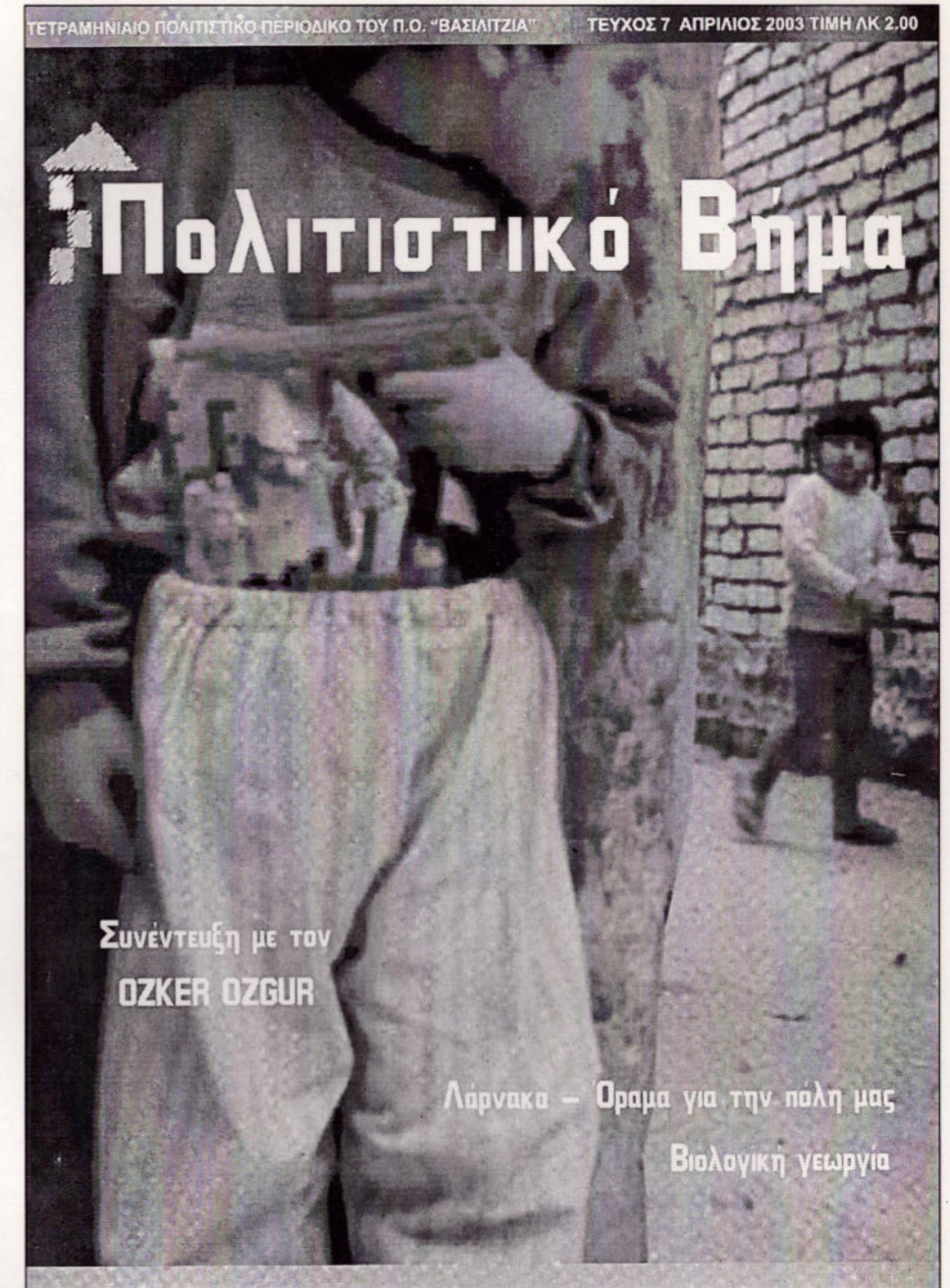
βαια πια τζαι Την πιθανότητα της ιντιφαδα, της εξέγερσης των πόλεων, την οποία είδαμε με τις πρώτες διαδηλώσεις εναντίον των αμερικανών -που εκαλυψαν ολόκληρη την χώρα εκτός από τις περιοχές των κουρδων. Ήδη την πρώτη εβδομάδα της κατοχής στην Μοσούλη οι αμερικανοί επιυροβόλησαν το πλήθος ενώ στην Βαγδάτη επεριφραξαν το κέντρο γύρω που το ξενοδοχείο Παλαιστίνη. Στην Νασιριγια η τοπική αντίσταση βασικά εθκωξε τους συνεργάτες των αμερικανών που υποχρεώθηκαν να κάμουν συνάντηση σε μια τέντα, διότι στην πόλη έγινε η πιο μεγάλη μέχρι στιγμής διαδήλωση με 20,000 εναντίον των αμερικανών...Τώρα πως θα συνεχίσουν οι αμερικανοί, τι συμπεράσματα εφκαλαν, αλλά τζαι πως θα αντιμετωπίσουν την κατάσταση που διαμορφώνεται γύρω τους, θα δείξει...είναι σε εχθρικό έδαφος...

Ίσως ένα κυπριακό background να εβοηθαν λλιον στην κατανόηση της κατάστασης όπως εξελίσσεται... Αμέσως μετά τον πόλεμο υπηρχεν η συζήτηση στον ΟΗΕ για το ψήφισμα για το τι έγινε με το σχέδιο Αναν... Είχαμε τότε στο συμβούλιο ασφαλείας μια ρήξη που έδειχνε ότι ο πόλεμος του Ιράκ μπορεί να είναι όντως η αρχή ενός νέου ηγεμονικού πολέμου που σε πολλά σημεία θα παιχτεί όπως ο ψυχρός - με πολέμους σε τρίτες χώρες, όπως το Ιράκ τώρα... Η συμμαχία λοιπόν των ευρωασιατων με την Κίνα, πήρε θέση ενάντια στο αγγλοαμερικανικό σχέδιο... Η συμμαχία βασικά εστηριξε την θέση της κυπριακής δημοκρατίας, εντάξει των ε/κ στο εσωτερικό αλλά διεθνώς το θέμα ήταν αν το συμβούλιο ασφαλείας έχει δικαίωμα να λύνει τοπικά προβλήματα... Τζαι αφού οι αμερικανοί επιάστηκαν που τουτην την ερμηνεία τζαι στο τέλος αυτοδιορίστηκαν συμβούλιο ασφαλείας μόνοι τους, τότε οι

άλλοι απλά έστησαν ποδι...οι αμερικανοί απέρριψαν μεν πρωτοβουλία της Γαλλίας για μεσολάβηση [γιατί το σκληρό μπλοκ ήταν ρωσοκινεζικό] αλλά τελικά ήβραν τα με τους ρώσους αποδεχόμενοι βασικά την θέση τους [«βάση για διαπραγμάτευση»] με κάποιες παραπομπές για να υπάρχει τζαι η άλλη θέση που φαίνεται να ήταν των αγγλων...Αρα στο κυπριακό είχαμε κίνηση σπασίματος του πάγου ενώ πετούσαν απειλές πάνω που την Δαμασκό - η οποία απειλείται για θέματα ουσίας άραγε η για να αλλάξει κατεύθυνση η συζήτηση από άλλα θέματα;...Θα δείξει...Το σημείο αναφοράς σε σχέση με την διαμόρφωση ενός νέου παγκόσμιου κινήματος δεν είναι τώρα πια το αντιπολεμικό [μέχρι βέβαια να εμφανιστεί η επόμενη σύγκρουση] αλλά η ανάγκη διαμόρφωσης ενός αντιαποικιακού κινήματος και αντιρατσιστικής ευαισθησίας [διότι το ιδεολόγημα του «απελευθερωτισμού» είναι ο εκσυγχρονισμός του παλιού αποικιακού δόγματος του «εκπολιτισμού»] η οποία είναι πλέον απαραίτητη γιατί έχουμε δρόμο μπροστά μας...Οι αγγλοαμερικανοί πρέπει να ητηθούν...Αντιπροσωπευουν την κοινωνική οπισθοδρομηση...Και αν αυτός ο νέο ιμπεριαλιστικός άξονας αντιδρά έτσι γιατί νοιώθει να απειλείται από τις αναδυόμενες άλλες οικονομικές δυνάμεις, στο πολιτιστικό-ιδεολογικό επίπεδο έχει όντως δεχτεί μια σαφή και πρωτοφανή ήττα η οποία αντικατοπτρίζει μια βαθύτερη κρίση νομιμοποίησης της εξουσίας - τόσο με την διαδικασία στον ΟΗΕ, όσο και με τις παγκόσμιες διαδηλώσεις και την αντίσταση των ιρακινών τις 3 εβδομαδες...Θα συνεχίσουν με τα όπλα η θα προσπαθήσουν να κερδίσουν το χαμένο ιδεολογικό έδαφος; Πρέπει να διευρύνουμε νομίζω την ιδεολογική κρίση τονίζοντας την αποικιακή/ρατσιστική μορφή της αγγλοαμερικανικής πολιτικής πια...και αργά η γρήγορα αν συνεχίσουν, θα βρεθούν μπροστά στο αδύνατο το να «κυβερνάς μόνο με τανκς»... Όταν ξεκίνησε ο προηγούμενος ηγεμονικός πόλεμος το 1914 με 1945 οι αντίπαλοι ήταν η Αγγλία τζαι η Γερμανία... Όταν τελείωσε το 45 ανερχόμενος ηγεμόνας ήταν οι ΗΠΑ, η Γερμανία ήταν διαμελισμένη, ενώ στο ιδεολογικό-στρατιωτικό επίπεδο είχε εμφανιστεί ένας νέος παίχτης/πολος - η σοβιετική ένωση... Άρα μέσα στον ηγεμονικό πόλεμο εγκυμονείται και η στιγμή της ρήξης...

Κυκλοφόρησε το τεύχος Νο 7 (Απρίλιος 2003) του περιοδικού "ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΒΗΜΑ"

Το περιοδικό κυκλοφορεί τρεις φορές το χρόνο αποκλειστικά με συνδρομητές και με πολιτιστικά θέματα από την παραδοσιακή και την σύγχρονη Κύπρο. Πρόκειται για μια έκδοση του γνωστού και πολυβραβευμένου Πολιτιστικού Ομίλου "Βασιλιτζιά". Σ' αυτό το τεύχος ξεχωρίζουν η συνέντευξη με τον γνωστό Τ/Κ πολιτικό Ozker Ozgur, τα 'Μεταμοντέρνα Θκιανέματα' του Αντρέα Παναγιώτου, ένα επίκαιρο θέμα γύρω από τη βιολογική γεωργία κλπ.

ΤΕΤΡΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ Π.Ο. "ΒΑΣΙΛΙΤΖΙΑ" ΤΕΥΧΟΣ 7 ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2003 ΤΙΜΗ ΛΚ 2.00

Πολιτιστικό Βήμα

Συνέντευξη με τον OZKER OZGUR

Λάρνακα - Όραμα για την πόλη μας Βιολογική γεωργία

Τηλέφωνο επικοινωνίας για όσους επιθυμούν να γίνουν συνδρομητές: 99-828175 ή στο e-mail: syzinos@hotmail.com

εξ υπαρχής

Πολυαγαπημένοι μου
συνδρομητές και συνδρομήτριες,
νιώθω τη θερμη των χεριών σας
στο σώμα μου και αντικαθρεφτίζω
το ενδιαφέρον της ματιάς σας
στο πρόσωπό μου.

Θα ήταν άραγε πολύ να σας ζητήσω
να μου βρείτε ακόμα ένα
συνδρομητή/συνδρομήτρια ο καθένας σας
ή η κάθε μια σας; Τώρα που περάσαμε
τις δυσκολίες των βουνών, συνοδέψτε με
για λίγο στις δυσκολίες των πεδιάδων.

